

پشدهر

له سهردهمی

ئه نفاله کاندا

PISDER LE SERDEMY ANFALEKANDA

PISDER LE SERDEMY ENFALEKANDA

عومه ره هه مزه سالح

منتدی إقرأ الثقافی

www.iqra.ahlamontada.com

لیکۆلینه وهیه کی میژوویی و جوغرافیای پشدهر

له سهردهمی ئه نفاله کاندا

بۆدابه‌زاندنی چۆرهما کتیب:سەردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەراي دانلود کتایه‌ای مَحْتَلَفَ مەراجە: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (کوردی , عربی , فارسی)

پشده ر له سه رده می نه نفالہ کاندہ

عومہ ر ھہ مزہ سائج

ناوى كىتىپ: پشدر-لە سەردەمى ئەنقالەكاندا

لىكۆلىنەومىيەكى مىژووىيى جوغرافىيى پشدر لەسەردەمى ئەنقال

نووسەر: عومەر ھەمزە سالىح

نەخشەسازى ناوەرۆك: ھەلگورد ئەحمەد

نەخشەسازى بەرگ: پېشەوا مەحمود

پېداچوونەو: ئەبوبەكرى مەلا عەبدوللا

ھەلەچنى: ھەمە ئەحمەد جاف

لەسەر نەركى مەكتەبى ناوەندى دارايى پارتى ديموكراتى كوردستان چاپ كراوه.

.....پشدهر له سەردەمی ئەنقەلەکاندا.....

سوپاس و پێزانینم ئاراستەى سەرجەم ئەو
دۆستانەم دەگەم کەماندووویوون لەگەڵم یان
هاوکارییان کردم بەپێدانی زانیاری یان سوودم
لە کتێبە بەنرخەکانیان وەرگرتوووە کە
هۆکاریك بوووە بۆ بەنەنجام گەیاندنی ئەم
کتێبە..

دوو بارە سوپاس

نووسەر

(وتهی نهغسه ریکی پاییه بهرزی عیراق له بهردهم سهدام حوسین دا)

گوتهی:-

گه وردهم سه رۆکی فه رمانده

له پاش نه وهی شارو شاروچکه و گونده کانی ناوچه که مان تهخت کرد، سیخو په کانمان ناگاداریان کردینه وه که گوندیکی بچوک له و بهری ناوچه که دا ماوه ته وه ... هیزه کانم برد، ده بینم گونده که یان چۆل کردوه و ته نانهت ئاژه لیشی تیادا نه ماوه ... به مالان دا گه رام به لکه زینده وهریک بدۆزمه وه و که ف وکولی خۆمی پی بریژم، نه بوو ... له و په پی گونده که وه مالتیکی بچوک هه بوو، که نزیکی که و تمه وه له پرگویم له گرو گالی مندالیک بوو، چوومه ژووره وه بینم مندالیکی ساوا له ناویشکه به کدا گروگال ده کات، که منی بینى چاوه گه شه کانی هه لبری و بۆم پیکه نى، من له وساته دا منداله ساوا که ی خۆمم بیرکه و ته وه ... پاشان که فه رمایشته ره واکانى جه نابیتانم هاته وه یاد له دلى خۆمدا وتم مندالى من له کوئى، مندالى ئه م ره گه زه چه ته یه له کوئى ؟ لووله ی تفهنگه که م خسته ناو دمی، ده بینم منداله که ده ستى کرد به مژینی لووله ی تفهنگه که ... دیاربوو زۆرى برسى بوو وای ده زانى لووله ی چه که که م گۆی مه مکى دایکه که یه تی ... قه یری وه ستام سه یرم کرد منداله که به خوشیه وه خه ریکی مژینی خۆیه تی ویه سوپاسه وه چاوه گه شه کانی لیم ده یوانى .. وتم بانه یکورژم خۆی له برسا ده مریت، دیاربوو شه یتان هانى ده دام نه یکورژم و له فه رمانه ره واکانى جه نابیتان ده ریچم ... !، به لام خیرا شه یتانم به نه فرهت کردو چاوم نوقاندو میشکی منداله که م پزانده ...

عارف قوریانی، شایه تحاله کانی نهغال، بهرگی سییه م

پشدر له سدردهمی نهنفالهکاندا

ناوهرؤك :-

- ۶ وتهی دوو شایه تحالی نهنفال
- ۷ پیشهکی
- ۱۱ هریمی کوردستان پیش نهنفالهکان
- ۳۲ سهرزمیری سالی ۱۹۸۷
- ۳۸ نهنفال
- ۴۵ قوناغی یهکهمی نهنفال
- ۴۹ قوناغی دووهمی نهنفال
- ۵۴ قوناغی سیههمی نهنفال
- ۵۹ قوناغی چوارهمی نهنفال له دۆلی زیی بچوک
- ۶۷ قوناغی نهنفالی (۵ - ۶ - ۷)
- ۷۳ قوناغی ههشت
- ۸۰ لیبورنی گشتی له ۶ی نهیلول
- ۸۴ لیژنهی بهگژداچوونی چالاکی دوژمنان
- ۸۴ پشدر لهکاتی نهنفالهکاندا
- ۹۰ قوربانیاپی پشدر له کاتی نهنفالهکاندا
- ۱۰۱ کیلگه مین پیژهکانی سنووری پشدر
- ۱۰۳ پشدر دواي قوناغی نهنفال
- ۱۳۰ بهلگهنامهوینهی شهیدانی نهنفالکراوهکانی سنووری پشدر

دوو شایه تحالی زیندوو که نیستا له ژيانداماون و له شاری رانیه نیشته جین

هاله توفیق مه‌مود تممن - ۱۹۳۴

همه‌سه‌عید فەقی ره‌شید - تممن -

ده‌لین :

کاتیک له‌شالای ته‌نفا لی‌ک بو سهرناوچه‌کانی به‌ری مهرگه، خومان و خیزانه‌که‌مان که ژماره‌مان ۳۵ که‌س بووین ناچار بووین بچین بو ئیران، به‌هوی ناله‌باری ژیان وگوزهرانمان و به‌هوی ده‌رکردنی لی‌بوردرنی ساخته‌که‌ی رژیمه‌وه ناچار بووین بگه‌پینه‌وه، نیازمان بوو بو گه‌را‌نه‌وه‌مان به سنووری پشده‌ردا بیت، له‌سهره‌تا هاتینه‌گووندی سونی که‌ناوچه‌یه‌ک بوو له‌نیوان حکومه‌ت و هیزی پشمه‌رگه، له‌نیوان گوندی سونی و بناری په‌رگه‌و ماره‌دوو که‌وتینه‌بۆسه‌ی سهریازانی رژیم و گیراین، که‌یه‌که‌م پوژی په‌مه‌زان بوو (۱۷ی نیسانی ۱۹۸۸) بوو دواتر په‌وانه‌ی فیرقه‌ی چوارپورنه‌یان کردین، نه‌مجار بۆبنکه‌ی پولیسی رانیه دواتر بوو گرتوخانه‌ی تۆبزاوا و یه‌کسه‌ر له‌یه‌کترجیا‌یان کردینه‌وه که‌ته‌نها من و خیزان و مندالکی شیر خوره‌ماینه‌وه و باقی نه‌ندامانی خیزانه‌که‌م که ۳۲ که‌س بوون له‌ویژه‌وه شوینبزرکراون. (*)

(*) (دیداری تایه‌تی له‌پوژی ۱۵ - ۲ - ۲۰۰۹ له شاری رانیه، به‌هاوکاری سووره‌مه‌رگه‌یی .

پیشه کی

تاوانی نه نفال، په کیکه له گه وړه ترترین و ترسناکترین تاوانه کانی سهر روی زهوی له کوتایي سهرده یی بیسته مدا به رامبه ربه نه ته وهی گه لی کورد کراوه که خاکه که ی و دانیش توانه که ی به ژورلکین دراوه به ده وله تیکي عهره بی شوفینی، عهره به کان که له سهره تاي په یدابو نیانه وه تاکو نه مړه هیچ پروایه کیان به نه ته وه کانی تر نیه که هاوسنوره بوون له گه ل په کتری، که هرچه نده میژوی کوشتن و له ناویردنی گه لی کورد میژوویه کی دورو دریژی هیه له گه ل نه وده وله تانه ی که کوردیان به سهره دابه شکراوه، له سهرخاک وزیدی باب و باپیرانی نویتین هه ولی ره گه زپه رستیان بق داپشتووه وهک پامالینی فراوانی گوندنیشینه کان وگرتنی به کومه لی دانیش توان وکړ کورنه وه یان له ناوهدی دیاریکراو وپاشانیش گواستنوه یان بق شوینی نادیارو گولله بارانکردنی ده یان هه زارو به کومه ل ناشتن وزینده به چالکردن وپه ستانه وهی له گورپه به کومه له کانیان به بلدو زه رتاکو خاکه که په کسان بن وئاسه واری کوشتنیان دیار نه بیت، له لایه کی تر کوشتنی نه وانه ی له شوینه قه ده غه کراوه کان ده گیران، ثم تاوانه گه وړه په له نه نجامی بریاریک به ژماره (۱۶۰) ی که له پوژی ۲۹-۳-۱۹۸۷د، له لایه ن نه نجومه نی سهرکردایه تی شویشی عیراقه وه ده رچووه به ئیمزای سهدام حسین که تیداهاتووه (بریار درا، علی حسن المجید، به نه مینداری گشتی بیروی باکووری ریکخستنی حیزبی به عس دانرا،

له وکاته شدا، علی حسه ن دهستی کرد به زنجیره یه ک کوپونه وهی دورو دریژ له گه ل هه موو ده زگا حکومی وحیزبی و سهر بازیه کانی سنووری کوردستان، له وکوپونه وانه دا زور به راشکاو ی سیاسه تی حیزبی به عس و حکومه تی پی راکه یانندن به رامبه رگه لی کورده گشتی وخه لکی گونده کان وهیژی پشمه رگه وناوچه سنوریه کان به تایبه تی، روونکرده وه بویان که وته دارشتنی نوخشه یه ک به مه به سستی جیبه جیکردنی بریارو راسپارده کانی سهروی خوی که نه خشه که ی به پیی نامه ی بیروی ریکخستنی باکوور ژماره^(۱) بریتی بوو له :

قوناعی یه که م له ۲۱- ۴ تا ۲۰- ۵- ۱۹۸۷ بوو

قوناعی دووه م له ۲۱- ۵- ۱۹۸۷ تا ۲۰- ۶- ۱۹۸۷ بوو

قوناعی سییه م، له وکاته دا دواخرا به هو ی شه ری ئیران و عیراقه وه بویه به رنامه ی شالو ی نه نفال کان به قوناعی کوتایي دیت.

که هرچه نده ماوه ی نه نفال ته نها شه ش مانگی خایاندووه که له وماوه یه دا زوربه ی زوری بیسه روشوین کردنه کان نه نجامدراون، به لام په لاماری سهره کی رووخاندن و راگواستن و به کوشتن، ته نانه ت بیتوین کردنیش دوا ی ماوه ی لیبور دنی گشتی ۶ ی نه یلول به رده وام بووه و ماوه ی دوو سالی خایه ندووه له ۲۹ ی مارتی ۱۹۸۷ تا کوتای نیسانی ۱۹۸۹ که نه مه ش هاوکات بووه له گه ل ماوه ی ده سه لاتی علی حسه ن و نه و ده سه لاته تایبه تیپانه ی که پی ی درابوون،

(۱) کوپونه وه که له روژی ۱۰ ی نیسانی ۱۹۸۷ بووه.

.....پیشدەر له سهردهمی نهنفالهکاندا.....

له حوزیرانی ۱۹۸۷دا، دوو کۆمهله بیریاری یهك له دواى یهكی دهرکرد، سه بارهت به چۆنیهتی هیزهکانی عیراق له کاتی نهنفالدا به تایبهتی له سه ره نهو ناوچانهی که دیاری کردبوون، یهکیان، رێگانه دریت تاقه که سێك له ناوچه قه دهغه کراوهکاندا بمینیتته وه به سیاسهتی ته قه کردن و به مه بهستی کوشتن جی به جی بکریت، دووه م، راسپاردهی دووه م که به ژماره (س، ف ۶۰۰۸) بوو له ۲۰ی حوزیرانی ۱۹۸۷دا دهرچوو، که تایبه ته به کۆمه لێك

فه رمان به مه بهستی جیبه جیکردنیان که له برگه ی چواردا هاتوو (سو پابه بۆمبارانی کویرانه و به کارهیتانی توپخانه وه لیکۆپته روفپۆکه له مه موو کاتی که دابه شه و ووژ بۆ کوشتنی گه وه ترین ژماره ی خه لک له م ناوچانه ی قه دهغه کراوانه دا) له لایه یهکی تریش وه ک تاقیکردنه وه یه کیش دهستی کرد به کیمیا بارانکردنی به سه ره باره گاکانی یه کیتی له سه رگه لوو به رگه لوو وه وه ها باره گاکانی پارتی له زۆه شان له روژی ۱۵- ی نیسانی ۱۹۸۷دا، روژی دواتر گوندهکانی بالیسان و شیخ و هسانیان کرد و دواى نه مه ش که ده وه لتهان بێ دهنگ بوون به رامبه ره م کاره ساته ئینجا کرد به پیشه یهکی پۆژانه و له گشت په لاماره کان پێش هێرشهکانی به چه کی کیمیا یی شویننهکانی بۆردومان ده کرد ئینجا هێرشهکانی ده ست پێده کرد، که نه مه ش کاریکی زۆری کرده سه ر کوندنیشینهکان به گشتی،

له هه مانکاتدا هه ولێ دا به مه بهستی جیبه جیکردنی پیلانه که ی، سه ر ژمیتری له ۱۷ی تشرینی یه که می ۱۹۸۷دا به نه نجام گه یاند، که له هه مو یان گرنگه تر بوو که زیاتر مه بهستی بوو بۆ نه وه ی نه وانه ی ده ستنیشانکراوی پتر بۆ پاکو پوخته بیت و فرمانی دابه کار به ستانی و وردو درشتی دۆسیه ی خیزانی نهو (تیکده رانه) ئاماده بکه ن که ئیستاله ناوچهکانی ژێرده سه لاتی حکومه تدا ده ژیان، کاتی که سه ر ژمیتریه که ش ته و او بوو هه موو نه وانه ی که س و کاریان پێشمه رگه بوون دهریان کردن و بۆ ناوچهکانی ژێرده سه لاتی پێشمه رگه یان ناردن تا کو به رشالاری کوشتن و قهرکردن بکه ون. هێرش و په لامارهکانی نه نفال، که به قوناغی سیهه م داده ندریت، که شالاوهکانی نه نفال به (۸) قوناغ و له هه شت ناوچه ی جوگرافیا ی جیاوازی دا به رپای کرد که به م شیوه یه بوو،

نه نفالی یهك: بۆ سه ر ناوچهکانی دۆلی جافه تی و به تایبه تی بۆ سه ره باره گاکانی سه ر کردایه تی یه کیتی نیشتمانی کوردستان بوو، بۆ نه وه ی یه که مجار نهو شوینه گرنگه ی سه ر کردایه تی تیکبشکی ئی و هیزهکانی پێشمه رکه په راگه نده وشیرازه یان تیکبجیت که نه مه ش له روژی ۲۳ی شوباته وه دهستی پێکراو تا کو ۱۹ی مارتی ۱۹۸۸ی خایه ند.

نه نفالی دوو: بۆ سه ر ناوچهکانی قه ره داغ بوو له روژی ۲۲ی ئازار تا کو ۱ی نیسانی ۱۹۸۸ی خایه ند.

نه نفالی سی: بۆ سه ر ناوچهکانی گه رمیان بوو، که نه م ناوچه یه پردانیشتوان و زۆرترین ژماره ی شوینبزرکراوان بوو که له روژی که له روژی ۷ی نیسانی ۱۹۸۸ تا کو ۲۰ی نیسانی ۱۹۸۸ی خایه ند.

نه نفالی چوار: بۆ سه ر ناوچهکانی زی بچوکی گرته وه له ۳ی مایس تا کو ۸ی مایسی

١٩٨٨ی خایەند.

ئەنفالی پێنج و شەش و حەوت: بۆسەر ناوچەکانی دۆلی ناوچیاکانی شەقلۆوە و رەواندزی گرتەوێه له ١٥ مایس ١٩٨٨ بۆ ٢٦ی ئابی ١٩٨٨ ی خایەند.

ئەنفالی هەشت: کە تاییەت بوو بە ناوچەکانی بادینان له ٢٥ی ئاب ١٩٨٨ بۆ ٦ی ئەیلولی ١٩٨٨ خایەند.

هەرچەندە رژێم له ئەنفالی هەشت کە کۆتایی هات له رۆژی ٦ ی ئەیلوول، قۆناغەکانی ئەنفالی بە کۆتایی هێنا بوو هەمان رۆژی ئیبردنی گشتی دەرکرد، کە بە ھۆیە و کۆمەڵێک لە ژن و منداڵ و بەسالاچوان کە تاکو ئەوکاتە شوێنێز نە کرابوون بە شێکیان ئازاد بوون و هەندیک لەوانە ی کە خۆیان شار دێوێه له ناو دۆل و چیاکاندا خۆیان تەسلیم کردەوێه بە لām پێویستە بگوترێت، دوا ی لێبوردنە کە، بە نوسراوی ١٦٥٠ ی بروسکە ی سەرکردایەتی پێخستنی باکوور، نوسینگە ی سکرتارییەتی ژمارە (٢٩٤٦) له ٤ - ١٠ - ١٩٨٨ دا دە لێت (لێبوردنە کە له رۆژی ٩ ی ئەیلوول تەواو دە بێت ھەموو ئەوانە ی دە گەڕێتەوێه پێویستە بیانێرن بۆ نوسینگە ی ریکخستنی باکوور) بەم بپارەش گرتن شوینێزکردن کە لە سنووری پشدر (بازگە ی سونێ) گیران و کوشتن و ڕاگواستن ھەربەردەوام بوو، کە ھەرچەندە لە لایەن زۆر لە نوسەران بە بە لگەوێه تەواوێه کانی رژێمیان لە شێوازی کتیب و نامیلکە و پۆژنامەکاندا بڵاوکراوێه تەوێه کە من زۆر دەستخۆشیان لێ دە کەم بە لām ئەوێه جیگای نیکە رانیە گەڕاوە یان لە سنووری پشدر کردوێه کە رووبەرە کە ی ١٤١٤ کیلۆمەتر دووجایە و ژمارە ی دانیشتوانە کە شێ زیاتر لە ٧٥ ھەزار کەس بوو کە ئەو ناوچە یەش لە بەرنامە و نەخشە ی سەرائی حیزبی بە عس بوو لە کاتی ئەنفالەکاندا کە ھەرچەندە لە رووی مۆیی یەوێه ژمارە ی قوربانیەکان ھێندە ی شوینە کانی تر نابێت بە لām تاوان ئە گەر بە رامبەر یە کە سیش بێت لە یاسای نێودەوڵە تیدا ھەربە تاوان دە ژمێردرێت ئەمە بێجگە کە ژمارە یە ک خێزان لە سنوورە کە بێ سەر شوینێکران تاکو ئەمۆوێه لە لایەکی تر نزیکە ی ٨٢ گوندوێه ک کۆمە لگای زۆرە ملی لە کاتی ئەنفالەکاندا خاپورکران و دانیشتوانە کانیان بە زۆر ڕاگواستن بۆ ژۆردوگا زۆرە ملیە کانی سنووری بیتوین و لە شوینی خۆیان دووریان خستەوێه لە لایەکی تریش ئەوێه خەشە یی کە عە لی حەسەن مەجید دای رشتبوو کۆتایی پێ نە ھاتبوو ئەوێه تا لە رۆژی ١١ - ئازاری ١٩٨٩ دا بپاری ڕاگواستنی تەواوی سنووری پشدر دە دات و ماوێه (٢٥) رۆژیان بۆ دیاری دە کەن بە مەبەستی چۆ لکردنی (قەزای قەلادزی - ناحیە ی سەنگە سەر و ژۆردوگا کانی - پیمالک - ژاروہ - توە سوران - سەنگە سەر، کە ئەم چوار ژۆردوگایە لە قۆناغی یە کە می ڕاگواستن لە سالی ١٩٧٨ دا، دوست کرابوون) ھەربۆیە دە کرێت بێن شالۆھە کانی ئەنفال تاکو تە موزی ١٩٨٩ دا درێژی ھەبوو و بە ڕاگواستنی پشدر کۆتایی ھاتوێه، دوا ی ئەو بپارە سەرکردایەتی حیزبی بە عس ھەموو ئەو دە سە لاتە کانی کە بە عە لی حەسەن مەجیدی دابوو بە نوسراوی بپاری ٢٧٢ ی رۆژی ٢٣ - ٤ - ١٩٨٩ لێ سە ندرایەوێه.

هه رێمی کوردستان پێش نه نفال

لکاندن و یلایه تی موسل له ١٦ ی کانوونی ١٩٢٥ دا به ده ولته تی عێراقی عه ره بی که زۆرینه ی نه م و یلایه ته که کوردستانی باشووری پێک ده هینا، سه ره تایه ک بوو بۆ دروستبوونی کیشه یه کی درێژخایه ن له میژووی سیاسی ده ولته تی عێراق، که هه رچه نده حکومه تی عێراق تاکه ده ولته له نێوان نه و ده ولته تانه ی که کوردستانیان به سه ر دابه ش کراوه، که له ده ستوردا دانی ناوه به بوونی نه ته وه ی کورد و وه ره ها هه ندیک مافی فره هنگی و سیاسیی کوردی سه لماندوه، به لام شان به شانی نه و دان پێدانانه، سیاسه تیککی شۆفینیسانه ی دژی گه لی کورد پێه و کردوه، نه گه ره و لێ له ناویردنی هه موو گه لی کوردیشی نه دابیت نه و بێگومان هه و لێ له ناویردنی سه رجه م گوندنیشینه کان و سه رجه م شوینه سنوریه کان و ستراتیجیه کانی داوه چونکه به پێی ئایدۆلۆژیای حزبی به عس، هه موو نه و نه ته وانه ی که نیشتمانه که یان به هه ره وێک بیت که وتبیته سنوری ولاتانی عه ره بی یه وه، میوان له سه رخاکی عه ره ب^(١)، که رژیمة کانی عێراقی هه رده م کوردی به مه ترسی له سه ره عه ره ب زانیوه، که هه رچه نده رژیمة کان له سیاسه تیاندا دژی کورد هه رچی له ده ستیان ها تووه کردویه نه بۆ نمونه نه گه ره ته ماشای ده ستوری کاتی عێراق به کین، دروشمی عێراق نه وه بووه (گه لی عێراق به شیکه له نه ته وه ی عه ره ب و...) (عێراقیش به شیکه له نیشتمانی عه ره بی^(٢)...) به پێی نه و دروشمه ده بیت هه رچی له عێراق بژی به شیک بیت له نه ته وه ی عه ره بی و خا که که شی به شیک بیت له خاکی نیشتمانی عه ره بی، که له راستیدا هه رچه نده که کورد ئیستابه شیکه له گه لی عێراق و هه رگیز به شیک نوبوه له نه ته وه ی عه ره ب و وه ره ها جوگرافیای هه رێمی کوردستانیش که ئیستابه شیکه له خاکی عێراق، هه رگیز به شیک نه بووه له خاکی نیشتمانی عه ره بی به لکو کوردستان یه ک پارچه بووه له پێناو به رژه و نه دی ده ولته ته زله یزه کان و ململانی خویان دابه شکراوه، نه گه ره ته ماشای یه کێک له وتاره کانی (میشیل عه فله ق) به کین سه باره ت به نه ته وه ی کورد ده لیت: کوردوه ک میوان نه مرۆ له سه ره خاکی عه ره ب ده ژین و نه گه ره نه تواتین له ناو میلله تی عه ره ب بیتوینینه وه نه و ده بیت رێگای تر بگرینه به ر بۆ چاره سه رکردنی کیشه که مان^(٣) سیاسه تی به عس روون بووه به لام سیاسه تی رژیمی به عس له عێراقدا به وه جیا ده کریته وه له رژیمة کانی تره له ئیستی پونتر بووه به رامبه ره گه لی کورد بۆ نه هیشتنی نه و مه ترسی یه، رژی م به رده وام هه و لێ له ناویردنی داوه که له شیوازی جیا جیا دا له وانه (به عه ره بکردن و به زۆرپاگواستن و به تاک و به کومه ل کوشتن و له ناویردن) ی پیاده کردوه، که نه مه ش ده چیته خانه ی جینۆسایده وه، که له ٩ ی کانوونی یه که می

(١) شورش حاجی ره سول، نه نفال، کوردو ده ولته تی عێراق، چاپی دووه م، سالی ٢٠٠٣، سیلمانی، ل ٥٣، پ-د-

خلیل

(٢) پ-د- ئیسماعیل محمه د، لیکچیا کردنه وه ی شوینی شالوه کانی نه نفال له هه رێمی کوردستانی عێراق، سه ته ری بریایه تی -٢٤، هاوینی ٢٠٠٢.

(٣) زیاد که ریم خه ر، نه نفال نه و برینه ی ساریز ناییت، رۆژنامه ی خه بات ژماره (٢٤٨٢) ی-رۆژی ٢- ٥-٢٠٠٧، ل ٢١.

.....پشده له سهرده می نه نفاله کاند.....

۱۹۴۸ دا به بریاری کومه له ی گشتی نه ته وه به کگرتوه کان سه لمپندراو له ۱۲ ی کانونی دووه می ۱۹۵۱ وه که وتوته کار که واپیناسه کراوه : (جینوساید GENOCIDE، تاوانیکی دپندانیه له دژی مرقفایه تی، بویه وه کو تاوانیکی نیو نه ته وه ی له یاسای نیوده وله تی به مانای فه وتاندنی به شیکی یا سه رجه م کومه له مرقفیکی دیاریکراوه).

فه وتانی هر کومه له مرقفیک نه گهر به شیکیشی بیت وله هر جیگایه کی دنیاش بی، نه وا ده بیته تاوان له دژی سه رجه م مرقفایه تی، بویه که م جار له سالی ۱۹۳۳ له لایه ن پروفیسور (رافایل لیمکین) له کونفراسی مه درید وشه ی جینوسایدی به کاره یناوه، که نه م زارواوه له روی زمانه وه له دور وشه پیکهاتوهه :

جینو GENOS، وشه به کی گریکه واتا، ره گز - بنه چه .
ساید CIDE، وشه به کی لاتینی واتا، کوشتن - فه وتاندن.

به لیکدانی هر دور وشه که (فه وتاندنی بنه چه) پیکدیت، له مه به ستدا کوشتنی به کومه له یان قیردن یان کوزویی . له م باره ی وه هه ژار عه زیز سورمی ده لیت (جینوساید، واتا هرکاریک که به مه به ستی له نیوبردن هه مو یان به شیکی کومه لیکي ناده می له سونگه ی نیشتمان په روه ری یان ره گه زایه تی یاخود جیاخوای یان ئاینیه وه نه جامدرا بیت، به جینوساید ده ژمیردیت)^(۱)، جوری نه وتاوانانه ش وه کو له به ندی دووه می په یماننامه ی ۹-۱۲-۱۹۴۸ دا دیاری کراون، له م پینج خاله ی خواره وه پیکهاتوهه :-^(۲)

۱- کوشتنی نه ندامانی نه و کومه له یه .

۲- زیان گه یاندن به له ش و شیواندن ییری نه ندامانی نه و کومه له یه .

۳- به نه نقه ست دانانی نه و کومه له له ژیریارو دخیکی سه خندا بیته هوی فه تاندنی هه مو یان به شیکی .

۴- ته گهره خسته به رمندالبون له نیو نه و کومه له دا .

۵- به نذر پاگواستنی مندا له و کومه له وه بۆکومه لیکي تر .

که واتا نه وخالانه ی سه روه نه ومان بۆده ده خن که میلله تی کورد به تایبه تی له و به شه ی پی ده لئین هه ریمی کوردستانی عیراق، به رده وام له لایه ن رژیمه کانی عیراقه وه هه ولی له ناوبردن یان به کومه له داوه به شیوازی جیاوازه روه کو (راوول هیلبیرگ) ده رباره ی میژوی هۆلۆ کۆست سی قوناغ ده ست نیشان ده کات له فه وتاندنی به کومه له دا، نه ویش (دیاری کردن - کۆکردنه وه - له ناوبردن)^(۳)، حوکمه تی عیراقیش به ماوه یه ک پیشت ده ست پیکردنی هیرشه کانی نه نفال، ناوچه کانی دیهات نشینه کان و به شارۆچکه کانیشه وه داپیپوو له شاره کان، نه وناوچه وخه لگانه ی دیاری کردبوو تاکو ده ستیان به سه ردا بگریته نه وسا سه رونگونیان بکات یان چون ده یه ویت ئاوا په فتاریان له گه له دابکات هر نه وه ش بوو گه لی کورد له شه ر و ململانی بووه به درپژایی دروستبوونی ده ولته تی عیراق بۆ سه لماندن مافه کانی له شیوازی خه باتی نه ینی بوو بیت

(۱) هه ژار عه زیز سورمی، کورد جینوسایدونیاده کردن، هه لوئستی یاسای نیوده وله تی، ده زگای موکریانی، هه ولیر ۲۰۰۶.

(۲) د. مارف عومهر گول، پۆلینکردنی تاوانه کانی نه نفال به گویره ی جۆره کانی جینوساید، سه نته ری

برایه تی ۲۴ هاوینی ۲۰۰۲، ۸۴ ل

(۳) د. مارف عومهر گول، جینوسایدی گه لی کورد له بهر رۆشایی یاسای تازه ی نیوده وله تاندا، سلیمانی

.....پشده له سهردهمی نه نفا له کاند.....

یان سیاسی یان خۆپیشاندان یان خهباتی چه کداری بووه، هه ریۆیه هه ریمی کوردستان تووشی کۆمه لیک کیشه و گهروگرتی بووه و گه له کای ناچار بووه به رگری له بوون و مانه وهی خۆی بکات و هه ولی داوه هیزکی پته و دایمه زینیت، هه رچه نده زکات که نزیك بۆته وه له سه رکه وتن به پیلانی ناوخۆ و هه ندیک جاریش پیلانی ده ره کی و وه هه روه ها به ده ست تیۆه ردانی ئه و ده و له تانه ی که کوردیان به سه ردا دابه ش کراوه له کاتی کدا که گه وره ترین کیشه یان له نیا وندا بووه له سه ر مه سه له ی کورد یه ک ده نگ و یه ک بریار بوون و کوردیش به وۆی سنووه جوگرافیه که یه وه ناچار بووه شوێشه که تیک بچیت له گه ل ئه وه شدا به رده وام بووه له خهباتی به تایبه تی له شوێشی ئه یلول که له سالی ۱۹۶۱ دهستی پێ کرد له ئه نجامی خۆراگری و قوربانیدانی گه لی کورد، حکومه تی مه رکه زی ناچار کرا به شیۆه یه کی ره سمی و یاسایی دان به مافه نه ته وه بییه کانی گه لی کورد له کوردستانی عێراق بنیت ^(۱) که به ریککه وتننامه ی ۱۱ ی ئازاری ۱۹۷۰ ناسراوه و دوی چوار سال گفگوگرکردن له نیا و نیا و رژی عێراق و سه رکرده تی شوێشی کورد به لام رژیم پابه ندنه بوو به سه رجه م داخوازیه کانی میله تی کورد به تایبه تی دیاریکردنی ناوچه سنووره کانی هه ریمی کوردستان له سه ره تاوه هه ولی ئه دا ریککه وتنه سه رکه وتنو نه بییت و کۆمه لیک پیلانی دژی کورده کان ئه نجام دا له وانه، ناوچه ی ئۆتۆنۆمی پاریزگا کانی ((هه ولیتر - سلیمانی - دهوک)) بگریته وه ^(۲) ناوچه کانی تر به بیانووری جۆراوجۆر فها رمۆش ده کرد واته ئه و شارۆچکهانی نه ده گرت وه که زۆرینه ی هه ره زۆری دانیشتوانه که ی کوردن وه (که رکوک - خانه قین - کفری - ئاکری - شیخان - دووز - دویز - شوان - قه ره حه سه ن - جه باره - سه رقه لا - شنگار - نه وچول - قادر که ره م - مه نده لی: - کۆکس - زمار) ^(۳). مه به ستی رژیم له نه خشه کیشانی ئه م به رنامه ئه وه بوو زیاتر پاشگه زیو نه وه ی بوو له ریککه وتننامه ی ۱۱ ی ئازار به تایبه تی که رژیم دلنیا بوو له پالپشتی و ده و له تانی ئیقلمی و نیۆده و له تی، هه رچه نده سه رکرده تی کورد زۆر هه ولی دا جاریکی تر شه پ له کوردستاندا دروست نه بیته وه به لام رژیم له ۱۱-۳-۱۹۷۴ دا پرۆژه ی یاسای ئۆتۆنۆمی ژماره (۲۳) که به ویست و خواستی به عسیان بوو بلایان کرده وه و مۆله تی دوو هه فته ش بۆ سه رکرده تی کورد دیاری کرد بۆ قبول کردنی ^(۴) سه رکرده تی کورد بریاری دا ئه و یاسایه قبول نه کات له به ر چه ند هۆیه ک که له

(۱) گوڤاری گولان سالی هشتم ژماره ۳۷۲، ئاداری ۲۰۰۲ به یاننامه ی سه رۆکایه تی نه نجه مهنی وه زیان به بۆنه ی ۱۱ ی ئازاری ۱۹۷۰.

(۲) کریس کوچیرا، کورد له سه ده ی نۆزه و بیستم دا، وه رکیترانی حه مه که ریم عارف چاپی سیهم هه ولیتر ۲۰۰۶، ل ۳۵۷

(۳) انتخابات بلا حدود، فی منشورات مکتب الدراسات والبحوب المركزي (الحزب الديمقراطي الکوردستانی) دراست رقم ۳۴ الکبه الأولى ۱۹

(۴) فهیصل ده باغ، کورد و که مه نه ته وایه کانی تر له سه رزمیری سالی ۱۹۹۷ دا به شی یه که م چاپخانه ی په روه رده، حوزه ییرانی ۱۹۹۳، ل ۳.

(۵) دیفید مه کداول، میژووی هاوچه رخی کورد، نه بو به گر خۆشناو له فارسیه وه کردووبه تی به کوردی چاپی دووم ۲۰۰۵ هه ولیتر لاپه ره (۵۵۰)

(۶) نه مین قادر مینه، نه منی ستراتیجی عێراق و سیکۆجکه ی به عسیان، ته رحیل، ته عرب، ته بیس، چاپی دوهم ۱۹۹۹ - ل. ۱۴۹.

.....پشدر له سردهمی نه‌ن‌فاله‌کاندا.....

هم‌مویان گرینگتر دیاری نه‌کردنی سنووری کوردستان بوو به گوێره‌ی یاسای ژماره (٣٣) ی سالی ١٩٧٤ ناوچه‌ی ئۆتۆنۆمی که دیاریکراوو، زۆر جیاوازی هه‌بوو له‌گه‌ڵ خواستی نه‌ته‌وه‌یی میلیه‌تی کورد و ناوچه دیاری کراوه‌که ته‌نها پارێزگای (هه‌ولێر- ده‌وک - سلێمانی) که رووبه‌ره‌که‌شی دکاته (٣٦٣٤٧) کیلۆمه‌تر چوارگۆشه^(١)، که ٤٢، ٦٪ خاکی کوردستانی عێراق پێک ده‌هێنێ و نزیکه‌ی (٥٠٧٧٠) کیلۆمه‌تر چوارگۆشه له خاکی کوردستان دا‌پ‌ری که ده‌کاته نزیکه‌ی ٥٧، ٠٤٪.

به‌عس، بریاری خۆی دا‌بوو بۆ نه‌وه‌ی شه‌پ بکاته‌وه و میلیه‌تی کورد له‌ناوبه‌ریت، بۆیه هه‌رزوو سوپای هێنايه کوردستان و به‌سه‌ر ناوچه‌کاندا دابه‌شی کرد.

له‌سه‌ره‌تای ده‌ستپێکردنه‌ی شه‌پ له ١١ی مارت تا‌کوو ١٥ ی نیسان س‌روش‌تی ئاوه‌وای کوردستان له‌بارنه‌بوو بۆ شه‌پ، به‌لام له‌ دوا‌ی نه‌و ماوه‌یه هێزه‌کانی میری هێرشێ زۆر فراوانیان به‌ ده‌بابه و تۆپ و فرۆکه هێنايه سه‌ر کوردستان به‌لام پێشمه‌رگه به‌ر په‌رچیان دان‌ه‌وه زیانیکی زۆریان لێدان ته‌نانه‌ت له‌ماوه‌ی یه‌ک مانگدا زیانه‌کانی رژیتم هێنده زۆر بوو بۆ تۆله‌ کردنه‌وه رژیتمی به‌عس په‌لاماری شوینه مه‌ده‌نیه‌کانی دا وه‌ک شاره‌کانی (ئاگرێ و چۆمان و گه‌ل‌اله‌و زاخو و قه‌ل‌ادزی و هه‌له‌بجه) هه‌رچه‌نده له‌و بۆردومانانه‌دا کۆمه‌لێک هاو‌لاتی شه‌هید و بریندار بوون زۆر شوین وێران کرا به‌لام کاره‌ساتی بۆردومانکردنی شاری قه‌ل‌ادزی له ٢٤-٤-١٩٧٤دا گه‌وره‌ترین کاره‌ساتی خوێنای بوو له‌و کاته‌دا . شه‌پ یه‌ک سالی خایه‌ند به‌لام شه‌پ‌پکی خوێناری بوو به‌تایبه‌ت ده‌وله‌تی رووس که لایه‌نگری و پشتیوانی به‌عسیان ده‌کرد به‌ هۆی کاربه‌ده‌ستان و شاره‌زایانی بواری سه‌ربازی و ئابووری ده‌ورپکی کاریگه‌ریان هه‌بوو که میلیه‌تی کورد زۆر زه‌هرمه‌ند بوو له‌هه‌مان کاتیشدا به‌عسیه‌کان به‌هه‌مان شیوه زیانیکی زۆریان پێ‌که‌وت.

رژیتم له‌و بریویه نه‌بوو به‌م شیوه‌یه له‌به‌ره‌کانی جه‌نگدا تووشی زیان ده‌بیت بۆیه ئه‌م جاره بری کرده‌وه له‌ دارشتنی پیلانی نیوده‌وله‌تی به‌تایبه‌ت له‌ بواری دبلوماسی بۆ له‌ناو‌بردنی کوردان . که به‌ پیلانی جه‌زائیر ناوی ده‌رکردوه، سه‌دام حسین له‌ کۆنف‌رانسی سه‌راتی عه‌ره‌ب له‌ پایته‌ختی مه‌غریب له (ریات) له رۆژی ٢٦-١٠-١٩٧٤ دا، مه‌سه‌له‌ی په‌یوه‌ندی له‌گه‌ڵ ئێراندا هێنايه گوێ‌ی و کۆنگره‌ش په‌سندی کرد و بریاری دا شا حوسینی ئوردن و نه‌نور سادات سه‌رۆکی میسر به‌کاری ناو‌پ‌ژی هه‌لب‌ستی^(١) چه‌ندین دیدار و کۆبونه‌وه به‌ ئه‌نجام گه‌یشته له‌ میسر و جه‌زائیر که (هه‌واری بۆمدین جه‌زائیری و شاه حسینی ئوردونی) هه‌ول و ته‌قه‌لایه‌کی زۆریاندا بۆ رێککه‌وتن له‌ نیوان ئێران و عێراق، دواتریش تورکیاش ها‌ته‌ ناوه‌وه و چه‌ند

(١) گریس کۆچیرا، کورد له‌سه‌ده‌ی نۆزده و بیستمدا، وه‌رگێزانی، حه‌مه‌ که‌رم عاریف چاپی سه‌هه‌م هه‌ولێر ٢٠٠٦، ٤١٨.

(٢) د. جبار قادر، چه‌ند باب‌ه‌تیکی میژووی کورد، ده‌زگای چاپ و به‌خشی سه‌رده‌م، چاپی یه‌که‌م سلێمانی ١٩٩٩ ل ٧٨.

(٣) د. حامد مه‌حمود عیسی، المشکله‌ الکوردیه فی الشرق الاوسط منذ بدايتها حتى سنة ١٩٩١، کلیه‌ التریبه - بوسعید جامعه‌ قتاه‌ السوسس، مکتبه‌ مدبولی ١٩٩٢ ص ٢٣.

(٤) خه‌بات عبدالله، بنه‌ما تیۆریه‌کانی جوگرافیا‌ی عه‌سکه‌ری کوردستانی باشوور وه‌زاره‌تی رۆشنیبری چاپی یه‌که‌م، سلێمانی ٢٠٠١، ل ٧٨.

کۆبوونه وه یه کیش له ئهسته نبول و نیویۆک ته نجام درا^(٢)، له لایه کی تر (هینری کیسنجر) له یه کیک له پایته خته کانی ولاتانی عهره بیه وه (که پێ ده چیت ئووردن بیت) بۆ ماوه ی (٢٤) کاتژمێر به نهینی سهردانی به غدای کردووه و له وێ له گه له سهرکردایه تی به عسی کۆبوته وه و بناغه ی ریککه و تننامه که ی جه زانیی داپشتووه^(٣) له هه مان کاتدا قهیرانی ئابووری جیهان له ئارادابوو بۆ هه ولدانی چاره سهرکردنی بپۆیست بوو کیشه ی نیوان ده ولته به رهه م هینه کان چاره سهریکریته ئه بوو له کونفرانسی سه رانی (ئوپیک) له ٤-٣-١٩٧٥ دا له پایته ختی جه زانیی دهره فته بۆ سه رۆک بۆمدیه نه ره خساند که سه دام حسین (که ئه و کاته ی جیگری سه رۆک کۆمار بوو) له گه له محمه د رها شا په هله وێ ئیراندا پیک بگه ی نه ی به تایبته چه نه دیدار و کۆبوونه وه ی شه وانه ئه نجامدرا له نیوانیاندا و دواتر له رۆژی ٦ ئاداری ١٩٧٥ له میانه ی کونفرانسه که ریککه و تننامه ی جه زانیی بۆ چاره سه رکردنی کیشه کانی نیوانیان (به پیتی پڕۆتۆکۆلی ٤ ی تشرینی دووه می ١٩١٣ ی ئستانه و پاشان له سالی ١٩١٤ دا که تایبته به سنووری نیوان عیراق و ئیران کیشراره) عیراق رازیبوو^(٤) به رامبه ر به ئیران ده ست له پشتیوانی و هاوکاری کردنی بزوتنه وه ی باشووری کوردستان هه لگری، وه هه ردوولا رازی بوون ئاسایشی سنووره کانیان توندوتۆل بکه نه، ریکا له که سانی خراپه کار له هه ردوو دیوی سنوور بگرن^(٥). ده قی ریککه و تننامه که له چوار بپه رگه پیکهاته ووه و له ١٣ ی حوزیرانی ١٩٧٥ دا له ئه نجامی چه ندان کۆبوونه وه له نیوان وه زیرانی دهره وه ی ولاته په یوه نه دی داره کان سی پڕۆتۆکۆل که تایبته (شه تاوی عهره بی - سنووره وشکانیه کان - ئاسایشی سنووره کان)^(٦) ئیمزا کرد پیلانی جه زانیی ته نها له نیوان دوو ده لته نه بوو به لککوو ململاتیی دور و درێژی ده ولته زله یزه کانی جیهان بوو به تایبته هه ردوو جه مسه ری رۆژه لات و رۆژئاوا و له لایه کی تر ده ولته تانی ئیقلمی و عهره بی و به رژه وه ندیه دارایه کانیان که راسته وخۆ و ناراسته وخۆ کاریگه ریان هه بوو کۆمه لیک ده ولته سوودمه نه ئه بوون به لام عیراق، تاکه به رژه وه نه دی سه رانی به عس له ریککه و تننامه ی جه زانیی که به لایانه وه گرینگ بوو دامرکانه وه ی شوپشی کوردبوو چونکه سه دام حسین له یه که م دانیشتنیدا گوتبووی (ئاماده م بۆ هه ر ریکه و تنیک له پیتاو دژایه تی میله ته ی کوردا)^(٧) و هه روه ها صدام حسین له دای کۆبوونه وه ی له گه له ئیدریس بارزانی له رۆژی ٨-٣-١٩٧٣ دا ده لیت (مه جبورمان نه که نه تانه زوول بۆ (شا) بکه ی نه گه ر عیراق تووشی مه ترسی بیت واز له شه تاوی عهره بی ده هیتین که ئه مه دلمان تووشی برینیکی قوول ده کات و ئیوه ش

(١) دبیغ مه کداول، میژوی هاوچه رخی کورد، ئه بویه گر خوشناو له فارسیه وه کردووه تی به کوردی چاپی دووه ٢٠٠٥ هه ولیر لایه ره ٥٥٤.

(٢) د. دایر شوتس، میژگر دی ته له فزیۆنی زاگرۆسی شه ی ٦-٣-٢٠٠٧.

(٣) لیواء الشرته الحوقی محمده صالح عفرای، الکورد والدوله المستقله وفق العاهدات و الموائیق الدولیه، وزاره الثقافه الاقلم کردستان العراق، اریل ٢٠٠٥ ص ٢١١.

(٤) پ. د. شوکریه ره سول، هه مان سه رچاوه ی یشوو، ل ٤٠٧.

(٥) د. ناصح غفور، چه نه لایه نیک له که له بووری نیشتمانی و خبات گیرانه ی باروانی نه مر، له بلاوگراوه کانی

مه که ته ی ریکه ستنی پشمه رگه، زنجیره (٥٠)، چاپخانه وه زاره تی په ره ده ی هه ولیر، ٢٠٠٢، ل ٢٨.

(٦) پ. د. شوکریه ره سول، هه مان سه رچاوه ی یشوو، ل ٤٢٢.

.....پشدر له سهردهمی نه نفا له کاند.....

به پرېرسن له مه، نه گهر ته نازوولمان بۆ شا کرد ئیوه نرخه که ی به گران له سهرتان ده که ویت^(۱)، ههر له وباره یوه (اسماعيل تايه النعيمی) ده لئیت (ئیمه له رووی عهسکه ری به هیچ شتیه یه که سهرکه وتوو نه بووین و نه مانتوانی به سهر بارزانی دا زال بین به لام هۆکاره سیاسیه کان بۆ سهرکرایه تی عیراق ره خسان و توانیمان له سالی ۱۹۷۵ دا به سهر کورده کاند زالبین^(۲)..

نه مریکه یه کانیش ههر له سهره تای ریکه وتینامه ی ۱۱ ی نازاری ۱۹۷۰ دا له هه ولئ به رده وام بوون به تاییه تی (نیکسون و کیسنجر)، هه زیان نه ده کرد بارزانی جهنگه که بیاته وه، چونکه باشیان ده زانی نه گهر کورده کان له عیراقدا سهرکه وتووین، کورده کانی ئیرانی هه لدهستن و داوی سهر به خوی ده که ن و نه گهری نه وهش هه یه کورده کانی تورکیاش هه مان شوپش بکه ن، له بهر نه وهی ئیران و تورکیا دوستی نزیك و به وه فای نه مریکان، نه مریکاش هه زناکات نه م دوو ده وله ته لاوازین بۆیه هه زی کرد ئیران و عیراق کیشه کانیان چاره سهرکه ن و نه مریکاش له و نیوانه دا ده ست به سهر چاله نه وته کانی عیراقدا به تاییه تی چاله نه وته کانی که رکوک بگری^(۳)، هه ریویه له راپورتی پایک دا سیاسه تی نه مریکا به رامبه ر به کورد ده رده که وئ و ده لئ: - (سیاسه تی ئیمه - واتا نه مریکا - به رامبه ر به کیشه ی کوردان بی ره وشتانه بوو، چونکه نه یارمه تیمان دان و نه وازیتمان لیه تینان که گیروگرفتی خویان له گه ل حکومه تی عیراقدا به دانوستان چاره سهر بکه ن، ئیمه نه هانمان دان و دوايش ده ستمان لیکردنه وه و جیمان هیشتن^(۴)).

راپورته که ی پایک نه و راستیه ساغ ده کاته وه که نسکو پیه تینانی شوپشی کورد نمونه یه کی دیاری سیاسه تی خیانه ت کارانه و ده ست برینی نیو ده وله تی بوو^(۵)، له م باره ی وه نوینه ری شوپشی فه له ستین له تاران هانی هه سن، دوی نه وی چاوی به به لگه نامه کان ده که ویت له وه زاره تی ده ره وهی ئیران ده لئیت (بۆم ده رکه وت که نه و پیلانه دژی کورد چه نده ترسناک و مه ترسی دار بوو له سهر دواړوژی میله ته ی کورد و بزوتنه وهی نازاد یخوازه که ی^(۶)).

له ۱۲-۳-۱۹۷۵ بارزانی و وه فده که ی له تاران گه رایه وه بۆ کوردستان و بریاری به رده وام بوونی شوپشیاندا و چه ندین هه ولئ دبلوماسیان به نه نجام گه یاند به تاییه تی له گه ل ولاته یه کگرتوو هه کانی نه مریکا و ئیسرا ئیل که پیشت به لئینان دابوو هاوکاری و پشتیوانی کورد بکه ن به لام بیسوود بوو له په یمانه کانیان پاشگه زبونه وه له بهر مه صله حه ت و به رزه وه ندیه کانی خویان به تاییه تی دواتر له راپورتی (پایک) کیسنجر

(۱) د. خلیل نیسماعیل محمده، (کۆنگره ی ۹۰ سالی له دایک بوونی بارزانی نهم) هه ولئیر - سه لحه ددین - ۱۴-

۱۹۹۳-۹ کوردستان، ل ۱۲۷

(۲) شه ری ناوخوی کوردستانی عیراق چون ده ستی ییگرد و کی به ریرساره، له بلاوگراوه کانی مه که بی ناوه ندی دیراسات و توژینه وهی (پاتی دیموکراتی کوردستان) ژماره ۲۹ چاپی به که م ۱۹۹۷، ل ۱۳

(۳) عومهر نوره دینی، سیسته می نوئی جهانی و دۆزی کورد، کوردستانی عیراق وهک نمونه، لیکۆئینه وه یه کی شیکاری سیاسه ت، چاپی به که م سالی ۲۰۰۳ هه ولئیر - کوردستان، ل ۱۰۵

(۴) عومهر نوره دینی، هه مان سه رچاوه ی یشوو ل ۱۰۴

(۵) شه وکه وت مه لا اسماعیل حسن، روزانی له میژووی شوپشی نه یلول ۱۹۶۱-۱۹۷۵، چاپخانه ی وه زاره تی په ره وده، هه ولئیر چاپی به که م ۲۰۰۷، ل ۳۰۴

(۶) د. خلیل نیسماعیل محمده، هه مان سه رچاوه ی یشوو ل ۱۲۹

ووتووېه تی (نیمه واز له کورده کان دههین بۆ نهوهی عیراقیه کان دهست به تال بېن چونکه سوریا تاکوو ئیستا مل بۆ نهوه نادا که له قوناغی دووه می لیک جیا کرده وهی هیللی پیکدادانی نیتوان عه ره ب و ئیسرا ئیلیه کان بېته ناو گف تو گو (٤). به م شیوه یه پشتیوانی دهوله تانی عه ره بی له عیراق و گۆرانی هه لویستی ولاته یه کگرتو وه کان و سه ودا و مامه له ی شای ئیران و هه لویستی رووسه کان له لایه کی تر هه موویان هۆکاری راسته وخۆ و نا راسته وخۆ بوون بۆ له ناو بردنی شوپشی کوردان، له بهر نه وه سه رکردایه تی کورد به باشی زانی بۆ ماوه یه ک بزوتنه وهی چکداری رابگریت هه روه ک بارزانی له قسه کردنی ده لیت (کورد شه پی عیراق و ئیران و تورکیا و جزائیری، پیناکریت و نه گه ر نه و هیزانه بېته ناو خاکی کوردستانه وه و شار و گونده کانمان تالان و ویران ده کن و میلله ته که مان ده فه وتین) (٥) و هه روه ها بارزانی له قسه کردنی بۆ محمه د حه سه نین هه یکه ل نه م راستیه دووپات ده کاته وه و ده لیت (ده متوانی له سه ر شه پ کردن بۆم با سنوره کانیش دابخرانایه، به لام وام پی باشر بوو که خوینی گه لی کورد و عیراق نه ریزری وه خو شم به ده سه وه ناده م به لام وام لا باش بوو که به شیوه یه کی کاتی کۆتایی به بزوتنه وه که بێنم) (٦) بارزانی باش له پیلانه که تیگه یشتبوو ده یزانی نه گه ر به رده وام بیت له شوپشی چه کداری نه و ده وله تان به تایبه تی (عیراق و ئیران) و هاو په یمانه کانیا ن به شیوه یه کی زۆر درنده ده که ونه لیدانی بزوتنه وهی کوردایه تی نه و کاته میلله تی کورد تووشی کیشه و گرفتی زۆر ده بیت له کوشتن و برسیه تی و له ناو بردنی به کۆمه ل که شای ئیران به راشکاوی له ١١-٣-١٩٧٥ دا بۆ بارزانی باس کردبوو، بریاری شه پ راگرتن له و کاته دا پنیو یستی ده کرد بۆ پاراستنی گیانی نزیکه ی یه ک ملیون ئافره ت و پیر و کردبوو، بریاری شه پ راگرتن له و کاته دا پنیو یستی ده کرد بۆ پاراستنی گیانی نزیکه ی یه ک ملیون ئافره ت و پیر و مندالنی کورد که ئاواره ی ئیران بوون^(١)، له ٢٣ ی ئاداری ١٩٧٥ دا سه رکردایه تی کورد بریاری وه ستانی شه پ کردنی به شیوه یه کی کاتی راگرت.

پیلانی جه زائیر نه گه ر چی تر سناکترین پیلان بوو دژی کوردستان و شوپشه رزگاریخوازه که ی میژوو بۆ جاریکی تر دووباره بۆوه به تایبه تی هه ر کاتیک شوپشه کانی کورد له سه ر که و تن نزیک ده بوونه وه به پیلانیکی ده ره کی هه ولی له ناو بردنیا ن نه درا تووشی نه که سه یان نه کرد، مه سه وود بارزانی له کتیه که یدا، سه باره ت به ریکه و تن نامه ی جه زائیر ده لیت (هه رچه نده شای ئیران شه تاوی عه ره بی ده ست که و ت و نه مریکیه کانیش وه عدیا ن له عیراق وه رگرت به چوونه ده ره وه یان له بازنه ی نفووزی سو فیه تی و بینه ناو بازنه ی نه مریکی به لام حیزبی به عس دوو هه لی میژووی به نرخ ی له کیس چوو:

(١) مجید ئاسنگه ر، نه وانه ی ناحهزی ئیوه دوژمنی کوردستان، له بلاوگراوه کانی مه که ته بی ریکه خستی پشمرکه زنجیره ٦ تایه ت به یادی ٩٥ سا له ی له دا ی کبوونی بارزانی نه م.

(٢) مسعود البازانی، البازانی و الحركه التحريره الكردیه، الجزء والبال، پورت ایلول ١٩٦١-١٩٧٥، اربیل ٢٠٠٢، ص ٣٥٤.

(٣) نه مین قادر مینه، نه منی ستراتیجی عیراق و سیکوچکه ی به عسیان، ته رحیل، ته عرب، ته بیس، چاپی دوهم ١٩٩٩ - لاپه ره ١٢٩.

۱- ریککه وتینامه ی ۱۱ی ئاداری به گرینگی و دلسۆزی جیبه جی نه کرد.

۲- دواي نسکوی ۱۹۷۵ له بری نهوهی گهلی کورد به لای خۆیدا راکیشی، کهچی مامه لهی زۆر توند و نامرۆقانهی ده رهق به کورد کرد^(۱) به تایبه تی له سهره تاوه دهستی کرد به راگواستن و خاپوورکردنی گونده کان و کوکردنه وهی دێهات نشینه کان له ناو ئوردووگا زۆره ملیه کاندا وه راگواستنی به شیککی زۆر بۆ ناوه راست و باشووری عێراق و وه له سالانی هه شتاکانیش سیاسه تی درندانه زیاتر ده رکه وت که که وته گرتنی به کۆمه ل و له ناو بردنی میلیه تی کورد به شتوازی جوړاو جوړ، به لām کورد جاریکی تر شو پشه که ی هه لگیر سایه وه و که باوه ری پته وی به هیزی گه ل و پێشمه رگه هه بوو، وه نه وانه ی که زۆلم و زۆرداریان ده رهق به کورد کرد له نه تجامدا خۆیان له ناو چوون.

له دواي ریککه وتنه که رژیمی به عس ده یزانی ناتوانی ت کورد له ناو به ریت به شه پ وکوشتن هه ولی داوه بۆ نه وهی نه خشه ی ستراتیجی خۆی له رووی دیموگرافیه وه به شیوه یه ک دارشتوه که ریژه ی فره نه ته وهی له عێراقدا تیک بدات به جوړیکی وا کورد ریژه ی نه ته وهی هه رکه می دانیش تان بیت له عێراق هه بیت و به رده وام له هه ولی زیادکردنی ریژه ی عه رب بیت بۆ زیادکردن، مه به سستی رژیم نه وه بوو هه موو کات ریژه ی کورد ببیته وه ک که مه نه ته وه یه کی بچوک بوئه وهی هه رکات ویستی به سه ریدا زالبیت هه ر له به عه رب کردنی کوردن نشینه کان له و ناوچانه ی سنووری کورد و عه رب و ده رکردنی کورده فەیلییه کان له عێراق (هه ر له سه ره تاي ۱۹۶۸ تا کو ۱۹۸۲ که زیاتر له ۲۰۰ هه زار که س بوون)^(۲) و راوانانی کورد به هو ی سیاسه تی تۆقاندن و داپلسۆسین تا کو کورد ناچار بکری ت ناوچه که به جی به یلێت و ئاواره ی هه نده ران بیت بۆیه به رده م سه دان هه زار کورد له شوینی خۆیان ده رکراون یان به هو ی شو پشه کانه وه له ترسی گرتن و کوشتنی به کۆمه ل ناچار کراون له شوینی خۆیان ده ربچن و له ده وله تانی دراوسی شوینه کانی تر به ناچاری ژیا نی ئاواره ی قبوول بکه ن هه ر بۆیه له دواي ده ست پیکردنه وهی شه ر له به هاری ۱۹۷۴ د، نزیکه ی له ۲۵۰ هه زار له خه لکی کوردستانی باشوور روویان کرده ناوچه ئازادکراوه کانی ژیر ده سه لات ی هیزی پێشمه رگه به لām به هو ی هێرش ی هه وایی به تایبه تی له مانگه کانی نیسانی ۱۹۷۴ بۆ سه رقه لادی و هه له بجه و ناوپردان و گه لی زاخ و باقی شوینه کانی تر که به کۆمه ل هاوالاتی سیفل ده کوژان ناچار بوون ئاواره ی ئیزان بین و له ئوردووگا کان له ژیر خیه وت ژیا نیکی دژواریان به سه ره نه برد، سه دام حسین له سه فره یکی بۆ تاران له روژانی ۲۹-۴ تا کو ۱-۵-۱۹۷۵ لیبوردنیکی گشتی ده رکرد و رای گه یاند که ته نها چوار که س هه قی گه پانه وه یان بۆ عێراق نیه (جه نه پāl بارزانی - ئیدریس - مسعود - محمه د خالید نه وانی تر هه رکێیه ک هه ن و هه ر خه تاو تاوانیکیان کردوه، هیه چ شتیکیان له گه ل نا کړی)^(۳).

حکومه تی مه رکه زی له و ماوه یه دا (واته له پاش پیلانی جه زائیر) سوودی له م هه له (قوناغه) بۆ چاره سه ر کردنی مه سه له ی دانیش توانی ئه و ناوچانه وه رگرت مه به سستی تۆله کردنه وه له خه لکه که که له سه رده می شو پشدا پشت و په نای شو پشگیزان بوون به م شیوه یه :-

یه که م: سه رانی به عس هه لسان به راگواستنی بارزانیه کان له سه ر زیدی باب و

باپیرانیان بۆ ناوچه یه کی وشک له سنووری پارێزگای دیوانیه و ناسریه، ^(٢) نه مانه نه وانه بوون که زۆربه یان خیزانی نه و که سانه بوون که به چالاکی داکۆکیان له شوێشی کورد ده کرد به لام رژیمی به عس له شاره کانی خواروودا بلای کردنه وه به سه رقه زا و ناحیه و گونده کاندای دابه شیان کردن که نه مه ش پیچه وانه ی به نده کانی مافی مرۆقه به تایبه تی له به ندی (٩) دا هاتوو (به شیوه یه کی ره مه کی نابێ هیچ مرۆفینگ بگیری ت یان ده ست به سه ر بکری ت یان دوور بخری ته وه) ^(٣). له لایه کی تر وه ها له عه ره به کانیان گه یاندبوو که نه و بارزانیان هه موویان تاوانبارن و له یاخی بوان ^(٤). به بێ نه وه ی رژیم هیچ جوړه یارمه تیه کیان بدات له ژانیکی زۆر ناخۆشدا بوون و هه روه ها به هۆی ناووه واکه شی که ناساز بوو له گه ل سروشتی خه لکه که دا نه ده گونجا و له ماوه یه کی کورتدا به سه دان که س له مندال و پیر و ئافره ت گیانیان له ده ست داوه به تایبه تی نه وانه ی له گوندی (مه ره جو) ^(٥) نیشته جی بوون، پاش پینج سال و اتا سالی ١٩٨٠ به ئوتۆمبیلی سوپای عیراق جاریکی تر کو یان کردنه وه و هه موویان هینانه وه بۆ سنووری پارێزگای سنووری هه ولێر له ئوردوگا کانی (قوشته په - به حرکه - هه ریر - دیانا) نیشته جیان کردن، به لام پاش ده ستی کردنی شه ری عیراق ئێران به تایبه تی له ریکه وتی ٢٢-٧-١٩٨٣ دا کاتیگ حکومه تی ئێرانی هێرش به ربلای هینا بۆ سه ر ناوچه کانی حاجی ئومه ران و ناوچه یه کی به رفر اوانیان له (شیوه ره ش - ئالنه - ئازادی - رایه ت) له ده سه لاتی به عس سه ند و هه زاران سه رباز له هه ردوولا کوژدان و رژیمی عیراق له ناوچه که شکا ^(٦)، سه دام حسین له دوا ی نه م شه په به بیانووی به شداری کردنی هیزه کانی پارتی دیموکراتی کوردستان له وه شه په دا له رۆژانی ٣٠-٧-١٩٨٣ دا به سه روکایه تی (به رزان تکریتی و وه تیان تکریتی) له کاتی شه ودا، له ده وری ئوردوگای زۆره ملی قوشته په که عه شیره تی بارزانیه کانی تیدا جیشته جی بوون و له رۆژی ٨-١٩٨٣ ئوردوگای هه ریر له ١٠-٨-١٩٨٣ ئوردوگای به حرکه که له ماوه ی نه و سی رۆژانه دا نزیکه ی ٨٠٠٠ پیاوی گه نجی بارزانی که له ته مه نی ١٢ سالی تا کو ٦٥ سالی گرت و بێ سه روشوین کران، و سه دام حسین له دانشتینیکی له گه ل کومه ئێک له خه لگی هه ولێر، له پارێزگای هه ولێر له ١٢ نه یلولی ١٩٨٣ به راشکاو ی ووتی (نه وانه ی خیا نه تیان له ولات و له په یمان کرد بۆ به سزای سه ختمان گه یاندن و بۆ دۆزه خمان ناردن) ^(٧)، بارزانیه کان پاش گرتنیان گواستراونه وه بۆ خواروی عیراق و ره وانه ی پارێزگای موسه ناکراون له ئوردگا کانی (ابوالجد) و (اللهیه) دا ده ستبه سه ربوون نه م شوینه

(١) کریس کۆچیرا، کورد له سه ده ی نۆزه و بیسته دا، وه رگێرانی، حه مه کهریم عاریف چاپی سنه م هه ولێر ٢٠٠٦، ل ٤٢٩

(٢) محمهد شاکه لی له لادیوه بۆ شار، لیکۆلنه وه یه ک له به ری کۆچی گوندشینه کانی کوردستان به ره مۆ شار، چاپی به که م،

٢٠٠٦، ل ٥١

(٣) حکومه اقلیم کور دستان، وزاره حقوق الانسان - مکتب حقوق الانسان - ناگری، نصوص محو پ من الاعلانات و الاتجا قیات

حول حقوق الانسان، کوردستان - ناگری ٢٠٠٦، ص ٦

(٤) دهر عیسا رێزانه یی، له یاد ی نه فالکردنی بارزانی هه کاندای، دنکی ینشه ره که ژماره ١٠٠، سالی ٢٠٠٦، ل ٣٨

(٥) دهر عیسا رێزانه یی، هه مان سه رچاوه ی ینشو.

(٦) محمهد ره نوف عه ریز، نه نفال و ره هه نده سۆیۆلۆجیه کان، چاپی به که م سلیمانی ٢٠٠٥، ل ٥٤-٥٥

.....پشده له سهرده می نه نغاله کاند.....

به ٤٥ کم له سنوری سعودیه وه دوره، دواتریش به شیوازی جیا جیا زینده به چالکراون به پیتی راسپارده یه کی به ریڼه به یری نه منی گشتی نه وکات (د. فازل به پاک) له سهره تاي مانگی نابی ١٩٨٢ قمرانی گهل (نیعدام) له سهره به شیکیان جیبه جیکراوه (١٦) دوسی به بۆ (٦٦٧) که س ریکخراوه وحوکمی له سیداره دانیان بۆ دراوه و به شه کانی تریش به شیوازی جۆراو جۆرکوژدان و له بیابانی بوسی به بارزانیه کان زینده به چالکراون که پرسی کوشتنیان له ژیر چاودیری رائیدیک بووه به ناوی (عاصی ئیبراهیم عاص الدوری) بووه که له نه منی به غداوه هاتووه له ماوه ی دوو ههفته دا جیبه جی کردووه، رژیمی به عس ویری کوشتن و زینده به چالکردنی نه وه موو خه لکه که تنیا تاوانیان کورد بوون، له گهل نه وه ش تهرمه کانیان له نیوان گۆره به کومه له کان دا پهرت و بلاو کردوته وه بۆ نه وه ی شوینه وار و ناسنامه شیان بزر بیت و له بیابانه کانی (بوسه یه) و سی گۆشه ی نیوان عیراق و کویت و سعودیه له گۆرینکی به کومه لدا تهرمی (٥١٢) که س دۆزیاوه که به هوی جل و به رگ و جه مانه ی سووره کانیان ناسراونه ته وه، هیندرانه وه بۆ کوردستان له رۆژی ١٧-١٠-٢٠٠٥ بۆ جاریکی تر به خاک سپیردان له بارزان^(٧).

دووه م: حکومه تی مه رکه زی له دوی نه کسه ی ١٩٧٥ سوودی له م هه له وه رگرت بۆ چاره سهرکردنی مه سه له ی دانیشتوانی نه و ناوچه یه که مایه ی ناکۆکی بوون دیقید مه کداول له کتیه که یدا ده لیت (به پیتی سهرچاوه کوردیه کان حکومه تی یه ک ملیون که سی له دانیشتوانی ناوچه کانی خانه قین و که رکوک و مه نده لی: و شیخان و زاخو و شه نگاری له ناوچه کانی خویان ده رکرد و له شوینی نه وانه کۆچره وانی میسری و عهره بی عیراقیان نیشته جی کرد)^(٨) و هه روه ها نه و ناوچانه ی که زۆرینه ی کورد بوون وه ک (چه مه مال - کفری - توزخورماتوو - که لار) له پاریزگای که رکوک دامالدران و به پاریزگاکانی سلیمانی و دیاله و سه لاهه ددین لکیندران و هه موو نه و گوندانه ش که نزیک بوون له چاله نه وته کانی (که رکوک و خانه قین و موسل) خه لکه کانیان راگواستن^(٩)، له هه مان کاتدا یه کیک له کاره بیزراوه کانی رژیمی به عس دانی پاداشتی دارایی به و که سانه ی به خیزانه وه دینه ناوچه ی کورده کان له لایه ک و له لایه کی تر بۆ نه و که سانه ی عهره بن که ژنی کوردیان ده خواست که زیاتر مه به ستایان بوو توه وه ی گهل کورد له ناو نه ته وه ی عهره بده^(١٠).

سیته م: نه وانه ی دوی لیبردنی گشتی سه دام حسین له ٣٠-٤-١٩٧٥ هاتنه وه، رژیم هه موویانی بۆ خوارووی عیراق برد و له وی له ناو عهره باندا نیشته جیتی کردن، هه رچه ند مالتیک له ناوچه یه ک دابه ش کران بۆ نه وه ی به ئاسانی بتوانیت به سه ریاندا زالبیت و و هه روه ها سه رجه م فه رمانبه ره کورده کان که په یوه ندیان به شوپشه وه کردبوو

(١) دکتر فاجل البراک، مصکفی البارزانی الاسکوره و احقیقه، کبهه الهانی، بغداد ١٩٨٩ ص ٢٦٠

(٢) ووتاری کولان، گیرانه وه ی وه جیه یه که می بارزانی نه نغاله کراوه کان ژماره (٥٥٩) له ٢٠-١٠-٢٠٠٥، ل ٣

(٣) دیقید مه کداول، میژووی هاوچه رخی کورد، نه بو به کر خوشناو له فارسیه وه کردوویته یه کوردی چاپی دووه م

٢٠٠٥ هه ولیر لایره ٥٥٦

(٤) شۆرشی حاجی ره سول، نه نغال، کورد و ده ولته ی عیراق، چاپی دووه م سالی ٢٠٠٢، ل ٢٥

میژووی بزاشی رزگاری کورد دا له کوردستانی عیراق هه لدرایه وه . رژیمن زانی کونترۆلی کوردستان له دهست چوو ه چونکه پووبه ریکی به رفراوانی له گوندو دیهاته کانی کوردستان له سنوری هه ر دوو پارێزگای سلیمانی و هه ولێر له ژێر دهسه لاتی یه کیتی دا بوون و بۆ وه رگرتنه وه یان رژیمن دهستی کرد به تیکدان و پووخانی ژماره یه کی زۆری گوند له وانه ته نها له سنوری پارێزگای سلیمانی دا ۱۹۹۹ گوند وێران کران و (۵۵ هه زار) که س بێ مال و بچال کران سو به ر شالۆی راگواستن و سووتاندن که وتن، له سهر ته و شوینانه ی نزیك بوون و شوینی هه وانه وه ی پێشمه رگه، یان شوینی بۆسه دانانه وه یان شه ری ناو گونده کان سوودی ئی وه رگه را خاپور کراو به رشالۆه که که وتن، (۷ هه ر له و کاته دا له نیوان مانگه کانی ئه یلول و تشرینی یه که م سا لی ۱۹۸۵ دا رژیمن دهستی کرد به په شگیری به تایبه تی له شاری سلیمانی دا، (۳۰۰) مندال و گه نجی کورد له نیوان ته مه نی ۱۷ سا لی و ۲۳ سا لی دا گرت و پاش ماوه یه که به بیانووی نه ندامانی ریکخستنه کانی شوپش هه موویان له سیداره دان، وه له ناحیه ی مه رگه که پیکهاتوو له (۵۴۰) مال و وهوت گوند (یاخیان- خو پخوپه- دۆله گوم- خانه له- سه رته نگ- سه رچیا) (۳) که له ئوردوگای مه رگه دا کۆکرا بوونه وه له پێناو داواکردنی ئاوی خواردنه وه که ماوه ی یه ک سال بوو ئوردوگا که بێ ئاوی خواردنه وه بوون و دوا ی هه ولدانیکی زۆر که رژیمن ه یچی بۆ نه کرد ناچار خه لکی ناوچه که دهستیان کرد به خۆپێشان دان له رۆژی ۲۶-۵-۱۹۸۷ دا، به هاوکاری به شیک له چه کداره کانی سنوره که دهستیان گرت به سه ر ته واوی سنوره که داو دام و ده زگا کانی رژیمن له ناوچه که هه موویان سووتاند و رژیمن له تۆله ی خۆپێشان دان هه سته به گرتنی ژماره یه کی زۆری خه لک و کوشتنی (۱۰) هاو ولاتی و چه کداری رژیمن که به شداری خۆ پێشان دان که یان کردبوو له لایه کی تریش له ۲۸-۵- تا کو ۲-۶-۱۹۸۶ (۴) ناحیه ی بنگردو ئوردوگا که ی راگواست بۆ ئوردوگای حاجیاواو دواتر سه رجه م خانووه کانی ته خت کرد.

ئهو گوندانه که رژیمن دهستی پێ نه ده گه یشت به رده وام به تۆپ و ته یاره، تۆپباران و قه سفی ده کرد بۆ ئه وه ی خه لک نه توانی ت له سنورکه ژیان و هه وانه وه ی هه بی ت له به ر ئه وه تۆپباران کردن گه و ره ترین هه ر شه بوو بۆ و ره ی خه لک، رژیمن به هه لی کۆپ ته ر به رده وام سه ربازو پیاوانی خۆی له ناو گونده کاند دا ده به زاند بۆ گه پان به دوا ی ئه وه که سانه ی که داوا کرا بوون بۆ خزمه تی سه ربازی یان ئه وانه ی که گومانی پێشمه رگه یان ئی ده کرا.

له هه مان کات دا له گه ل ده ست پێ کردنه وه ی شه پ، له لایه ن هیزی پێشمه رگه ی کوردستان زنجیره یه که هی رشی سه رکه و ته وانه دژی رژیمن له دۆلی سوورداش و دوکان و سه ر پێگا گه شته کانی نیوان سلیمانی و هه ولێر نه نجام درا.

(۱) دیفد مه کداول، میژووی هاوچه رخی کورد، ئه بو به کز خو شناو له فارسیه وه کردووبه ی به کوردی نه هه ولێر ۲۰۰۵، ل ۵۷۹.

(۲) نه من قادر مینه، نه منی ستراتیجی عیراق و سیکو که ی به عیسان (نه رحیل- نه عرب- نه بیسی)، سلیمانی ۱۹۹۹، ل ۲۰۹.

(۳) سو ره مه رگه بی، زیاره تی مه ی دانی گف تو گو ک ردن له رۆژی ۲۴-۴-۲۰۰۷.

(۴) د. فاروق عومەر گول، جینۆسایدی گه لی کورد له به ر رو شنایی یاسای تازه ی نیۆ ده وه تان دا، سلیمانی ۲۰۰۳، ل

به لām رژيم مه به سستی بوو چونکه هه رکاتیک هه ولای گفوتوگۆی داوه له گهل کورد له ژیره وه به رنامه ی داپشتووه که چۆن کورد له ناو به ریت نه وه تا له یه کیک له دانیشنه کانی کاتی گفوتوگۆ له نیوان یه کیتی و حکومه تدا، تاریق عه زیز جیگری سه رۆک کۆماری عیراق به وه فدی یه کیتی ده لیت نه گه ر له گه لمان پیک نه یه ن، نه وا دوا ی شه ری ئیران - عیراق، هه موو هیزه ی به ره کانی شه ر ده هیینه سه ر کوردستان و خاکی کورد له توره که ده که یه^(۵). هه ربۆیه که شه ر ده سستی پی کرده وه یه کیتی هه ولی دا پشتیوانی ئیران بۆ لای خۆی رابکیشیت و له هیزشی هیزه کانی یه کیتی نیشتمانی و هیزه کانی پاسدارانی کۆماری ئیسلامی ئیران له ۱۰-۱۹۸۶ دا^(۱) به توپ و کاتیوشا بۆمبارانی چاله نه وتیه کانی که رکوک و باره گای فه یله قی یه کیان کرد.

له لایه کی تر له به لگه نامه یه کدا، یه کیتی نیشتمانی له ئاداری ۱۹۸۷ دا پششکه شی سکریتی نه توه یه کگرتووه کانی و چه ند ریکخراویکی دیکه ی جیهانی کرد ده لیت تنها له ماوه ی نیوان مانگه کانی (۷ هه تا ۱۱ سالی ۱۹۸۶) دا زیتر له ۱۹۹ گوندی کوردی خاپوور کراون. به لām به گشتی له سه ره تای سالی ۱۹۸۵ تاکوو حوزه یرانی سالی ۱۹۸۷، زیتر له (۹۰۰) گوند خاپوور کران به م شیوه یه^(۲):

- ۱- له سنوری پارێزگای هه ولێر ۴۳۲ گوند.
- ۲- له سنوری پارێزگای سلێمانی ۲۴۰ گوند.
- ۳- له سنوری پارێزگای دهۆک ۱۵۰ گوند.
- ۴- له سنوری پارێزگای که رکوک ۳۶ گوند.
- ۵- له سنوری پارێزگای دیاله ۷۵ گوند.

حکومه تی عیراق له دوا ی سالانی ۱۹۸۰ به تیه تی له کاتی شه ری عیراق و ئیران که ئابلقه ی ئابووری له سه ر عیراق نه بوو به لām رژيم له سه ر پارێزگا کانی کوردستان به تیه تی (سلێمانی و هه ولێرو دهۆک) سه پیندرابوو^(۳) که مه به سستی نه وه بوو خه لکی کوردستان برسی و هه ژاری بکات نه مه ش به نه جامدانی سیسته می کۆ بوون به ژماره ۲۸-۶۶۸۶ له به رواری ۲۹-۶-۱۹۸۵ ئاراسته ی لایه نه به ر پر سه کانی کردوه له لایه ن سه ر کردایه تی نوسنگه ی باکوور که پیکهاتووه له (۶) برگه (بۆ زیاتر بپوانه به لگه ی ژماره کانی (۴ - ۵). که به م شیوه یه ژیا نی دانیشتون به شیوه یه کی زۆر سه خت به سه ریاندا سه پیندرابوو.

له وه شدا وه ک ئاشکرایه مه به سستی رژيم نه وه بوو که کورد بخاته بارێکی گوزه ران و بژێوی خراپ و ئیبادیه کی به شینه ی و له سه ره خۆ، بۆ نه وه ی که خه لک واز له ئۆلو عه قیده ی سیاسی و نیشتمانیان به یتن و هه ره ودالی نان په یدا کردن بۆ نه وه ش بووه که نه توانن یارمه تی پشیمه رگه کانی کوردستان بده ن و ئاکام خه لک ناچار بیت بچیته ژیر باری مه رجه کان رژيمه وه. و هه روه ها له گه ل ده ست به کابوونی عه لی حه سه ن

(۱) شۆرش حاجی ره سول، نه نفال کورد ده وله تی عیراق، هه مان سه رچاوه ی پیشوون ل ۶۵.

(۲) مراد حه کیم محاکمه کۆمه لایه تیه کانی سیاسی راگواستن ی کورد له عیراق له سه رده می به عس دا، سه نته ری

لیکۆلینه ی ستراتیجی ی کوردستان سلێمانی ۲۰۰۴.

(۳) مراد حه کیم محمه د هه مان سه رچاوه ی پیشوو.

مه جید، که نه نجومه نی سهرکردایه تی شوپشی عیراق، له رۆژی ۲۹-۳-۱۹۸۷ دا، بریاری ژماره ۱۶۰ ی دهرکرد. به پیتی نه و بریاره ((عه لی حسن المجید)) به نه مینداری گشتی بیرونی باکووری ریکخستنی حیزبی به عس دانرا. به مه به سستی جیبه جی کردنی سیاسه تی حیزبی به عس له ته وای هه ریمی باکووردا، نه مه ی خواره وه ده قی بریاره که به ناوی خوی گه وره و میهریان

به ناوی گه ل

نه نجومه نی سهرکردایه تی شوپش

ژماره ی بریار ۱۶۰ -

هتوی بریار ۲۹ - ۳ - ۱۹۸۷

بریار

به پشت به ستن به حکامی برگی (۶) له ماده ی چل و دوو، برگی (۶) له ماده ی چل و سی ی ده ستور. وه بق جی به جی کردنی نه و بریاره ی که له کۆبونه وه هاویه شه که ی نه نجومه نی سهرکردایه تی شوپش و سهرکردایه تی هه ریمایه تی حیزبی به عسی عریی ئیشتراکی دراوه له ریکه وتی ۱۸-۳-۱۹۸۷.

نه نجومه نی سهرکردایه تی شوپش له کۆبونه وه ی ریکه وتی ۲۹-۳-۱۹۸۷ بریاری دا: یه که م: هه قال عه لی حه سن مه جید نه ندامی سهرکردایه تی هه ریمایه تی حیزبی نه نجومه نی سهرکردایه تی شوپش بق جیبه جی کردنی سیاسه ته کانی له هه موو ناوچه کانی باکوور له نینواندا ناوچه ی کوردستانی ئۆتۆنۆمی مه به سستی پاراستنی ئاسایش و جیگرکردن و چه سپاندنی ئۆتۆنۆمی له ناوچه که دا.

دووه م: بق جیبه جی کردنی مه به سته کانی نه م بریاره دا هه قال نه ندامی سهرکردایه تی هه ریمایه تی ده سه لاتی ته واو ده گرێته ئه ستق له هه موو ده زگا مه ده نی و سه ریازی و نه منیه کاند. و به شتیه یه کی تایبه ت نه و سه لاحتانه ی سیداره دراوه به نه نجومه نی ئاسایشی نه ته وه یی ولێژنه ی کاروباره کانی باکوور.

سییه م: نه م لایانه ی خواره وه له ناوچه کانی باکوور په یوه ندییا به هه قال نه ندامی سهرکردایه تی هه ریمایه تی وه نه بی و پا به نده بن به بریارو ریمایه کانی که ده ریده کات. که به پیتی نه م بریاره پیویسته له سهریان جی به جی بکه ن.

نه نجومه نی ته نفیزی ناوچه ی ئۆتۆنۆمی.

پاریزگاران ی پاریزگاکان و سه رۆکی یه که ئیدارییه کانی سه ربه وه زاره تی حوکمی مه حه لی.

ده زگا کانی موخابه رات و نه منی ناوخۆ ئیستخباراتی عه سکه ری.

سهرکرده کانی جهیشی شه عی.

چواره م: سهرکرده سه ریازییه کان له ناوچه کدا پایه نده بن به نه مری هه قال نه ندامی سهرکردایه تی هه ریمایه تی هه رچی په یوه ندی به (یه که می) نه م بریاره وه هه بی.

پنجه م: کار به م بریاره نه کری له ریکه وتی ده رچوونیه وه هه تاکاتیکی دیاری نه کراو.

وه هه موو کارکردنیک به ونه حکامه یاسایانه وه نه وه ستیت که دژی نه م بریاره ن.

سه ددام حوسین

سه رۆکی نه نجومه نی سهرکردایه تی شوپش

ههروهه ها سه رجه م دام و ده زگا کانی سهر به رژيم ئاگادار ده کاته وه ده لئى : پيويسته برپاره کانی هه قاله عه لى حسن مجيد له لايه ن ته وایى دامو ده زگا کانی ده ولته وه په يره و بکړين و فه رمانى نه و ده ست به جى وه ک خوى ده بيت جى به جى بکړيت ، عه لى حسن المجيد که ئاموزای سهدام حسينه ، ده سه لاتی په های پى درا ، به پتى برپاريکی دواتریش که له ۲۰-۴-۱۹۸۷ ده رچوو به ئيمزای سهدام حسين چهندين ده سه لاتی تريشى پندرا به جارک بوو به فه رمانه وای (حاکمى) په های باکوورى عيراق ،^(۱) ههر له بهر نه و پشتيوانه ش بوو ده يويست ده سه لاتی ته وایى خوى به کار به ئينيت و نه وى محمه د همزه زويپدى که پيش عه لى حسن المجيد به رپرس بوو که پتى نه کرابوو. عه لى حسن له ماوه يه کى کورت و بهرنامه رژيدا به نه نجامى بگه يه نيت ههر بويه که وهه جيبه جى کردنى بهرنامه کانی له سهره تادا کومه ليک کوپونه وهى جيا جياى له گه ل بهرپرسانى سهرباى و دام و ده زگا حيزبى و حکوميه کان پياوانى رژيم نه نجامدا و له و کوپونه وانه دا به راشکاري سياسه تى حکومت و حيزبى به عسى پى راگه ياندن به رامبه ر به گه لى کورد به گشتى و هيزى پيشمه رگه و ديته اته کانيش بۆ رو نکرده وه کومه ليک ريئمايى به مه به ستى جيبه جى کردنى پيلانه که يان که له سهره تادا پيويسته سه رجه م گونده کانی کوردستان نه مينيت و خانوه کانينان له گه ل زه وى ته خت بکړين و په زوباخ و کيلگه و دارستانه کانيش بسووتيت وه ناوچه کانيش بکړينه شوينى قه دهغه کراو، له و باره وه له کوپونه وهى رۆژى ۱۰۱ نيسانى ۱۹۸۷ دا، له ميانى کوپونه وه يه ک بۆ ژماره يه کى زور له نه ندامانى حيزبى به عس و حکومت و ئاسايش و ئاماده بوون، له و کوپه دا برپارى خاپوور کردنى گونده کانی پى راگه ياندن و پيلانه که شى به دوو قوناغ ديارى کردوه بۆ جيبه جى کردنى يه که ميان له رۆژى ۲۱-۴- ده ست پى ده کات و له رۆژى ۲۱-۵- کوتاى پيديت. وه دووه ميش له رۆژى ۲۱-۵- ده ست پى ده کات و له ۲۱-۶-۱۹۸۷ کوتاى پى ديت. برپار بوو تا نه و رۆژه (۲۱-۶) سه رجه م نه و گونده نه مينن ههر له بهر نه و بوو له سهره تا وه ئاگادارى لايه نه په يوه نديداره کانی کرد که سه رجه م خه لکى ناوچه کان له ريگای موختاره کان و بهرپرسى جاشه کان ئاگادار بکړين بۆ نه وى خه لکه که گونده کان به جى به ئيلن، برپارى ۲۸-۳۵۶۰ له بهر وارى ۳۱ حوزه يرانى ۱۹۸۷ دا^(۲) به ئيمزای عه لى حه سن مه جيد خوى ده رچوو که فه رمانى داوه به فه رمانده کانی فه يله قى (يه ک- دوو - پينچ) ى سوپاى عيراق، فه رمانده يى لقى سه لاهه دين، فه رمانده يى لقى ديهاله، به پيوه به رايه تى نه منى ناوچه حوکمى زاتى به رپوه به رايه تى نه من و موخابه رات که :

- به ته وایى قه دهغه کردنى هه موو خوار دنيک و هاتووچوى خه لک و ئاميرک بکه ن بۆ نه و ناوچانه ي که قه دهغه کراوه له ژير ده سه لاتی هيزى پيشمه رگه ى کوردستان دا بووه ، ههر که سيکيش بيه ويت بگه ريته وه ريزى نيشتمانى، کار ئاسانى بۆ ده کريت و نابيت

(۱) د. حوسين عبه عه لى، لئير سراويى تاوانه کانی نه نفال له ژير روستاى باسای تيو ده ولتنى قابيه ت به مروه ، سه نه مرى

برايه تى ژماره ۲۴ هاوئى ۲۰۰۲، ۱۵۱

(۲) عبدالله کهريم مه محمد، نه نفال ... جيئوسايد کردنى نه نه وه يه کو... سري نه وه ى نيشتمانک، رۆژنامه يى ئاوتيه، ژماره (۶۵).

سپشتممه ۱۷-۴-۲۰۰۷، ل ۱۸.

.....پشده له سرده می نه ناله کاند.....

که سوکاریان بې ناگاداری ده زگای نه منیبه کان په یوه نډیان پټوه بکن.
۲ - نهو خه لگانه ی له قوناغی په که مډا راگو یزان، نابیت له و ناوچانه دا بن که له بهر هوی نه منی قه ده غه کراون و به ته وای قه ده غه، نهو ناوچانه ی که له قوناغی دوهم تا ۲۱ حوزه برانی ۱۹۸۷.

۳- دروینه دواي کوتای زستان ده بیت له پیش حوزه براندا ته و او بکریټ، ریگانا دریت کشتوکال له ناوچه کاند له زستانی داهاتوو وهرزه کانی هاویندا بکریټ، نه مه ش له مساله وه ده ست پیډه کات.

۴- مه پو مالآت بردن بؤ نهو ناوچانه قه ده غه یه.
- به پټی نهو ده سه لاته ی دراوه به هیزه چه کداره کانن پټویسته هه رمرو فیک یان ناژه لیکیان له و ناوچانه دا بیني بیکوژن، چونکه نهو ناوچانه قه ده غه کراون.
۶- نه م بریاره نهو که سانه ده گریته وه که گو یزان و نه وه بؤ ژور دووگا کان، که ر هه ر سه ریچیه بکن خویان به رپر سیارن.

له کاتی دیاریکرو، به شیوانی کوتوپر و هیزی ناماده کراو له فیه قی یه و پینچو فرمانده یی هیزه کانی قه وچه کان (جاش) و مه فرزه خاصه و هیزی ناسمانی و یه که توپخانه کان که وتنه په لاماریکی ژور توندو تیژی سه رتاپای گونده دیاریکراوه کان له نه نجامدا سه دان گوندی تر که و ته بهر شالوی پووخان و سوتاندن و که ژماره ی (۹۳۳) گوند^(۱) به و شیوه یه:

که به م شیوه یه بوو:

- ۱- له سنوری پاریزگای سلیمانی ۳۱۴ گوند.
- ۲- له سنوری پاریزگای هه ولیر ۲۶۲ گوند.
- ۳- له سنوری پاریزگای دهوک ۱۳۱ گوند.
- ۴- له سنوری پاریزگای که رکوک ۹۰ گوند.
- ۵- له سنوری پاریزگای دیالا ۶۶ گوند.
- ۶- له سنوری پاریزگای موسل ۴۱ گوند.
- ۷- له سنوری پاریزگای سه لاهه دین ۲۹ گوند.

* هه موو نه و گوندانه به راسته وخو له سه ر بریاری عه لی حسن المجید ټیکدران و دانیش توانی گونده کانیش به سه ر ژور دووگا ژوره ملییه کاند دابه ش کران و هه ر هه مان سال کومه لیک گوندی مه سیحیه کانیان له بادینان ټیک داو، وه له ناو شاری که رکوکیش ۳۱۵۰ سی هه زارو سه دو په نجا خیزانی کورد به ژور ده رکرا.^(۲) وه بریاریک بؤ نهو ناوچانه به ژماره (۲۸ - ۴۰۰۸ له بهرواری ۲۰-۶-۱۹۸۷) له سه ر کردایه تی نویسنکه ی باکور ناسته ی سه ر کردایه تی فیه قی (یه ک و دوو و پینچ) کراوه، به مه به سستی هه لسوکه وت کردن له گه ل گونده قه ده غه کراوه کان له پووی نه منیبه وه، که نه مه ده قه که یه تی:

(به له بهر چاو گرتنی نه وه ی روژی ۲۱ حوزه بران ۱۹۸۷ نهو ماوه یه که بؤ

(^۱) مراد حکیم محمده، ناکامه کومه لایه تیبه کانی سیاسه تی راگواسنی کورد له عیراق له سرده می به عس دا، سلیمانی ۲۰۰۴، ل ۱۴۵.

(^۲) مراد حکیم ن هه مان سه رجاهی پشوو.

.....پشده له سهرده می نهغاله کاند.....

کوکړدنه وه یی گونده کان دانراوه به پرهمی کوټایی دیت برپارمان له رڼی ۲۱هـ
حوزه یران ۱۹۸۷ به لاوله، به م شیوه کار بکن:

۱- هه موو نه و گوندان هی که له پووی نه منییه وه قه دهغه کراون هیشتا شوینی
تیکد هرانو به کرئ گیراوانی نیران و خیانه تکاران، به خیانه تکار دابنرین.

۲- بوونی مړؤ و ناژه ل ټایاندا قه دهغه به ته واووتی و به و ناوچه ی (محرمه)
داده نریت و ته قه کردن ټییدا نازاده نه وکاته نیمه ته علماتی تر ده که ین.

۳- هاتوو چوکړدن له وئو بؤ نه وه ی و کشتوکالکردن و وه به رهینانی کشتوکالی و
پیشه سازی و ناژه لدار قه دهغه، هه موو دهزگا تاییه تیه کان ده بیت چاودیری وردی
نه و بابه ته بکن و هه رلايه که به پټی پسپورایه تی خوئ.

۴- سه رکړدایه تی فیه له قه کان ماوه لیدانی تاییه ت به توپو سته و فرپوکه له و
ناوچانه دا ناماده ده که ن تاکوو زوړترین ژماره له و که سانه بکوژن که له ویدا ده بینریت،
بکوژن به شه و به رڼ.

۵- هه موو نه و که سانه ی له ویدا ده گیرین حجز ده کرین و دهزگا نه منییه کان حوکمی
نیعدام به سهر نه وانه ی له ته مهنی (۱۵) سالا بؤ (۷۰) سالی جی به جی ده که ن، به لام
پاش و هرگرتنی زانیاری ناگادارمان بکه نه وه.

۶- دهزگا تاییه ته کان لیکولینه وه له که ل نه وانه دا ده که ن که خوین ته سلیم به دهزگا
حکومی و حیزبیه کان ده که ن ماوه که ی ته نیا سی رڼه، نه که ر ماوه که له ده رڼ
ټپه ری یان پټویستی کرد له و ماوه یه زیاترییت ده بیت به په زامه ندی نیمه به ته له فون
یان برسکه له ریگای په فیک (تا هیرعانی) هوه و هر بگرن.

۷- نه و تالانیه نه ی که مسته شارو چه کداره کانیان ده ستیان ده که ویت بؤ خوین بیت
جگه له چه کی قورس و چه که سوکه کان لای خوین ده مینیتته وه و ته نیا له ژماره ی
نه و چه کانه ناگادارمان ده که نه وه. ده بیت سه رکړدایه تی نه و چه کدره چالاکانه هه موو
مسته شارو فرمانده ی سربه و دفاع و ته نی.

سه رکړدایه تی نه نجومه نی ته شریعی، نه نجومه نی ته نفیزی، دهزگای مجابرات،
سه رکړدایه تی نه رکانی سوپا، پاریزگارو سه رکی لیژنه ی نه منی نهینه و، ته نمیم،
دیالی، سه لاحتین، هه ولیر، دهوک....

نه مینداره کانی نه و پاریزگایانه به ریوه به ری نیستخباراتی گشتی سه ربازی،
به ریوه به ری نه منی عامه، به ریوه به ری نه منی ناوچه ی نوټونومی. مه نزمه ی
نیستخباراتی ناوچه ی باکورو رڼه لات، به ریوه به رایه تی نه منی پاریزگای نهینه و،
ته نمیم، دیالی، سه لاحتین، نه ربیل، دهوک....

تکایه ناگادارین و هه ر لایه نه و به پټی تاییه ته ندی خوی جیبه جی بکان.

نیمزا- هه قال علی حسن المجید

نه ندامی سه رکړدایه تی هه ریمایه تی سکتیری گشتی باکورو

نه و به لگه نامه یه ی سه ره وه سیاسه تی رژیم به ته واووتی ناشکرا ده کات که به شیویه کی
فراوان خوی ناماده کردوه بؤ له ناو بردنی میلله تی کورد وه نه نجام دانی جینوسایدیک
که هیچ جیاوازیه که له نیوان خه لکی بی دیفاعی گوند نشینه کان و هیزی پیشمه رگه

نه کړدوه هه موویان به ټیکدهر (موخه ریب) داوه ته قه له م له کاتیکدا هیچ حیسابیك بؤ په گزنی نیرو می یان جیاوازی ته من ناکات بؤ له ناو بردن وده وه ها هه له م سالانه پټویست بوو سه رزمیری له عیراقدا بکریټ له مانگی ټوکتوبه ری سالی ۱۹۸۷ دا رژیم له پټیگای موختاره کانه وه ناگاداری خه لکی دیهات نشینه کان کړدبوو هه رکه سیك به شداری نه کات له ناو نووسین به هاو ولاتی عیراقی داناندریت و حیسابی ټیکدهرانی بؤ نه کریټ له کاتیکدا بوشاییه کی زور له نیوان ژیر دهسه لاتی حکومت و گوند نشینه کان هه بوو که نه ی ده توانی هاتوو چو بکات چونکه به پټی بریارک رژیم به ژماره (۲۸-۲۵۶۰) له بهرواری (۶-۳-۱۹۸۷) دا هاتوو (هیزه چه کداره کان هه ر بوونه وهرک یان ناژه لیک ده کوژن که له ناوچه ی دیاری کراودا هه بی- واتا نه و ناوچه یه ی به پټی رینماییه کانی نه وان دیاری کراوه- وده وه ها گه مارویه کی ټابوری توند بخریسته سه ر ناوچه که). به پټی نه م بریاره هه رکه سیك یان بوونه وهرک له ناوچه راگوینزراوه کاند به دیان بکردایه پیاواری رژیم نازادبوون بؤ له ناو بردنی که هه رواش بووه، چه ندان له و ناوچانه گیران و شوینبز کراون یان له هه مان شوین په می کراون.

هه روه ها سه رجه م دام و ده زگا کانی سه ر به رژیم ناگادار ده کاته وه ده لی: پټویسته بریاره کانی هه قال عه لی حسن مجید له لایه ن ته واوی داموو ده زگا کانی ده ولته وه په پره و بکریټ و فهرمانی نه و ده ست به جی وه ک خوی ده بیت جیبه جی بکریټ. (عه لی حسن المجید) که ناموزای (سه ددام حسین) ه، دهسه لاتی په های پی درا، به پټی بریاریکی دواتریش که له ۲۰-۴-۱۹۸۷ ده رچوو به نیمزای سه ددام حسین چه نندین دهسه لاتی تریشی پندرا به جارک بوو به فرمانپه وای (حاکمی) په های باکووری عیراق،^(۱) هه ر له بهر نه و پشتیوانه ش بوو ده یویست دهسه لاتی ته واوی خوی به کار بهینیت و نه وه ی محمه د همزه زوبیدی که پیش عه لی حسن المجید به پرپرس بوو که پټی نه کرابوو. عه لی حسن له ماوه یه کی کورت و بهرنامه ریژیدا به نه نجامی بگه یه نیت هه ر بویه که وته جیبه جی کردنی بهرنامه کانی له سه رته تادا کومه لیک کو بوونه وه ی جیا جیای له گه ل بهرپرسانی سه ربازی و دام و ده زگا حیزبی و حکومتیه کان پیاواری رژیم نه نجامدا و له و کوپونه وانه دا به راشکاوی سیاسه تی حکومت و حیزبی به عسی پی راگه یاندن به رامبه ر به گه لی کورد به گشتی و هیزی پیشمه رگه و دیهاته کانیش بؤ پونکرده وه کومه لیک رینمایي به مه به سستی جیبه جی کردنی پیلانه که یان که له سه رته تادا پټویسته سه رجه م گونده کانی کوردستان نه مینیت و خانوو کانیان له گه ل زه وی ته خت بکریټ و په زوباخ و کیلگه و دارستانه کانیش بسووتیت وه ناوچه کانیش بکریټه شوینی قه دهغه کراو، له و باره وه له کوپونه وه ی رژی ۱۰ ی نیسانی ۱۹۸۷ دا، له میانی کوپونه وه یه ک بؤ ژماره یه کی زور له نه دامانی حیزبی به عس و حکومت و ناسایش و ناماده بوون، له و کوپه دا بریاری خاپوور کردنی گونده کانی پی راگه یاندن و پیلانه که شی به دوو قوناغ دیاریکړدوه بؤ جیبه جی کردنی یه که میان له رژی ۲۱-۴- ده ست پی ده کات و له رژی ۲۱-۵ کوتایی پیدیت. وه دووه میش له رژی ۲۱-۵ ده ست پی ده کات و له ۲۱-۶-۱۹۸۷ کوتایی پی دیت. بریار بوو تا نه و رژه (۲۱-۶)

(۱) د. حوسین عبه عه لی، لپرسراویتی تاوانه کانی نهغال له ژیر روستایی یاسای نیو ده ولته تی تابیه ت به مروؤ، سه نتمری برایتی ژماره ۲۴ ی هاوینی ۲۰۰۲، ۱۵۱

سهرجه م نه و گوندانه نه مینن هر له بهر نه و بوو له سهره تا وه ئاگاداری لایه نه په یوه نندیداره کانی کرد که سهرجه م خه لکی ناوچه کان له پښگای موختاره کان و بهرپرسی جاشه کان ئاگادار بکړن بۆ نه وه ی خه لکه که گونده کان به جی بهیلن، له هه مان کاتدا به چه کی قه ده غه کراوی نیوده ولته تی وه کو به کارهینانی چه کی کیمیاوی، نه م چه کانه ش کاریگری سایکولوجی نه و ونده گه وره یان هه بوو، که ته نانه ت هیزه باش و پرچه کانی ش باش ماوه یه ک وره یان ده شکا و پایان ده کرد، هه ریونموونه عیراق له نیوان سالانی ۱۹۸۳ - ۱۹۸۸ نزیکه ی (۱۹۵) جار چه کی کیمیاویان به کارهیناوه که به جارنک وره ی سوپای ئیرانی دابه زانده بوو چونکه زهره رو وزیانه کان یه کجار زور بووه که نزیکه ی (۵۰) هه زار مه زنده کراوه، سه ددام حسین، ده یزانی جیهان چون کارده کات، باش نه وه ی دلنیا بوو که چه کی کیمیاوی چ کاریگری به کی له سهر دوژمنه دهره کیه کانی هه بوو، نه و جا ئاراسته ی دوژمنه سهره کیه کانی ناوخوا ی کرد، له مانگی ۵ ی ۱۹۸۷ دا عیراق بووه یه که م ده ولت که گازی کیمیاوی له دژ ی هاوالاتیانی خوا ی به کارهینا، هوکاره دهره کیه کان دلنیا یی دابوو به سهرانی عیراق یو به کارهینانی چونکه رژیم دلنیا بوو که ده ولته تان به تاییه تیش زلهیزه کان یی ده نگ ده بن، هه ریویه علی حه سه ن مه جید، له پوژی ۵ - ۶ - ۱۹۸۷ دا، له باره گای بیرو ی ریکخستنی باکور له شاری که رکوک، له گه ل گه وره بهرپرسیانی حکومه تدا به راشکاوی باسی نه وه ی کردووه نه گه ر دانیشتوانی گوندنشیننه کانی کوردستان، گونده کانیان چول نه کن وئاماده نه بن بینه ئوردوگا زوره ملی یه کان نه و با کیمیاوی لیان ده دهن، نه م وتانه به کرده وه له لایه ن رژیمه وه جی به جی کرا هه روه کو :-

بۆیه که مجار له پوژی ۱۵ - ۴ - ۱۹۸۷ دا، هیزی ئاسمانی عیراق به گازی کیمیاوی له گونده کانی سهرگه لوو بهرگه لووی دا، له باریزگای سلیمانی و هه مان رۆژ هیترشکرایه سهر باره گای (پ-د-ک) له زتوه شکان له پاریزگای دهوک نزیک به سنوری تورکیا، بۆپوژی دوا یی واتا له ۱۶ - ۴ - ۱۹۸۷ دا، هه ردوو گوندی باليسان و شتیخ وه سانیان به هو ی دوازه فرۆکه ی جهنگی به شیوه یه کی چر به چه کی کیمیاوی و گازی خه رده ل بۆردوومانیان کرد که نزیکه ی (۱۱۰) که س کوژان که له وانه (۲۲) که سیان مندالی خوار چوار سالان بوون، ^(۱) کو ژماره یه کی زوریش بریندار بوون له کاتی کدا که برینداره کانیان هینان بۆ رانیه و دواتر په وانه ی خه سه ته خانه کانی هه ولیتر کران بۆ مه به سستی تیمار کردنیان له لایه ن سهرانی به عس به سه ره رشتی (حسن الدوری) که به پیوه بهری نه منی هه ولیتر بوو (۷۱) که سیان له برینداره کان بردوو شوینبزرکران، شایه نی باسه برینداره کان له زیندانه کانی به عس ریگا نه درا تیمار بکړن و ته نانه ت له هه موو پیداو یستی زیان بی به ش کران وه ک (نان وئاو) تا کوو هه ریه که یان له شوینی خویان مردن و وه هه ندیکیشیان به زیندوویی له شوینی نادیار زینده به چال کران، پیویسته بگوتریت کاتیک برینداره کان گه یشتنه نه خو شخانه ی شاری رانیه، جه ماوه ی رانیه هه لویتستیکی وه فاداری و کوردانه یان نیشاندا به کو مه ک کردن و خوین به خشین وشاردنه وه ی کو مه لیک له برینداره کان که نه م هه لویتسته ی شاره که مایه ی سهر سوپمانی به عسیه کان بوو.

(۱) کوردستانی نو، ژماره (۶۹) ی رۆژی ۱۷-۴-۱۹۹۲.

خشتهی ژماره ()

شهید و بریندارکانی چهکی کیمیای و ئه نفا له شیخ و هسان و بایسان له سالی ١٩٨٧ و ١٩٨٨

ا - بایسان :

جۆری شایه و سه هه ر به یه مکن	تسه نه که سه ره له (٥) سال		١٦ - ٦٤ سال		زیاتر له ٦٤ سال		کۆ	ریژه سه ی
	نهر	من	نهر	من	نهر	من		
برهنه ی کیمیایان	٤	٥	١٦	١٠	-	١	٣٦	٤٨.٦%
شهیدی کیمیایان	١	-	٣	١	-	٢	٧	٩.٥%
شهیدی نه نفا	٤	-	٢٥	-	-	-	٣١	٤١.٩%
کۆی گشتی	٩	٥	٤٤	١١	٢	٢	٧٤	١٠٠%

ب - شیخ و هسان :

جۆری شایه و سه هه ر به یه مکن	تسه نه که سه ره له (٥) سال		١٦ - ٦٤ سال		زیاتر له ٦٤ سال		کۆ	ریژه سه ی
	نهر	من	نهر	من	نهر	من		
برهنه ی کیمیایان	٧٦	٦٨	٢٨	٥٥	-	١	٣٢٨	٥٦.٣%
شهیدی کیمیایان	٢٧	٢٤	٢٥	٣١	٤	٥	١٢٦	٣٦.١%
شهیدی نه نفا	١	-	٤٧	-	٢	-	٥١	١٢.٦%
کۆی گشتی	١٠٤	١٠٣	١٠٠	٨٦	٧	٦	٤٠٥	١٠٠%

* سه رانی رژیم سه ره تای به کاره ی تانی چهکی کیمیایان بو ئه وه بوو که :-

١- بو چا و ترساندن و توانایی به رگه گرتهی ئه و چه که به رام به ر به هیزی پشمه رگه و خه لکی گوندن شینه کان چه نه ده .

٢- بزانی تاجه ند ده وه تانی جیهان به تاییه تی کۆمه لگای نیوده وه تی کار دانه وه یان به رام به ر به عیراق چۆن ده بیته

که زانی نه بوونی هیچ جۆره به ره له ستی نیوده وه تی به رام به ر به کاره ی تانی چهکی کیمیایی نی یه ، ئه وایه پشما خوشکه ری زیاتر بو بو ئه وه ی له داها توو زیاتر له به ره کانی شه ردا به بالای به کار به ی تانیته ، هه ر یوه ئه گه ر سه ی ر به کین له سه رجه م هیر شه کانی ئه نفا لدا پش په لاماره کان ، به وچه که له شو یته مه ده نیه کان دراوه یان یان ئه گه ر له هه ر لوتکه یه ک وگر دیک که هیزی پشمه رگه به رگری تیدا کرد بیته به وچه که به ر په رچ دراوه ته وه ، هه ره وکه :-

١- له نه نجامی ئازاد کردنی شاری هه له بجه ، هیزه کانی عیراق په لاماریکی دپندانه یان له پشما هیزی ئاسمانی و توپبارانیکی زۆر خه ست له رۆژی ١٦-٣-١٩٨٨ دا به چهکی کیمیایی له شاری هه له بجه یان داو که بووه هۆی له ناو چوونی (٥٠٠٠) کهس

بوونه قوریانی و زیاتر له (۱۰) دهه زار که سیش بریندار بوون، که ژماره یه کی زقر له و بریندارانه تا کو ئیستا به هوی سهختی برینه کانیان و کاریگری ماده کی میاویه که چاک نه بوونه وه و برده وام گیانیان له دهست ده دن یان تا کو ئیستاش وه که کم نه ندام له نیش و نازاردان.

غازی کیمیایی هه له بجه زورجیا وازه له وچه که کوزیانه ی که له لای مرقایه تیه وه ناسراون، به گویره ی قسه ی پروفیسور (کریستین گوزدین)، ده لیت (سه دام به تاییه تی کوکتیلنکی، تیکه له یه کی، دروست کردبوو بووه له بجه که له چه ندماده یه کی کیمیایی پیکهاتبوو، که بریتیه له غازی خه رده ل - غازی ده مار، سارین و، هه ندی سه رچاوه ش باس له وه ده که ن که ته نانه ت غازی سیانیش به کارهاتوه).^(۱)

۲- هیزشی کیمیایی رژی ۲۵ ی تاب بوسه رباره گای لقی یه کی پارتی له زیوه شکانی نیک سنووری تورکیا، له یه ک کاتدا به ۱۲ فرۆکه به خهستی ناوچه یه کیان گرتبووه پانیه که ی شهست میل وقولایی بیست میل بوو، به خیرای کومه لیک گوندیان کرده نیشانه وژماره یه کی زقر بوونه شه هیدو، له گه لی بازئ که زیاتر له سی هه زار له ژن و مندال وگه نج به کیمیایی یان به گرتن و له هه مان شوین گولله بارانکراون و له گوتیکی به کومه لدا که له لایه ن سه ربازانی رژیم که به ماسکی گازو ده سکیشوه لاشه کانیان کوکرده وه و له و گوره به کومه لدا پاش سوتاندنیان خوئیان به سه رداکردوون.

ونه مه بیجه له وه ی که تا کو ئیستاش ژینگه ی ناوچه که به هوی کاریگری ماده کی میاویه که بۆ ژبانی مرقا له بار نییه و کاریگری له سه ر گشت لایه نه کانی ژینگه هیه، چونکه ماده کانی کیمیایی پیکهاتبوون له :-

۱- غازی مه سه ردیان، که سوتینه ره، (دی - ئین - ئه ی) که ده بیته هوی شیرپه نجه وشوواندی گه شه.^(۲)

۲- غازی سارین و تابوت، که ده بیته هوی کوشتن یان که کم نه ندام بوون و بیته هوی دروستبوونی نه خوشتی ده روونی هه تاهه تای.

و هه روه ها دکتوره کانش، گومان له وه ده که ن که غازی (فی ئیکس) و یه که ی بایؤلوجی (نه لفوکیسون) یش به کارهاتوه،

۴- تیمیکی پزشکی عه دی، که له لایه ن پزشکی کانی مافی مرقا و میدل وچه وه نیردراوو، له ۱۰ ی حوزه ی رانی ۱۹۹۲ دا نمونه ی خوئی گوندی برجینی بادیانی کوکرده وه : نمونه ی خوئه که کان دواتر له ده زگای به رگریکردنی کیمیایی و بایؤلوجی وه زاره تی به رگری به ریتانیای مه زن، شیتل کرانه وه و پاشماوه ی یان تیا دوزییه وه، که به سارینیش ده ناسری، له گه ل پاشماوه ی غازی خه رده لدا.^(۳)

۵ - له کتیی (هه له بجه و نه نفال) ی سالار حه مه سوریا سپره، له به شیکدا باس له و په یوه ندیانه ده کات که له رژیگاری خویدا به عس له عیراقد له گه ل ده ولته ی ئه لمانیا وکومپانیا به ره مه یته کانی غازی کیمیاویدا هه ییوه له و رووه وه رژیم عیراق سودیکی

(۱) فرشته کهوه، کاره ساتی هه لجه، نۆزیه وه یه تی سایکولۆژی، ده زگای ناراس، چاپی یه که م، هه ولیر ۲۰۰۸ ل ۵۵.

(۲) سه مانا باوه، نه مریکا و نه نفال، وه رگریانی له ئیکلیزه وه بۆ کوردی به خیار کهریم سلیمانی ۲۰۰۸، ل ۴۵.

گه وره وفروانی له وکومپانیا نه لمانیا نه وه گرگرتووه بۆ پته وکردن و گه شه پیدانی پیشه ساریی سهر باریه کانی به تایبه تی گازه کومه لکوژه کان، که واتا دهوله تی نه لمانیاش هاویه شیوونله وکاره ساتانه ی به سهر کوردا هیتران.

٦- سالار مه حمود، له کتیبی (نه نفال و دادگا)، ده لیت (ریکخراوی چاک، به دوا داجوونی ته وای هه بوله سهر نه و هاوالاتیه هۆله ندیه ی که ناوی (فرانس شان ئانات) که یارمه تی رژیمی سه دامی دابوو، له دابینکردنی گازی ژه هراوی و به تایبه تی له و جوړه ی که سالی ١٩٨٨ دا به کارهاتووه له کوردستان، بۆ بردنه بهردهم دادگا و وههروهه ها رۆژنامه و میدیاکانی هۆلنده ره خنه ی توندیان گرت له وکه سه ویه کیک له تاوانباره سهر سهخته کانیان له قه لاما که نه مهش بوه هۆی سزا دانی.^(١)

**** - وه پێویسته بگوتریت به شیوانی تریش ماده ی ژه هراوی دژ به مرقوفیان به کاره پناوه ههروهه کو :-**

*** - کوشتنی کورد به ژه هری (سالیۆم) سپروانی ناوچه ی مه رگه له ٢٤-١١-١٩٨٧ دا، نمونه یه کی ترن که سهرانی رژیم له ریگای یه کیک له سیخوره کانی ماده ی سالیۆمی کردبووه ناو ماستاوه وه بۆ کومه لیک پیشمه رگه و هاوالاتی له نه نجای نه م کاره تیرۆسته ی (١- خدیجه حسین نه مین ته مه ن ٦٤ سال، ٢- سریعه مه لا محرم که کچی ئیمام جومعه ی مزگه وتی مه رگه بوو، ٣- وپوداوه که ی بیستون مه لا عومه ر پیشمه رگه ی دیرین شه هید بوون وکومه لیک تیکۆشه ری تر که ماستاوه زه هره که یان خواریدبوو برینداربوون له وانه (١- دکتۆر مه حمود عوسمان، ٢- عه دنان موختی، ٢- مسته فا چاوپره ش، ٤- سامی شۆرش، و ههروهه ها، شوان، ئاوات، تریفه ی خوشکه زای مسته فا چاوپره ش). شایه نی گوته ماده ی سالیۆم، وه ک ژه هر بۆکوشتنی مشک به کارده هینرئ.**

*** - له به لگه نامه یه که داکه له به رپۆه به رایه تی نه منی هه له بجوه به ژماره (ش-١-٩٦٣٤) ی رۆژی (٣٠-٥-١٩٨٦) ئاراسته ی معاونیه کان کراوه، بریتیه له م زانیباریا نه که به رپۆه به رایه تی نه منی سلیمانی له (٢٦-٥-١٩٨٦) به کتابی ژماره (٨١٣٣) بۆی ناردوون، نه ویش له به رپۆه به رایته ی نه منی ناوچه ی تۆتۆتمیی وه رگرتووه به کتابی ژماره (م ٧٨-١٤٩٦٤) له (١٨-٥-١٩٨٦) که چوار خاله به م شیوه یه :-^(٢).**

- له مانگی نیسانی ١٩٨٦ دا، (٥) له کادیره کانی حزبی شیوعیی ده رمانخواردوکران له کاتی داوه تیاندان بۆ مائی که سیکی ئاشوری له گوندی نه هله ی سهر به قه زای ئاکرئ، به م هۆیه وه، دوویان مردن، که یه کیکیان (لازار حنا مانگیشتی) یه سیانه که ی دیکه ش نێردران بۆ ئیران بۆ چاره سه ری.

٢- (٧) که سی تر له نه ندامانی حزبی شیوعیی له گوندی مۆسکای دهۆک به هۆی خواردنه وه ده رمانخوارد کران، که رۆز به یان مه سیحی بوون.

٣- هه والیکه گوايه که سیکیان به کرئ گرتووه، رۆنی خۆراکیی ژه هراوی تیکه ل به

(١) میدل ئیست وۆج، جیۆساید له عێراقدا.... محممه ده مه سالتج وه ریکزروه، سلیمانی ٢٠٠٤ ل ٢٤٩.

(٢) سالار مه حمود، نه نفال و دادگا، چاپخانه ی جه مدی، سلیمانی ٢٠٠٧ ل ١٧٨.

(٣) سالار جه مه سوور باسیره، کوشتن له عێراق به ژه هری سالیۆم و تراژیدیا که ی سپروانی ناوچه ی مه رگه.

رۆنه‌که‌ی مه‌کته‌بی سیاسی حزبی شیوعی بکات، به‌لام که‌سه‌که‌ه‌واله‌که‌ی به‌شیوعیه‌کان گه‌یاندوه.

٤- دیسان باسی ده‌رمانخواردن ده‌کات له‌پێگای تێکه‌لکردنی له‌گه‌ل ویسکیدا، ئه‌م به‌لگه‌نامه‌یه‌ ئه‌وه‌ ده‌سه‌لمیتی که‌ رژێم هه‌موو رێوشوێنیکێ گرتووه‌ بۆ ده‌رمانخواردن وله‌ناوێردنی گه‌لی کورددا.

* رژیمی به‌عس له‌و دیوو سنوره‌کانیش وازیان له‌کورد نه‌هێناوه، هه‌روه‌کو کاتیکی ئه‌وکوردانه‌ی که‌توانیان خۆیان ده‌ریازیکه‌ن له‌ده‌ست شالاره‌کانی سوپای عێراقی نه‌گیران یان به‌رکیمیاری وکوشتن نه‌که‌وتن و ئاودیوی سنوری تورکیا بوون، له‌پێگای به‌کری گیراوه‌کانیان (ئارد - هه‌ویر - نان)یان ژه‌هراوی کردووه‌ که‌بووه‌هۆی مردن ویه‌که‌که‌وتن - ئیفلج بوون - له‌ش خوران - چا‌ئاوسان - هه‌ناسه‌ سواری، نزیکه‌ی (سی‌هه‌زار) که‌س، له‌وانه‌یه‌ ئه‌وکاره‌نامه‌ردانه‌ به‌ئاگاداری یاخود هاوکاری ده‌وله‌تی تورکیا‌ش‌وه‌ بووبێت له‌به‌ر دووه‌و، یه‌کیان، له‌پۆژی ٨ - ٦ - ١٩٨٩دا له‌ئۆردوگای ماردین ئه‌و نانه‌ ژه‌هراویه‌یان دابه‌شکراوه، و هه‌روه‌ها بۆ چاریکی تریش له‌ئۆردوگای دیاربهره‌ کریش (١٧٠٠) که‌س ده‌رمان خواردو کران، هۆی دووه‌م، چونکه‌ نه‌ی هه‌شتوه‌ پیکراوه‌کان چاره‌سه‌ریکرتن و نه‌بواریشی داوه‌ که‌ هۆیه‌کانی پاگه‌یانندی ده‌وله‌تان و پێکخواه‌ دا‌کوکیکاره‌کانی مافی مۆرڤ لیکۆلینه‌وه‌ی پێویست له‌سه‌رئه‌وکاره‌بکه‌ن، که‌تورکه‌کان هه‌رده‌م پاراستنی به‌رژه‌وه‌ندی خۆی له‌گه‌ل رژیمی عێراقدا پاراستووه‌ که‌نه‌ی‌بوویستووه‌ لێدانی کیمیایی له‌سه‌ر حکومه‌تی عێراق ئیسپات بێت به‌تایبه‌تیش که‌هه‌ردوو رژیم له‌سه‌ر قه‌ر کردنی کورد کۆکن.

* - گه‌لاویژئاده‌م که‌ریم، له‌کتیبی شایه‌ت‌حاله‌کانی ئه‌نقال ده‌لێت (له‌قه‌لای نوگره‌سه‌لمان، شه‌ویکی نزیکه‌ی ١٠٠ که‌س له‌ژن و منال و به‌سال‌چوان مردن که‌ئه‌و‌پێژه‌یه‌ له‌چاو رۆژانی تر پێژه‌که‌ له‌نیوان ٥ - تا‌کو ١٠ که‌س ده‌مردن - دواتر بۆمان ده‌رکه‌وت کاربه‌ده‌ستانی رژیم شه‌و ده‌رمانیان کردۆته‌ ناو تانکی ئاوخواردنه‌وه‌ هه‌رکه‌سیک له‌و تانکیه‌ ئاوی خواردۆته‌وه‌ کوشتوویه‌تی^(١).

کیمیاباران کردن که‌ به‌گه‌وره‌ترین تاوان ده‌ژمێردرێت که‌ به‌رامبه‌ر مۆڤه‌ کراوه‌ و کاریکی سلبی کرده‌ سه‌ر جه‌ماوه‌ری کوردستان و به‌تایبه‌تی هه‌یزی پێشمه‌رگه‌ش له‌ داها‌توو نه‌توانی‌ت به‌رگری به‌و شێوه‌یه‌ بکات بۆیه‌ ئاگاداری شوێنه‌کانی

١- عارف قوریانی، شه‌یه‌ت‌حاله‌کانی ئه‌نقال، به‌رگی سیه‌م، ١٨ ی شووباتی ٢٠٠٣، ل ٥٨.

بۆ سه‌لامه‌تی و پاراستنی هاوڵاتیان هه‌ولێده‌ن کۆچ بکه‌ن به‌ تایبه‌تی بۆ ئێران و تورکیا، هه‌ر بۆیه‌ ژماره‌یه‌کی زۆر له‌ دانیش‌توانی گونده‌ ئازادکراوه‌کان و ئه‌و شوێنانه‌ی که‌ له‌به‌رنامه‌دا بوون بۆ پاگواستن به‌ ناچاری شوێنه‌کانیشیان به‌جێ هه‌شت که‌ نزیکه‌ی شه‌ست هه‌زار^(١) که‌س خه‌لکی هه‌له‌بجه‌ بوو به‌ره‌وه‌روی سنووری ئێران چوون به‌لام له‌ کاتی نه‌نقالی بادیناندا په‌وشه‌که‌ هه‌ندیک چیاوازی هه‌بوو زۆریه‌ی زۆری دانیش‌توانی دێها‌ته‌کان نه‌که‌وتنه‌ به‌رده‌ستی رژیم به‌لکو په‌نایان برده‌ به‌ر سنووره‌کانی تورکیا و

(١) عارف قوریانی، شه‌یه‌ت‌حاله‌کانی ئه‌نقال، به‌رگی سیه‌م ١٨ ی شووباتی ٢٠٠٣ ل ٥٨.

.....پشدر له سرده می نه فله کاند
.....

ئێران و کاربه دهستانی تورکیا له ٣١ ی ئابی ساڵی ١٩٨٨ دا پایانگه یاند که و مافی
په ناهنده یی به ٥٧ هه زار کوردی عێراقی داوه ^(٢) .

(١) میدل ئێست وۆج، هه مان سه رچاوه ی پێشو، ل ١٦٤
(٢) د. مارف عومه ر گول، سه رچاوه ی پێشو

سهر ژمیری په کله ی ۱۷ تشرینی په کله می ۱۹۸۷

له هه لومهرجی ده ستنیشانکردنی نه وکومه له یه ی کرابوونه مه به ست بۆ له وناو بردن هیچ هه ننگاوښک بۆ رژیمی عیراق له سهر ژمیری په کله ی ۱۷ تشرینی په کله می ۱۹۸۷ گرن گتر نه بوو . نه وه بووناوچه په ک دابرا له نیتوان حکومت و ناوچه ی نازاد کراوه کاندای هه بوو، به عس دوا ی نینزاری دانیشتونای ناوچه قه ده غه کراوه کانی کرد، یان بگه پښه وه بۆ پریزی نیشتمانی که پتویست بوو له نوردوگا زوره ملیتیه کاندای زیان به سهر بهرن له ژیرچاودیری هیزه کانی نه مندا، یان مافی هاوالاتیتی عیراقیان له ده ست دده ن و به سهر یازی هه لات و حسابیان بۆ ده کریت که نه مه سزایه ک بوو له ۲۸- نابی -۱۹۸۷دا له لایه ن نه نجوومه نی سهر کردایه تی شوپش به ژماره (۶۷۷) ده رچوو بوو ده یگر تنه وه که برتی بووله سهر پاندنی سزای مهرگ به سهر سهر یازه هه لا تووه کاندای .

نامه ی نهینی ژماره (۴۳۵) له ۸-۹-۱۹۸۷دا له بهر پو شنایی نه و کۆبو نه وه یه ی که به ستر له بهر واری ۶-۹-۱۹۸۷که هه قال عه لی حسن مجید بهر پرسی نوسینگه ی پښخستنی باکوور سهر وکایه تی کرد .

۱- لیژنه ی نه منیه کان له پاریزگا کانی باکوور هه لته ستن به سهر ژمیر کردنی خیزانی تیکده ران له ماوه ی ۶-۱۵ بۆ ۹- نه نجام بدریت و ده ده سته جی دوا ی ته و او کردنی سهر ژمیری که هه لته سن به راگواستنی نه و خیزانانه بۆ نه و ناوچانه ی که خزمه کانیانی لی یه له تیکده ره کان - ته نها نیرینه کانیان نه بی ت که ته مه نیان له به نی- ۱۲ سال هه تا- ۵۰ ساله - ده سته سهر نه کرین وه نه م کارانه نه و خیزانانه ناگتیه وه که شه هیدو وون بوو دیل یان سهر یازیان جه نگاوه رن یان له فه وچه کانی دفاع وه ته نی هه یه وه له م حاله ته وه ته نها دایک پانه گو یزین بۆ لای تیکده ران .

۲- ده ست بکری ت به به ستنی کۆبو نه وه ی به کومه ل وجه ماوه رو کۆبو نه وه ی نیداری تیداباسی گرنگی سهر ژمیری گشتی دانیشتون بکری ت که بریار درا له ۱۷-۱۰-۱۹۸۷ نه نجام بدریت و هه خه ت بکری ت له وه ی که نه وه ی به شداری نه کات له م کاره بی بیانویه کی پښیدراو عیراقیه که ی له ده ست نه دات وه دا نه نری ت به هه لا توو له سوپا بریاری نه نجوومه نی سهر کردایه تی شوپش ژماره (۶۷۷) له ۲۶-۸- له سهری جیبه جی نه کریت .

۳- قبولن ناکری ت گه راند نه وه ی هه لاتووان له تیکده ره کان به بی چه که کانیان وه له بهر واری ۶-۹- بۆ ۱۷-۱۰- وه دوا ی ۱۷-۱۰ قبول ناکری ت گه رانه وه یان نه گه ر چه که کانیشیان هی نا تکایه بۆ تیوانین کاری پتویست و ناگادارمان بکه نه وه . له وه به لگه نامه دا ده رده که ویت که عه لی حسن مجید کومه لی ده ستنیشانکراوی پترپاکو چوخته کردو فه رمانی به کار به ده ستانی خویدا ورد ودرشتی دۆسی خیزانی نه و (تیکده رانه) نامه ده بکن که هیشتا له ژیر ده سه لاتی حوکمه تان دواتر هه موویان بۆ ناوچه و دیهاته کانی که قه ده غه کرابوون ده رکران تا کو هو به ش بن له چاره نووسی خزم و که سی پشمه رگه کاندای .

هه روه کو له م به لگه نامه یه دا زیاتر روونتر ده بیته وه :

حیزی به عسی عه ره بی سۆشیالست

هه ژیمی عیراق

فرماندهی کهرتی هه ولیر
سه رۆکایه تی لقی صلاح الدین
ژماره - ۲۶۴۸
به روار - ۱۲ -
۱۹۸۷-۹

بۆ - فرماندهی کهرتی هه ولیر

ب - کۆنوس .

سلۆیککی هه فالانه له به روار ۱۲- ۹- ۱۹۸۷، سه رۆکایه تی لقی صلاح الدین
کۆبونوه وه یه کی ناسایی به ست له باره گای سه رۆکایه تی لقی صلاح الدین فرماندهی
شوعبه ی صلاح الدین (ره فیک عاشور شهاب احمد) سه رۆکایه تی شوعبه وه به پێزیان
ئه ندامانی سه رکردایه تی شوعبه ی ئاماده ی بوون له کۆبونوه که دا له مبابه تانه دوان :

سه رکردایه تی شوعبه تیوانیه سه ره موو لیسته کانی سه ره تی ژمیرو هه لسه نگاندنی
خیزانه کانی تیکده ران که هاتوو له سه رۆکایه تی فیرقه که کان وه دوا ی ووربینی
هه موو لیسته کان سه رۆکایه تی شوعبه داوا ی ئه مانه ی خواره وه ده کات :

۱- ده سته سه رکردن و راگواستنی ئه ندامانی خیزانه کانی تیکده ران به گوێره ی
رێنمایانه ی که بۆمان هاتوو به نوسراوی سه رۆکای لق ژماره ۲۸ - ۱۱۵۴۰ له ۹- ۹-
۱۹۸۷ وه بروسکه ی سه رکردایه تی نوسینگه ی ریکخستنی باکور ژماره (۴۳۵) له ۷-
۹- ۱۹۸۷ که ژماره یان ۱۱۱ خیزانه له و خیزانه ی که (شه هید- دیل - وون بوو -
سه رباز - جهنگاوه ری ئه فواج وه ته نی - جهنگاوه ری جهیشی شه عبی) نییه .

۲- راگواستنی دایکی تیکده ران خوشکه گه وه که ی به پێی ئه و رێنمایانه ی
که هاتوو له بروسکه ی سه رکردایه تی ریکخستنی باکور ژماره (۱۰۳) له و خیزانه ی که
(شه هید - دیل - وون بوو - جهنگاوه ر - سه رباز - جهنگاوه ری ئه فواج دیفاع
وه ته نی - جهنگاوه ر جهیشی شه عبیان هه یه .

۳- سه ندنه وه ی ره گه زنامه ی عیراقی و ده ست به سه رداگرتنی مال و موڵکی
ئه و خیزانه ی که په یوه ندیان کردوو به ده سته تیکده ره کانه وه له گه ل هه موو ئه ندامانی
خیزانه که ی که ژماره که یان (۸۲) فۆپمه . بفرموون بۆ تیروانین له گه ل ریزدا . بمینین بۆ
تیکۆشان .

په فیک - عاشور شهاب ئه حمده

فرمانده ی شوعبه ی صلاح الدین

- له سه ره ژمییه که دا دوو حاڵه ت هه بوو به تاییه ت له سه ره دیاری کردنی په گه ز ته نها
پتویست بوو بنووسریت کورد یان عه ره ب که ئه مه زۆر ئامانجی تر سناکی هه بوو بۆ سه ره
گروپه که مینه کانی تر وه ک نا شوری وکلدان، و هه روه ها هه رکه سیک که سه ره ژمییه
نه کریت ده بوو به هاو لا تی عیراقی دانه نرین .

- ئیستگه په سمیه کانی رژیم به تاییه تی رادیۆ، جاپی ئه وه یان بلاو کرده وه که وا
خزمه تگوزاری حکومی به شه خۆراک له وکه سانه ده بپردی که به شداری ئاماره که نا که ن^(۱)
به لام بۆخه لکی گونده کان ئه گه ره ئه یه یامه شیان پێگه یشته بیت و ئه گه ر وسته بیه شیان
به شداری سه ره ژمییه که بکه ن ئه و نه یان توانیوه له به ر^(۲) :

.....پشده له سەردەمی ئەنفالەکاندا.....

١- هیچ فەرمانبەرێکی حکومەت کە سەرپەرشتی سەرژمێریەکی دەکرد، نە دەچوو بۆ گوندە ناوچە قەدەغە کراوەکان.

٢- خەلکی گوندەکان لە پۆزی (٢١- ٦- ١٩٨٧) ه وە بە پێی نامەی ژمارەی ٣٦٥٠ کە لە پۆزی ٣- ٦- ١٩٨٧، نابێت لە گوندەکانی خۆیان مابن، هەر وەها بە پێی بپاری ٤٠٠٨ ی پۆزی ٢٢- ٦- ١٩٨٧ ئەگەر هەرکەسێک لە و ناوچانە بەدی بکەرت دەبێت بکۆژێ.

لە راستیدا ئەنجامی پڕۆسەی ئاماری ١٩٨٧، زەمینە خۆشکردنی بۆ جۆلکردنە وە و دیموگرافی بەکەلک و لەبارە ی دانیشتوانی کورد و ئەو کەسانە ی کە بە عەس نیازی بوو لە ناویان بەریت (٢٧). هەریۆیە چوار مانگ دوای ئامارە کە هێرشێ ئەنفالی دەست پێ کرد.

* لە لایەکی تر ئابلقە یەکی توند خراوەتە سەر پارێزگاکانی هەریمی کوردستان بە تاییبەتی شارەکانی (سلێمانی- هەولێر- دهۆک).

هەموو ئەو بپاریە یە کە لە دواییەکانە لە لایەن عەلی حسن مەجیدە وە دیاریبوو بۆ خۆ ئامادە کردنی سیاسەتی سەرکردایەتیان کە لە کۆبونە وە ی رۆژی ١٨-٣-١٩٨٧ دا بە سەر کرا دایەتی و سەرپەرشتی سەددام حسیین ئەنجام درابوون لە گەل تەواوی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش و سەرۆکایەتی حیزبی بە عەس ئیشتراکی، کە پێشنیاریان کردبوو عەلی حسن مەجید بە بپاری ژمارە (١٦٠) ه رۆژی ٢٩-٣-١٩٨٧ کە دەرچووێ پیلانە کە ی جی بە جی بکات کە قوناغی دوو می کارەکانی بوو کە بە شالاوەکانی ئەنفال ناوی دەرکردوو.

(١) فرمان عەبدولرەحمان، پاکتاوکردنی رەگەزی کورد لە کوردستانی عێراقدا، چاپخانە ی حە مدی سلێمانی ٢٠٠٦ ل ١٣٨.

(٢) شۆرش حاجی رەسول، ئەنفال، کورد و دەولەتی عێراق، سەرچاوە ی یشوو، ل ٧٨.

(٣) فرمان عەبدولرەحمان، هەمان شەرچاوە ی یشوو.

نه نفال :-

نه نفال، وشه يه کی عه ره بيبه و بۆ کۆ به کار دئ^(١)، که چا وگی وشه که له (نفل) به واتای (غنیمه یان تالانی) دیت ته م وشه يه له قورئانی پیرۆزدا هاتوو (ویسآلونک عن الأنفال قل الأنفال لله والره سول)، ته م ئایه ته پیرۆزه کاتیک هاتوته خواره وه له سالی دووه می کۆچی و له پاش شه پری به دری گه ورده (له سالی ٦٢٤ ی زاینی) که ته م شه پر له گوندی به دردا به رپابوو که که وتبووه ویلایه تی حجازی سعودیه ی نه و کاته موسلمانان کان ژماره یان ٢١٩ که س بووه، به گۆز نزیکه ی هه زار کافری مه که دا چونه وه و شکاندنیان و سه رکه وتنی موسلمانان ته و او بووه ده سکه وتیکی زۆری جهنگی و دارایی ده ست موسلمانان کان که وتبووه به لām ته م سوره ته له کاتیکدا هاته خوارئ که خه ریک بوو له نیوان موسلماناندا گیروگرفت له سه رپاشماوه ی جهنگی که ده ستیان که وتبوو دروست ببیت چونکه موسلمانان له وه شه رده دا بوونه سی به شه وه^(٢)، کۆمه له ی به که میان به شیکیان که وتبوونه دوا ی کافره کان، ٢- کۆمه لی دووه م چوون ده سکه وته کان کۆبکه نه وه، کۆمه لی سیته م له گه ل پێخه مبه رمانه وه به مه به سستی چاودیری و پاراستنی، له دوا ی کۆتایی شه پر که، کیشه له سه ر پاشماوه ی ده سکه وته کان دروستبوون، خوا ی گه وره ش بۆ چاره سه رکردنی ته مه وه نه هیشتنی کیشه که له سه رده سته که ته کان ته م سوره ته ی دابه زاند به م شیوه یه ده ست پیده کات (سه باره ت به نه نفال، لیث ده پرسن، بلی ته نفال ئی خوداو پێخه مبه ره و ترسی خوداتان ببیت و نیوانی خۆتان چاک بکه ن و ملکه چی خوداو پێخه مبه ری بن ته گه ر ئیوه باوه ردا ن) و هه روه هاله ئایه تیکی تر دا باس له چۆنیه تی دابه شکردنی ده کات و ده فهرمویت (واعلموا انما غنمتم من شی فان لله خمس وللره سول والدى القریبى والیتمی والمسکین وابن السبیل) و اتا، بزائن ته و ده سکه وتانه ی له شه پرده ست ده که ون پێنجیه کی بۆخواو پێخه مبه روخزم و که س ویه تیم وه ژاروپێواره نه داره کانه، چواره شه که ی تریشی دابه شی سه رجه نگاوه ران ده کرین) به م چۆره پێخه مبه ریش به پیتی فهرمانی خودای گه وره ده سکه وته کانی به یه کسانى دابه شکرد.

ده کریت بلی ته نه نفال و اتا تالانی جهنگ که به م شیوه یه بووه :-^(٣)

به ر له هاتنی ئاینی ئیسلام به واتای تالانی جهنگ به کاریان هیناوه، به لām دابوونه ریتی کۆمه لایه تی گه لی عه ره بیه و ابوو له وه سه رده مه دا که پیاو ماقولان و گه وره پیاوانی خیل به شیان له وتالانیه وه رنه ده گرت ته نها بۆ داروده سته و پیاوه کانیا ن بووه .
له مانگی په مه زانی سالی دووه می کۆچیه وه نه نفال بوو به ناو نیشانی سوره تی هه شته می

(١) د. عه بدوللا محمه د عه ل و م. مسته فاه محمه د گهریم، نه نفال سن ورا په رینی چه مچه مال له ٤-١١، ١٩٨٨،

سه نته ری براهه تی ٢٤، ل ٢٩٨

(٢) د. ره ضاد میران وم، یوسف مه عروف، تاوانی نه نفال به رانی به ر به کورد، سه نته ری براهه تی (١٩) ل ٨ .

(٣) ماموستا یوسف دزه می و محمه د شوانی، نامانجه کانی پیرۆسه ی نه نفال و هه رکردنی سامانی مرویی، سه نته ری براهه تی ٢٤، ل ٢٩٨.

(٤) نامیق هه ورامی، گۆفاری گولان ژماره (٥٩٢) له ٦-٧-٢٠٠٦، ل ٢٥.

قورئانی پیرۆز بۆ به کلا کردنه وهی کیشهی دهستکه وته کانی شه پی به دری گه وه.^۱
 که هه رچه نده گه لی کورد له کوردستان به گشتی و کوردستانی عیراق به تایبه تی
 نه زمونیکی دیرودریژی له گه ل تالانکردن و له ناویردندا هه یه به لام وشه ی نهغال که پیش
 ۱۳۶۰^(۴) سال هاتوته خوار ی بۆدابه شکردنی سه روهت و سامانی کافران به لام له دوی
 سالی ۱۹۸۸ دا بۆگه لی کوردی موسلمان شیوه یه کی تایبه تی وه رگرت که رژیم بۆیه نه و
 وشه یه ی (نهغال) ی به کاره ی ناوه بۆ نه وه ی رای گشتی عه ره بی وئیسلا می به لای
 خۆیدا پاراکیشیت، مرقی کورد هه رکاتی نه و وشه یه ده بیستی یان به رچاوی ده که ویت
 به مانای شوینبزرکردن و کوشتن وله ناویردنی خه لک وویران کردنی کوردستان بیری
 ده که ویتته وه

بۆ ناسینی (نهغال) وه که په فتاریکی نامرؤفانه و درندانه، نه م پیناسه یه ی پیکخوا ی (M E W)
 ده خه یه یه پوکه ده لیت (نهغال ناویکه بۆ زنجیره یه ک هیرش و په لاماری
 چروپی سه ربازی که سه رجه م هه شت په لامار بوله شه ش ناوچه ی جوگرافی جیاوازا
 به پتوه چوه، فه مانده ی گشتی عه مه لیاته که له ده ست نو سینگی باکوری پیکخوا ی
 حیزی به عسدا بوو وبنکه که ی له شاری که رکوک بوو له مارتی ۱۹۸۷ به دواوه له لایه ن
 عه لی حه سه ن مه جیده وه سه رکردایه تی ده کرد^(۵)

ده سه لانداری رژیمی عیراق به شیوه یه کی په سمی دانیا ن به هیرشه کانی نهغالدا ناوه و
 نه یان شاردوته وه تا کوپوخانی رژیمی به عس له سه ر حوکم بوو سالانه یادیان کردوته وه و
 گووتوو یانه شالاره کانی نهغال (له دژی تیکه ده ران و به کرگیراوان) کراوه و دژی خه لکی
 مه ده نی نه بو، که نه مه دوره له پاستی چونکه کۆمه لیک به لگه ی په سمی حکومه تی
 عیراق له دوی راپه رین که وته ده ست خه لکی کوردستان که ده یسه لمیتیت تاوانه که یان
 له دژی گه لی کورد بووه به گشتی، لیژه داهه ندیک به لگه ده خه یه یه رو:—

۱- له راپه رینی به هاری ۱۹۹۱، کۆمه لیک به لگه نامه و دیکۆمیتنت^(۶) که وتنه ده ست خه لکه
 کوردستان که یه کیک له و به لگه نامه نه و پینچ نه وار (کاسیت) هه که به ده نگی (عه لی حه سن
 مجید) نه ندازیاری کیمیا بارانی نهغال تۆمار کراوه که نه و کاته سه کرتیری گشتی
 نو سینگی باکوری حیزی به عس بووه له کاتی کۆبونه وه ی له گه ل نه ندامانی
 باکو و پارێزگاره کانی ناوچه ی تۆتۆتۆمی سازدرا بووه ئاشکراو راشکاویانه یاس له قات
 و قهرکردنی گه لی کوربو سیاسه تی شوومی به عه ره بکردن و پاگواستنی گوندنشینه کان
 ده کات وچه کی کیمیاوی به رینگا چاره یه که زۆرباش و گونجاو داناوه بۆ له ناویردن
 و قهرکردنی کوردان، نه وه تا راشکاوانه ده لیت: (نه گه ر توانیمان دووله سه رستی
 شویتنه کانیان لیبگرینه وه نه واله که لین قوربینی بچوک بچوکدا ده وریان ده ده یه ن
 و نه و جا به چه کی کیمیاوی لییانه ده یه ن، من ته نها یۆژیک به کیمیا یی لییان ناده م به لکو
 به رده وام ماوه ی پانزه رۆژ به چه کی کیمیا یی ده یانکوتم، دوی نه وه راپیده گه یه ن
 که هه رکه سیک ده یه وی به چه که که یه وه خۆی بداته ده سه وه پتگی پینده دریت نه و کاته
 من یه ک ملیوین له م راگه یاندنه چاپده که م به سه رباکوردا بلای ده که مه وه، به کوردی

(۴) د. رهشاد میران و مامۆستا یوسف دزمیی، تاوانی نهغال... سه رچاوه ی پێشوو.

(۵) عه دالهت عومه ر سالج، نهغال و ئا فره تی کورد، ده زگای ئاراس، هه ولیر سالی ۲۰۰۲.

.....پشده له سهرده می نهغاله کاند.....

سورانی وبادینی و به عره بیش، من نالیم نه مه له لایه ن حکومتی عیراقه وهیه و نایه لم حکومت تیکه لای کاره که بیت، من ده لیم نه مه لیتره وهیه و اتا نوسینگه ی باکور جائه وهی حزه دکات بگه ریته وه به خیربیته وه، نه وانه ی نه گه رانه وه دیسانه وه به چه کی نوی هیرشیان ده که مه سهر، من ناوی چه کی کیمیا یی نابم چونکه نه وه قه ده غه یه، به لام ده لیم به چه کی کوشنده ی نوی داتان ده پرزیم.

- یه کیک له به لکه کانی تر، وه لای سهریازکی دیلی شیری عیراق - نیرانه که ماوه ی (۹) سال به دیلی له نیران ماوه ته وه و له ۲۴ ی نابی ۱۹۹۰ نازاد کراوه و گه پاوه ته وه سهرمال و گوندی پوخوا و ویران که نه مه ده قه که په تی، سکالا نه مه یه ک:

سهرۆک و سورکرده ی سهرور، به ریز سهدام حوسین (خوابیاریزی) سهرکومارو سهرۆکی نه نجومه نی سهرکرده یه تی شورش به ریز:

هه فالی تیکوشهر، سلوت لیده که م و وه هاوالاتیه کی دلسوز خومت پیده ناسینم. به ناوی دادپه روه ری به عسه وه لیت ده پاریمه وه گوئ له کیشه که م بگری، چونکه شه و ورۆخه ی لیزاندوم. له به رنه وه ی هیچ هیوا یه که م نه ماوه وله نئوه به ولاوه که سی ترم نه په نای بو بیه، وائهم کیشه یه م ده خه مه به رده متان به ئومیدی نه وه ی بایه خیکی پیده ن.

گه وره م:

من، عاسی مسته فا نه حمه د، که له خواره وه نیمزام کردوه، له ۲۴ ی نابی ۱۹۹۰ دا وه ک دیلیکی جهنگ گه راوه ته وه، سهریازکی نیحتیات له سالی ۱۹۵۵ دا له دایکبووم. له شه یی قادیسیه ی سهدامی شکو داردا له که رتی شوش به شدایم کردوله ۲۷ ی مارتی ۱۹۸۲ دا به دیل گیرام. تا نه و ورۆه ی بریاری گورینه وه ی دیله کانی جهنگ ده رچوو. به دیلیتی مامه وه. پاشان گه رامه وه بو نیشتمان و خاکی نیشتمانی دایکی خوشه یستم ماچ کردو، له به رده م وینه ی سهرکرده ی سهرکماندا سهرۆک سهدام حوسین کرپوشم برد. له دلی خوشمدا هه ستم به په رویشیه کی بیپایان ده کرد بگه ریمه وه ناوخیزانه که م. نه وان دلخوش ده بوون به بینیم ومنیش خوشحال ده بووم به دیداریان و هه موومان نقومی خوشی وشادییه ک ده بووین نه و سهری نه بیته وه وه له باسکردن نه یه ت.

به هه رحال گه رامه وه ناومالی چول و هول، ژنه که م و مندا له کانه له وی نه بوون. نای له م کاره ساته دلته رینه ! نای چ زوو خاویک بوو! پیپیان وتم ته وای خیزانه که م له عه مه لیا تی نه نفالدا که وتونه ته ده ست هیزه کانی نه نفال، که له ناوچه ی باکوردا، به فرمانده ی هه فال علی حه سن مه جید نه نجامدرا. من هیچ شتی که ده رباره ی چاره نویسیان نازانم و که سانی خیزانه که م نه مانه ن:

۱ - عه زیمه علی نه حمه د، له دایکبووی ۱۹۵۵، خیزانه.

۲ - چرو عاسی مسته فا، له دایکبووی ۱۹۷۹، کچه.

۳ - فهره ی دوون عاسی مسته فا، له دایکبووی ۱۹۸۱، کورمه.

۴ - رووخوش عاسی مسته فا، له دایکبووی ۱۹۸۲، کورمه.

به م شیوه یه، نه م سکالایم ده خه مه به رده ست، ئومید ده که م به زه ییه کت پیتمدا بیته وه و چاره نویسیان پیپرا بگه یه نه. خوا سهرتان بخات و بتانپاریزیت، سوپاس

وریزمان.

نیمزا

د یلی جارانی جهنگ، سهربازی نیحتیا ت

عاسی مسته فا نه حمده

بی مالوبی دالده، پاریزگای سلیمانی

چه مچه مال گه په کی بیکه س- مزگه وتی حاجی برا یم ۴ تشرینی په که می ۱۹۹۰

وه لامي دیوانی سه روکایه تی:-

به ناوی خوی گه وره ومهره بان

کوماری عیراق

دیوانی سه روکایه تی

ژماره - س.ع.ب- ۴- ۱۹۵۹

به روار ۱۰- ربیع دووه م - ۹- ۱۰- ۱۹۹۰

به ریزعاسی مسته فا نه حمده

پاریزگای سلیمانی - قهزای چه مچه مال - گه روکی بیکه س- مزگه وتی حاجی برا یم
سه بارت به سکالا نامه که ت که له ۴ تشرینی په که مدا، ژن ومنداله که ت له کاتی
هه لمه ته کانی (نه نفال) که له سالی ۱۹۸۸ له ناوچه کانی باکور نه نجامدرا، بزربوون.
له گه ل ریزمان

دلسوزتان

نیمزا - سه عدون عه لوان مصلع

سه روکی دیوانی سه روکایه تی کومار

نه و به لکه نامه په که له سه روکایه تی دیوانی سه روکرایه تی رژیمی عیراق ده رچووه، چه ند
راستییه ک ناشکراده کات^(۱):-

- * - شالای سالی ۱۹۸۸ ناوی نه نفال بوو له تو مارگای ره سمیه کانی رژیمی عیراقی.
- * - نه و شالاه ره شه کوژی بوو جیاوازی پیاو وژن و منالی نه ده کرد، چونکه ده لی:
هاوسه رو منداله کان له کاتی کرداری نه نفال بزربوون.
- * - رژیم جیاوازی نه ده کرد له نیوان پیشمه رگه و لایه نگرانی خوی وه رچی کوردبوو
هه مووی به یه ک چاو ته ماشاده کرد، به لگه ش نه وه په خیزانی نه و که سه ی گرتوته وه که
سه ربازکی عیراقیه.
- * - واپیده چیت نه و نه نفالکراوانه زوو فه وتاندرابن، چونکه حکومت خوی له سالی
۱۹۹۰ دا به و سهربازه ی گوت خیزانت بزربوونه، یانی نه ماون و خوشی ناتوانی
بیانه نیته وه بولای که سوکاریان، چونکه نه گه ر نه و بیتوانی بایه ژن ومندالی نه و
سهربازه ی خوی ده دایه وه.
- ۳ - له ده زگا کانی راگه یان دنی سهرده می به عسدا کومه لیک به لگه هه په له وانه^(۱)،
به یان نامه ی سه روکرایه تی گشتی هیزه چه کداره کانی رژیمه عیراق به ژماره - ۳۰۷۸ -

(۱) د. د. محه مد گزنبی، کورد قرانی سالی ۱۹۸۸ و هوکاره کانی ناوانانی به نه نفال، سه نه ری برایه تی ژماره (۲۴) سالی ۲۰۰۲، ل ۴۲.

.....پشده له سرده می نه نفاله کاند.....

سه باره ته به نه نفال یه که ده قه عره بییه که ی له پوژنامه ی (نه لسه و ره) دا بلوکراوه ته وه و له ژماره ی (۶۵۰۸) ی پوژ ی ۲۰ - ۳ - ۱۹۸۸ دا، ده قه کوردیه که ی له پوژنامه ی هاوکرای دا له ژماره (۹۵۹) ی ۲۱ - ۳ - ۱۹۸۸ بلوکراوه ته وه.

۴- نه وانه ی له نه نفال کاند گیران مه رج نی یه هه موویان زینده به چال کرابن به لکو سه رجه م داموده ژگاگانی رژیم هه ولی له ناویردنیان داوون نه وتا له و به لگه نامه ی به پویره رایه تی نه منی سلیمانی داهاتوه له لایه ن خویانه وه کومه لیک له وانه ی گیراوون له سیداره دراوون نه مهش ده قی نوسراوه که یه.

به ناوی خوا

سه روکایه تی کومار

سکرتیر

به پویره به رایه تی نه منی گشتی

به پویره به رایه تی نه منی سلیمانی - لیکۆلینه وه

- ژماره - ۲۵۱۶۳

- به روار ۲۹-۱۰-۱۹۸۸

نه ینی و شه خسی و به تاییه تی نه کریت وه

به رژیم أ ع (به پویره به ری نه منی گشتی) ناوچه ی حکومی زاتی سلاو و ریز ناماژه بو گفتوگو ته له فۆنی یه که، له خواره ودا نه و سه رژیمیره ی داواتکردبوو نه خینه به رده ست. یه که م: (۹) تاوانبار له ده ستی به ره لستکاره کان که حوکمی ئیعدامیان به سه ردا جیبه جیکراوه له لایه ن نه و به پویره به رایه تییه وه به پی موافقه قتی مه کته بی ریکخستنی باکووری به ریز.

دووه م: (۱۹) تاوانبار حوکمی ئیعدامیان به سه رجه جی کراوه له لایان نه م به پویره به رایه تییه وه له به ره نه وه ی خه لکی نه و گوندانه که له رووی ئاسایشه وه قه ده گه کراون نه ویش به پی بروسکه ی ئاسایشی ریکخستنی باکوور ژماره ۵۰۸ له ۲۰- ۶- ۱۹۸۸ بیه ی پینجه م.

سییه م: (۶) خیزان که ژماره یان (۱۸) هه ژده که سه له که سوکاری تاوانباران که له بیه ی یه که مدا دیاریکراون، له لایان نه م به پویره به رایه تییه وه ئیعدام کراون به پی ته وجیهاتی مه کته بی ریکخستنی باکووری به ریز.

چواره م: (۴۷) تاوانبار له ده ستی به ره لستکاران نیردراوون بو سه روکایه تی دادگای سه وره بو هه ندی کیشه ی لیکۆلینه وه. فه رمانی ئیعدامکردنیان بو دراوه.

پینجه م: ۲۵۳۲ دوو هه زارو پینج سه د و سی و دوو که س و ۱۸۶۹ هه زارو هه شت سه د و شه ست و نو خیزان که کۆی نه فره کانیان نه کاته ۹۰۳۰ نو هه زارو سی که س نیردراوون بو نو ردوگای جه یشی شه عبی له پاریزگای که رکوک له و که سانه ی که له میانی کرده جوامیره کانی نه نفالدا گیرابوون.

تکایه چاوی پیدابخشین له گه ل ریزدا.

(۱) زیاد عه بولوه حمان، تونی مهرگ، هیز شه کانی نه نفال له به لگه نامه کانی رژیمی به عسدا، سه نته ری لیکۆلینه وه ی ستراتیجی کوردستان، سلیمانی ۲۰۰۴، ل ۲۳.

ئیمزا

به پټوه به رایه تی نه منی پارێزگای سلیمانی

کاتیڤ وه فدی به ره ی کوردستانی له دانوستانی ١٩٩١ دا له به غدا، ئاماژه یان به ١٨٢ هه زار چاره نویسی نه نفاله کانیان له عه لی حه سه ن مه جید کردبوو زۆر به پاشکاوانه و به هه لچوونه وه گووتبوی نه وژماره یه که له نه نفاله کاندای کوزراون به هه یچ شتیه یه که له (١٠٠) هه زار که س زیاتر نه بووه، هه ر له هه مان دانوستاندا چاره نویسی نه نفاله کانیان له (تاریق عه زین) پرسی بوو نه ویش له وه لآمدا ووتبووی (انسوهم) هه یچی تر^(١).

مه رج نی یه هه موو نه وانه ی له نه نفاله کاندای گیران، شوێنیز کرابن یان کوزرابن به لکو هه ندیک سه رچاوه هه یه به شیک له وانه ئاشکراده کات فروشراون یان به خشراون به ده وه له تانی عه ره بی و سه رۆک هۆزه کان هه ره کو :

١- له وه لگه نامه یه دا هاتوو (١٨) ئافره تی کورد دراون به ولاتی میسری عه ره بی

که نه مه ده قی نوسراوه که یه : به ناوی خوی گه وره و میهریان

ژماره - ١٢٠١

نه یینی و زۆر به په له

به روار - ١٠ - ١٢ - ١٩٨٩

به پټوه به رایه تی هه والگری پارێزگاری که رکوک

بۆ - به پټوه به رایه تی موخا به راتی گشتی

بابه ت - جێبه جێکردن

دوای ئاماژه ی راسته وخۆ له لایه ن سه رکردایه تی سیاسیه وه، هه لستاین به نه نجامدانی پرۆسه کانی نه نفالای (یه که م و دووه م)، که تیایدا کۆمه لێکی جۆربه جۆرمان له هاوڵاتیانی نه و ناوچانه ده سگریکرد، له گه ل ژماره یه کی به رچاو له کچان که ته مه نیان له نیوان (١٤ - ٢٩) سالتیدان، هه ره وه ها به پیتی فه رمانه کانی ئیویه ی به پیز ژماره یه که له وه ئافره تانه مان ره وانه ی (مه له او یانه شه وی یه کانی) ولاتی میسری عه ره بی کرد، نه ویش له سه ر داوای خۆیان واتا (ده وه له تی میسر) نه مه ش لیستی ناوی سه رجه م نه و کچانه ن له گه ل ته مه نیان به ره رموون بۆ ئاگاداریتان له گه ل ریزدا.

ته مه ن

ناوه کان

- ١- گه لآویژ عادل ره حیم ١٧ سال
- ٢- چیمه ن نازم عه باس ٢٣ سال
- ٣- له یلا عه باس جوهر ٢١ سال
- ٤- له میعه نازم عومه ر ١٩ سال
- ٥- په یمان شوکر مسته فا ١٦ سال
- ٦- خۆراسان عه بدوللا توفیق ٢٠ سال
- ٧- قه دریه نه حمه د ئیبراهیم ١٧ سال
- ٨- گولیک ئیبراهیم عه لی ١٩ سال
- ٩- خه وله نه حمه د فخرالدین ٢٥ سال

(١) محمه د ره ئوف عه زیز، ره هه نده سوسیۆلۆجیه کان، چاپی یه که م ٢٠٠٥، سلیمانی، ل ٨٨.

۱۰- عيسمهت قادر عهزیز	۲۴ سال
۱۱- نه جيبه حهسهن عهلی	۱۸ سال
۱۳- حسیبه نهمین هه مزه	۲۹ سال
۱۴- شلیتر حهسهن عهلی	۲۰ سال
۱۵- شوکریه رۆسته محه مده	۲۷ سال
۱۶- حهسیبه هیدایهت ئیبراهیم	۱۵ سال
۱۷- کویتستان عهباس مولود	۲۶ سال
۱۸- سروه عوسمان کهریم	۱۷ سال
۱۹- سۆزه مهجید بهسیم	۲۹ سال

ئیمزا - به پتوه به رایه تی موخا به راتی پارێزگای کهرکوک

۱۰ - ۱۲ - ۱۹۸۹

بۆمان ده رده که ویت مه ترسیه کانی نه نفال چه نده سامناک و درپندانه بوون به رامبه ر به گه لی کورد که گه یشقوته قوناغی تالانکردنی نه ته وه هه ربۆیه مروغی کورد هه رکاتی وشه ی نه نفال ببیستی یان به رچاوی ده که ویت یه کسه ر به ره شبگیری وزینه ده به چال و کوشتنی به کۆمه ل و فروشتنی کچ و مندالی بچوک دیته وه یاد.

ب - له لایه کی تر، عه دالهت عومه ر، چالاکگه ری له بواری نه نفال و بی سهر شوینه کانی کوردستان ده لیت ((بێجگه له کوشتن و بی سهر شوین کردن له لایه کی تر رژیمی به عس کۆمه لیک مندال و ئافره تی گه نج به ولاتانی عه ره بی و به تایبه تی ولاتانی که نداو فروشارون نزیکه ی (۶۰۰ تا کو ۷۰۰) که س بوون، ^(۱) که وه ک نمونه یه که یه کیک له سهرۆک عه شایریه ره کانی ناوچه ی (شنافیه) ی باشووری عێراق ده لیت: له سالێ ۱۹۸۸ دا سه دام حسین کۆمه لیک ئافره تی کوردی وه ک دیاری پێشکهش کردوون هه رچه نده پێیان گووتن هه رچۆنیک سوودیان ئی وه رده گرن خۆتان ئازادن به لام نه وان وه ک خۆیان ده لێن ئیمه له رێگای ئیسلا میه وه له کوره کانی خۆمان ماره کردوون ئیستا هه ندیکیان چه ند مندالیکیان هه یه که نه مانه کۆمه لیک گرفتی کۆمه لایه تی و ده روونی بۆ کۆمه لگای کوردی به جێهێشتوو ه که تا کو نه مروش به بی چاره سه رکردن ماونه ته وه).

ج - پاشای سعودی (ملك السعود) که یه کیک بوو له وانه ی که له دوا ی کیمیابارانکردنی هه له بجه و پرۆسه ی نه نفالدا سی جار ئیحتیاجیان دابوو به نه مریکا له سه ر نه وه که نه مریکا وتبووی له ده وه له تی عێراق چه کی کیمیایی دژی کورده کان به کاره یناوه، به لام له دوا ی گرتنی کویت له لایه ن ده وه له تی عێراقه وه، به زمانی خۆی گوتی سه ددام حسین (۷۰۰ ژن و مندالی بی تاوانی کوردی له ناو خاکی سعودیه دا کوشتوو ه، که مایه ی سه رسوپمانه چۆن پاشای سعودیه رێگای داوه گه لیکی موسلمان له ناو ده وه له تی قبیله ی موسلماناندا بی تاوان بکوژین، یاخود چۆن گه لی سعودی و مه لا زانیانی نه و ده وه له ته نه و تاوانه ی قه بول کرد، که نه مهش نه وه ده رده خات ده وه له تانی که نداو یارمه تیده ری رژیمی به عس بوون بۆ له ناو بردنی گه لی کورد. ^(۱)

^(۱) عه دالهت عومه ر سالح، هه ندیک سهرۆک عه شیره تی عه ره ب به شیک له کچه نه نفالکراوه کانی له کوره کانی خۆیان

ماره کردوووه، رۆژنامه ی کوردستان پۆست ژماره (۲۵۲) له ۱۹ ی ته موزی ۲۰۰۲، ل ۹.

پروسه ی نه نغال گه وره ترين هيرشی دپندانه ی سوپای عيراقی بوو بۆ سهر کوردستان و له ناو بردنی ميلله تی کورد له بهر نه وه ی رژيم هه موو توانايه ک بۆ ته رخان کردبوو بۆ پياده کردنی نه م پروسه يه ش رژيم هيرزکی گه وره و پيچه کی به تازه ترين و ترسناکترين شيوه به کارهينا به سهرجه م فهيله قه کانی (يه ک - به ليپر سراویتی سولتان هاشم، فهيله قی دوو - به ليپر سراوی نزار خه زره جی و فهيله قی سی به ليپر سراوی یونس محمده زه رب) و سهرجه م تواناکانی (نيستخبارات به ليپر سراوی فهريق روکن و فيق سامه پائی) و نه منی گشتی و هيرزه کانی فرياکه وتن و نوسينگه ی ريکخستنی سه روو که نه ميش به هاوکاری (٣٠٠) فهوجی خه فيفه که له (٢٥٠) هه زار جاش پيکه اتبوو به شداریان کرد (٢) وه هه روه ها هه ريمي کوردستاني کردبوو به چه ند ناوچه يه ک وه هه ر ناوچه يه ک به ره پرستیکی بالای سهریازی به پرس بوو که له لایه ن عه لی حسن المجیدیش راسته وخۆ سهر په رشتی ده کرا، شالاره کانی نه نغال به هه شت قوناغ له شه ش ناوچه ی جوگرافی جیاوازی هه ريمي کوردستاني عيراقی گرتوه وه، به هيرش يکی چروپری سهریازی له لایه ن سهرجه م هيرزه سه رکوتکه رو داپلۆسینه ره کانی رژيم ده ست پی کران به م شيوه يه :

قوناغی يه که می نه نغال :-

سنووری جوگرافیای ناوچه ی په لامار دراوه که : بریتیه له (دوکان - بنگرد - زی بچوک - ماوه ت - چوارتا - نه زمه پ - سوسی - سورداش)، که له رۆژی ٢٢ ی شوبات تا کو ١٩ ی ئازاری ١٩٨٨ ی خایاندوه .

پیش ده ست پیکردنی هيرشی نه نغالی يه که م، سه رکردایه تی هيرزه چه کداره کانی عيراق، له گه ل هه ردوو سه رکرده ی فهيله قی (یه ک و پینچ) و فیرقه کانیا، سهردانی مه يدانی (استتلاخ)یان بۆ سنووری ناوچه که کردوه به مه به ستی داپشتنی دوا نه خشی سهریازی هيرشه که . له کوتایی مانگی کانونی دووه م و سهره تاي مانگی شوباتی ١٩٨٨ دا هيرزکی زۆر ئاماده باشی کراوه له سنووره که دا به تايبه تی له گۆیژه ورێگای سورداش و ده شتی مه رگه و کاریز و بیجگه له پپرکردنی سهریازگه ی سه لام و هه لدانى سه دان خيوت بۆ سهریازه کان که چه ندان که تيبه تۆپ وتانک و چه کی قورسی ئاماده کردبوو بۆ هيرشه که، به سهر په رشتی ولبواکردن (سولتان هاشم نه حمده بوو، به گشتی هيرزه به شداربوه کان له (٢٠) لیوا و (٦٠) فهوج ده یان فهوجی خه فيفه مه فره زه ی تايبه ت پيکه اتوون جگه له ده یان که تيبه ی تۆپی ١٣٠ ملم و ١٥٧ ملم به پالپشتی هيرزی ئاسمانی، سه ره پای نه وه هه موو هيرزانه و چه که قورسانه که چی هه موو توانای جهنگی خویی به چه کی کیمیاوی و قايم کردبوو.

*هیرزه کانی حکومه تی عیراق له قوناغی يه که م پيکه اتبوون له :- (١)

- ١- به کارهینانی فپۆکه ی مێک - سیخۆ - پیلآتۆس - هه لیکۆپته ری جهنگی وباره لگری جهنگی به راده يه کی زۆر به کارهیندران.
- ٢- يه که کانی سوپای عیراق، وه ک هيرزی پياده - مه غاوير - قوات خاصه - جاش.
- ٣- يه که کانی تۆپخانه ی، کاتیۆشا - زرپۆش - تانکیش به شيوه يه کی فراوان.

(١) جمال شیخ نوری، وێرانکاری و تارانیه کانی به عس له بیره وه ره کاند، سلیمانی ٢٠٠٥، ل ١٤٢،

(٢) محمده ره نوف عه زیز، نه نغال ره هه ند سۆسۆلۆجیه کان چاپی يه که م، سلیمانی - ٢٠٥، ل ٦

.....پشده له سهرده می نه نفاله کاند.....

٤ - کۆمه لێک فەرمانده ی سه ربارزی شاره زای بۆ سه ره پهرشتی ئهم په لامارانه دانابوو، به پیتی به یانی ژماره ٢٠٨٩ ی فەرمانده یی گشتی هیزه چه کداره کانی عیراق، له ١٩-٢-١٩٨٨ دا ئهو په که کانه به شداریان کردوه:

- فهوج و لیواکانی سه ره به فەرمانده ی هیزه کانی به در.
- فهوج و لیواکانی سه ره به فەرمانده ی هیزه کانی قه عقاق.
- فهوج و لیواکانی سه ره به فەرمانده ی هیزه کانی موخته سه م.
- هه موو فهوجه کانی جاش که سه ره به فەرمانده ی جه حافیلی دیفاع وه ته نی په که که (٤٧ فوج) بوون له گه ل مه فره زه کانی خاصه به ژماره (٢٩ - ٦٨ - ٨٧ - ١١٩) به شداریان کردوه ^(٦).

* رژیم له به ره به یانی ٢٣ ی شوباتی ١٩٨٨ دهستی کرد به پیا ده کردنی پرۆسه که ی هیزه که ی که له گونده کانی (یا خسه مه ر - سه رگه لۆ - به رگه لۆ - چۆخماخ - هه له دن - چالوه - خه لکی به ده نگه ی نا له و زمه ی راجیمه ی کیمیاوی به ناگا هاتن ئهم بۆردوما نه به په که م ته قه ی په لاماری نه نفال ده ژمیردریّت ^(٧)).

ئهم کیمیا بارانه ش که رژیم به کاری ده هیتا زیاتر بۆ چاو ترساندن هیزی پێشمه رگه و خه لکی ناوچه که بوو که زۆریه خهستی ده ست پێکرا، پاشان حکومه تی عیراقی له م خالانه ی خواره وه په لاماری سنووری ناوچه ی دیاریکراویدا که به دریزای (٥٠) میل له بنگرده وه بۆ لای رۆژه لاتی ده ریاچه ی دووکان و شارۆچکه ی دوکان ده ستی پێکرد.

قۆلی سوورداش به ره و پیرمه گروون (قوله پۆشین و قوله سه ون).

له چاوه ی سوورداش - دوکانه وه به ره و زنجیره چیا ی چه رما وه ند.

له سوورداشه وه به ره و شه ده له.

له سلیمانیه وه به ره و دۆله رووت.

له ئۆردوگای کاریزه وه به ره و چیا ی خه جه له رزۆک و کاپیلۆن.

له دوکانه وه به ره و قه له م پاشا و قه ره نگۆی.

له چاوه ی دوکان - بنگرده وه به ره و به رزاییه کانی سێده ر.

له بنگرده وه به ره و مه رگه.

حکومه تی عیراقی به هیزه زۆره که په وه که مه زه نده ی (٥٠) هه زار چه کدارکراوه په لاماره کانی ده ست پێکرد و زۆر مه به ستی بوو که ئهم ناوچه یه له ده ست هیزی پێشمه رگه ده ره بێتن و به تایبه تی که باره گای سه رکردایه تی په کیتی نیشتمانی کوردستان له و سنووره بوو، به گرته نی ئهم ناوچه یه ده توانیت زیاتر نه خشه ی له ناو برینی گوندنشینه کان وه ک خۆی که ده یه ویت جی به جی بکات.

هیزه کانی په کیتی نیشتمانی کوردستان که له و کاته دا نزیکه دوو هه زار پێشمه رگه بوو بێجگه له هیزی حزه کانی کوردستان که له شێوه ی مه فره زه کان له و سنوره بوون.

شه ره کان زۆر سه خت و خویناوی بوو چونکه حکومه تی مه رکه زی ده یوست به هر نرخیک بیت سنوره که داگیر بکن و به رامبه ریش هیزی پێشمه رگه و خه لکی ناوچه که

(١) شۆرش حاجی ره سۆل، سه رچاوه ی ینشوو،

(٢) محهمه د ره ئوف عه ریز، سه رچاوه ی ینشوو، ل ٦٦

(٣) بۆ زیاتر بر وانه به لگه نامه ی ژماره ().

به رگريان ده کرد چه ندان داستانيان تۆمارکرد و له بهر ده کانی شهردا به لām هيزو توانای حکومت به تاييه تي به کارهيتانی چه کی کيمياوی نزيکی ۶۰۰ کهس بريندار و شه هيد بوو له هيزی پيشمه رگه وخه لکی ناوچه که هه بوو، و هيز شه کانی حکومتيش تا ده هات زياتر خه ستر ده بوون له بهر نه وه سهر کرده تي به کيتی نيشتمانی کوردستان بیری له کردنه وهی بهر ده کی تری شهر پی ده کرده وه، تاکو شه په کانی سهر دولی جافايه تي که ميک سوو کتر بکريته وه و زیان که متر بيته وه، له م باره وه (شورش حاجی ره سول) له کتیبی نه نغال ده لیت: ^(۱) (به کيتی زۆربه ی زۆری هيزی مه لبه نده کانی له شه په کانی سهر کرده تي ئالابوون تاکه هيزک که به کيتی هیوا ی پی بوو که په لاماری هيزه کانی حکومت بدات نه وانه بوون که له ناوچه ی شاره زووه هه له بجه بوون، به هاوکاری هيزه کانی تری بهر ده ی کوردستانی و پشتیوانی ئيران، نه و هيزانه توانيان شاری هه له بجه ئازاد بکن. و هه روه ها ده لیت (پيش نه وه ی کهش وهه وای ئازاد کردنی هه له بجه ووره ی پيشمه رگه کانی دولی جافه تي به رزیکاته وه و خنده بيته سهر ليويان، هيزه کانی عيراق له رۆزی ۱۶-۳-۱۹۸۸ دا که وده ترين تاوانی به رانبه ر مروفایه تي له م سهرده مه دا نه نجامدا). کيميا بارانی هه له بجه نزيکی ۵۰۰۰ پينچ هه زار هاوالاتی گیانی له ده ست داوه (۱۰۰۰۰) ده هه زاريش بريندار بوو، که نه م کيميا بارانه نه ک ته نها زيانی بو خه لکی شاری هه له بجه هه بوو، به لکو کاریگری زۆری کرده سهر هيزی پيشمه رگه ی کوردستان به گشتی هه روه ها خه لکی گوندنیشينه کانی ژيتر ده سه لاتی هيزی پيشمه رگه، له بهر نه وه سهر کرده تي به کيتی بۆی ده رکه وت ناتوانيت به گری بکات بۆ نه وه ی زيانی گیانی هاوالاتيان که م بکاته وه بریارياندا بۆ ماوه یه ک سنوره که به جيبه يتلن، به لām پيشه وه خست چه ندین کۆبوونه وه یان له گه ل دانیشتوانی سنوره ئازاد کراره کانی دولی جافايه تي کرد ناگاداری خه لکه که یان کردبوو سه لامه تي خۆيان روو له ستوری ئيران بکه ن یان خۆتان ئازادن بۆ هه ر شوپينک بچن، به لām زۆربه ی خه لکی سنوره که ريگای ئيرانيان هه لبه ژارد، کورد له ترسی گه ر به دبلی به رده ستی دوژمن بکه وی تووشی مردن ده بی و ده کوژری، که هه رچه نده ئاووهه وای سنوره که زۆر ناله بار بوو، باران و به فريارين به لām خه لک ناچار بوون ملی ريگای شاخی به فراوی بگرن، له م باره وه (هیوا نه حمه د مسته فا) که خۆی به کيک بووه له پيشمه رگه کانی به کيتی له و کاته دا ده لیت: ^(۲) (رۆژگار که وابوو که پتيوستی ده کرد هه رکه سه خۆی رزگار بکات زياتر له (۱۵۰۰) کهس به ريکه وتن له پرتاو ده تدی له پيش تۆدا که سيک رای ده کرد سه رما ره قی ده کردو له جيگای خۆی به رده بووه و وورده به فر ده م و چاو و لاشه که ی داده پۆشی و که سيش ئاوپی له کهس نه ده دايه وه، (سه يد عه بدوللای بۆکانی) که پيشمه رگه ی پارتی بوو خۆی و ژنه که ی و چوار مندالی هه ر هه موويان ره ق بوونه وه و له ناو به فر به جيمان، و هه روه ها عه بدوللا کانی تووه بی که پياوی رۆژی ته نگانه بوو له چيا راوچه کی کارامه بوو له نيوه ی ريگا قاجی ترازو تائيستاش کهس نه يزانی لاشه که ی بۆ کوئ په پی، و هه روه ها (مام ئالا) که پياویکی لادتی زۆر ئازابوو و شاره زابوو کوپه که ی که ناوی (حه مه خان) بوو له ده ستی داره ق بۆوه دواي له تاوی کوپه که ی نه ژنوی شکاو خووشی نه يتوانی نه ميش که وت

(۱) شورش حاجی ره سول، سهرچاوه ی پيشوو، ل ۸۹.

هه ركه سيك بكه وتايه هه ستانه وهی نه بوو ومرد، پاش ماوه يه كي تر منداليكي تری كه كچ بوو له باوهشی دايكي دا مردوو به دههستی خوی ژیر به فری خست نه مجار دايكي وتی “ روله گيان نه وه له جياتی قهبر، له بهر فرت ده خه م و گهر دنی خۆت و باوكت وحه مه خانی چكوته ی براشت نازاد بیته، شایه نی گووته له و رویشته دا كه له گوندی كانی توو كه دوا گوندی سنوره كه یه له بهری مهرگه دا به ره وچپای ئاسۆس كه به فر داپۆشی بوو به تاییه تی سه رشاخى كوپكوپ، نزیكه ی ١١٤ هاوالاتی له ژن وپیاو ومنداڵ و پيشمه رگه بوونه خۆراكی به فرو شه هید بوون، به شه كه ی ترشیان توانیان ریگا سه خته دوو ریه كه ی سنوری ئیتران بپن. (نهوشیروان مسته فا) ده لی: كاتك بۆمان ده ركه وت به رگری بی هوده یه شه ره كانمان دۆراندوه له بهر نه وه بپاری كشانه وه ماندا رۆژی ١٨-٣-١٩٨٨ برینداره كانمان وخیزانه كانمان و پيشمه رگه كانمان كیشانه وه و ناوچه كه مان چۆل كرد، ^(١) نه مجار دواى پاشه كشه ی هیزی پيشمه رگه وخه لكی ناوچه كه، دواى بیست چوار رۆژ شه پێكى نابره ربه ری سه خت وخویناوی له شه وی ١٨-١٩-٣-١٩٨٨ دا سوپای عیراق باره گاكانی مه كته بی سیاسى وباره گاكانی تری یه كیتی داگیر كردو نه مجار ده ستیان كرد به سوتاندنی گونده كانی و سه رجه م سه روه ت ومال سامانیان له لایه ن سوپای عیراق وه به تالان بران. و له رۆژی ١٩ ی هه مان مانگدا به یانیكى سه ربازی به ژماره (٢٠٨٧) له هه موو ده رگایه كانی راگه یاندنی خۆیه وه، گیرانی باره گاكانی سه ركردایه تی یه كیتی وه كو مژده بلۆكرده وه، هه مان رۆژ بروسكه ی پیرۆزیایی (سولتان هاشم) سه ركردایه تی هیرشه كانی نه نغالی یه ك بۆ (سه ددام حسین) له ده رگاكانی راگه یاندنه وه خویندرايه وه.

له شالاوی نه نغالی یه كدا، نزیكه ی ٢٥٠ كه س به چه كي كیمیایی هیرشه كه دا شه هید بوون له وانه ١٢٠ پيشمه رگه ی قاره مان بوون له به رگری كردن شه هیدبوون^(٢) و له كوچره وه كه به ره و ئیتران نزیكه ی ١٦٠ كه سیش له ریگادا مردن و نه وانه ی چوونه ئیترانیش پاش لیوورده گشته كه ش كه گه رانه وه له سنوری پشده ره هه موویان شوینبزركران ببجگه له دوو كه سی گوندی (مالومه) كه خویان ته سلیم به سوپای عیراقی كرد نه وانیش شوینبزركران، نه گینا سوپای عیراق له نه نغالی یه كدا، خه لكی به كومه ل نه ده گرت بوو نه وه ی شوینبزیان بكات به لكو ئاگاداری كردبوون خۆتان سه رپشك بن بۆ كوێ ده چن، وه هه مان رۆژ وه زاره تی به رگری عیراق، فرمانی ده ركرد كه گشت نه وانه ی له شالاوی نه نغالدا ده كوژدین یان بریندار ده بن به (شه هیدی قادسیه) حیسابیان بو ده كریت، كه نه م فرمانه پشته به بپاریكى نه نجومه نی سه ركردایه تی شورشی عیراق به ستبوو، كه نه مه ش جوړه هاندانك بوو بۆ چه كداره كانی به گشته ی بۆ نه وه ی به شداری بكه ن له هیرش و تالانكردنی مال و سامانی خه لكی كوردستان. قوناغی یه كه م ٢٥ رۆژی خایاند. قوناغی دووه می نه نفال:

^(١) هیوا نه حمه ده مسته فا، نه زموون، كۆمه له وتاریكه، چاپخانه ی مناره-هه ولیر ٢٠٠٧.

^(٢) محه مه دروف عه زیز، سه رچاوه ی پیشوو، ل ٦٩.

^(١١) (ریباز، قه ندیل به غدادی هه ژاند، به شی یه كه م و دووه م، سلیمانی ٢٠٠٨، ل ٤٣٦.

.....پشده له سهرده می نه نفاله کاند.....

بق سه رناوچه کانی قهره داخ بوو که له ۲۲ ی مارت تا کو ۲ ی نیسانی ۱۹۸۸ خایاند. قهره داغ بریتیه له هیلکی ته نکی چیاو نه ملو نه ولاشی ده شتیکی فراوانه که بق بهرگریکردن ناگونجی له رورثاوی ده شتی گه رمیانه و رورثه لاتیشی تاپیش نه نفال چه ند گوندیکی به کشتوکال ده وله مند بوو له کوتایی چیا ی قهره داغ شاخی زهرده ی بهرزه، له سهره تای هه شتاکانه وه تا کو کاتی نه نفال رژیم وازی له ناوچه که هینابوو.^(۱) سنوری جوگرافیای په لامار دراوه کانی نه نفالی دوو :

بریتی بوون له ناوچه کانی (سلیمانی، چیا ی گله زهره، بازیان، قهره داغ، دهر به ندیخان، نور دوگای نه سر وعه ریه ت)

*هیزه کانی حکومه تی عیراق که به شداریان کرد له قوناغی نه نفالی دوو پیکهاتیوون له:^(۲) فهوج و لیواکانی سهر به قیاده ی قوا تی ئوسامه بن زهید، واتا فیرقه ی ۵۰ به فرماندهی عه مید روکن زوهیر یونس عه لی. فرمانده ی هیزه کانی جه حافیلی دیفاع وه ته نی یه ک به فرماندهی عه مید روکن سه عد شه مسه دین.

نامریه ی قوا تی یه که م.

نامریه ی جه حافیلی دیفاع وه ته نی ۳.

نامریه ی که رتی سه ربازی قهره داغ.

هیزی ته واری سلیمانی.

فهوجه کانی تری دیفاع وه ته نی.

فهوجه کانی جاش که له نه نفالی دوو دا به شداریان کردووه زور به بیان له نه نفالی یه کدا به شداریوون که ژماره یان (۲۳) فهوج بوون.

لیوای مه غاویری ژماره (۶۵ - ۶۶ - ۶۸) سهر به فهیله قی دوو.

فیرقه ی ۴۳.

لیواکانی پیاده ی ژماره (۱ - ۲۰ - ۲۲) ی فهیله قی دوو.

فیرقه ی ئالی فهیله قی یه ک.

مه فزه خاصه کانی (۲۹ - ۶۸ - ۸۷ - ۱۱۹) ی ته واری سلیمانی.

هه موو هیزه کانی قوناغی نه نفالی دوو له ژیر فرماندهی لیوا روکن نه یاد خه لیل زه کی بوون.

حکومه تی عیراق له و قولانه و هیزشی هینا:

۱- قولی زه رایان به ره و چولان و باکان.

۲- قولی بیرکی به ره و دووکانی سارو ناو تاق.

۳- قولی زهرده به ره و به رزاییه کانی قوی.

۴- قولی زهرده به ره و چرچه قه لاه به کربایه ف.

۵- قولی که لوش به ره و باوه خوشین و به له که جار.

۶- قولی ده سکه ره به ره وئاوه که له.

۷- قولی ده سکه ره به ره و سه روچاوه و هومره قه لا.

(۱) د.رهشاد میران و ماموستا یوسف مه عروف، سمرجاوی پینشو، ل ۲۴.

(۲) شورش حاجی رسول، سمرجاوی پینشو، ل

۸- قوټی چه مچه مال به رهو سهنگاو.

پاش بلاوېونه وهی به یاننامه ی سهریازی رڼی ۱۹ ی ناداری که تاییه ت بوو به نه نفالی یه ک، حکومتی عیراق په له ی کرد له هیرشه کانی ومه ودا ی نه دا هیزی پیشمه رگه ی کوردستان بو نه وهی بگه پټه وه ناوچه کانی خویان ریکبخه نه وه دوباره خو ی بو شالاو یکی تر ناماده کرد و ناوچه ی دووهمی په لاماردانه که و ناوچه ی قهره داخه وچپای زهرده ی هه لېژارد له سنوری پاریزگای سلیمانی که هم ناوچه یه جیاوازی له گه ل ناوچه ی جافایه تی هه بوو چونکه ناوچه ی یه که م زور سهخت و دژوار بوو ته نها له چهنه د ریگایه کی روویه روو په لاماری برد به لکو پشته وهی هیزی پیشمه رگه سنوری نیوده وله تی بوو بویه نه یوانی خه لکی سنوره که کویکه نه وه به لام له ناوچه ی قهره داخ توانی له چهنه د قوټه وه گه ماروی ته وای ناوچه که بدات، له دوی گه مارودانی ناوچه که رڼم سهر له نیواره ی ۲۲-۲۳ ی نادار دوی نوټی نیواره بو یه که م جار گوندی سیوسینان به چه کی کیمیا یی به سهختی بومباران کرا، که نه وچه که بوو به سامناکترین چه ک له دږی کورد به کاربه یتدریت نه مجار گونده کانی تریش وه کو (به لکه جاپ - مه سوی - سهرکو - چپای قهره داخ وزهرده، به خهستی کیمیا باران کران، که ته نها له گوندی سیوسینان ۶۶ که س شهیدو بریندار بوون و له ناوشه هیده کان ۳۰ یان مندال بوون.^(۱) ترستوکی سوپای رڼم به وشپوه یه بوو نه یان ده توانی هیرش بکه ن بو ناوچه یه ک تاکو پیشتر به شپوه یه کی چروخه ست بوردومانی سنوره که نه که ن به تاییه تیش به کاره یتانی به چه کی کیمیا یی، نه مهش له سهرجه م قوناغه کانی نه نفالدا دووباره ده بووه که زیاتر بو چاوترسانی هیزی پیشمه رگه و گوندیشینه کان، هه ر بویه ش گووندنشینه کان ناچار بوون دوو ریگا بگن بو خوده ربازکردن، یه کیان سهرشاخی گلی زهردو ریگای قهره داخ و نه وی تریان قوپی قهره داخ به رهو ناوچه کانی سهنگاو گهرمیان.

*هیرشه کانی رڼم له کاتی نه نفالی دودا به م شپوه یه په لاماره کانی بو سهر ناوچه ی قهره داخ دهست پیکرا: -^(۲)
 دهر به ندیخان - چرچه قه لا - شاخه زهرده - جومه رقه لا - به لکه جاپ - ته کیه - سیوسینان.

- دهر به ندیخان - کانی سارد - باوه خوشی - سیوسینان.
 - زهرا یین - دیسکه ره - بالوک - کانی هه نجیره - شاخی سبوله - سیوسینان.
 - سلیمانی - زیگو یزه - داره رهش - قهره داخ.

۵- نه لالی - لیره شه وه شالوه که بو هم شوینانه دابهش بووه:
 - ثالی بزوا - هه نجیره - بالاجور - شیخ بدل - دهر به نده سوتاو.
 - هاله ی سهرچاو - خپوه ته - دلیله.

- قوشقایه - کانی شایه - دهر میزار - گاوانی وبارهی.

۶- دهر به ندی بازیان - راست به سهر شاخدا - سهر دهر به ندی باسهره.

۷- چه مچه مال - مه لا حسین - دهر به ندی باسهره و ژاله.

^(۱) محمده مه عروف عزیز، ره ههنه سوتلوجیه کان، سهرچاوه ی یشوو، ل ۷۰.

^(۲) پروفیسور دکتور، خلیل یسماعیل محمده، لیکنجا کردنه وهی شوتی شالوه کانی نه نفال له همریمی کوردستانی

سنگاو - هه ناره - شاخی سه گرمه - جافه ران - قه رده داخ. حکومه تی عیراق له په لاماره کانی بو سه رقه رده داخ، هیزی یه ده گ و حه ساوه ی زور بو و هه روه ها له لایه کی تر هیزه کانی تریشی که به شداری نه نغالی یه کیان کردبو، وده یان زور به رز بوو چونکه سرکه و تنیان به ده ست هیتا بوو به پیچه وانه وه، ژماره ی هیزه کانی پیشمه رگه که م له لایه ک و له لایه کی تر به هو ی کیشه کانی دۆلی جافه تی وده یان دابه زی بوو، حکومت زور سوودی له و باره ئالوزه ی ناو جه ماوه رو هیزی پیشمه رگه وه رگرت له بهر نه وه زوو په لاماره کانی ده ستی پیکردوو، هه رچه نده هیزه کانی پیشمه رگه له سنوره که که مبوون به لام هیزی سه رجه م لایه نه سیاسیه کانی تیدابوو وویستیان به رگری له سنوره که بکه ن و چه ندان هیزشی دوژمنیان یان تیکشکاند که روژی ۲۹-۳-۱۹۸۸ باشتین نمونه یه که له خواری گوندی کانی خاکی بۆسه یه کیان بۆهیزیکی یه کجار زوری دوژمن داناو که نه و هیزه ی حکومه تی عیراق له چه مچه مال به ره و سه نگاو په لاماری ده دا، پیشمه رگه کان قاره مانیه تیه کی که م وینه یان نواندو ژماره یه کی زور له دوژمن کوژدان و که له ناویاندا (رائید فاروق حه مید شه لال) که فه رمانده ی ره تللی تو بخانه بوو به کوژدای که وه ژیرده ستی پیشمه رگه ^(۱). به لام فراوانی وچری شالوده کان له توانای هیزی پیشمه رگه و خه لکی ناوچه که نه بوو بۆیه ناچاربوون ناوچه که چۆل بکه ن، به شیککی دانیشتوانه که به ره و باکور بۆ سلیمانی و ژوردوگا کانی چوون که تا راده یه ک بی زیان بوون هه رچه نده له وانه ش هه ندیکیان له خالی پشکنینی قه رده داخ - سلیمانی ده ستگیرکران به تاییه تی نه وانه ی که گهنج بوون شوینبزرکران به لام ژماره ی زوری دانیشتوانی گوندنیشینه کان که پیکهاتوبوون له ژن و مندال و به سالاجوان، به ره و خواری گه رمیان رایانکرد که نه مانه هه موویان دواتر له لایه ن سو باوه بی سه روشوینکران، که هه ندیک سه رچاوه ده لئین (گوندی مه سووری ۴۷ که س که له نژیک که لار گیراون، زۆره یان ژن و مندال بوون، گوندی شیخ ته ویل که ۷۹ که سیان و وه گوندی هو مه رقه لاش هه مان چاره نووسیان نوش هات، جگه له مانه ش (۱۵۰۰) که دیکه له ناوچه که به ناوچه ی خویاندا به ده ست سوپا و پاشان شوینبزرکران وه هه روه ها له گوندی عه لیاوه (۳۲) که سی که ته مه نیان له نیوان (۲-۵۲ سال بووه). ^(۲)

* محه مد حه سه ن حسین پیاویکی به ته مه نه و خه لکی گوندی ته کیه ی ناوچه ی قه رده داخ ده لئ: (له مه رنه بوونی زانیاری له سه رشوینی دوژمن وهیژشه که ی ژماره یه کی زوری خه لکی ناوچه که مان نه نغالکرا، هه روه ها نه و شه پۆله خه لکی که من له گه لیان گیرام ژماره ی ده گه یشته (۲۰۰۰) هه زار که س، یه کسه ر ره وانه ی (نه منی سلیمانی) کراین، هه ر ۳۰ که س و له ژووریک خراین و ده ست به لیدان و نه شکه نه دان کرا، هه رچی له گه ل خۆشمان هیتا بوو لییان سه ندین، پاشان گه نه کانیان جیا کرده وه و رووتیان کردینه وه، ئینجا دوو دوو که له پیچه یان کردین و به ئۆتۆمبیل بۆشوینی نادیار ره وانه کراین).

* پاش داگیرکردنی ناوچه ی قه رده داخ، له لایه ن سوپای عیراقه وه سه رجه م

^(۱) شۆرش حاجی ره سول، نه نغال و...، سه رچاوه ی پیشوو، ل ۹۵.

^(۲) د. ره شاد میران و مامۆستا یوسف دزه بی، تاوانی نه نغال و...، سه رچاوه ی پیشوو، ل ۲۶.

گونده کانیان روخاندین که نزیکه ی ۸۰ گوندو ۲۲۴۱ خانوو که ۱۲۲۵۴ کس له ناوچه یه دا ده زیان، و نزیکه ی ۵۶۳۷ کس به رشالووی نه نفال که وتن و شوینبزکران.

* له بللورکراوه یه کی مه کته بی ناوه ندی دیراسات وتوژینه وه ی (پ- د-ک) دا، ناوی ۶۶ که سی کوژروی ته من ۱ سال تا کو ۵۹ سال هاتوو که خه لکی گونده کانی ناوچه ی قهره داخن وله شه پی ۲۸-۲۹ ی ئادار به ره یژشی کیمیاوی که وتون که نه مه به شیکه له ژن ومندا ل وپیری ناوچه که به چه کی کیمیاوی شه هید بوون -

* پاش روخاندنی گشت گونده کان وسوتاندنیان، نه م شالوو نزیکه ی (۱۱) روژی خایاند، له (۱ی نیسانی ۱۹۸۸) کوتایی به نه نفالی دوو هات و نه م قوناخه ش به سه ره رشتی لیوا روکن نه یادخه لیل زه کی بوو، سه رکردایه تی گشتی هیژه چه کداره کانی عیراق له ۲ نیساندا به یاننامه ی ژماره (۲۱۰۹) ی بللورکروه له سه رجه م که ناله کانی رژیم وه و باسی پاککردنه وه ی ته واری ناوچه ی قهره داخ ده کات وه کو (ته کیه) - به له کجار - میولی - بانی مؤرد - چرچه قه لا - به له کان - به ره بده قیره - قهره داخ - ئوقلا - جافه ران - بوخشین - سیوسینان - زه رده کلوش - بیرکی - به خشی - به ره بده ی باسه ره - سه گرمه - قوی قهره داخ - نه چداخ.

* نه وه ی تیبینی ده کریت له عه مه لیاتی نه نفالی دۆلی جافه تی ته نها عه مه لیاته که ناویرا عه مه لیاتی نه نفال به لام له عه مه لیاتی دوو م یو سه ر قهره داخ ناویرا عه مه لیاتی نه نفالی دوو، واتا پیلانی رژیم روون بووه به تاییه ت هیرشه کان ژماره یان یو داندرا که واتا باقی شوینه کانی تریش به رشالووی نه نفال ده که ون.

* عه لی حه سه ن مه جید، له روژی ۱۳-۴-۱۹۸۸ دا، نوسراویکی به ژماره (۴۳۴) ئاراسته ی داموده زگا جاسوسیه کانی حزبی و سه ربازیه کانی کرد بوو، به پیتی نه و نامه یه ده بوو هه موو نه وانه ی که له ناوچه کانی نه نفال خو یان ته سلیم ده که نه وه، به پیتی نامه ی ژماره (۴۲۹) ی روژی ۱۲ - ۴ - ۱۹۸۸ مامه له یان له گه ل بکریت که تیبیداها تبوو (نه وانه ی خو یان ته سلیم ده که نه وه ده بیت راسته وخو بنیردرینه لای به پیره به رایه تی نه منی شاره کان یو لیکۆلینه وه و نه وه ی پتویسته، و هه روه ها نامه ی ژماره (۴۳۶) باسی نه وانه ده کات که خه لکی ده ره وه ی سنووری نه نفال کان. له و نامه یه دا هاتوو که نه وانه به چه که وه خو یان ته سلیم ده که نه وه نه وانه لای نه و ده رگاوشوینه ده گیرین که خو یان ته سلیم کردوته وه، له سه ربازگه ی تاییه تی، تا ئاگاداری دوابی .

* ئاشکرایه نه وانه ی له ناوچه ی قهره داخ ودواتر گه رمیان خو یان ته سلیم کردوته وه به پیتی نامه ی ۴۲۹ مامه له یان له گه ل ده کردن و دائیره ی نه من و نیستخبارات و جاشه کان، خه لکه که یان چه واشه ده کرد، وایان بللورکروه که گوايه لیبور دنی گشتی نه یینی هه یه که له لایه ن عه لی حسن مه جید ده رکراوه به لام به داخه وه هه موو نه وانه ی که خو یان ته سلیم ده کرد وه شوینبزده کران هه روه کو له و به لگه نامه یه دا ده رده که ویت که تاییه ته به ناوچه ی قهره داخ. (۱)

به ناوی خوی گه وره و میهره بان
له - قهرمانده یی گشتی هیژه چه کداره کان

بۆ - فهرمانده ی فه یله قی یه ک

ژماره و میژوو ی داپشتن ۲-م. غ له ۲۳ - ۴ - ۱۹۸۸

(.) نامه تان نه ینی و به په له - ۱۴۲ له ۲۰ - ۴ - ۱۹۸۸ سه باره ت به تیکده ر و

به کریگراوان که ژماره یان ۲۵۰۰ که سه به م شیوه یه دابه ش ده کریڼ :

پیاوه کان بنیرن بۆ فهرمانده ی فه یله قی چوار.

ژنه کان بنیرن بۆ فهرمانده ی فه یله قی سی .

منداله کان بنیرن بۆ سه ربارگه ی مه شقی (دروع) له تکریت.

۴- به پیاوه ریتی مه ئمور سه یاره ی تایبه ت دهنیردرین.

ئیمزا

نوسینگه ی تایبه تی فهرمانده یی گشتی هیژه چه کداره کان

۲۳ - ۴ - ۱۹۸۸

* نه و به لگه نامه یه، نه و راستیه ده سه لمینی که نه وه موو ژن و مندال و گهنج و به سالآ

چوانه ی کوردستان دوا ی ده ستگیر کردنیان له به کتری جیا کراونه ته وه و بۆ شوینی

جیا جیا ره وانه کراون.

و هه روه ها له به لگه یه کی ترده هاتوه،

له - فهرمانده یی فیرقه ی ۲

بۆ - فهرمانده یی فل ۱

ژماره ی داپشتن

میژوو ۲۳ - ۴ - ۱۹۸۸

(.) دوا ی کۆتایی کرده ی پوخاندنی گونده کانی ناوچه ی قه رده داغ ده ستگیرا به سه ر

۲۵۰۰ ئازده داو پاریزراوه له باره گای لیوا ی ۳۹ له پیره مه گرون (.) تکایه راسپارده تان

چی یه له و باره یه وه. هه ریمین بۆ خزمه تی حزب و شورش.

ئیمزا

عه مید پوکن عدنان ناجی / فهرمانده ی فه یله قی یه ک

۲۳ - ۴ - ۱۹۸۸

نه و به لگه نامه یه ی سه ره وه نه و ده سه لمینی که سه رانی رژیم ته نها به گرتن و کوشتن

وسوتاندنی گونده کان نه وه ستاون به لکو هه رشویننکیان په لامار دابیت له تالان کردنی

نه و شوینانه ش به رده وام بوون.

قوناغی سییه می نه نفال:

بق سهر ناوچه ی گهر میان که له روژی ۷ ی نیسانی تا کو ۲۰ ی نیسانی ۱۹۸۸ ی خایاند. گهر میان، دهشتیکی فراوانه وله گهل ناوچه ی عهره ب نشینه کانی عیراق له روژناوا، ریگای دوزخورماتو که رکوک هاوسنوره، له باکوره وه ریگای چه مچمال، له روژه لاته وه چیاکانی قهره داغه وله باشووریشه وه ههرسی شاروچکە ی (که لار - کفری - پیبان) و ههروه ها ناحیه ی قادر که ره م چه قی جوگرافیا یه تی^(۱).

* هیزه کانی حکومه ت له قوناغی سی که به شداری شالاهه که یان کردبوو به پیی پاپورتی پۆژانه ونامه ی دائیره ی ئیستخبارات ئه م هیزانه بوون: ^(۲)

- فیرقه ی ۴ ی سهر به فه یله قی یه ک.
- فیرقه ی ۵۰ ی سهر به فه یله قی یه ک.
- فیرقه ی پیاده ی ۳۳، که به ته نها ۵۷ گوندی سوتاندووه.
- فه رمانده ی عیزه کانی نه وت.
- لیواکانی مه غاویری ژماره (۶۵ - ۶۶ - ۶۸) ی سهر به فه یله قی دوو.
- فیرقه کانی (۲۱ - ۲۷ - ۴۶).
- لیوای مه غاویری ۱۰ ی سهر به فه یله قی یه ک.
- لیوای ۴۴۳.
- فه وچه کانی (۲۱۱ - ۲۱۲ - ۲۱۳) ی فیرقه ی ۳۲.
- فه وچه کانی (۱ - ۲ - ۳) ی لیوای پیاده ی ۴۴۴.
- فه وچه کانی مه غاویری یه ک، فیرقه یه ی یه کی خاصه.
- فه وچه کانی دیدی یه ک، فیرقه ی دووی خاصه.
- فه وجی (۱۸) ی (ثالی) لیوای مه غاویری ی.
- فه وجی مه غاویری یه کی فیرقه ی ۷.
- فه وجی مه غاویری یه کی فیرقه ی ۱۷.
- که تیبه ی زیتووشی ئه لعه باس.
- که تیبه ی تانکی ئه لکه رامه.
- ۱۲ ته یاره ی، یه که ی ۵۵.
- (بطاریه) ی ۳ ت. خ.
- سه رکردایه تی جه حافیلی دیفاعی وه ته نی یه که م.
- مه فره زه خاصه کانی سه ربه ته واری سلیمانی.
- هه موو جاشه کانی که له نه نفالی دوودا به شداریان کردبوو که (۱۵) فه وچ بوون.
- له رووی جوگرافیه وه هیزه که کان به م شیوه یه بوون.
- له دوزخورماتوه به ره و باش ته په وئاوه سپی.
- له کفریه وه به ره و ئۆمه ربل وعه زیزقادر.
- له کفریه وه به ره و ده راجی.

(^۱) ماموستا یوسف دزه یی و محمه د شوانی، ئامانجه کانی پروسه ی نه نفال و قرکر کردنی سامانی مروی گورد،

سه نته ری برایتی ۲۴، هاوینی ۲۰۰۲، ل ۳۲۸.

(^۲) شووش حاجی ره سول، سه رچاوه ی یشوو، ل ۱۵۴

- له پېيازوه به رهو شیخ ته ویل.
- له که لاره وه به رهو تيله کڅ وکڅله جو.
- له پونگه له وه به رهو به کربايه ف.
- له دهر به ندیخانه وه به رهو دروژنه.
- له چپای قهره داغه وه به رهو ته په که رڼس.
- له قادر که رهمه وه به رهو نیراهیم غولام.
- له چپای قهره داخه وه به رهو دروژنه.
- له قهره حه سه نه وه به رهو هه نارهمه حمود په ریزاد.
- له سه نگاو به رهو سه رقه لا.
- له له یلا نه وه به رهو تازه شار.

نه نفالی سییه م، بۆ سهرناوچه ی گهرمیان بوو، چه قی جوگرافیای ناوچه که ناحیه ی قادر که رهمه که نزیکه ی (۱۰۰۰۰) ده هزار که سی تیدا ده رثیا، نه م قوناغه له (۷۰۰) نیسانی ۱۹۸۸ به بوته ی جه رثی شوومی دامه زانندی حیزبی به عسه وه دهستی پیکرد. که نه م هیزه یه کیکه له که وره ترین و سامناکترین قوناغه کانی نه نفال چونکه به زیانترین هه لمت داده ندریت، به تاییه تی بۆ سهر ناوچه کانی (چه مچه مال- سه نگاو- قادر که رهم - دوز - کفری - که لار - پېياز - تيله کڅ) له که ل پترله (۵۰۰) گوندی گرتوه، که نه م ناوچانه سهر به هه رسی پارێزگای (سلیمانی- که رکوک- دیاله) بوون له رووی جوگرافیه وه ناوچه که فراوان بوو له بهر نه وه رڼم به سی پیلان نه م پرۆسیان جتیه جیکرد. ^(۱) په که م: پیلانی دووز خوورماتوو:

به یانی پوژی حه وتی نیسان هیزه کانی رڼم که پیکهاته بوون له سوپاو فه وچه کانی جاش له بنکه کانیان دهرچوون و که وتنه جمووجۆل بۆ باشووری پوژئاوای گهرمیان، که نه م هیزانه بوونه سی به شه وه:

- ۱- بۆ باشووری پوژه لاتی شاری نه ووجول به رهو چه می ناوه سپی.
- ۲- هیزیکی گهره تر به رهو پوژه لات به ده م پووباردا پویشته که پیکهاته بوو له لیوای (۶۵) ی هیزی تاییه توو دوو فه وچی به رگری نیشیمانی، به گویره ی بروسکه ی ژماره (۱۰۲۴۰) ی نیستیخباراتی دووز خوورماتوو که له (۱۰) نیساندا دهرچوه، هیزه که پاش شه ریکی توند (۱۷) گوندی ویران کردوه، په کیک له و گوندانه، گوندی (وارنی ژوور و خوارویان) ئاگر تی به رداوه خه لکه که ی پاپیچ کراو شوینبزر کراون مال و ئازده له کانیشیان به تالان بردن، وه نه وانه ی دهریازیش بوون له گونده که له پوژی (۱۷) نیسان دا، واتا په که م پوژی په مه زان ئابلوقه درانوو ناچار کران که خو به ده سته وه بدن، پاشان خرا نه ناو ئوتومبیلی سهریازی و ئیتر نه بینرانه وه، که لیستیک به ناوی (۱۰۲) که سی نه و گونده ئاماده کراوه که شوینبزر کراون که زۆربه یان رن و مندالن. ^(۱)
- ۳- هیزی سییه م بۆ سهر تازه شار بوو له (۹) نیسان له بهر نه وه ی نه م گونده بایه خیکی ستراتیجی هه بوو به هو ی هه لکه وتنی له سهر رڼگای نیوان قادر که رهم و دووز خوورماتوو، سوپا په لاماری نه م گوندانه شی داو ویرانی کردن و خه لکه که شی

^(۱) محهمد ره ئوف عه زیز، په هه نده ... سهرچاوه ی یشوو،

شوینبزر کردن (کانی قادری سهر و خوارو، ئاوی شیخ حه مید) که (۸۵) خیزان بوون نریکه ی (۸۰) پیای شوینبزر کران، نه مجا سوپا کومه لیک گوندی تری ویران کردن و خه لکه که ی شوینبزر کران وه گوندی که ریم به سام پتر له (۲۵) که س و گوندی عه ریز به گ (۹۲) و که س. ^(۷)

دووه م : نه خشه و پیلان بق سهرقادری که ره م ویا کوری گهرمیان:

له ۹ نیسان رژیم دهستی به په لاماره که ی نه وره تله کرد وهیزه کانی رژیم له (که رکوک و چه مچه مال و له یلانوه) له هه مولایه که وه ده رچوون به ره وشاروچکه ی قادری که ره م پیشره ویا نکرد، به سه رپه رشتی عه میدی هیزی تایبه تی (بارق عه بدولالاحنه) بوو که هیزه که رژیمی ۱۰ ی نیسان گه یشته قادری که ره م، هچ به رگریه که له و سنوره نه بوو چونکه سه رجهم نه و سنوره له سالی ۱۹۸۷ ویرانکرا بوون و خه لکه که شی راگویتزرا بوونه توربوگاگان، وه له رژیمی ۱۱ نیسان هیزیکی تر له قادری که ره م وه هیزی هینا بق گوندی ئیبراهیم غولامی عه شیره تی زه نگه نه، که هه رچه نده خویان حه شاردا بوو به لام ژماره یه کی زوریان به ناچاری خویان به دهسته وه داو شوینبزرکران، به تایبه تی عه شیره تی زه نگه نه وچه باری به رکوشنده ترین زه بری شالوی نه نفالی گهرمیان که وتن، به پیتی ئاماریک ناوچه ی جه باری (۵۳۹) که سی نه نفال کراوه وه له ئاماریکدا که له (۱۴) گوندی ناوچه ی زه نگه نه نه نجام دراوه له کوی (۳۳۹) مال پیش شالاهه کان (۷۹۵) که سیان نه نفال کراون. ^(۸) نه م ناوچه یه ته نها له چه ند حاله تیکی که م هه ندی خه لک ده ریزان بوون، نه ویش به ئاگادار کردنه وه یا خود یارمه تی هه ندی له که سوکاریان که له ریزه کانی جاشه کان دا بوو.

سییه م: له یلان و نه خشه ی په لاماری سه نگاو و باشوری گهرمیان:

له شاروچکه ی کفریه وه له پژمی ۹ نیسان به فهرمانده ی لیوا سامی که سه ربه فه یله قی (۱) بوو، هیزی یه که می په لاماره که که وته ری، وه هه روه ها له هه مان پژدا اه قول له کانی تره وه وه که لار بیان و پونگه لوه به فهرمانده ی میجره مینده ئیبراهیم که وته ری که ناوچه که (سه نگاو و ۹۳ گونده له خو گرتوه، ۸۵ گوند یان له پیش شالاهه کان ۱۸۰۰ که سی تیا ده ژیا، که زوریان له شالاهه کان تیدا چوون. گونده کانی ناوچه ی سه نگاو به خهستی به شالوی نه نفال که وتن وه (دهره وار- بانه مورد- پینج نه نگوستی حاجی محمه د ناغا- پینج نه نگوستی شیخ مسته فا- هه نجیره- سینگومه تان- کیله به رزه- ده رزیله- قه لاگه- دار به روو). سه باره ت به باشوری گهرمیانیش، که نریک ناوچه ته عربیکراوه کانی هه ردو ناوچه ی (گوندی داوده، که سه ربه ناحیه ی نه وجولی قه زای دووزه و گوندی گلی سه ربه قادر که ره می چه مچه ماله). ^(۹)

یه کی له خاسیه ته کانی نه نفالی سی له ناوچه ی داوده، شوینبزر کردنی ژماره یه کی زوری مندالی ناوچه ی عه شیره تی داوده بوو، هه رچه نده له شالاهه کانی نه نفال دا مندال شوینبزر کراوه به لام وه نه و رژیه نه بووه.

^(۱) د. ره شاد میران و ماموستا یوسف معروف ده زی، تاوانی نه نفال بهرامهر به کورد، سه نته ری بریه تی ۲۴، سالی ۲۰۰۲.

^(۲) د. ره شاد میران و ماموستا یوسف معروف، سه رچاوه ی یشوو.

شالای تهغالی سی که تاییهت بوو به سنوری گهرمیان، به گه وره ترین و فراوانترین هیژش و په لاماری رژیم داده نریت که تنیدا رژیم به شتیوه کی زور درنده په لاماری دانیشتوانه کی دا، که هرچند رژیم نه یوانی وه ک پیویست چه کی کیمیاوی به کار بهینیت که هویه کی شه بوو ناوچه کی دهشتایی بوو وه هه روه ها رژیم له زور قوله وه هاتبووه، ناو سنووره که وه زور شویندا هیژ پششمه رگهش که له هه موو لایه نه کان پیکهاته بوون، بریاری شه و یان دا بوو که شه بکن به لام هیژ رژیم مه زنده ده کرا به نریکه کی ۷۰۰۰۰ چه کدار، که له ۷ ی نیسانه وه ده ست پی کرد تاکو ۲۰ نیسانی ۱۹۸۸، له زور شوین به رگری قاره مانانه نه نجامدرا که له به لگه کانی رژیم باس کراوه هه ر وه کو له راپورتی فیهله قی دوو، دهر ده که وی له هیژشی هیژه کانیان بو گونده کانی (شیخ شویل و نومر بل و سوفی پرحیم و علی وه سمان و حه مه قادرو کوشکی سه روو خواروو) به رگری زور بووه، ته نها له پوژی ۹-۴-۱۹۸۸ دا له یه ک قوله زیاتر له ۴۰ جاش و ۸ قواتی خاسه ۲ نه فسه ر کوژراون وه هه روه ها فه رمانده ی فه وجی یه کی مه غاویری فیه قی ۱۷ و موسته شاری فه وجی ۱۳۱ ی جاش به خه سستی برین دار بوون. به لام به هو ی زوری هیژ دوزمنه وه نه توانراوه به رگری بکری له سنوره که دا هر بویه سوپا ئابلوقه ی سه رجه م گوند نشینه کانی دابوو، یه ک له دوی یه ک ویرانی ده کردن، زوربه ی دانیشتوانه کی به (۷۰) هزار که س مه زنده ده کرا جگه له خوبه ده سته وه دان هیچ ریگه چاره یه کی تریان نه بوو، که خه لکی به شیکی زوری گونده کان پوویان له هه ردوو گوندی (مله سووره و کووله جوی حاجی حه مه جان) کردوه خو یان شار دوته وه، به لام (دواتر به ناو خه لکه که دا بلالوکرایه وه، پاریزگاری سلیمانی به هو ی قایمقامیه تی چه مه مال و له ریگای موسته شاره کان پروپاگهنده ی زوریانکرده لیبورنی گشتی به شیوه ی نهینی هیه، هه موونه وانه ی خو یان ته سلیم ده که ن لیخوشبوون ده یانگریته وه، هه ریه که یان ۳۰۰ مه تر دوو جا زه وی له گه ل قه رزی عه قاری پیان ده دری بو دروستکردنی خانوو، نه مهش وای کرد خه لک هیوربکریته وه و پانه که ن بویه له پوژی ۱۴-۴-۱۹۸۸ دا نریکه کی ۲۰ هزار که س له ژن ومندا ل و به سالاجوان له هه ردوو گونده که خو یان ته سلیم کرده وه وپاش کوکرنه وه یان بو قوره توو ره وانه کران و پاشانیش شوینیزکران. ()

* هیژشه کانی قوناغی سییه م، له پوژی ۲۰-۴-۱۹۸۸ کوتایی هات ویه ک گوندله گهرمیان به پیته وه ماوپوخاندیان ودانیشتوانی ناوچه که شیان به زوری له قادركه ره م کو کرده وه پاشان (عه لی حسن مجید وبارق عبدالله خننه وسولتان هاشم)هاتن بۆسهیری نه وگیراونه وچه ند پوژیک له ته له فزیونه کانی رژیم پیشانی نه دان. له پوژانی شالاهه کی نهغالی سی دا، نه وانه ی ده گیران له لایه ن سه ربا زانی رژیم کو ده کرانه وه وه سواری نیفا ده یانگواسته وه بۆشوینه دیاریکراوه کان له یه کی که له پوژه کاند که پوژی ۱۱-۴-۱۹۸۸ ده بیت گیراوه کان له ریگای شوپشی چه چه مال په وانه ی توپزاوایان ده که ن، له ناوشاری چه مه مال، خه لکی شاره که ریگه یان له ئوتومبیله کان گرت و دواتر نیفاکانی سه ربازی که خه لکه که یان تیدابوو له لایه ن خه لکه که وه به ردارانیان کردو

(۱) د. ره شاد میران و ماموستا یوسف دزهیی، سه رچاوه ی یتشو، ل ۳۰.

جامه که نیاښه شکاندوچه ندان سه ربازيان چه ککردن که نه مهش بووه هوی نه وهی چندان که س له ژن ومنډال وگپراوه کان نازاد بکرتن له ناوما له کانی شاره که حه شاریان دان که هه رچه نده دواتر له لایه ن سوپای رژیم که وتنه ده سترپژکردن وکوپته ریش له ناسمانه وه خو پيشانده ره کانی گولله باران ده کرد که له نه نجامد ابووه هوی شه هیدبوونی چوار ها ولاتی.^(۱)

* هه مو نه وانه ی که گپران یان بوخو یان ته سلیم بوونه وه، له لایه ن دایره کانی نه من یان مه نزومه ی ئیستیخباراته وه، لیکولینه وه یان له گه ل ده کراو دواتر ناو نووس ده کراو ونیردرانه ئوردو وگای توپزاوای نزیک که رکوک .

* به پتی خه ملاندنی ((کومیتة به رگری له مافی قوربانیانی نه نفال، پژی ه بیسه روشوین کردنی قوناغی سیهه م به م جوړه بووه: ^(۲)

* سه ره پای شوینبزرکردنی نه وژماره زوره ی خه لکی ناوچه که و ته ختکردنی گونده کان وتالاتکردنی مال و سامانیان چوارناحیه ش ویران کراو و (۹۰-۰) ی مه پوین ومانگا و په له وه ری گونده کان و وه ره ها زوره ی سه یاره و تراکتور و ده پاسه و که ره سته ی دیکه ی دانیشتوانه که له لایه ن پیاوه کانی رژیم به تالان بران جگه له سه دان دۆنم زه وی

خشته (۲)

گوند	خانوو و مکان	سهرخیزان	کوی دقیشتون	کوی ئه نفال	قوتلخانه	نمخوشخانه
۸۷	۴۰۴۱	۶۳۱۱	۳۰۶۷۸	۱۴۸۶۳	۳۵	۴
۹۲	۱۹۷۰	۲۰۰۰	۱۰۱۵۹	۴۹۳۲	۱۳	۳
۶۷	۲۸۱۳	۲۷۶۰	۱۴۸۶۴	۷۲۰۱	۱۰	۱
۶۵	۱۸۹۸	۱۶۱۰	۱۱۶۵۳	۵۶۴۵	۱۵	۲
				۴۵۶۷		
				۳۶۸۰		
				۴۴۳۰		
۳۱۱	۱۰۷۳۳	۱۲۵۸۱	۶۷۳۵۴	۳۳۴۹۸	۶۳	۱۰

چیندراوی گه نم ونوک، و هه روه ها به روبومی ته ماته و بامیه و باینجان وتری وه نه جیر... هیت و هه روه ها پووه ریکی فراوانیش له هه موو جوړه کانی سه وزه، نه مانه که وتنه به رده سستی سوپا و به تالان بران وه به شیکي زوری سوتاندران که پتویسته بگوتیت ناوچه ی که رمیان ناوچه یه کی گرنگه له پوو ئابووری وه به تاییه تی ژیرخانی ئابووری هه ردو پاریزگای که رکوک و سلیمانی پیکده هیتا، به له ناو بردنی نه م ناوچه یه

(^۱) د. عه بدوللا محمدهد علی و ماموستا مستهفا که ریم، نه نفال سی و راپه رینی جه ماوه ری چه مچه مال له ۱۱- ۴- ۱۹۸۸، سه نه ری برابه تی ژماره (۲۴) هاوینی ۲۰۰۲، ل ۴۰۳.

(^۲) د. عه بدوللا محمدهد و ماموستا مستهفا که ریم، هه مان سه رجاوه ی یشوو، ل ۴۰۱.

بووه هوی بلاوېونه وهی بیکاریه کی نوری دروست کردو و هروها چندان پیشه ی نه هیشت که تابهت بوون به ناو چه که که به رووېومی نه م ناوچه یه کاریگه ری کرده سرناوچه کانی تری کوردستانی.

* یاداشتیکې به ره ی کوردستانی به لیستیک، قوربانیانی نه نفالی گونده کانی هردو پاریزگی سلیمانی وکه رکوک، بولیزنه ی مافی مرقی (UN) له ۲۴-شویاتی- ۱۹۸۹ تومار کردوه که تنه ا له هردو مانگی نادارونیسانی ۱۹۸۸ زیانه کانی به م شیوه یه ی خواره وه یه :

- ۱- (۷۲۸) گوند و شاروچکه ویرانکراون.
- ۲- (۴۰) هه زارخیزان پاگویزان و (۱۶) هه زاریان له زیندانیه کان ریژمدان.
- ۳- (۷۴۰۷) ثافره تی ناوچه کانی زهنگه نه و جهباری و سهنگاو له گرتووخانه ی دوو بیه ندرکراون.
- ۴- (۵۶۰۰) ثافره تی ناوچه جیاجیاکانی ناحیه ی بیجی به ندرکران.
- ۵- گرتنی (۴۵۶۰) مندا ل له گه ل ثافره تاندا، که ده یانیان ل مردووه، و هروها چندان مندالی ته من شه ش مانگ تا یه ک سالی هریه که ی به (۵۰) دینار فرقشراوه.
- ۶- (۷۶۴۰) پیاو سهرنگوم کراون.
- ۷- سوکایه تیکردن به ره وشت و کهرامه تی ثافره تان و نازار دانیان، دوور له داب و نه ریتی مرقایه تی.

قوناعی چواره م: دولی زنی بچوک

سنوری جوگرافیای دولی زنی بچوک پیکهاتووه له باکوری نه و پیکه گشتیه ی گرتووه که شاری که رکوک به شاری سلیمانی ده گیه نی و هروها باشووری پیکای نیوان کویه ده ریاجه ی دوکانیشی گرتووه، که به گشتی نه م ناوچانه ده گرتووه شاروچکه کانی ناغچه له رو ته ق و ریدار وشیخ بزینی وشوان وچه می ریزان و ده شتی کویه و چه ندگون دیکي گه ووه وه ک گوپته په و عه سکه رو نزیکه ی ۲۲۲ گوند.

هیزه کانی حکومتی عیراق به پیی بروسکه ی ژماره (۱۸۰۷) ی فرمانده ی فیهله قی یه ک له پوژی (۷-۵-۱۹۸۸) دا بق سهرکایه تی نه رکانی سوپای عیراق نه م هیزانه به شداریان له نه نفالی چواردا کردووه ^(۱):

فرمانده ی هیزه کانی (نصر) له ژیر فرمانده ی عه مید پوکن خالد نه حمده ئیبراهیم. فرمانده ی هیزه کانی (۶۶) له ژیر فرمانده ی عه مید پوکن عه لی نه حمده محمه د نه لسالچ.

فرمانده ی جه حافیلی دیفاعی وه ته نی (۱) له ژیر فرمانده ی عه مید پوکن سه عد شه مسه دین.

فرمانده ی هیزه کانی پاریزگی نه وت له ژیر فرمانده ی عه مید پوکن باقی عه بدوللا. ثامریه ی مه وا قیعی فیهله قی یه ک — له ژیر فرمانده ی عه مید پوکن عه لا ئ محمه د ته ها.

مه فره زه ی جاشه کانی سهر به خواری سلیمانی.

(۱) شۆرش حاجی ره سول، سهرچاوه ی یشوو، ل ۱۶۰.

و ههروهها به که سه‌ریازی‌ه‌کانی:

- لیوای پیداه‌ی ٤٤٤.
- لیوای پیداه‌ی ١١٠ بۆسه‌ر تورکی تیلیان.
- لیوای پیداه‌ی (ئالی) ٤٦ بۆره‌تلی ئا‌غ‌ج‌ه‌ل‌ر بۆسه‌ر گۆ پته‌په‌و عه‌س‌که‌ر.
- لیوای مه‌غاویری ١ ی سه‌ر به‌ فه‌یله‌قی یه‌ك.
- فه‌رقه‌ی مه‌غاویری ١٠.
- لیوای قوا‌ت خا‌صه‌ی ژماره‌کان (٦٥—٦٨) بۆ سه‌ر که‌له‌شیره‌و چه‌می پیزان.
- لیوای مه‌غاویری ژماره (٦٦).
- لیوای زه‌ی‌پۆشی ژماره (٤٦).
- که‌ بۆکی هه‌یزه‌کانی سه‌یه‌م، بۆسه‌ر گورگی و‌ساتی.
- مه‌واقیعی فه‌یله‌قی (١)، بۆسه‌ر پۆ ژئاوای ده‌شتی کۆیه‌.
- که‌رتی سه‌ریازی کۆیه‌، له‌ ژێره‌مانده‌ی عه‌قید محمه‌د یاسین ئە‌ل‌ج‌بوری.
- که‌رتی سه‌ریازی سوسی، بۆسه‌ر پیران، تا‌کو‌شیل‌ه‌خان و عه‌ودا لان.
- فه‌وجی مه‌غاویری فه‌رقه‌ی (٢٨).
- فه‌رمانده‌ی هه‌یزه‌کانی نه‌وت، بۆ سه‌ر پۆ هه‌لاتی ده‌شتی کۆیه‌و ئۆمه‌ر مه‌ندان و تورکه‌مان با‌خ.
- فه‌وج‌ه‌کانی جاش که‌په‌نکه‌ات‌ب‌وون له‌ (٢٧) فه‌وج بوون به‌ سه‌ریه‌رشتی لیوا پو‌کن سول‌تان هاشم سه‌ریه‌رشتی ئە‌م قونا‌غه‌ی ده‌کرد.
- پیش ده‌ست په‌ت‌کردنی ئە‌نفالی چوار، هه‌یزه‌کانی عه‌ی‌راق له‌ پۆ‌ژی ١٧ و ١٨—ی نیسانی — ١٩٨٨ دا‌توانیان نهمچه‌دوره‌گی فاو له‌ ژێره‌ستی سوپای ئه‌راندا ده‌ره‌یه‌ینه‌وه، ئە‌م سه‌رکه‌وتنه‌ کاریگه‌ری زۆری هه‌بووله‌سه‌ر و‌ده‌ی هه‌یزه‌کانی سوپای عه‌ی‌راق، بۆیه له‌ په‌لاماره‌کانی تر زیاتر گه‌رم‌تر بوون بۆ‌جیه‌ جێ‌کردنی پیلانه‌ شومه‌که‌ی ئە‌نفال بۆ سه‌ر ناوچه‌کانی دۆ‌لی زێ بچو‌ک.
- * سه‌ره‌تای قونا‌گی چواره‌م، رژیم وه‌ك په‌یشه‌ی هه‌میشه‌یی به‌چه‌کی کیمیاوی له‌ کاتژمێر (٥:٤٠) ده‌قیقه‌ی ده‌مه‌و ئه‌واره‌ی (١٣ په‌مه‌زانی) که‌یه‌ك کاتژمێری ما‌بوو بۆ‌پۆ‌ژوش‌کاندن، به‌شه‌ش فه‌رۆکه‌ی جۆری می‌ك له‌ پۆ‌ژی ١٣—٥—١٩٨٨ هه‌لیان کو‌تایه سه‌ر گوندی گۆپته‌ی^(١) (١) نه‌یکه‌ی (٥٠٠) ما‌لی ده‌بووه‌که‌ نهمچه‌ی شارۆچکه‌یه‌ك بووه‌که‌ دوو مزگه‌وت و قوتا‌بخانه‌یه‌کی ته‌د‌ابوو بێ‌جگه‌ له‌ بوونی کاره‌باش به‌چه‌کی کیمیا‌ی بۆ‌مبارانی گونده‌که‌یان کرد و له‌هه‌ مان کاتدا گوندی عه‌س‌که‌ری سه‌ربه‌ناوچه‌ی ئا‌غ‌ج‌ه‌ل‌ر بۆ‌مبا‌ی کیمیا‌ی په‌لاماریان دا، ئە‌و بۆ‌مبارانه‌ کیمیا‌ویه بۆسه‌ر گونده‌کان بووه‌ هۆی شه‌هید بوونی (١٥٤) که‌سی له‌ گوندی گۆپته‌په‌و عه‌س‌که‌ر وه‌ برینداربوونی سه‌دان‌ی تر له‌ هاو‌لاتیان که‌ ئە‌م هه‌ی‌رشانه‌ بوونه‌ ترس بۆسه‌ر چه‌م گونده‌کانی تر به‌ جاری‌ك خه‌لکی ناوچه‌که‌ی توقاند وه‌ك ناوچه‌کانی قه‌لا سێ‌وکه‌و شێخ بزینی و ده‌شته‌کانی کۆیه‌، له‌لایه‌کی تر رژیم ئا‌وی به‌ندا‌وی دو‌کانی کردبۆ‌وه‌و به‌ریژه‌یه‌کی زۆتر له‌ پۆ‌ژان په‌تر به‌مه‌ش ئا‌وی زێی بچو‌ک زیادی کردبوو که

فیلټیکي تری رژیم بوو بڼ پټگرتن له هه موو هه ولټیک بڼ په پینه وه بدریت.
 *سهر له به یانی پوژۍ (۴-میس-۱۹۸۸) هیڅی پیاوړی رژیم به م شپوه یه ی خواره وه
 په لاماره کانی نهغالی چواری دهستی پټکرد، که به سهر په رشتی فهرانده ی لیوای
 پوکن (سولتان هاشم) بوو و هه روه ها سنووری ناوچه ی په لاماردراو له سنووری هریمی
 پارټیگای سلیمانی و هه ولټیو که رکوک کرابوو، به م شپوه یه ی خواره وه:

- ۱- له ناغجه له روه به ره وگوپته په وعه سکه رو بولقامیش.
- ۲- له سوسپوه به ره وکه له شپړه وچه می پټزان.
- ۳- له جاده ی سورداشه وه به ره و شپله خان و عه ودالان.
- ۴، له دوکانه وه لدبه ره و که لکه سماق و بڼگدرو کلټسه.
- ۵- له خه له کانه وه به ره و هه یبه تسولتان و کانی کورده و داوداوه.
- ۶- له کویه وه به ره و نه سکی کویه وشه وگټپ وتیماروک.
- ۷- له تهق تهقه وه به ره و باغه زنیرو به رزاییه کانی ته که لتوو.
- ۸ - له تهق تهقه وه به ره و کانی له مه و نومر گومبه ت وسی گرتکان.
- ۹- له نالتون کویپیه وه به ره و قه شقه و خورخورز
- ۱۰- له سپوه سوره وه به ره و نومر ندان وتورکمان باغ.
- ۱۱- له جاده ی شوان - تهقه تهقه وه به ره و شپخ بزینی سه روو خواروو.
- ۱۲- له چه مچه مال وه به ره و تورکی وتیزه و تیلیان.

*بؤده ر بازبونی خه لکی سنوره که ناچار بوون مالیان به جی بهیلن و خویان
 ده ر بازیکه که به م شپوه یه بوون:

۱- گونده کانی (گوپته په وعه سکه روحیده ره بگ) له به رنه وه ی رژیم ټاوی پوویاره که ی
 زیادکرد بوونه یان توانی له پوویاره که به په رنه وه هه ندیکیان ناچار بوون پوویان
 کرده کومه لگا کانی (تهکیه و باینجان) ی نزیك چه مچه مال پایانکردو هه ندیکیش
 بوناوچه ی شپخ بزینی به دم پوویار شقربوونه وه، و هه روه ها له یه که م پوژۍ
 په لاماره که زیاتر له (۵۰) خیزانی گوندی عه سکه رله سه رجاده سه ره کیه که له لایه ن
 سوپاوه ده ستگیرکران په وانه ی کومه لگای سوسی کران.

۲- به شپکی تر که زورینه ی خه لکی ناوچه که بوون پوویان کرده شاروچکه ی تهقه تهق
 که نه مانه هه موویان گیران، به داخه وه پټگاچاره یه که نه بوو بؤده ر بازبوون ته نانه ت
 نه وانه ی فریا که و تبوون بڼ شاره کان یان نوردوگاکان یان گیرانیان یان مه ترسی
 گیرانیان له سه ربوو چونکه به شپک له چه کداره کانیش هاوکاری خه لکی ده ر بازبوو یان
 ده کرد به لام زورکه م بوون، هه روه که له کتونوسی پوژانه ی فهرانده ی فیه لقی یه که
 وه بڼ باره گای عه مه لیاتی سوپا له پوژۍ ۶-۵-۱۹۸۸ به نووسراوی ژماره (۸۲۸۰)
 نووسراوه که دووهم پوژۍ شالوده که بووه، ته نها له نزیك شاروچکه ی تهقه تهق نه وانه ی
 گیران یان خویان ته سلیم کردوه بریتی بوون له (۶۰-پیاو ۱۲۹ژن و ۳۹۶ مندال)
 بوون. ^(۱) هه یزه کانی پششمه رگه وله چه ندشوینیک پوویه پووی هیزه کانی سوپا و
 جاشه کان بوونه وه به تایبه تی له شوینه کانی (ده شتی کویه چه می پټزان - قه لاسپوکه)

(۱) محمد ره نوف عزیز، ره هنده سوپولوجیه کان، چاپی په که م - ۲۰۰۵ سلیمانی، ل ۸۹.

.....پېشده له سرده می نهغاله کاند.....

که شایه نی گووتنه پېشمه رگه بهر په رچدانه وه یه کی سه ختی دوژمنیان دایه وه به تاییه تی له بهر زاییه کانی ((ته که لتووی ده شتی کویه)) پېشیان به دوژمن گرت وشه پتکی نوره سخت به رپا بوو که له وشه رپه دا (۹) پېشمه رگه شه هید بوو به لام گرنگی نوری هه بوو بۆ دهر بازبوونی ژماره یه کی نوره پېشمه رگه ودانیشتونانی ناوچه که چونکه هیزی دوژمن نوریاتربوو و هه روه ها په لاماره کانیش له نوری شوینه وه ده کران بویه بهرگریکردن نوری نه ستم بوو .

سهره نجام، له پوژی (۷-۵-۱۹۸۸) دا هیزه کانی عیراق هه موو گوندی ناواییه کانی گرت و پاشان یه که له دوا یه که گوند و هه وار و په زوباغ و تالان کران و نه مجار سووتاندیان وه به جاریک ویرانیان کردن له هه مان پوژدا ۷-۵-۱۹۸۸ دا فرماندهی فیه لقی یه کی سوپای عیراق، بروسکه یه کی بوسه رۆکایه تی ئه رکانی سوپای عیراق لیداو کوتایه یی نا نی نهغالی چواری پی گه یاند .

* زیانه کانی شالووی چوار به م شتویه یه بووه: (۱)

۱- به درزیایی زتی بچوک سوپا گونده کانی نه و به رو نه و به ری ویرانکرد و سووتاندنی، به لام گونده کانی باکوری زتی بچوک زیان به خستر بوون و گه وره ترین شه ش گوندی ناوچه که (کلپسه - بۆگر - کانی بی - قزلو - کانی هه نجیر - گو مه شین) ژماره ی شوینبزرکردنی به ۱۶۸۰ که س دانراوه . نه مه جگه له سه دان که سی گونده کانی (گلنا غاج - گرد خه بهر - جله مۆرد - قه سرۆک - مامشه و) ۱۵۰۱ که س و گوندی گوپته په و (۶۰ پیاو) و (۱۲۹ نافرهت) و (۳۹۶ مندا ل) له گه ل (۳۷ پېشمه رگه) له نزیك شارۆچکه ی ته قته ق خۆیان داوه ته ده ست به پتی نووسراوی فیه لقی یه که له ۶ مایس دا، و هه روه ها (۲۰۰ پیاوی) گوندی قامیشه له ترسی په لا ماری کیمیاوی خۆیان داوه ته ده ست سوپا و گوندی جله مۆر دیش له ۶ مایسدا تووشی هه مان چاره نووس هاتوون بیجگه له کوشتنی دوو پیاو به ده سستی سه ربا زه کان له هه مان شوین نه و نی تر هه موویان شوینبزر کران . پیویسته بگوتریت گیراوه کان هه موویان له گونده کانی (عه لیاوا ومله سووره) خپرکا ونه ته وه دوا ترپا ره و زیپو که ل و په لی به سوود که پتیان بوون له هه مان شوین له لایه ن سه ر بازه کانه وه لییان ستینراوه چونکه هه ر له و کاته دا له لایه ن جاشیکه وه نارازی ده بییت له م جوړه هه لسوکه و ته ی سه ربازانی رژیم له وه لامدا نه فسه ریک پتی ده لیت پیویست ناکات هیچیان پیبیت چونکه نه مانه هه موویان بۆ کوشتن نه به یین .

۲- سوپا دوا ی نه وه ی گونده کانی ناوچه ی نا غجه له ریان سووتاند که (۶۷ گوند) ی تیدا بوو (۲۸۱۳ خانوی) تیدا بوو که ۱۴۸۶ که سی تیدا ده ژیا نزیکه ی (۷۲۰۱) که سی تیدا نه غال کراوه (۲) . وه هه روه ها دانیشتونانی گوندی کلپسه ش هیزیک له دوکانه وه له پوژی ۴ مایس هاتوو په لا ماری گونده که ی داوه هه رچه نده خه لکه که ی خۆیان شاردبووه به لام له لایه ن سوپاوه ده گرن ودواتر شوینبزرکران، نه مجار گونده کانی که لکه سماق و بۆگدوئیه لاو کانی بیشی گیران ونزیکه ی ۱۲۰ که س شوینبزرکران .

۳- وه له ناوچه کانی شوان که ۷۶ گوند پیکهاتبوو که هه رچه نده له سالی ۱۹۸۷ به رشالووی

(۱) محممد ره نوف عزیز، ره هه نده سه رجاوه ی پشوو.

(۲) محممد ره نوف عزیز، ره هه نده سه رجاوه ی پشوو.

راگواستن که وتبویون له نوردگای نوره ملییه کانی داره توو بنه سلاوه ی نزیك هه ولیر نیشته جی کرابوون به لام ژماره یه کی نوریان گه را بووونه وه گونده کانیان و بو جا ریکی ترناوه دانکرابوونه وه، جاریکی تر سوپا له ۵ مایس هیرشی کرده وه سهریان به م شیوه یه:

ا - گوندی ده لوی ناوشوان نزیکه ی ۸۰ مال ده بوون به فپوکه موشه ک بارانیان کردن پاشان هیزی (۷۷) تاییه ت هیرشیان بۆکردوو (۳۴ پیره ژن ومندا) یان کوشت و پاشانیش ۲۸ که سی تریان شوینبزر کرد که (۳ نافر ت ومندا لئیکی) له ناویان دابوون.
ب - گونده کانی (خاله کوتیانی نزیك ده کتو وزه گيله) که خه لکه که خویان ده ریا ز کردبوو به لام (۶ پیایوی به سالا چوو) که نه یان توانی رابکه ن که یه کیکیان مه لای گونده که بوو.

ج - (۵۰) که سی گوندی ده رماناویش رایان کردبوو که دوا نزه پۆله چیا کان خویان هه شاردا بوو ته نها خواردنیان پوهه کی کویتسا نه کان بووه وه ک (گیا) به دوربینیش ته ما شای گونده که یان کردوو که چۆن سوپا و جاش تالان و سووتانی گونده که یان ده که ن.

د - گوندی قهره سالمی خواروو که نزیکه ی ۳۰ مال بووه، (۲۹) که س شوینبزر کراون وه هه ر وه ها له گوندی نه سکه ندهر به گی ناوچه ی شیخ بزینی که (۶۰) مال بوون، (۳۹) که سیان گیران وه هه روه ها له ناو (شوان) دا ژماره یه کی نۆرله خه لک پزگا ریان بووه به تاییه تی گونده کانی (په لکانه و - ئیلنجاخ) که له ناویاندا ژماره یه کی نۆر له سه ربازی راکردوشی تیدا بوو که دوو مانگ له ناوچه که خویان شا رده وه تاکو لیبورده که ی ۶ ی نه یلولی ۱۹۸۸ (۱).

ه - به پپی ئاماریک زیانه کان به م شیوه یه بووه :

۱ - له ناوچه ی ئا غجه له ر (۷۵) گوند .

۲ - له مه رکه زی کۆیه (۲۶) گوند .

۳ - له ناوچه ی شوان (نا حیه ی پیدار)، (۶۰) گوند .

۴ - له ناوچه ی ته ق ته ق (۵۲) گوند .

۵ - له سنوری پیری (۲۳) گوند .

که کۆی هه موو گونده کان ۲۳۷ گوند بووه، به لام له یه کیک له به لگه نامه و را پۆرته سه ربازیه کانی رژیم (۱۳۸) گوند باسکراوه که (سوتینراون و پووختینراون و پاکتاو کراون، و له لایه کی تر مه زنده کراوه شوینبزرکراوه کان له نافرته و مندا و پیوا و پیتشمه رگه) (۲۵۰۰) که س له ده شتی کۆیه و (۳۰۰۰) سی هه زار که س له ناوچه کانی شیخ بزینی و قه لاسیو که و ناوشوان شوینبزرکراون له لایه کی تر شو پش حاجی ره سول که له کتیبی نه نغالا ده لیت (پیش نه نغالی چوار، چهند فه رمانده یه کی ناوچه ی قه لاسیو که و ده شتی کۆیه ریگایان له خه لک گرت که زوو و پیش ده ست پیکردنی نه نغاله کان ناوچه که چۆل بکه ن و به ره و شاره کان برۆن، مه به سته کانی نه م فه رمانده ناو چه یه کانی یه کیستی هه رشتیك بووبیت، نه وه بیگومان هه لویست و بریاری سه رکردایه تی

(۱) د. ره شاد میران و ماموستا یوسف دزه یی، سه رچاوه ی پیشوو، ل ۲۸

(۲) شۆرش حاجی ره سول، نه نغال... سه رچاوه ی پیشوو، ل

نه بووه په ننگه مه به سستی نه و فرماندانه نه وه بوييت، يان زانباری نه بریت بؤ دوزمن، يان بؤ نه وهی ورهی خه لکی ناوچه که دانه به زیت یاخوود بؤ نه وهی بیانکه نه به قه لغانی پاراستنی خوځان، بؤ همرمه به ستيکیان بوييت، نه و بریاره بووه مایه ی تیا چوونی سهدان کهس، که په ننگه نه گهر پيگه يان دابا، نه و نه که وتنايه ته دهستی دوزمن))!

و - خه لکيکی زؤر له شويته کاند خويان حه شار دابو که پوژانه له لایه نه سهر بازه کان گه ران و پشکنين به رده وام بووه له يه کيک له پوژه کان له نيوان گوندی (خه رابه و قول قوله) دوو سهر بازه ثافره تيکی گه نجی نه م ناوه راو دهنين و ده يانه ويته په لاماری بدن له و کاته دا جوتيارک به ناوی (عبداللّاه خه رابه یی) ^(۱) له و شويته دا ده بیت و چاوی له سهر بازه کان ده بیت که جلوه برگی ثافره ته که له به ريدا دهرپتن، عه بدوللاش که تفه نگی پيډه بیت يه ک سهر ده چیت بؤ سهر بازه کان وه ردو وکیان ده کو ژیت له و کاته دا هيزی دوزمن ده گه نه شويته که و له و کاته دا دوو سهر بازی تريش ده کوژرين کاتيک که ته قه مهنی پينا مينيت ناچار ده که ويته ده ست دوزمن و نه و نيش يه کسر ته سلیمی عمیدی پوکن باریق عه بدوللاي ده که نه ویش له تولی سهر بازه کانه وه، سواری هه ليکوپته ری ده که نه و له سهر ناسمانی شاری کویه به بهر چاوی خه لک فریيان دابووه خواره وه باریق عبدالله بيچگه له په لاماری نه غالی ناوچه که ده ورکی زؤر خرابی هه بووه به رامبه به شويته بزکراوه کان له تولی نه وهی که شاری کویه خه لکيکی زؤری گوند نشينه کانی تيدايه و له لایه که وه له لایه کی تر زوربه ی گه نجه کان فیراری سه ربازين بؤی له يه کيک له پوژه کان که ۱۴-۵-۱۹۸۸ بوو يه که هغه دوی نه نفالی چوار، به هاوکاری موقه دم هاشم کامیل که نه فسه ريکی نيسخباراتی هيزه کانی باریق عبدالله بووه، ده ورکی زؤرخرا پيان له په شبگيريه که ی شاری کویه دا ديت له رؤزی ۹-۵-۱۹۸۸ که چه تدان خه لکی بيتاوانيان له دانيسشتوانی شاره که گرت که هيچ په يوه نديان به خه لکی گوند نشينه کانه وه نه بوو به لکو له ترسی ره شبگيريه که چووبونه مالی يه کيک له مسته شاره کان به ناوی مام يه حيا که پيش تريش له گه ل خه لکی ناوچه که هه لؤيستی باش بووه، نه و کوومه له خه لکی که چونه ته ماله که ی نه وه نده زؤربوون جيگانه بوته وه وناچار بوون هه نديک چوونه ته سهر بان له و کاته شدا باریق که به فرؤکه به سهر کویه دا ده گه راچاوی که وتووه پييان و به فرؤکه له سهر يه کيک له ماله کانی نه وشويته ده نيشي ته وه له مالی مام يه حيا هه مو نه وانه ده گريت و، يه کيک له شايه تحاله کانی نه ورؤژه مامؤستايه که ده بیت به ناوی (مامؤستاهه سوهد) ^(۱) ده لی: دوی گرتنمان هه مو مانيان بر دؤقه لعه ی هه رمؤته که ته ماشامان کرد کومه ليکی زؤر پيش نيتمه ش گيرابوون پيډه چو له گونده کانی نزیک کویه گيرابن چونکه کوومه ليکی زن ومندال بوون دوو رؤز مایه وه رؤژيک سهر بازکی عه رب که خه لکی که ربه لا بوو گوئی نه گه رپوتان ده کريت به هه رشپوه يه که بیت خوتان ده ربازيکه نه گينا چاريکی ترکه س وکارتان نابينه وه، دوی ناو نووسکردنی گيراوه کان رؤزی سيته م برديانين بؤ توبزواي که روک که هه ر ۵۰ که س خستنيانينه ناو ثيقايه کی سهر بازی که سهرجه می نيغاکان نزیکه ی (۱۰ ثيقا) ده بوو، له توبزوا بينايه کی جه يشی شعه بی بوو که پيکها تبوو له ۱۰ قاعه، نه وهی سهر بسو نه وه بسو له هه مو لایه که خه لک وکه لوپه ليان

(۱) گفتو گوی راسته و خؤ له رؤزی ۳۰-۱-۲۰۰۹ له گه ل مامؤستا نه سوهد.

ده هیتابه هه مووچوره سیه یه ک، یه که م جار هه مووخه لکه که پیکه وه بوو پاشان لیکۆلینه وه دهستی پیکردو، ژن و پیاوه کانیان لیک جیا کردوه و هه مووړۆڅیک به یانیان ده هاتنه سهرمان وړۆژانه به نوکه ده مانچه وشه ق ده که وتنه گیانی خه لکه که ولیدان ژور هه بوو، تایه که هه فته شوینی پیسای کردنمان نه بوو نه یانگوت له ناوخوتان بیکه که خه لک ناچار بوون له ناو قاعه کان پیسای بکه، شه وانه پیویست بوو له دوی سعات ۱۰ ی شه ووکس له بهردهم په نجه ره کان رانه وه ستیت چونکه خویان ده چون بوقاعه ی ثافره ته کان، مردن ژور لایان ئاسای بوو له وکاته دا زیاترمردنه کان مندال بوون تنه ها به شیوه یه کی که م خویان ده کرد به سهریادا، رۆڅیک گوتیان کی عهره بی ده زانیت له ناو قاعه که دا ژوره یان گوتیان نه وکابرایه مامۆستایه، داوایان کرد وهره، تۆه گهر مامۆستای چون له گوند بووی چیت کردوه له ناو موخه ره بین، له وه لامدا گوت من مامۆستام وله گوندنه بووم به لکو له ناوشاری کویه گیراوم، نه فسه ره کانی لیکۆلینه وه ژور توپه بوون گالتیان پیم کرد به لام به کیگ گوتی چون نه یسه لمیننی که مامۆستای، له وه لامدا گوت پیتان سهره که مامۆستام چاک بزانن که لیتره خه لکی تیدایه که موه ندیسه ناوی (سه باج) ه، لایان سهریو وگوتیان وانیه، گوت بانگی بکه، که بانگیان کردو داوای پیتاسیان لیکردو اده رچوو، نه مجار نه فسه ره که جاریکی ترگوتی باشه چیتان ده کرد له گونده کان، دیسان گوتمان ئیمه له ناو کویه گیراوین له وچوار نه فسه ره ی لیکۆلینه وه یه تنه هایه کیان بروای کرد که ئیمه له ناو کویه گیراوین، گوتیان بیان به نه وه بوناو قاعه که له ږیگای بردنه وه مان بوناو قاعه که به کیگ له نه فسه ره کان به نیتاقی سهریازی به هیزو توانای خوی یه کیکی کیشا به ناوچاوانداو دوو رۆڅیته ووش که وتم، که ئیستاش نه و چاوه م له دهست داوه به هوی نه و زهره وه بوو، له تویزاوه هه موو به لکه کانیان لیان وهرگرت وک (نفوس و دهفته رخدمه وهرشتیکی تر وه کو پاره و تنه نات نه لقی په نجه ش)، هه مووړۆڅیک به یانیان ږیڅیک سهریاره ی داپوشراو به بی په نجه ره تنه ها دوو دهرگای له دواوه هه بوو ده هاتن وریزه کران له بهردهم قاعه کان و ناویان ده خوینده وه به که له پچه دوو دوو ده یانخستنه ناوسه یاره کان و نازانم بۆکوئیان بردن به لام نه وه ی ده یزانم هه مان سهریاره کان بۆرۆڅی دوی کاترمیرای ئیواره ده که پانه وه، به هه مان شیوه پۆژانه بهرده وام خه لکیان ده گواسته وه، هه موو رۆڅیک چه ند خه لک به ږیده کراهینده ش زیاتر له گونده کان وشوینه کانی ترخه لکیان ده هیتابه وه، له وانه بوو هه ر قاعه یه ک نزیکه ی ۳۰۰ - ۴۰۰ که سی تیدابوو بیجکه له شوینی ثافره ته کان چونکه نه مان مندالیشیان پی بوو، رۆڅیک توره گه یشته ئیمه وسواری سهریاره کانیان کردین ماوه ی نیو سعات له ناو سهریاره که ماینه وه له بهر شه وه ی په نجه ره ی هه وایی نه بوو ژور نار هه حه ت بووین چه ندین جار داوای ئاومان کرد پیتان نه داین هه ناسه مان توند بوو به کیگ له وانه که دیان بوو له ناو پاسه که پال که وت یه کیکی موسلمان پیی ده لیت کاکه تازه ئیمه ده مرین و اباشه شاده بهینی تاکو نه مردوی، یه کیکی تر ده لیت کاکه هه قه چیه، کابراش ده لیت کاکه من نه مردوم به لکو له ژیره وه ی پاسه که هه وایه که ی سارده بۆه لمرین، پاش نیو کاترمیر جاریکی تر له ناوسه یاره که دایان ده به زینن و ده یانخه نه وه ناو قاعه کان و پیان ده لیت ئیوه عجزن، به لام نه و ماوه یه خوار دمنان رۆژانه سه مونیکي ژور په ق له گه ل ترشیکی زور سه یرو بی

.....پشدر له سهرده می نهغاله کاند.....

تام که به یانیان و ئیواران پټیان نه داین به لام نیوه پټیان هیچمان نه بوو، جگه ره و چانه بوو، و ههروه ها ناوه که ی پرپوو له میش و له ناو به رمیلی گه وره دابوو که زوړپیس بوو، پاش به ردانیان له ناوشاری که رکوک له گه راجه که ئازادیان کردوون پټیان گوتوون بچنه وه به مهرجیک لای که س باس نه کهن، هه مو نه وانه ی له کویه گیران ئازادکران به لام رۆژی هر ۱۲ که س به یه کجار ئازادده بوون، وه جبه ی ماموستا که ئازادبوون جاریک ی تر له ناو که رکوک ده یانگرنه وه له بهر نه وه ی هیچ پټناسیان پی نه بووه به لام هه مان رۆژ له پۆلیسی ره حیماره ئازاد ده کرین و ده گه پټنه وه کویه، پاش دوو رۆژی تر جاریک ی تر له نه منی کویه ده یانگرنه وه دواتر به که فالت ئازادیان ده کهن به مهرجیک نابیت باسی گرته که یان له لای که س باس بکهن و نابیت که س سهردانیان بکات، شایه نی گوتنه ماموستا نه سوهد، برابه کی تریشی له گه لبوو به ناوی مؤفقه، و ههروه ها یه کیکی تر له گیراوه کان ئاسق تاهیر مونیف بووه که ناو برارو سهریازی رژییم بووه و له وکاته دا به مؤله تی سهریازی ئیجازه بووه به دوا ی برابه کی داده چیت که له وکاته دا گیرابوو، نه فسه ره کان پییده لټن تۆ چیت نه ویش له وه لامدا ده لټن من سهریازم و نه وه ئیجازه که م به لام بروای پټناکهن و ده لټن تۆ درۆده که ی نه مه ته زویره نه میش ده خه نه ناو گیراوه کان که نه مه ش نه وه ده سه لمین ی که وه فادار نه بوون به رامبه ر به وانه ش که له پیزه کانی خویان بوون.

سهر جاوه ۱- مه لای شاخی، نهغالی خالخالن- چاپی په که م ۲۰۰۱، سلیمانی، ل ۲۲۵

خشته ی ژماره ی (۳)

نهماری گشتی نهغالی جوار

ژ	ناوچمی نهغالی کراو	نټیر	می	ژماره ی نهغالی کراو
۱	قه لاسیوکه ، ناغچلمر	۷۶۲	۲۸۷	۱۰۴۹
۲	دۆلی سوردش، دوکان	۱۱۶	۳۶	۱۴۲
۳	شوان	۳۰۹	۷۶	۲۸۵
۴	شیخ بزینی سمروو	۹۷۷	۶۸۱	۱۶۵۸
۵	شیخ بزینی خواروو	۵۹	۳۳	۹۳
۶	تقتمق و ده وروبه ری	۱۵۲	۴۶	۱۹۹
۷	کویه و دهوروبه ر	۴۷۸	۱۶۴	۶۴۲
کۆ		۲۸۵۴	۱۳۶۳	۴۱۶۸

قوناغی نه نغالی (پینج و شهش و ههوت):-

پاش ته و او بوونی نه نفاله کانی (یهك و دوو و سئ و چوار)، کۆتاییان به چالاکیه کانی ژبانی گوند نشینه کان و هیززی پیتشمه رگه له سنووری پارێزگا کانی (سلیمانی و کهرکوک و دیاله) هیتا، که هه موو گونده کان پوختیندران و خه لک و هیززی پیتشمه رگه یان له ناوچه که ده په راند، نه مجار حکومه ت هیزشی له سنووری پارێزگای هه ولێر دا ده ستپیکرد که ناوچه که دیاریکرا بوو تایبه ت بوو بۆ سه ر دۆلی نیوچیا کانی (شه قلاوه و په و اند و ن) و نه وشوینانه ی ده گرت ه وه (شه قلاوه - په واندوز - باليسان - نازه نین - کویه - دیکه له - چپای باواجی - چپای قه ندیل) که نه م سئ قوناغی نه نغال بریتی بوو له چه ند دۆلێکی دوور و درێژی ناوچه کانی خوشناوه تی و با له کایه تی، که نه م ناوچه نه دا کومه لێک چپای سه خت هه یه .

*هیزه کانی حکومه ت که به شداری شالۆی (۵ - ۶ - ۷) یان کرد به پیتی پا پۆرتی پۆژانه ی دائیره ی نه م و نیستخبارات له مه رشه رو په لا ماره کانی بۆ سه ر ناوچه کان به م شتیه یه بووه ^(۱)

- فه رمانده ی هیزه کانی ۳۷ به ره و دۆلی باليسان
- فه رقه ی ۵، له په واندزه وه به ره و ئاکۆیان و فه قتیان.
- فه رقه ی ۴۶، له کۆیه وه به ره و به ره و چپایی باواجی.
- فه رقه ی ۴۵، له شه قلاوه و سه لاهه دین به ره و هیران، سما قۆلی و سکتان.
- فه رمانده ی هیزه کانی ۴۵، به ره و گه لی په ش.
- هیززی گه پۆکی سه ر به فه رقه ی ۲، به ره و هیران و سکتان.
- لیوای ۱۱۹ ی سه ربه فه رقه ی ۲۷، فه یله قی ۱، به ره و وه رتی.
- لیوای ۶۶ ی قوات خاسه ی فه یله قی ۲.
- لیوای مه غاویری یه ک، فه یله قی پینج، به ره و به ندۆر.
- لیوای ۳۶، فه یله قی پینج.
- لیواکانی ۱۹ و ۹۱ و ۴۵۲ ی سه ربه فه رقه ی ۳۷ ی فه یله قی یه ک، له خه لیفانه وه به ره و دۆلی ئالانه .

- لیواکانی (۷۶ و ۸۲ و ۹۸) ی سه ربه فه رقه ی ۴۰، به ره و گه ره وان و مه له کان.
- لیوای ۴۵۲ ی سه ربه فه رقه ی ۳۷، به ره و سیساوه و شیخ مه حمودیان.
- لیواکانی (۴۲۰ - ۷۲۰) به ره و چپایی دۆسکات، شێروان مه زن و پوواری شه میتان.
- لیوای ۱۱۶، به ره و سولاوک، گۆمه سپان و کیشکه .
- لیوای ۴۳۲، به ره و هیران و سکتان.
- فه وچه کانی مه غاویری ۱ و ۲ ی سه ربه فه رقه ی ۲.
- فه وجی مه غاویری یه ک سه ر به باره گای فه یله قی یه ک.
- فه وجی پیاده ی ۲۶.
- لیوای زرییۆشی ۸۰.
- که تیه ی تانکی ۷ ی نیسان، به ره و هیران و سکتان.
- که تیه ی نه حقادی که رزار، به ره و پوواری شه میتان.

- له گهل (۲۳) فهوجی جاشه کان.

* عمید پوکن (عمر نه لزوبیدی)، فرماندهی فیرقهی ۴۵، سرپرستی هرچوار په تللی کردوه که له شه قلاوه ده رجوو و هروه ها سرپرستی په شبگیریه کی پوژی ۱۹۸۸-۶-۵ ی ناو پواندوزی کردوه.

فرماندهی فهیله قی پینج و سرپر رشتیاری نه م قوناغوش (یونس محمده زهره) بوو، هیرشی ناسمانی بوو.

که له پوژی (۱۵- ۱۹۸۸-۵) دا دوا پوژی په مه زان که بپوژی دواتر جه ژنی په مه زان بوو که خه لگی ناوچه که له خوئاماده کردن بوون بپوژی جه ژن، چنه د فیرقه یه که که وته کیمیا باران کردنی گونده کانی ((وهری - نازهنین - عهلیاوا - کاموسه ک - نه سپیندار - سی قولی و بولی)) له م هیرشه دا ته نها له گوندی وهری (۳۶) که س کوژان که له مانه (۱۷) یان په گزی پیاو و (۱۹) یان نافرته بوون، نه مانه له ته مه نی (۲۷) سالی تا ۵۵ سالی) بوون.

نه م په لاماره به سره تای قوناغی پینجی پرپوسه ی نه نغال دانه نریت، دواتر له لایه ن حکومتی عیراقه وه په لاماره کانی بوسه پاریزگایی هه ولیر به سی قوناغی نه چپراو له یه کچو له پوژی (۱۹۸۸-۵-۲۴) ده ست پی کرد به م شیوه یه:

- ۱ - له جاده ی پرژیکه ریانه وه به ره وهرتی.
- ۲ - له پردی حافیزه وه به ره وهرگه له وسهران وکلپته.
- ۳ - له په واندوزه وه به ره وچایی هه ندرین.
- ۴ - له په واندوزه وه به ره وئاوکویان و فقه تیان و گه ره وان.
- ۵ - له چپای په واندوزه وه به ره وچپای دوسکان و شیروان مه زن و پوویاری شه میزان.
- ۶ - له حریره وه به ره وسیساوه و شیخ مه مودیان و چپای هه وری.
- ۷ - له خه لیفانه وه به ره وچپای کوره ک و سه ری جوانه گا.
- ۸ - له خه لیفانه وه به ره واولی ئالانه.
- ۹ - له بیتواته وه به ره واولی باليسان.
- ۱۰ - له شه قلاوه به ره وهران و سکتان.
- ۱۱ - له شه قلاوه به ره وهران و نازهنین و سولاک و گومه سپان و کیشکه.
- ۱۲ - له دیکه له وه به ره وعلیاوا.
- ۱۳ - له کویه وه به ره وچپای باواجبی و کرؤ.
- ۱۴ - له هیزوپه وه به ره وقاقا و گردگوران.

- هیزه کانی حکومت له پوژی (۱۹۸۸-۵-۲۴) یه که م په لاماریان له ناوچه یه دا ده ست پیکرد که قوناغی پینجه م یان له قولی په واندوزه وه به ره وئاوکویان و فقه تیان و چپای هه ندرین، هیرشی پیاده یان ده ست پیکرد که مه به ستیان بوو نه م ناوچه یه داگیرکهن تاکو پستی هیزه کانی سما قولی و نازهنین و باليسان وه بگرن تا کو نه و هیزانه نه توان به رگی بکن له لایه کو له لایه کی تر پیکای پاشه کشه یان نه بیت له کاتی خوده رباز کردنیان نه گنه چپایی قه ندیل و سنوری ئیران، به لام هیزی پشمره گه له زنجیره یه که دزه هیرش له گهل دوزمندا زور به سه ختی زهره روزانیان به دوزمن گه یاند و نه یانه هیشته پیلانی دوزمن سه رکه و توو بیت که به لگه مان پاپورتی جیگری

فرماندهی فیه یله قی پینج له کاتی نه نفالای پینج، لیوای پوکن (یونس محمهد الزهره رب) دهر باره ی هه لسه نگانندی نه نفالای پینج نووسیوویه تی که نه توانواوه پیلانه که جیبه جی بکرت که وه کو خویان ویستووایه به تایبه تی هیزی پیشمه رگه به رگری زوری کردووه له ناوچه کانی دۆلی ئالانه و چپای کۆرپه ک، هه رله بهر نه وه بووه سه ددام حسین ناگاداری فیه یله قی پینجی کردووه که به هه رنرخیک بیت پیویسته ناوچه که بگرن نه مجار په لاماره کان هیزی زۆرتر وچتر به تایبه تی له هه موو قۆله کانه وه دوی سی هه فته ش هیزی پیشمه رگه دۆلی سی قۆلی ونازه نین چۆل بکه ن له لایه ن سوپای عیراقه یشه وه چوونه شوینه کانیان و سه رجه م گونده کانیان سووتاند و نه مجار له دۆلی ئاکویان و گه ره وانان هه ر شه پر به دهوام بوو تا ماوه یه کی زۆر نه یان توانی له وی هیچ پیشره یی بکه ن.

له پۆزی ۷ی حوزه بیران کوتایی به نه نفالای پینج هات. خه لگی ناوچه که ش ناچار بوون، بوون به دووبه شه وه به شیکیان چوونه ئۆردوگای حاجیوا و به شه زۆره که شیان ئاوی ئیران بوون. له کاتی په لاماره کانی نه نفالای شه ش دا هیز شه کان هه ر به رده وام بوو تا کو ۱۲ - ۶ - ۱۹۸۸ ی خایه ند پاشان دوزمن هیچی تری هیز نه کرد به لام له ناوچه کان نه کشایه وه که نه مه ش هۆکاری به رگری کردنی هیزی پیشمه رگه بوو له لایه ک و له لایه کی تر ((مفاوه زاتی نه ینی نیوان یه کیتی و حکومه ت له پیکای (موکه پهم تاله بانی) نامه گۆپینه وه ی نیوان حکومه ت و نه وشیروان مسته فا ده هات و ده چوو^(۱)، و هه روه هارپیکای دووه میش به هۆی (حاجی عبد) که سه رۆکی شوعه بی سی نه منی عامه بوو و برای عه لی حسن مجید بوو، واتا ئامۆزای سه دامیش بوو هه ندی هاتووچۆ هه بوو، دیار بوو براده ران داویان له حکومه ت کردبوو که هیز شه کان بۆ سه ر مه لبه ندی سی رابگری دیاره نه و خاله ی جی به جی کردو هیز شه کانی راگرت به پای من له گه ل ئیمه ریک ده که وت نه گه ر ئیران دانی نه نابا به برپاری ۵۹۸))^(۲) که له پۆزی ۱۷ - ته مووزی - ۱۹۸۸ (عه لی خامنه یی) سه رۆک کۆماری ئیران برپاری راگرتنی شه پی له گه ل عیراقدا و ناگاداری (فاخیر پیریس دیکو یلاری) سکرتری گشتی نه وکاته ی نه ته وه یه کگرتووه کانی ناگادار کرده وه که ولاته که ی به نیازه برپاری (۵۹۸) نه نجومه نی ئاسایشی نه ته وه یه کگرتووکان قبول بکات^(۳).

قبولکردنی نه م برپاره ی ئیران بۆ هیزه کانی عیراق سه رکه وتنیکی زۆر گه وره بوو به پیچه وانه وه بۆ هیزی پیشمه رگه ش وره دابه زینیکی یه کجار گه وره بوو چونکه پیکه وتنیکی له نیوان ئیران وهیزه کوردیه کان هه بوو له سالێ ۱۹۸۶) وه که هیچ لایه کیان به ته نها هه لسه که وت له گه ل رژیمی به غدا نه که ن له وکاته شدا له نیوان قۆناغه کاندای بۆ ماوه یه ک شه ر وه ستا به لام نه م چه ند هه فته یه ش ئارامیه کی ترسناک بالی به سه ر به ره کانی شه ردا له خوشناوه تی کیشا نه مجار جاریکی تر شه رله جاران سه ختر دهستی پی کرده وه و به لام تا ده هات شالاوه کان زیاتر ده بوو هیزی زیاتر یان

(^۱) پریاز، قه ندیل به غدا ی هازاند، به شی یه که م و دووه م، سلیمانی ۲۰۰۸، ل ۴۴۶.

(^۲) محمهد ره نوف عزیز، ره هه ند ه سۆسیۆلۆجیه کان، چاپی یه که م ۲۰۰۵، ل ۱۶۵.

(^۳) محمهد ره نوف، هه مان سه رچاوه ی پیشوو - ل ۷۹.

.....پشده له سەزەمی ئەنقالەکاندا.....

دەهێنایە سەر بەرەکانی شەڕ بۆیە هێزی پێشمەرگە دواى سێ مانگ لەشەپى بەرگری کردن ناچار بوو بپاری کیشانەووە ببات بۆچپای قەندیل و سنووری ئێران - عێراق . سوپای عێراق لە پۆزى (۸-۲۵-۱۹۸۸) دا، دوا سەنگەر و بنگەکانی هێزی پێشمەرگەى لەخۆشناوەتى و بەلەکایەتى گرت و پۆزى (۸-۲۶-۱۹۸۸) سەرکردایەتى گشتى هێزی چەكدارەکانی عێراق کۆتایی ئەنقالی حەوتى راگەیاندا .
* ھەر لەگەڵ ھێرشەکانی ئەنقالی (۵، ۶، ۷) دا ھێزەکانی عێراق لە (۱۹-۷-۱۹۸۸) ھ وە دەستیان کرد بە پەلاماردانی ناوچەکانی خواکۆرک .
* زیانەکانی شالۆرەکە:

۱ - لە ئیوارەى ۱۵ ما یسێ ۱۹۸۸ لەکاتی بۆمبارانی کیمیاوی لە گوندەکانی (وهرى - نازەنین - کاموسەك - ئەسپیندار - عەلیاوا - سەماقۆلى - بۆلى) دا، تەنھا لەگوندی وهرى (۲۶) کەس شەھید بوون کە (۱۷ پیاو) و (۱۹ ژن)، کە ھەموو یان لە گۆرێکی بەکۆمەڵ لە نزیک گوندەکەى (وهرى) نێژاون، لەوانە سێ یان خەلکی گوندی خەتئ و یەکیکیان خەلکی کۆمەلگای سەرچاوە بوو . ئە مە بێجگە لەکوشتنى سەرچەم ناژەلەکانیان . و ھەروەھا لە (۳۰) ی تەمووزى (۱۹۸۸) رژێم کیمیابارانی گوندەکانی (باليسان و بالۆکاو و خەتئ) کردو (۲۲۷) کەسى کوشت لەوانە (۹۱ مەندال) و (۹۴ گەنج) و (۴۲ بەسالچوو)، کە لەوکاتەدا کۆنگرەى نەشتى جیھانى بۆ جیبە جی کردنى بپاری ژمارە (۵۹۸) دەبەسترا کە نزیکەى (۱۰۰۰) ھەزار نوێنەر کەسایەتى جیھانى بەشداریان تێدا کرد، کە یەکیکیان ھەلۆیستى نەبوو بەتاکە ووشە یەك باس لە و پەلامارانەى عێراق بکات بۆسەر کوردستان .

۲ - بەشێک لەوانە ی کەشویئەکانیان چۆلنەکردبوو یان بریندار بوون لەسنورەکەدا کەوتنە بەردەستى سوپای عێراقى ئەوانیش لەدوو شوێن کۆکرانەو، ھەندیکیان لەسەربازگەى سەپێک وھەندیکیشیان لەگرتووخانەى ئەمنى ھەولێر شوێننێزکران . بەلام بەشێکی زۆر پوویان لە سنووری ئێران کرد کەسروشتى جوگرافیای ناوچەکە پێگای بەدوژمن نەدەدا ئەوێ ئەوان دەیانویست بۆیان جیبەجی نەکرا، ھەروەکو لەپاڤورتى فەیلەقى پێنج لیوا پوکن (یونس محەمەد ئەلزەرب) ھاتوو بەشێکی را پۆرتەکە باس لەدواخستنى ھێرشەکانیان دەکات لەکەرتى پەواندۆز و شەقلۆلە کە دەلێت دوو ھۆى سەرەکی ھە یەکیکیان بەرگری ھێزی پێشمەرگە و دوو میان سەختى سروشتى ناوچەکە .

۳ - گوندی بلەى خوارو لەچاو گوندەکانى تری ناوچەکە زۆرتەری ژمارەى خەلکی شوێننێزکرا و بۆ نمونە لەپاڤورتى مەیدانى دائیرەى ئەمن ھاتوو شە وى ۲-۳ ی حوزەیران سێ خێزانى گوندی بلەى خوارو لەلایەن فیرقەى (۴۵) دەستگیرکران و ھەروەھا بەمزانەش لیستى زانیارى (۲۷۶) کەستان بۆ دەنێرین .
رژیم بەبپاریکی پێشتر ھەمووئەوانەى کە دەیانویست لەگوندەکان بێنەشارەکان دەیانگرتن بەگۆیرەى ئەم بپارە:

کاتی نووسین ورژەکەى ۱۲-۴-۱۹۸۸

لە - ئەمنى ھەولێرەو .

.....پشده له سرده می نه نفاله کاند.....

بق -گشت به پړوبه رایه تییه کانی نه منی به شه کانی و . م . خ - نه فسه ری ئاسایشی مه سیف .

ژماره -ش س ۳-۵۵۰۵ - ئاماژه بق په یوه نډییه ته له فزنییه که ی به یانی رڼی ۱۰-
۴- ۱۹۸۸ فرمان درا بق :

- حیجز کردنی گشت نه وخیزانانه ی به ره و شاره کان یان نوردوگاگان دین له گونده قه ده غه کراوه کانه وه .

- پترکردنی چالاکي مه فزه کانتان و خالی پشکنین وده زگا کانی تر له ویاړه یه وه و به پړوبه رایه تییه کانتان سه په رشتی حیجزکردنیان ده کات له پښلېسخانه کاند به ناوی نه م به ریوه به رایه تییه وه و نایی هیچیان لی بکه ن ته نها به ئاگاداری ئی نه بیته .

- په چاو کردنی بایه خدان به خاله کانی پشکنین و ده سته بهر بوونی مه فزه تاییه تییه کان بق کوترولکردنی پښاگانی هاتوچ بق ناوشار چونکه نه شی نه و خیزانانه به بی له لوبه ل بین .

بق چاو پيدا خشاندن و هه نگانوانی پښیست بق جیبه جیکردنیان و ئاگادار کردنه وه مان له هه لویستی پښانه له گه ل ناوی ته فسیلی داو به وپه پی گرنکیدان به مه سه له که (۰)
ئاگادارمان بکه نه وه . نیمزا- به پړوبه رایه تی نه منی پاریزگای هه ولیر

پیره میزدنیکي گونده که گوتی ((پیش نه وه ی سوپا بیته گونده که مان ئی نه ده رچوین بق سپیلک که پاش نیوه پړیه کی دره نگ بوو هه موو شتی کمان له گه ل خو مان برد، شه و له پښا ماینه وه، بویه یانیه که ی که وتینه ده ست سوپا وگوازی نه وه بق سه ربازگه ی سپیلک وچوار پینچ پښه وئ ماینه وه، پاشان په وانه ی هه ولیر کراین، ئیجا به نزیکه ی سیزده ئوتومبیل بق که رکوکیان گوا ستینه وه، له وئ ئی نه بیان کرده سی به ش ، که نه که کان به ته نیا دواتر بزرکران، ئن و مندا لیش بق دویز گوسترانه وه، پیره ئن و پیره میزده کانی ش پاش دوانزه شه و پښ بق نوگره سه لمان راپینچ کراین که (۱۸) که س بووین، ماوه ی دوو مانگ و بیست پښ له وئ ماینه وه، له م ماوه یه دا نه و نه ده ی من ئاگادار بووم (۱۱۵) که س مردن، له وانه دوو ئن و پیاو خه لکی گونده که ی ئی نه بوو شه و پښ ته نها سی سه موونی په ق خوردنمان بوو).^(۱) ته نها له گوندی بله ی خوروو (۲۳) که س شوینبزر کراون و هه روه ها له نه نجامی کیمیا بارانکردنیش (۱۲) مندالی گوند شه هید بوون وه له گوندی نازه نینیش دوو که س شه هیدی کیمیاوین، و هه روه ها کو مه لیک خه لکی گونده کانی (بله وگه ره وان) که (۵۰) خیزان بوون ماوه یه کی زور له چیپاکان خو یان شاردو ته وه به لام دواتر ناچار بوون شوینه کانیان چول بکه ن له بهر نه بوونی خوارده مه نی و ساردی ناوچه که چوونه ته گوندی جول میزگی ژیرده سه لاتی حکومت که رژیم پپیان ده زانیت هه موو یان ده گرن و شوینبزر کران .

۴ - هیتره کانی نه نفالی (پینچ و شهش و حوت) که له پښی (۲۵-۸-۱۹۸۸)، ته و او بوو، بیجکه له ژماره ی شه هید و بزبووه کان که پیشتر باسکراو، (۵۲) گوند له سنوری ناحیه کانی خلیقان وخوشناو ته ی په واندوز ویران کران که (۲۶۰۲) خیزان بوون وه (۵۲) مزگه وت و (۲۴) قوتا بخانه له م گوندانه ویرانکران .

(۱) د. ره شاد میران و ماموستا یوسف دزه یی، سرچاوه ی ینشو، ل ۴۰.

*- پتویسته بگوتريت له کاتي هيرشه کاني دا له لايه ن رژيمه وه هيرشيکي کتووپر په لاماري ناوچه ی خواکوپکيان دا.

سنوري خواکورک، ناوچه یه کی شاخاوی سه خته و که وتوتته سی گۆشه ی سنووری ده ستردی نیوان، عیراق و ئیران و تورکیا، له پووی ئیداریه وه هه مووی بهر عیراق که وتوو وه سه ربه پاریزگای هه ولترو قه زای سۆران و ناحیه ی سیده کانه، گونده کانی نه و سنووره له دواي نسکۆی سالی ۱۹۷۵ هه موویان له لايه ن رژیمی عیراقه وه پاگواستران و پاشانیش خانوو کانیان پوخاندن، به لام دواي ده ست پی کردنه وه ی شۆپشی کورد جارێکی تر خه لکی سنووره که به شيکیان گه پانه وه و ناوه دانیان کرده وه به تايبه تی دواي به ره سه ندنی هیزی پيشمه رگه کوردستان که بووه مه لبه نديکی پته وله دزی دوژماني کورد، هه رله بهر نه وه بووکاتيک عه لی حسن مجید له به هاری ۱۹۸۷ دا کرابه بهرپرسی نوسینگی باکووری حیزبی به عس، هیلای سووری به ده وری ته وای پاریزگای دهوکدا کیشا، هاوکاتیش له کاتي نه نفالی چواردا ۴۹ گوندي شوینه جیاجیا کانی نه وسنوره ی سووتاندو ویرانی کردن و خه لکه که شای به زۆر پاگواست بوژدوگا زۆره ملییه کان، وه له کاتي قوناغه کانی نه نفالی (۵ و ۶ و ۷) دا، هيرشيکي به رفراوان و بلاوی کرده سه ر ناوچه ی خوکورک له پوژی ۱۹-۷-۱۹۸۸ دا ده ست پیکرا که (هه رچه نده نه م په لاماره به شيک نه بوو له قوناغه کانی نه نفالی (۵ و ۶ و ۷) به لکو زه مینه خۆشکردن بوو بو نه نفالی بادینان چونکه حکومه ت ده یو یست پيش نه وه ی ده ست به نه نفالی بادینان بکات، پیکای کشانه وه یان کومه کی ئیرانی له هیزه کانی پارتی دیموکراتی کوردستان له بادینان بگريت، هیزه کانی پارتی تاداو پوژی نه نفالی هه شت، واتا ۱۵-۹-۱۹۸۸ بهرگریه کی قاره مانانه یان له ناوچه ی خواکورک کردو زه ره رو زیانی زۆریان له هیزه کانی دوژمن دا) ^(۱)، رژیم له سی قۆله وه هه ولی گرتنی ناوچه ی خواکوپکی دا ^(۲)؛

- له قۆلی به که م، له پوژتاوا ده ست پی کرا که سنووری قوه تی بارزان بوو له ناوچه ی خیره زوک و که کله

- له قۆلی دووهم، له پوژمه لاته وه له ناوچه ی لۆلان

- له قۆلی سیهه م، له ناوه پاسته وه له ناوچه ی چیا یی دیل و به ره و ماله مه لاو به ره و چیا ی شه کیو.

- له سه رجه م قۆله کانه وه هیزی دوژمن په لاماري ناوچه که ی دا به لام بهرگری هیزی پيشمه رگه له سنووره که به تايبه تیش بوونی سه روکی پارتی (مسعود بارزانی) له به ره کانی شه پدا و ده ی پيشمه رگه ی به جاريک بهر زکردبووه و پوژ له دواي پوژ زه بری کوشنده له سوپای دوژمن ده دراو و هه روه ها پتویسته بگوتريت هیزی توپخانه ی شۆرش پۆلیکی زۆر ئازایانه ی بیانی به جاريک سوپای عیراقی شپزه کردبوو، نه وداستانه ۴۵ پوژی خایاندو به سه رکه وتنی پيشمه رگه کوتایی هات.

^(۱) شۆرش حاجی ره سول، نه نفال...و، سه رجاوه ی پشوو، ل ۱۱۵.

^(۲) عومه ر عوسمان، خواکوپک بۆچی؟ ده نگي پيشمه رگه، ژماره (۸۸) ی ته موزی ۱۰۰۵، ل ۲۵.

قوناغی نه نفال ههشت :-

بۆسه ر بادینان ۲۵ ی ئاب تا ۶ ی ئیلول ۱۹۸۸ سنوری ئه م شالاه له پوژئاواه زاخۆ تا ئامیدی دریز بۆته وه له باشوور و پوژئه لاتیشه وه شیخان و ئاکرتی گرتیه وه که وانا له (دهوک و زاخۆ بالۆفه و کانسی ماسی، زێوه و، دیره لوک و نه ترووش و زاوێته) که سه رجه م گونده کانی ئه م سنوره ی گرتیه وه که (۴۵۰) گوند بوون.

بۆنه نجامدانی په لاماری ناوچه کانی بادینان جگه له فه یله قی پینج چهند به شیکیش له فه یله قه کانی (سی و شهش و ههوت) که له باشوری عێراقه وه گوازا بونه وه چونکه نه وکاته شه پی ئیران - عێراق ته واو بوو، که پیکهاتبوو له (۳۸) لیوای پیاده و، دوو لیوای زریپۆش - سی که تیه ی تۆپ و (۱۷۱) فه وجی جاش که سه ریه فه رمانده ی جه حا فیلی دیفاعی وه ته نی پینج بوون، که مه زنده ی (۲۰۰) هه زار سه ربازی ده کرد بێجگه له جاشه کان.

به پیتی راپۆتی فه رمانده ی فه یله قی پینج ژماره ی (۲۴۲۲) پوژی ۲۵ ی کانوونی یه که می ۱۹۸۸، ئه م هیزانه به شداری نه نفال بادینان کردوه: ^(۱)

یه که م : له قوڵی کانی ماسیه وه به ره و په شاه و چیا ی مشینه، هیزه کانی فیرقه ی پیاده ی ژماره (۴)، که پیکهاتبوون له م هیزانه ی خواره وه:

- لیوای پیاده ی ژماره (۶۰۵).

- لیوای پیاده ی ژماره (۴۳۶).

- لیوای پیاده ی ژماره (۲۹).

- لیوای پیاده ی ژماره (۹۳).

- لیوای پیاده ی ژماره (۴۱۸).

- لیوای پیاده ی ژماره (۱۲۰).

- له گه ل (۲۱) فه وجی جاش و چهند که تیه یه کی تۆپ و زریپۆش.

دوه م : له قوڵی بێگه وه به ره و چیا ی مه تین، هیزه کانی سه ر به فیرقه ی پیاده ی ژماره (۷) به شداری بوون که پیکهاتبوون له :

- لیوای مه غاویری (۱)، سه ر به فه یله قی ۱ خاسه .

- لیوای پیاده ی ژماره (۲).

- لیوای پیاده ی ژماره (۶۰۶).

- لیوای پیاده ی ژماره (۷۲).

- لیوای پیاده ی ژماره (۵۰۹).

- له گه ل (۲۶) فه وجی جاش و چهند که تیه یه کی تۆپ و زریپۆش.

سیه م : له قوڵی شه مدینه وه، هیزه کانی سه ر به فیرقه ی پیاده ی ژماره (۳۵) به شداریان کردوه که :

- لیوای پیاده ی ژماره (۳۵)

- لیوای پیاده ی ژماره (۷۹).

- لیوای پیاده ی ژماره (۱۱۸).

(۱) شۆرش حاجی ره سۆل، نه نفال...و، سه رچاوه ی یتشو، ل ۱۶۹.

- لیوای پیاده ی ژماره (۸۶۶).
- لیوای پیاده ی ژماره (۱۰۲).
- لیوای پیاده ی ژماره (۵۰۲).
- له گه ل (۲۶) فهوجی جاش و چند که تیبه یه کی توپ و زریپوش.
- چوارهم : له قولی شیروان مهن و بارزانه وه، هیزه کانی سهر به فرمانده ی هیزه کانی (۴۵) به شداریان کردوه :
- لیوای پیاده ی ژماره ۴۲۰
- لیوای پیاده ی ژماره ۷۰۲
- لیوای مه غاویری ۱، سهر به فه یله قی ۵۰.
- له گه ل (۱۲) فهوجی جاش و چند که تیبه یه کی توپ و زریپوش.
- پینجهم : له قولی دینار ته و بله وه، هیزه کانی فرمانده ی جه حافیلی دیفاعی وه ته نی (۵) به شداریان کردوه .
- لیوای پیاده ی ژماره ۴۱۹
- لیوای پیاده ی ژماره ۷۰۴
- لیوای پیاده ی ژماره ۷۰۱
- لیوای پیاده ی ژماره ۴۵۱
- له گه ل (۱۴) فهوجی جاش و چند که تیبه یه کی توپ و زریپوش.
- شه شهم : له قولی سهر سه نگو وه، به ره و په زگو و چیا یی گاره، هیزه کانی سهر به فیرقه ی پیاده ی ژماره (۴۱) به شداریان کردوه که :
- لیوای مه غاویری ۱، سهر به فه یله قی شه ش.
- لیوای پیاده ی ژماره (۱۱۴)
- لیوای پیاده ی ژماره (۷۰۶)
- لیوای پیاده ی ژماره (۱۰۳)
- له گه ل (۱۵) فهوجی جاش و چند که تیبه یه کی توپ و زریپوش.
- حه و ته م : له قولی با تووفه وه به ره و مانگیش و زاویته، هیزه کانی سهر به فیرقه ی پیاده ی ژماره (۲۹) به شداریان کردوه که :
- لیوای پیاده ی ژماره (۴۳۵)
- لیوای پیاده ی ژماره (۲۳۸)
- لیوای پیاده ی ژماره (۸۴)
- له گه ل (۱۶) فهوجی جاش و چند که تیبه یه کی توپ و زریپوش.
- هه شته م : له قولی زاخوه به ره و گلناسکی، هیزه کان له ژیر فرمانده ی هیزه کانی (۳۸) به شداریان کردوه که :
- لیوای پیاده ی ژماره (۷۷)
- لیوای پیاده ی ژماره (۴۱۷)
- لیوای پیاده ی ژماره (۵۰۶)
- لیوای مه غاویری ۲، سهر به فه یله قی ۵
- له گه ل (۲۰) فهوجی جاش و چند که تیبه یه کی توپ.

نویه م : له قوښی نه تروش و سواره تووکه وه، هیزه کانی سهر به قیرقه ی پیاده ی ژماره (۴۲) به شداریان کردوه که:

- لیوای پیاده ژماره (۴۲)
- لیوای پیاده ی ژماره (۸۰۵)
- لیوای پیاده ی ژماره (۱۴)
- لیوای پیاده ی ژماره (۵۰۱)
- لیوای پیاده ی ژماره (۵۰۳)

له گهل (۲۱) فو جی جاش و چه ندیه که یه کی توپ و زریپوش.

حکومه تی عیراق وه که همیشه بی سهرده تای ده ست پیگردنی قوناغی هه شت پیش هیرشی پیاده له ۴۲ ی ناب به فرۆکه و توپی قورس گوندی سپیندار ی قه د پالی چپای (گاره) ی به توپی هیشوویی بوردومان کرد، دوو کوپی چوار سالی و پینج سالی کوشت که نه مهش خه لکی ناوچه که ی ناچار کرد چه ندین گوند شوینه کانیان چول بکن و پوه له سنوره کانی تورکیا بکن، و هه روه ها هه مان یوژ ئیواره که ی به چه کی کیمیاوی په لاماری گوندی زیوه شکانی نزیک سنوری تورکیا ی داو (۱۰) پینشمه رگه شه هید بوون.

بوپوژنی دوا یی ۲۵ ی ناب به کیمیا بارانیکی زور سهخت دهستی پی کرد که نزیکه ی (۱۲) گوندی گرته وه له وانه: (بیگورقه - کانی ماسی - بالوکه - باوه رکه گه فری - میرگیتی - گینری - گلیناسکی - بیر جینی - بیجانه - تویکا تیلارو - پوسی - زیوی - هیستی - خه را بیا - یه ماله).

نه و په لاماره کیمیاویه هینده به ریلو بوون که ته وای ناوچه ی بادینانی گرته وه که نه مهش رژیم له قوناغه کانی نهغالدا به کاری ده هینا بو نه وه ی زورترین خه لکی سنوره که بکوژیت له لایه کی تر ترس و دلله پاوکیته کی گه وره ی له ناوچه ماوهر دا بلو کردوه وه وه هیری پینشمه رگهش نه توانیت له بهر خیزان و مندا له کانی بهرگری بکات. له وه هیرشانه دا ته نها له گوندی برجینی سهر به ناحیه ی زاویت له چپایی سپی به هه شت فرۆکه بوردومانان ده کرد، نه وه هیرشانه پوه به ریکی فراوانی گرته وه که (۶۰) میل دریزی و پانی (۲۰) میل قولایی ناوچه که ی گرته وه که به پیتی سهر ژمیری نه و یوژه (۴۰) که س شه هید بوون نه مه بیجگه له یوژانی دوایشدا به تاییه تی سه دان مندا له به هوی بلایونه وه ی کیمیاویه که له هه وادا و له سه ردارو درهختی سنوره که شه هید بوون. و هه روه ها له ۲۶ ی مانگ، سوپا جاریکی تر شالوویکی فراوانتری گونده کانی چپای (گاره) به دریزی (۲۰) میل به (۲۰) فرۆکه نزیکه ی (۵۰) گوند ی ناوچه که ی گرته وه که زو به یان له پوژنی ۲۵ ی مانگیش بهر شالووی کیمیاوی که وتیوون له وانه گونده کانی ((دهوکی، باوه پ کاکه فری، میرگه توو، هه فنیکا، بیوژانا، درپشی، میزی، سپیندار، فلیفو، گه رگهش)) له سهر چپاش گونده کانی (گاره گو - زارکی - ره زیکی - سازنکی - ردینیا - شیرانه - یه ماله) به لام له لای باشوور (سپیندار، سواری، ئافوک) و چند گوندیکی تر به هوی نا گادار کردنه وه ی پینشمه رگه ژماره یه کی تر زور که م بهر کاریگری کیمیاوی که وتن له چاو هیرشه کان به لام گیانداران وه که مه پومالات قریان تیکه وت ۰ و هه روه ها له ۲۶ ی ناب فرۆکه گوندی هیستی کیمیا باران کرد له گه لی بازنی

۷۷

شوينبزر کران بۆنمونه له گوندی همزه (۴۸) که سیان کوشت که زۆریه یان خه لکی زۆیه ی نزیك بامه پنی بوون و گوندی که ر بیت (۲۱) که س شوينبزرکران و گوندی که ر بیت ته یمووریش (۱۸) که س و گوندی سارکی (۹۳) که س، میرگه توو (۱۰۰) که س، وهر خه ل (۸۳) که س، گوندی یه کماله ی دۆسکی (۷۴) که س، به پیتی لیستیک له (۳۶) گوندی ناوچه که لی (۶۳۲) پیاو شوينبزر کران . به لام له سنوری هیرشی ناوچه ی خاپوور، گوندی کوریتی (۳۲) که سیان له گونده به گولله کوشت و ههروهه له که لی بازیتی نامیدی پتر له (۲۰۰) خیزان بهر کیمیای که وتن نه م هیرشه له به یانیه کی نوو پۆزی (۲۹) ی مانگ له لایه ن شه ش فیزکه وه بۆماوه ی سی س هعات بوو که نزیکه ی (۳ سی) هه زار ژن و مندال و پیرو که تچ شه هید بوون، له چاپیکه وتنیکی ((گالبرهیت وفان هولن)) ^(۱) که له که ل دوو ناوهره کانی تورکیا نیشته جی ببوون نه نجا میان دا بوو ته نه ها له یازی نزیکه ی (۱۳۰۰) که س کوژراون که زۆریه یان ژن و مندال بوون و که به شوفل له لایه ن سوپا وه له که ل بیه که ی بهر که وتووی کیمیای له گوپیکی به کۆمه ل له چالئراون . ^(۲) ههروهه له لایه کی تر که هه رچه نده لیئووردنی گشتی بووه پیره میردیک که له دایکبووی (۱۹۲۷) بووه به ناوی (ده نوئیشو) کاتیک که هیرش کراوه ته سه ر گونده که یان رایان کردوته چیاپی گاره، ماوه ی (۱۲) پۆژ له چیا ماونه ته وه به بی خواردن به لام کاتی لیئووردنی گشتی له (۶) ی نه یلول دهرچوو که راوه ته وه خوین ته سلیم کردوه له هه مانکاندا که نه کانیان لی جیا کر کردوته وه شوينبزر کران و پیره کانیش گواستراینه وه بۆ کۆمه لگای جه ژنیکانی نزیك هه ولیر ^(۳) .

* پتیوسته بگوتریت له شالووی بادینان دا هیزی پيشمه رگه ی کوردستان به شیوه یه کی به رفراوان بهر په رچی دوژمنیان ده دایه وه به لام له و کاته دا شه پی ئیران — عیراق کوتایی هاتبوو، هیزه کانی عیراق ته نه ها به شه پی بادینانه وه خه ریک بوو له که ل نه وه ش هیزه کانی دوژمن بۆله نا ویردن س نه گه ره کانی پيشمه رگه چه کی کیمیای به کار ده هینا که زۆر ترین کیمیای له و سنوره دا به کار هات .

* له پۆچی ۶- ۹- ۱۹۸۸ دا، ده وله تی عیراق به پیتی بر یاری ژماره (۷۳۶) ی نه نجومه نی سه رکردایه تی شوپش، کوتایی به قوناغی هه شته می نه نغال هیناوه به م شیوه یه له یه کیک له به لگه کانیدا تۆمار کراوه، زیانه کان به م شیوه یه بووه : ^(۴)

۱- (۸۰۳) که س پيشمه رگه بوون و ههروهه له نه وانه ی گیراویش بوون (۷۷۱) پيشمه رگه بوون .

۲- هاوالاتی (۱۴۸۹) پیاو و (۳۳۹۵ نافرهت) و (۶۹۶۴ مندال) که کۆی گشتی کردویه تیه (۱۳۳۹۵) که س گیراوان وشوينبزرکران .

۳- ژماره ی کوژراوه کان به وردی دیاری نه کراوه .

* له کتیبی ((ویران کردنی نه ته وه یه ک)) هاتوه که له ۲۵ ی تاب تا کو ۱۵ ی نه یلولی ۱۹۸۸ به م شیوه یه بووه (۱)

— له قه زای شیخان ۱۹ گوند ویران کراوه که کۆی گشتی ۲۷۵ که س بوون .

(۱) میدل زوج نیست، جینواید، سرچاوه ی یشوو.

(۲) د-ره شاد میران و.... سرچاوه ی یشوو.

(۳) میدل زوج... هه مان سرچاوه ی یشوو.

- له قه زای ئاکړی ۳۵ گوند که ۵۵۴ خیزان بوون .
- له قه زای زاخو ۱۰۲ گوند که ۳۲۰۱ خیزان بوون .
- جگه له ژماره ی خیزان (۸) گوند .
- له قه زای نامیدی ۲۴۷ گوند ی تروپرانکراوه ۱۷۹ خیزانی تیدا بووه .
- جگه له ژماره ی (۱۱) گوندی تر که ژماره ی خیزانه که یان نه زاندر اوه . وهه روه ها دوسیه یه کی کومه له ی ناوه دانکرده وه و گه شه پیدانی کوردستان (کوردوس) ناوی (۳۱۰) گوندی لیست کردوه که له پاریزگای دهوک له ماوه ی نه نقالی یه کدا پوختراون .
- له ناماریکی تردا نیشاندراوه که له ۲۵ ی ۳۱ ی ئابی ۱۹۸۸ له په لاماری نه نقالی کوتایی دا ویرانکردن و له ناو بردنی به م شتویه بووه :
- کیمیا بارانکردنی ۷۷ ی گوندی ناوچه که .
- پووخاندن و سووتاندنی ۴۵۰ گوند .
- هه زاران شه هیدویریندار له ژن و مندال و پیرو گه نچ که له نه جامی کیمیا باران و هیرشی فپوکه کان و گولله باران بهرکه وتوان .
- نزیکه ی (۱۰۰) هه زار که س به ناچاری ناواری نه ویدیوی سنوری تورکیا بوون که پوژانه نزیکه ی (۱۰) که سیان له ژن و مندال و به سالا چوان ده مردن .
- سه بارت به شوینبزرکردنی خه لکی بادینان به نزیکه ی ۳۲ هه زار که س دیاری کراوه که به زوری پیکهاتبوون له گه نه که کان به لام گیراوه کان له وانه زیاتر بوون چوونکه له زور شوین له شوینی گیرانیان گولله باران کراون له وانه له ناوچه ی دوسکی له گوندی کورفیل نه فسه ریکی سوپای ۳۵ که س له ژن و مندال و پیاو گولله بارانیان ده کات به لام له ناوچه ی سندی ته نها پیاوه کانیان گولله باران کردن، له راپورتیکی پیکخراوی لیپووردنی نه ته وه یی، لیستی ناوی ۳۵۳ که سی ده سته که توه که له شوینه کانیان گولله باران کراون که له وانه (۵۲) که سیان له نیوان ته مهنی (۱۱—۱۷) سالی دا بوون (۱) نه فسه ریکی سوپای باسی فه رمانیک ده کات که له کاتی نه نقالکردنیاندا بویان هاتوه (فه رمانان بۆ هات هر که پیشمه رگه یه ک ده سته گیر کرا بیکوژن ته نانه ت نه وانه ی خویشیان به ده سته وه ده دن و هه روه ها جوتیاره مه دهنیه کانیش به پیشمه رگه له قه لم دهرین که له ناوچه قه دهغه کراوه کان بن، واته ته وای پیاوه ته مهن (۱۵—۶۰) سالیه کان، نه م فه رمانه تاکو ئاستی فیرقه کان به نوسراو هاتوه به لام بۆخوارتر به قسه ناگاداریان کردوون .
- بۆ کۆکردنه وه ی دانیشته وانه گیراوه کان چه ند شوینیک دیاریکرا بوون بۆ ناو نووسکردن و جیا کردنه و یان نه مانیش :
- ۱ - خه لکی گونده کانی چپای گاره ماوه یه ک له کومه لگای سوریای و ژیری و کونی و قوتا بخانه یه کی شاروچکه ی سه رسه نگ و هیندران و بنکه ی پولیس سه رباز و باره گای ماموستایانی نامیدیش .
- ۲ - هه ردو کومه لگای بیرسفی و هینراوه لای زاخو و مانگیش بۆ هه مان مه به ست به کار هاتوون .
- ۳ - شوینی سینه م که سه ره کترین شوین بوون بۆ کۆکردنه وه وجیا کردنه وه شوینبزر

(۱) د. رمشاد میران و... هه مان سرجاوه ی یشوو ل ۴۹.

.....پشدر له سەردەمی ئەنفالەکاندا.....

کردنیان کە پێکھاتبوون لە دوو شوێن یەکیان، قەڵاسەربازییە کە ی نزارکی تی دەوێ و دوو هەمیش، بەندیخانە ی سەلامیە ی موسڵ بوو، کە هەریەکیک لە شوێنە پاش جیا کردنە وە ی پیاو و ژن لە یەکتەری ماوہ ی دوو تاپینج پوژ، ئینجا پیاوہ کانیاں دەگواستە وە بۆ شوینی نادیار هەرحەندە پیرەکان بۆ ماوہ ی دوو هەفتە لەو شوێنە مانە وە، بەندکراوانی قەڵای نزارکی پێکھاتبوون لە ھۆزەکانی (دۆسکی - سندی - ریکانی - بەرواری - سلیفانی) جگە لە مانەش چەند سەدکە سێک لە ئیزیدی و مەسیحیە ئاشوریە کان لە ناویان بوون . ھەلسووکەوت لەو قەلایە زۆرخراپ بوولەگەل گێراوہ کان کە لە و ماوہ یە دا نزیکە ی ۲۰ کەس لە برسان مردن ئەمەش وە ک گرتو خانە ی تۆبزاوای نزیک کە رکوک وابوو، بەلام بەندیخانە ی سەلامیە کە تەرخانکرا بوو بۆژن و مندال کە لە ژێر دەستە ی پۆلیسدا بوون.

* لیبورونی گشتی له ۶ ی نهیلوول

رژیمی عیراق له دواى كوتایى هاتنى قوناغه كانى نهغفال له پۆزى ۶ ی نهیلول بهناوى لیبورونی گشتی پاگه یاندر اوێكى له دهزگاكانى پاگه یاندن، دواى نیوه پۆ خویندرایه وه بریاره كه بریتى بوو له ژماره ۳۶ نهنجومهنى سهركردایه تی شۆپش (لیبورونی گشتی وفروانى پاگه یاند بۆته دواى كورده عیراقیه كان له ناوه وه وه دهروهی ولات ته نهها بهلیده رکردنى تاله بانى و کرێگرته كانى رژیمی ئیترانى لیبترازی).

— وهروه ها له دواى نهغفال چهند بریارى دیکه ی لیبورونی گشتی دهركرا، له ۲۰ تشرینی دووه می ۱۹۸۸ دا بریارى ژماره (۸۶۰) ی نهنجومهنى سهركردایه تی شۆپش (لیبورونی گشتی وفروانى پاگه یاند بۆ ته دواى نهو كه سانه ی خلیسكاو نه ته نیوچالاكى سیاسى گهراونه ته وه دوجار په نایان بدوه ته به رخۆشاردنه وه).

— له ۲۸ ی شوباتى ۱۹۸۹ نهنجومهنى سهركردایه تی شۆپش بریارى لیبورونی گشتی ژماره (۱۳۰) ده كرد بۆه موو نهو عیراقیهانى له ولات هه لاتون، به لام دیسانه وه (جه لال تاله بانى خایه ن و کرێگرته كانى رژیمی ئیترانى لیبترازی).

وه پێویسته بگوتریت له کاتى نهغاله کاندای، له لایه ن بنكه ی هه والگری چه مچه ماله وه نووسراویك به ژماره (۱۱۰۲۹) له ۱۷-۴-۱۹۸۸ ئاراسته ی سه رووی خویان کردوه كه نه وه دهقه كه یه تی :

نهگه ر ته ماشای لیبورنه كان بکهین بۆمان ده رده كه ویت رژیم زیاتر مه به ستى بووه گه لی كورد به شینه یی و بیده نگ قوناغ له دواى قوناغ له ناویه ریت چونكه پۆیشتنى خه لگیكى زۆرى كوردستان كه مه زنده ی (۲۵۰) هه زار كه سی بۆده روه ی سنوره كانى عیراق به تاییه تیش بۆه ردوو ده ولته ی ئیتران و توركیا كارى سلبی زۆرى ده كرده سه ر هه لویستی عیراق له بهر نه وه به بیانوی لیبورونی گشتی هانى خه لگی ده دا بگه رپینه وه بۆناو عیراق كه بۆ گه لی كوردیش زۆر جار سوودی هه بووه بگه رپینه وه چونكه ژيانى زۆر خراپ و تاله بارى و ئاواره یی ناچار بوون، وه له ئاواره ش كۆمه لێك خه لك.

له قوناغه جیاكاندا گیرابوون یان شوینبزر كرابوو ئازاد بوون له مردن و گیران، كه م بوو نه وانه ی گیرابوون گه رانه وه به تاییه تی پیرو به سالآچووان بوون یان نه وانه كه نه خۆش و بیوه ژنه كان به تاییه تی نه وانه ی كه مێرده كانیان ون كرابوون به لام رژیم كه زیاتر سه ره به ستى بوو بۆچه واشه كردنى ناوخۆ و پای گشتی بوو كه هه رچه نده نه و ژماره كه مه ی ئازادكران بۆگه لی كوردو زیاتر راستیه كان ده ركه وتن چونكه نه وانه به چاوى خویان شالاوه كانى نهغفال و كۆكرده وه جیا كرده وه ی پیر وگه نج و ژن و مندالیان دیووه و دواتر چۆن سیاسه تی رژیم به سه ریاندا جی به جی كراوه، كه نه و ژماره كه مه بۆ ئیمه ی كورد بوون به سامانیكى به نرخى میژووبی و زۆر نهینى وپووداوى شاراوه له كاتى نهغاله كاندای بۆمان ئاشكرابوون نه گه رچی، زۆربه ی پىوايه ته كان كۆتایی ئوپراسیۆنه كانى نهغفال به و لیبورنه گشتیه داده نین كه حكومه تی عیراق ده ريكرد له ۶ ی نهیلولى ۱۹۸۸، به لام ده بیسرى زۆر ناوچه دواى نهو مێژووه ش بهر شالاوى پوخاندن و پاگواستنى كه وتن^(۱) بۆنمونه له ۲۲ ی مارتى ۱۹۸۹ دا لیژنه ی كاروبارى

باکووری سر به مه جلسی قیادهی سهردهی فهرمانی (نهوپری ئیجرائاتی کردن) دا دژی ناوچهی پژهه لاتی گولی دوکان (شاروچکهی قه لادزی).

وهك دهردهكه یت لیبورده گشتی یه كه كوتایی کاره ساتی نه نفال نه بوو، ههروه كو له به یاننامهی مه کته بی باکوور به ناماده بی علی حه سن المجید له کوبونه وهی مانگی تشرینی دووه می ۱۹۸۸ دا به سترابوو هاتوو (به پیشتیوانی خوا توانیمان تاقمی تیکده ران وهاوکارانی دوژمن له باکووری خۆشه ویستمان له ناو به رین. ئیستا بارودوخ له ناوچهی باکووردا پتیویست به هندی ئیجرائات دهکات كه له گه ل ئه م قوناغه تویییه دا بگونجی). له وکوبونه وهی دا بریاریان داوه كه چهند لیژنه یه ك دایمه زین وهك: (۲)

یه كه م: لیژنه ی پیشوازی کردن له گه پاوه كان، وهك له كونسلی لیژنه كه دهردهكه ویت له ۱۲ ی نه یلوولدا، وانا ههفته یه ك دوا ی راگه یاندنی لیبورده گشتیه كه بریاری نه وهیدا كه (نه وخه لكانه ی له و ناوچانه دا ده ژین كه له ژیر دهستی تیکده راندایه وهك تیکده ران مامه له یان له گه ل ده کرت، و ههروه ها تیبینی نه وهش دهرده بی كه ده بی گه پاوه كان بگویتزیننه وه بۆ كۆمه لگاكان له لایه ن پۆلیسی عیراق و كومیتهی قه لاچۆكردی چالاکی دوژمنکارانه ی)، به پیی ئه م بریاره ی پتیویست بوو هه مو نه وانه ی ده گه پانه وه بیجگه له نیشته جی بوونیان ده بوو به لێن بدن، -

۱- له و خانوه دا بژین كه بۆیان دیاریکراوه و نه دره سیان نه گۆپن، به مهش ناچار کران به لێنمه یه کیان پی ئیمزا کردن كه به مشیوه بوو ((من كه له خواره وه ئیمزام کردوه ناوم (...))، به لێن ده دم كه له پارێزگای (...)) له کهرتی (...)) له خانووی ژماره (...)) دا، نیشته جی بيم، و ههروه ها گفتی نه وه ده دم كه سزای مه رگ بدریم نه گه ر نه و زانیاریانه ی لێره داومه درۆین، یان نه گه ر ناو نیشانی خۆم بی ناگاداریی به رپوه به ریتی په یوه ندار و ده سه لاتداران بگویم. بۆیه ئیقرار له سه ر نه وه ده كه م))

۲- به شداری نه كه ن له ههچ چالاکیه کی (تیکده ر) دا.

۳- ملکه چی نیشتمانیان بن (بۆه رسزایه ك یاسا دایه نیت).

۴- به ههچ شیوه یه ك نابیت بگه رپنه وه بۆ شوینه کانی خۆیان ته نانه ت بۆ کشتو کال کردنیش.

* - كۆمه لگای به ردخوشت له باکووری شاری هه ولیر له ۲۷ ی تشرینی دووه می ۱۹۸۸ دا بۆ گه پاوه كان کرایه وه، ئاواره گه پاوه كان پتیویست بوو بچوونایه ناو ئوردوگاكان و هه ریه كه یان پارچه زهویه کی ۲۰۰ مه تر پتیان نه دان به خۆپایی به مه رجیک تاكو پینج سال له لایه ن ده سه لاتی حیزبی ناوچه كه به باشی په سه ندی بکه ن به لām ههچ كه له پهل دروستکردنی خانوویان پی نه ده درا و كه پتیویست بوو خۆیان دایینی بکه ن كه نه مه بۆیان قورس بوو .

* - به لām پتیویسته بگویت، ئیزیدی و مه سیحیه كان، كه هه والی لیبورده كه ی ۶ ی نه یلوولیان بیست هه ولیادا بگه رپنه وه به تایبه تی پاش چهند رۆژ له ده رچوونی هه واله كه خه لکیکی زۆری په نابهری مه سیحی و ئیزیدی به پاسی تورکی له رووباری خاپور په رپنه وه له خاکی ئیبراهیم خه لیل خۆیان دایه ده ست سوپای عیراق و دواتر

(۱) فرمان عه دلوله حمان، سه رچاوه ی پشوو، ل ۱۴۱.

(۲) میدل نیست وژج سه رچاوه ی پشوو، ل ۴۰۴.

.....پشده له سهرده می نه نفاله کاند.....

په وانه ی دھوک کران و ژن و مندالہ کانیاں له پیاوه کان جیا کرانه وه، که پیاوه کان شوینی بزکردن و ژن و مندالہ کانیش بۆسنوری هه ولیر ژوردوگای به حرکه و جیژنیکان نیشته جی کران، له وباره وه میدل ئیست وۆچ، چاوپیکه وتنی له گه ل قه شه یه کی ئاشووری کردووه و ده لیت که وایستی ۲۵۰ که سی مه سیحی کۆکردووه ته وه که له ماوه ی نه نفال و گیزه نی دوا ی نه نفالدا بیسه رو شوین کران. (۱)

دووه م :- لیژنه ی به گژداچونه وه ی چالاکی دوژمنان
نه م لیژنه یه له سنوری هه پاریزگایه ک لیژنه یه کی تایبه تی هه بوو بۆ به گژداچونه وه ی هه موو نه وانه ی به ره له ئستی رژیم ده که ن و راسته وخۆ له لایه ن پاریزگار ه کان سه پر رشتی ده که نه مه ش له گه ل لیبوردنه که ده ست به کاربوو هه رو ه کو له م به لگه یه ی خواره وه ده ره ده که ویت له ۶- ۹- ۱۹۸۸ دابه بریاری عه لی حسن مجید، شیخ جه عفر پاریزگاری سلیمانی وه ک سه رۆکی (لیژنه ی قه لاجۆکردنی چالاکیه دوژمنکاریه کان) ده ستنیشان کردووه، هه رو ه کو له نوسراوی ژماره ۶- ۱۰- ۱۹۸۸ له ۴- ۱۰- ۱۹۸۸ ی نوسینگه ی سکر تار یه تی سه رکردایه تی باکووردا بۆی هاتووه، پتویسته هه لسی بۆ جی به جی کردنی و ئاگاداریان ده کات که رۆژی ۹- ۱۰ لیبوردنی گشتی ته و او ده بیت و دوا ی نه وه نه وانه ی ده که پینه وه پتویسته بنیردرین بۆلای عه لی کیمیاوی، که نه مه ده قی بریاره که یه.

بروسک ی نه ینی و به په له میژوو ۶- ۱۰- ۱۹۸۸

له - لیژنه ی نه هیشتنی چالاکی دوژمن له پاریزگای سلیمانی

بۆ - لیژنه ی له کهانی نه هیشتنی چالاکی دوژمن له قه زاکان

ژماره ی دا پشتن ۱۶۵۰ بروسک ی سه رکردایه تی باکوور نوسینگه ی سکر تار یه تی ژماره ۶- ۱۰- ۱۹۸۸ له ۴- ۱۰- ۱۹۸۸ به م شیوه یه، به تیروانی نی نزیک بوونه وه ی ماوه ی بریاری لیبوردنی گشتی هه فال عه لی حه سه ن مه جید، به پر سی نوسینگه ی باکوور ی به پرین. هه موو لیژنه کانی پیتشوازی کاره که ی له کاتژمیر (۶۰۰) له رۆژی ۹- ۱۰- ۱۹۸۸. کۆتایی پیدیت.

ناردنی گه راوه کان - عا دین - بۆ ریزی نیشتمانی - الصف الوطنی - له رۆژی ۹- ۱۰- ۱۹۸۸ نه نیردرین بۆ نوسینگه ی ریکخستنی باکوور - سکر تار یه ت - دوا ی ریکه و تن له گه ل سکر تیری لیژنه ی کارو یاری باکوور.

سپاردنی و گه یاندنی نه وانه ی له پرگه ی (۲) باسکراون لایه نه سه ربازیه کان نه یان گوازه وه بۆ سکر تار یه ت تکایه کاری پتویست بکه ن و ئاگادارمان بکه نه وه ... له که ل ریزدا..

جه عفر عه بدولکه ریم به رزنجی

سه رۆکی لیژنه ی نه هیشتنی چالاکی دوژمن له پاریزگای سلیمانی

به پیی نه و بریاره هه رکه سیک له دوا ی نه و ماوه یه ی که ده که پایه وه به نوسراوی تایبه تی

(۱) میدل ئیست وۆچ، سه رچاوه ی پیتشو ل ۴۰۰.

.....پشده له سهرده می نه نفاله کاند.....

په وانه ی سهرکړدایه تی باکور ده کړا و نه مانیش به پپی بریاره کانی پیشویان شوینبزر ده کړان هه روه کو نه وانه ی له سنوری پشده رگه پانه وه هه موویان شوینبزرکړان تاکو رووخانی رژیم هه نیکیان له گوریکې به کومه لی نزیك موسل دوزرانه وه که زینده به چالکړابون، نه ولیژنه یه چنه کاریکې تریشی هه بوو له وانه :^(۱)

بؤ به گژداجوونه وه ی نه و پارتیزانان ه ی که له ناوچه کانی شالوده کاند مابون. بؤ چاودیری ثابوقه ی تابووری و کونترول کردنی بردن و هیئانی خواردن ودانه ویله و کالاجوربه جوړه کان بؤ ناوچه کان ورگرتن له ئالوگورې قاچاخچیه کان.

به رده وام سهرانی رژیم به جاشه کورده کانیش هه وه له ناوچه کانی نه نفالدا ده گه پان به دوا ی ژن ومندال و پیاوی کوردا بؤ نه وه ی ده سترگیان بکه ن و بیانده نه ده ست کاربه ده ستانی رژیم بؤ شوینبزرکردنیان یان کوشنتیان له هه مان شوین چونکه بریاری ژماره (۴۰۰۸ رۆزی ۶-۲۲-۱۹۸۷) ی بیرو ی باکووری ریڅخستنی حیزبی به عس هه رکاری پی ده کړا.

کاری وه زاره تی کشتوکال، پیویست بوو کاری دروینه کردن و تالانکردنی به ره هه کشتوکالییه به جیماوه کانی دوا ی نه نفاله کانی گرته ده ست بؤ کورده وه یان له گه ل سهرجه م نامیره کشتوکالییه کان.

وه زاره تی دارایی، پیویست بوو کاری ده ست به سهرداگرتنی مال و مولکی پیشمه رگه و خزم و که سه کانیا نی گرته ده ست.

که واتا ده کریت بلین لیبورتنی گشتی، نه گه ر هه ندی سوودی هه بوو له لایه کی تر سووکایه تییه کی زور به وانه ده کړا که ته سلیم ده بوونه وه، له ماف و نه رکې به ناوینشتمانی دا، وه ک هاوالاتی پله دوو حیسابیان بؤ ده کړا و ژیان و گوزهرانیان زور خراپ بوو، مه به ستی هاوالاتی پله دوو نه وه بوو :^(۲)

نابی ړنگه بدریت گه پاوه کان خویان هه لېژن بؤ نه ندامیه تی نه نجومه نی نیشتمانی و یاسادانان و گه ل و نه نجومه نی شاره وانی. هیت.

به رده وام کاربه ده ستانی رژیم چاودیری یان ده کړن له چوڼیه تی هه لسوکه وتی نه وانه ی که گه رابوونه وه یان سوودیان له و بریاره وه رگرتبوو.

نابیت ړنگا بدریت به کړن و فروستن و به کړیدان و به کړیگرتنی زه ویی ده وله تیان نادریت، یان هه رستیک په یوه ندی به مولکایه تی ده وله ته وه هه بیت.

له لایه کی تر بؤ رژیم سهرکه وتنیکی گه وره بوو له هه مانکاتدا بؤ وره ی هیزی پیشمه رگه و ریڅخستنی ناوشاره کان و تیکرای خه لکی کوردستان کاردانه وه یه کی خراپی له سهریاری ده روونی هه بوو.

(۱) عه بدوللا کریم مه محمود، رۆژنامه ی ئاوتنه، ژماره (۶۵) ی ۲۰۰۲.

(۲) میدل نیست ووج، سهرچاوه ی پیشوو.

پشدر له کاتی نه نفاله کاندای :

پووبهر و ژماره ی دانیشتونانی سنووری پشدر له سالی ۱۹۸۷ *

* سه رچاوه کانی خسته :

پووبهری و ژماره ی دانیشتونانی سنووری پشدر له سالی ۱۹۸۷ *

ههزا و ناحیه یکان	پووبه راکم	ژماره ی دانیشتونان	چری
نومانی ههزی پشدر	۳۳۱	۳۵۲۰	۱۱۶,۶
ناحیه ی ههزی	۲۱۲	~	
ناحیه ی نو دشت (سنگه سر)	۸۶۴	۲۷۰۸۲	۴۷,۱
کۆی ههزی پشدر	۱۴۱۲	۷۳,۶۰۲	۵۶,۵

پووبهر سوود له د. عه بدوللا غه فور، وه رگراوه له جوگرافایای دانیشتونانی کوردستان، چاپی یه که م. ژماره ی دانیشتونان و چری سوود له ههزا توفیق تالیب، وه رگراوه له بایه خی جیو پۆله تیکی دانیشتونانی هه ریمی کوردستانی عیراق، ل ۲۲۲

تئبیینی: له سالی ۱۹۷۹ ناحیه ی ههزی له گه ل ۳۵ گوندی سنووره که به راگواستن که وتبوو و ژماره ی دانیشتوانه که ی (۸۲۵۷) که س بووه و چری ۳۹ که س بووه له یه که کم دوو جا بۆ سالی (۱۹۷۷) به پیتی سه رچاوه ی، دکتۆر عه بدوللا غه فور له تنۆ دیموگرافایای باشووری کوردستان، چاپی یه که م ۲۰۰۶، ل ۲۳

(کۆتایی بارودۆخی نااسایی شالاهه کانی نه نفال له سنووری پشدر دا کۆتایی هات)

له سه ره تایی ده ست به کاربوونی عه لی حسن المجید له سالی ۱۹۸۷ دا، به مه به ستی جیبه جیکردنی نه خسته دارێژراوه که ی سه رکردایه تی حزبی به عس به شیوه یه کی خیرا و چر ده ستی کرد به پیاده کردنی له کوردستاندا و کورد که وته قوناغیکی زۆر دژوار و خراپتر له سالانی پیشوو چونکه ده سه لات که وته ده ست یه کیک که درنده ترین مرقۆه له جیهاندا و ده ستی کرد به پیلانه شوومه که ی که پیکهاتبوو له به رنامه یه که که پیکهاتبوو له سیتی قوناغ به مه به ستی دروستکردنی ناوچه یه کی دابراو له نیوان رژیم و نه وه ریمانه ی که پیشمه رگه ی لیبوو که به م شیوه یه بوو:-

- قوناغی یه که م له پۆزی ۲۱- ۴ تا ۲۰- ۶- ۱۹۸۷ بوو.

- قوناغی دووه م له ۲۱- ۵- ۱۹۸۷ تا ۲۰- ۶- ۱۹۸۷ بوو

- قوناغی سی یه م، دواخرا به هۆی شه پی ئیران- عیراق، بۆیه له گه ل ده ستپیکردنی شالاهه کانی نه نفالدا پوویدا.

له فه وتاندن و قیکردنی میله تی کورد، به راگواستنی زۆره ملیی سهدان هه زار له خه لکی دێهات و رووخاندن و سووتاندنی دێهاته کان و کوشتن و بی سه روشوینکردنی مرقۆی کورد له شالاهه کانی نه نفالدا و وه تیک و پیکدانی بنه ما سه ره که یه کانی ئابووری کوردستان و روخاندنی کۆمه لیک شار و شارۆچکه ی کوردستان له نیوان سالانی ۱۹۸۷ و ۱۹۸۹ دا، که هه موویان به بریارو سه رپه رشتی راسته وخۆی عه لی حسن المجید بوون

.....پشده له سهرده می نه نفالده کاند.....

نه وه تا له کاتی شالوده کانی نه نفالدا سنوری پشده، پشده ریش که وتوته بهر په لاماره کانی سیاسه تی (عهلی حه سن مه جید) که له شیوه ی شالوده کانی تیکدان وروخواندن گوندو نوردگا زوره ملییه کان و قه زاو ناحیه کانی وکوشتنی به کومه ل و شوپیزکردن دابووه، به م شیوه یی خواره وه:

۱- رژیمی به عس له سالی ۱۹۸۷ دا، دوو بریاری دژی نه وانه ی به ره له سستی رژیمی به عس ده که ن ده رکړدله وانه :

یه که م: به پتی رینمایی نه پتی ژماره (۴۳۵) ^(۱)، ((سزای که سوکاری تیکده ران - المخرب - ده دریت به راگواستن یان به تیکدانی خانوو)).

دووه م: بریاری له رژی ۲۵- ۴- ۱۹۸۷ دا، سزاکان زیاتر ده بیت له وانه : -
* نه گهر هر گوندیک هاوکاری تیکده ران بکات.

* نه گهر ته قه له و شوپنه وه کرا.

* هه مو نه و شوپنه تیکده دریت نه گهر ته قه یه که له دژی سوپا بکریت. رژیمی به عس هه ردوو بریاره که ی نه که هه ته نه ها له گونده کان و شوپنه قه ده غه کراوه کان که به مه به سستی خویان پیاده ده کړد به لکو له ناو شاره کانیش له هه شوپنیک ته قه یه که بکرایه هه مان هه لویستی دژی هه بوو له وانه :

یه که م: له به روری ۲- ۵- ۱۹۸۸ دوی کوژرانی سهریازیکی رژیم له قه لادزی بۆ توله سهندنه وه له خه لکی ناوچه که ۶۵ دووکانی هاو لاتیانیان به (تی ئین تی) ته تخت کړد و ۲۰ سهره شیان سوتاند.

دووه م: راگواستن له کاتی شالوده کانی نه نفالدا له سنوره که دا به م شیوه یه بوو:

۱- به بیانوی هاوکاریکردنی هیزی پیشمه رگه له رژی ۱۱- ۵- ۱۹۸۸ دا، رژیم به سوپایه کی گه وره ده وری نوردوگای (به سته ستین) ی گرت که هم نوردوگایه له قوناغی یه که می راگواستنی گونده سنوره کان له سالی ۱۹۷۷ دا بۆ (۲۲) وگوندی دروستکرا بوو، به بلنگو ناگاداری دانیش تونه که ی کړد و موله تی سی رژی دیاریکړد بۆ گواستنه وه یان، له رژی یه که م و دووه م خه لکیان ده گواسته وه بۆ نوردوگای حاجیاوا له سنوری بیتوین، به لام رژی سته م خه لکه که یان بۆ سنوری دوکان له نوردوگای پیره مه گروون یان بردن به شیکي زوری خه لکه که به سه لتی گه رایه وه بۆ رانیو و چوارقورنه و به شیکي تریش له پیره مه گروون پاش چهند رژی له ناو نوردوگایه که به بی که ل و پهل و ناژه له کانیاں به جی هیشتن و خویان به سه لتی گه رانه وه سنوری بیتوین، وه له رژی چواره می گواستنه وه که رژیم سهرجه م خانوه کانی نوردوگای به سته ستینی له که ل چوار مزگه وت و پینچ قوتا بخانه دا ^(۲) وروخاند و له که ل زه وی ته ختیکردن.

سته م: له سنوری پشده ردا کوچیکي ناچاری له شار و شاروچکه کان و نوردوگا زوره ملییه کان و نه و گوندانه ی که تاکو نه و کاته بهر شالوی راگواستن نه که وتبوون ده سستی پی کړد و ژماره یه کی زور له هاو لاتیان خویان و خیزانه کانیاں به سه لتی چونه ناوچه نازادکراوه کانی بناری قه ندیل و دواتریش بوونه ناوړه له ئیران تاکو راپه رینی به هاری ۱۹۹۱ نه گه رانه وه نه مانه سهرجه م که ل و پهل ناو مالیاں به جی هیشت

(۱) زهیر الجزائیری، ماقبل الانتفال و ما بعد التسیان! مجله کولان العربی العدد ۷۵ اب ۲۰۰۲، ص ۴۳

.....پشده له سهرده می نه نفاله کاند.....

له و کاته دا که سهره تای دهست پیکردنی نه نفاله کان بوو، وه له په کیک له برپاره کانی تری (علی حسن المجید) ده لیت (به پیتی نه و دهسه لاته ی برپاری ژماره ۱۶۰ ی نه نجومه نی سهر کردایه تی شورش له ۲۶ ی مارتی ۱۹۸۷ دا پتیداوین، برپارماندا سهر وکی لیژنه نه منییه کان (رؤساء اللجان الامنیه) ی پاریزگان سهر پشک بکهین له مهسه له ی دهست به سهر داگرتنی مال و سامانی گوینزراوه و نه گوینزراوه ی تیکده راندا).^(۱) به مهش سیاسه تیکی تری تالانکردن و دهست به سهر داگرتنی مولک و مالی هاوالاتی دهست به سهر داگرت به تاییه تیش له سنووری پشده، هه مو نه وانه ی که له کاتی نه نفاله کان و شالوه کانیاں بۆ سهر ناوچه کانی کوردستان که کۆچیان کردو چوونه ناوچه ئازادکراوه کان یاں ناو خاکی ئیران، سهرانی رژیم دهستیان گرت به سهر ماله کانیاں و وهروه ها له هه ندیک شوین وه که قه لادزی ته نانه ت خانوو و دوو کانه کانیاں رووخاند.

که نه مه ناوی هه ندیک یانه که خانوه کانیاں روخاندان:

۱- سی خانوو له گه ل (۱۷) دوکان و یه (ناشی ئارد)ی حاجی عه باس مه حموداغای چۆمخرکه.

۲- خانووی حاجی مه حمود ئاغای هیرو.

۳- خانووی نه حمه د خاس.

۴- خانووی عه زیز مه حمود کوخا برام.

۵- خانووی مه مه ندی میناغای گریداخ.

*- علی حسن المجید کومه لیک برپاری ده رکرد که هه ندیک له وانه:

برپاری ژماره (۲۸-۲۶۵۰) له به روار ی ۶- ۳- ۱۹۸۷ دا هاتوه ((هیزه چه کداره کان هه ر بوونه وه ریک یاں ئازده لیک ده کوژن که له ناوچه دیاریکراوه که دا هه بی - واته نه و ناوچه یه ی به پیتی رینماییه کانی نه وان دیاریکراوه واته قه دهغه کراوه - وهروه ها گه مارزیه کی ئابووری توند بخریته سهر ناوچه که))^(۲).

علی حه سه ن مه جید، که سهر په رشتی سهر جه م شالوه کانی نه نفالی ده کرد، له کۆبوونه وه یه کدا له گه ل لیتپرسراوانی ده ولت له ۱۵- ۴- ۱۹۸۸ ده لی: ((له ئیستاهه ئارد و شه کرو نه وت و ئاو و کاره با له دیهاتنشینه کان ده بپم))^(۳).

نه وه ی تیبینی ده کریت هه ردوو برپاره کان که له سالانی هه شتا کانه وه ده رچوو به لام رژیم هه ر له سهره تای یه که می راگواستن له سالانی ۱۹۷۷ نه م جوړه کارانه ی له کوشتن و له ناویردن له ناوچه سنووریه کان به نه نجامه گیان دووه، له لایه کی تریش هاتوو چۆکردن به هه موو شیوه یه که دهغه بوو ته نانه ت بۆ ئازده لیش و وهروه ها له لایه ن ده زگا نه منیه کانه وه چاودیری توند خراوه ته سهر سنووره راگوازاوه کان ریگیان نه داوه خۆراک و خوارده مه نی بۆ نه و ناوچانه بچیت و له لایه کی تر سیسته می (کۆبونی خۆراک) پیاده کرا، نه مه بیجکه که پتویست بوو پۆلیسی نهینی چاودیری که رهسته و

(^۱) زیاره تی مهیدانی له رۆزی ۵- ۲- ۲۰۰۷ و گفتوگو کردن له گه ل ماموستا مه حمه د ره زگیه ی.

(^۲) میدل ئیست وۆج، جینۆساید له عیراقدا.... په لاماری نه نفال بۆ سهر کوود، وه گێرانی له ئینگلیزه وه مه حمه د حه مه

سالح توفیق، سلیمانی ۲۰۰۴، ل ۱۲۹ (۳) گۆفاری پشده ژماره (۶) پایزی ۲۰۰۸ ل ۵۷.

.....پشدر له سەردەمی ئەنقالەکاندا.....

زەخیرەیی تەواوی چیشتخانە و نانەواخانە و ھەرەھا دەبوو قەدەغە یەکی زۆر توند بخزیتە سەر فرۆشتنی ھەموو بەرووبوومی کشتوکالی ناوچە قەدەغە کراوەکان، و ھەرەھا دەبوو بە شە ئازوقەش وا کەمبکریتەو کە بە ئاستەم بەشی پێداویستی ژیانی مرقۆ بکات، بەم شیوەیە ناوچە قەدەغە کراوەکان ململانێشی بوو لە نێوان ژیان و مردندا، کە ئەمە ھەندیک نموونەن:

- لە رۆژی ۱۷- ۵- ۱۹۸۰، کۆمەلێک لە خەلکی ئۆردوگای پیمالک کە پیکھاتوون لە (۱۰) ھاوالاتی مەمبەستی گیادروین بۆ ئازەلەکانیان دەچنە سنووری گوندە کەیان کە چۆلکراو بوو لە لایەن رژێم بە (ناوچەی قەدەغە کراو) داندراو بوو، لە گەرانیوە یاندا سەریازانی رژێم لە رەببەیی (باسکان) پێگەیان پێ دەگرن و پاش لێدان و تەغزیبێکی زۆر ھەموویان پیزدە کەن و ئەمجار ناوەکانیان دەنوسن و بە فرمانی ئەفسەرە کەیان بە ناوی (ملازم اول خلف) کە عەرەبێکی ھاوردە ی کەرکوک بوو بە پیریاری گوللە بارانکردن بە (۱۵) سەریازەدات و گوللە بارانیان دەکەن و دوا ی کەوتنیان بۆ سەرزەوی ئەمجار لە لایەن ئەفسەرە کەووە بۆ دلتیابوونی زیاتر ھەریە کەیان دوو فیشەکی تریان لێدەدات، لە وانە (۹) ھاوالاتی شەھید دەبن و تەنھا یەکیان بە ناوی (خدر عەبدوللا مینە) بە برینداری کە وادەزانن مردووە پزگاری دەبێت، کە ئەمە ناوی کوژراوەکانە، بۆ زیاتریش تەماشای پاشکۆکان بکە بۆ وێنەکانیان.

ئەمە ناوی شەھیدەکانە ^(۲):

- ۱- ئیبراھیم حمد رەسول سالی لە دایکبوون ۱۹۷۰ کەواتە کاتی کوژرانی ۱۰ سال بوو.
- ۲- حسێن رەسول حسێن کاملا سالی لە دایکبوون ۱۹۵۷.
- ۳- شەخسە حمد وسو سالی لە دایکبوون ۱۹۴۲.
- ۴- حسن حمد وسو سالی لە دایکبوون ۱۹۶۴.
- ۵- حمد رەسول ویسی سالی لە دایکبوون ۱۹۵۵.
- ۶- حسن حمد حسێن سالی لە دایکبوون ۱۹۶۰.
- ۷- احمد عبدالله مینە سالی لە دایکبوون ۱۹۵۸.
- ۸- حمد رەسول حمد سالی لە دایکبوون ۱۹۶۸.
- ۹- عومەر عبدالله احمد سالی لە دایکبوون ۱۹۵۵.

* - و ھەرەھا یەکیک لە بۆژەکانی پاییزی سالی ۱۹۸۸، چوار ھاوالاتی گوللە باران دەکرێن لە بەرئەوێ لە ناوچەی قەدەغە کراویدا دەستگیر کراون، ئەمانە بە مەبەستی سەردانی رەز و باغ و بیستانەکانیان دەیانەوێت بچنەو بە بۆ سنووری گوندە کەیان کە ئەمانە ناوەکانیانە: ^(۱)

- ۱- شێخە مەحمود مامە، شوینی گوللە بارانکردنی زینوی خوندە کەری لە پاییزی ۱۹۸۸.

(۱) ریاض العطار، دتھاکات حقوق الانسان فی العراق، مجلات الأنفال... ابادة للجنس البشري، الجمعية العراقية لحقوق الانسان - فرع سوريا، الطبعة الأولى ۲۰۰۱ ص ۲۴.

(۲) د. مارف گول، بۆلێنکردنی تاوانەکانی ئەنقال لە گوتەرە جۆرەکانی جیۆساید، سەنەری بڕایەتی ژمارە ۲۴ ی

.....پشده له سهرده می نه نغاله کاند.....

- ۲- محمەد بابەکر عەلی، شوینی گوللە بارانکردنی زینوی چاوپۆژان له پایزی ۱۹۸۸.
- ۳- احمد عبدالله، شوینی گوللە بارانکردنی پشتی گوندی ئەمەریکا کۆل له سالی ۱۹۸۸.
- ۴- عەبدوللا واونی (شوان)، شوینی گوللە بارانکردنی پشتی گوندی ئەمەریکا کۆل له سالی ۱۹۸۸.

* هەروەها ئەمانەش لەکاتی جیا جیا لەناوچە قەدەغە کراوەکان گوللە بارانکراون:

- ۱- فەقی ئەحمەد سۆفی ئاورەحمان، تەمەن ۲۰ سال خەلکی زورکان، لەهاوینی ۱۹۹۰ لەنزیک گوندی خەندەکە گوللە باران کرا.

- ۲- بايز پیرۆت سلیمان کەخەلکی ئێران بوو لە پایزی ۱۹۸۹ لەخەری ئۆدە ی پشدهر گوللە بارانی دەکەن.

- ۳- لە پایزی ۱۹۷۹ دا، دوو هاوڵاتی گوندی هەلشۆ بەناوێکانی (فەرخی ئیبراهیم شەخصە و ئیسماعیل فەرخی ئیبراهیم) کە لە ئۆردوگای تۆه سوران دەیانەوێت بچن بۆسەر پەزویاغەکانیان لەلایەن سەریازانی رژێم دەیانگرن و گوللە بارانیان دەکەن.

- ۴- حەمەد نەبی عەبدوللا لەهاوینی ۱۹۸۹ لەهەواری (گەردۆل- قەندیل) دەکەوێتە بۆسە ی هێزە تایبەتەکانی رژێم و بەبرینداری دەکەوێتە دەستیان و شوینبزی دەکەن.

- ۵- رەسول حەمەد رەسول، لەهاوینی ۱۹۸۸، دەکەوێتە دەست مەفرەزە خاسەکانی رژێم لەقەندیل و دەستگیری دەکەن و تاکو ئێستا بێسەر شوینە.

- ۶- خەدرحسین ئیسماعیل، لەدایکبووی ۱۹۵۵ لەهاوینی ۱۹۷۹ لەنزیک گوندی گەردەسپیان دەکەوێتە بۆسە ی دۆژمن و لەهەمان شوین گوللە بارانی دەکەن.

- * - لە رۆژی ۱۳-۷-۱۹۷۷ بەچەند فرۆکە یەک بۆمبارانی گوندی (باوژی) کرا، لە کوێستانی (قورغان) و دەبیته هۆی شەهیدبوونی ۱۲ هاوڵاتی بەم ناوانە کە چواریان ئەندامی یەک خێزانن: (۲)

- ۱- بابەکر مەحمود ئەحمەد - ۱۹۴۲.

- ۲- ئەحمەد مەحمود ئەحمەد - ۱۹۳۷.

- ۳- رەسول مەحمود ئەحمەد - ۱۹۵۰.

- ۴- مەحمود ئەحمەد مەحمود - ۱۹۵۴.

- ۵- حەمە خەدر عەلی - ۱۹۵۱.

- ۶- هۆمەر حوسین هۆمەر - ۱۹۴۵.

- ۷- ئەحمەد عەبدوللا عەبدوللا - ۱۹۲۷.

- ۸- حەمە ئەحمەد عەبدوللا - ۱۹۶۵.

- ۹- محمەد عەبدوللا بابەکر - ۱۹۵۱.

- ۱۰- حاجی رەسول محمەد - ۱۹۵۴.

- ۱۱- عەبدوللا حەمە حەسەن - ۱۹۵۹.

- ۱۲- خەدر محمەد ئەمین مەحمود - ۱۹۵۶.۱۵

(۲) گۆفاری پشده، ژمارە (۵) ی

(۱) گۆفاری شمارة، ژمارە ۱۷ سەرچاوه ی پشوو.

.....پشده له سهرده می نه نفا له کاند.....

* له رۆژی ۲-۹-۱۹۷۸، چوار کۆپته ری رژیم بۆردوومانی په وهنده کانی بناری قه ندیل ده که ن و ده بیته هۆی شه هید بوونی (۹) هاوولاتی که مه موویان خه لکی گوندی زه نگلان بوون به م ناوانه: ^(۱)

۱- نهستی ره سول بایه زید

۲- هه لیم برتو

۳- فات ئیبراهیم عه بدوللا

۴- ملای هه مه دی

۵- خیزانی ره سول عوسمان

۶- مریه م حمد ره سول ته مه ن ۸ سال

۷- میر احمد

۸- شوکری مه هه مه د نه حمد

۹- نهستی عه بدوللا مسته فا

هه روه ها (۱۲) هاوالاتی تریش بریندار ده بن نزیکه ی ۴۰ سه ر له ئاژه له کانیشیان ده کورژین.

^(۱) سوود وه رگیراوه له : ۱- عومهر خه ر کارگیر ی لقی ۱۱ ی پارتی دیموکراتی کوردستان له رۆژی ۲۴-۱-۲۰۰۷ .

سپههه: قوربانپانی پشدهر له کاتی نه نفاله كاندا:

له کاتی نه نفاله كاندا، سنووری پشدهر بی بهش نه بووه له قوربانپان، له وانه:
 ۱- له کاتی نه نفالې په کدا له رۆژی ۲۳-۲-۱۹۸۸ که په کم هیرشی رژیم بوو بۆ سهر ناوچه نازادکراوه کان^(۱)، حکومت توانی چهند ناوچه په کی سنووری مهرگه بگریت، هیری پشمهرگه و خه لکی نیشته جیی ناوچه که به شیکي زوریان خه لکی پشدهر بوون، بۆ خو پاراستن له چه کی کیمیاوی، بریار ده دن که ناوچه که چۆل بکن که له و کاته رۆژیکي زور سارد و به فر بارین بووه، له رویشتن له ریگا له رۆژی ۴-۳-۱۹۸۸ دا چپای کوپ کوپ، (۱۶) کهس له وانه پشمهرگه و ژن و مندالبوون که شهشیان نه ندایم په ک خیزان بوون له به فردا خنکان که هه موویان خه لکی گوندی باوزی سهریه ده فهری پشدهر بوون به م ناوانه:^(۲)

- ۱- عه بدوللا نه حمهد وسو- ته مه ن- ۱۹۵۱.
 - ۲- عه لی نه حمهد وسو- ۱۹۵۰.
 - ۳- حه مه عه بدوللا نه حمهد- ۱۹۷۶.
 - ۴- فاتم عه بدوللا نه حمهد- ۱۹۷۷.
 - ۵- مریم عه بدوللا نه حمهد- ۱۹۸۴.
 - ۶- پیرۆز عه بدوللا نه حمهد- ۱۹۷۶.
 - ۷- فاتم عه بدوللا سلیمان- ۱۹۷۶.
 - ۸- نه حمهد عه بدوللا سلیمان- ۱۹۸۱.
 - ۹- نه حمهد محمه د نه حمهد- ۱۹۸۰.
 - ۱۰- خه ج نه حمهد مه حمود- ۱۹۱۰.
 - ۱۱- عه لی مه حمود نه حمهد، خه لکی پیمالک.
 - ۱۲- که مال حه سه ن عه بدوللا، ۱۹۵۷، خه لکی سه نگه سهر، گوندی زورکان.
 - ۱۳- فاتم مه لا موسا، خه لکی چۆمخرکه له گه ل دوو مندالی.
 - ۱۴- هونه ر عه بدوللا عه باس، ته مه ن چوار سال بووه.
 - ۱۵- هیمن عه بدوللا عه باس، ته مه نی پینچ سال بووه.
- پیویسته بگوتریت له و رویشتنه دا به هوی به فر و باران ۱۱۴ له ژن و پیاو و مندال شه هید بوون^(۳).

ب - حه مه سه عید فقی ره شیدی ته مه ن ۱۹۳۳ و حه لاهه توفیق مه حمودی ته مه ن ۱۹۳۴ که هاوسهری په کترن و ئیستا له زیاندا ماوین و خه لکی گوندی دۆله بی بهری مهرگن دوو که سی پاشماوهی نه نفاله کانن که ته نها له خیزانه که یان (۳۲ کهس) بی سه روشوینکراون^(۴)، دوو شایه تحالی زیندوون که له سنووری پشدهر گپراون هه ربویه له رۆژی ۱۵ - ۲ - ۲۰۰۹، دیداریکمان له گه ل کردون سه بارهت به چۆنیه تی رۆژانی

(۱) هیوا نه حمهد مسته فا، نه زموون، کۆمه له وتاریکه، چاپخانه ی مناره هه ولیر ۲۰۰۷، ل ۳۵.

(۲) عومر ئیسماعیل مارف باوزی، کوفاری قه لادزی، ژماره (۴) ی هاوینی ۲۰۰۶، ل ۴۵.

(۳) هیوا نه حمهد مسته فا، سهرچاوه ی پینشو، ل ۳۸.

نه نفال که بهم شپوه به باسی کرد و گووتی : (نیمه خه لکی گووندی دۆله بی سه ربه ناحیه ی بنگردین له ناوچه ی مەرگه کاتیک رژیمی به عس هیرشی ده ست پی کردبو ناوچه کانی به ری مەرگه له ترسی سوپای رژیم ناچار بووین له لایه ک به رگری بکه ین و له لایه کی تر خۆمان ئاماده بکه ین شوینه که مان به جی به یلین، که هه رچه نده شه و پۆژانه که به نه نفال یه ک ناسراوه، سالتیکی پر ساردو ناخۆشی و به فریارینیکی زۆر بوو، له به رگریه که دا ته نها له خیزانی نیمه دوو کوپم شه هید بوون، کاتیکیش که هیرشی دوژمن زۆر فراوان بوو وه به رگری هیچی تر نه ده کرا، ناچار بووین پنگای شاخمان هه لبارد بۆ خۆ ده ربارکردن به لām به فریارین کرپوه ی ده کردو زۆر سارد بوو به لām ناچار بووین ملی پنگامان گرت که هه رچه نده زۆر که س له ژن و مندال و به سالا چووان له پنگا ده مردن به لām له خیزانه که ی نیمه هه موومان ده ربار بووین و چووینه ناو خاکی ئیرانه وه، له به رنه وه ی له ئیران نیمه ته نها خیزانمان له گه ل بوو هیچ پیداو یستی ترمان پی نه بوو ژيانمان زۆر زهحه مه ت بوو وه له لایه کی تر ده نگوی شه و بلاو بۆوه که گوا به رژیم لیبور دنی گشتی ده رکردوه، نیمه ش ناچار بووین جاریکی تر بریار بده یین بکه پیننه وه بۆ کوردستان، هه ولماندا به پنگای پشده ر بکه پیننه وه، کاتیک له سه ر سنووری گوندی سونی له نیوان هیزی پشمه رگه و سوپای عیراقی دا بوو که شوینی هاتوو چۆکردن بوو، ویستمان چه ند ولاختک په یدا بکه ین بۆ مندال کانمان و به بناری په زگه و ماره دوو دا برۆین و بچینه ناوشاری قه لادزی به شپوه ی نه یی و دواتر له شاری رانیه خۆمان ته سلیم به رژیم بکه ینه وه له پنگای بناره که له پر هه رچوار ده ورمان گیرا له لایه ن سه ربازانی رژیم وه، دوا ی گرتنمان نیمه یان هینا بۆ فیرقه ی ٢٤ له چوار قورنه که یه ک شه و ماینه وه و دواتر بر دیانین بۆ مەرکه زی پۆلیسی رانیه که یه که م پۆزی په مەزان بوو، واته (١٧ ی نیسانی ١٩٨٨)، دوا ی یه ک پۆژ مانه وه شه مجار گوازانیه وه بۆ ته واری سلیمانی که دوو پۆژ ماینه وه شه مجار بر دیانین بۆ مه عه سه کهری تۆبزاوای که رکوک و به گه یشتنمان له یه که تر جیا کراینه وه به تابه تی گه نجه کان و ئافره ت و به سالا چووه کان، تا شه و پۆژه چاره نوی خیزانه که مان ده زانم به لām پاشرا نازانم چییان به سه ر هات، ته نها له خیزانه که مان من و هه لوی خیزانم له گه ل کچیک شیره خۆره پیکه وه ماینه وه باقی شه وانی تر له و پۆژه وه چاوم پیان نه که وته وه، نیمه ش له مه عه سه کهری تۆبزاو ته نها پینچ پۆژ ماینه وه چونکه پۆژانه خه لکی زۆریان ده هینا بۆیه نیمه یان بۆ نوگره سه لمان برد، که پۆژیک سه عات ١٠ ی به یانی سواری سه یاره یان کردین شه و پۆژ و شه و تاکو پۆزی دواتر کاتژمیر ٨ ی به یانی هه ر له پنگادا بووین به بی پاوه ستان شه مجار گه شتینه نوگره سه لمان، نه مانزانی شه و شوینه کوپی به تاکو له به ندیه کانی پیش نیمه پرسیارمان کرد، شوینیکی زۆر ناخۆش و گه رم بوو که ژیان تیدا زۆر زهحه مه ت بوو که شه مه ش بوو پۆژانه خه لک ده مردن شه و ماوه یی که من له سجن بووم یه کیك له سجنه کان سه ر ژمیری مردوه کانی کردبوو تاکو شه و کاته ٦٥٠ که س مردبوون، وه هه روه ها (هه لاهه توفیق) ده لیت: پۆزی جیا کردنه وه مان زۆر ناخۆش بوو که س ده سه لاتنی نه بوو ته نها توانیم منداله ساواکه م له گه ل خۆم بیته که شه ویش شیره خۆره بوو له لایه ک و له لایه کی تر کاتیک له قه ووشه کان ده گه ران له ژیرخۆم

.....پشده له سه زده می نه نفاله کاند.....

ده مشاردوه چه ندان جار لیدانم خواردوه له سه رنه و منداله به لام هر پزگارم کرد، و هه روه ها کاتیک باسی چه جاجمان کرد که هه لویستی چون بووه له گه لتان، چه لاهه خان یه کسه ر چاوه کانی فرمیسکی پیداهاته خواری و پاش ماوه یه ک گووتی: به خوا من به هوئی ته مه نم نه مده توانی ته نه که ناو به پری هه لبرگرم ناچار بووم رۆژیک به سه رپازه که م گووت: من پشتم نازاری هه یه نه گه ر بکریته ته نه که ناوه که به دوو جار بیه م هر جاره ی نیوهم بۆ تیبکه که پازی بوو جاری یه که م چووم ناوم هیئا به لام بۆ جاری دووهم نه و چه جاجه نازانم چون بوو چاوی لیم بوو هات و ناگاداری خووم نه بووم یه ک شه قی تیه لدام و چه ند مه تریک فرییدام و پرگای نه دا چیتراو به رم که چه ند پۆژیک به و هویه وه له سه رچیگا که وتم، ماوه ی شه ش مانگ له سجنی نوگره سه لمان ماینه وه دواتر به ر لیبورده نی گشتی که وتین نه مجار پۆژیک هیئا یانین بۆ سلیمانی به گه یشتمان خه لکی سلیمانی زۆر به په رۆشه وه پيششوازیان کردین وله هه موو بوویه که وه هاوکاریان کردین، دواتر نازادیان کردین، نه مه ش ناوی نه نفال کراوه کانه: -

- ۱- محهمه د توفیق مه حمود - ۱۹۵۰
- ۲- عیصمه ت حسین عه بدوللا - خیزانی محهمه د - ۱۹۵۶
- ۳- ئامینه محهمه د توفیق
- ۴- ئارام محهمه د توفیق
- ۵- ئارام محهمه د توفیق
- ۶- هه مزه محهمه د توفیق
- ۷- میقداد محهمه د توفیق
- ۸- عه بدولپه حمان توفیق مه حمود - ۱۹۴۷
- ۹- به سی قادر مه حمود خیزانیه تی - ۱۹۴۷
- ۱۰- نه سرین عه بدولپه حمان
- ۱۱- ره حمه عه بدولپه حمان
- ۱۲- سیوه عه بدولپه حمان
- ۱۳- زه یتون عه بدولپه حمان
- ۱۴- به سی قادر - بیجگه له و مندالی نه له سجن دوو مندالی بوو به یه کجار به لام ناویان نه زاندراره
- ۱۶- چه مال حه مه سه عید ره شید - ۱۹۶۳
- ۱۷- نه سرین ئیبراهیم خیزانی چه مال
- ۱۸- په روین چه مال
- ۱۹- هیمن چه مال
- ۲۰- په رزین چه مال
- ۲۱- هیدی چه مال
- ۲۲- هیرش چه مال
- ۲۳- حه مه ره شید سه عید ره شید - ۱۹۶۶
- ۲۴- فاتمه عه زیز ئیسماعیل - خیزانی - ۱۹۶۹

- ۲۵- روخسار حه‌مه ره‌شید
- ۲۶- دانا حه‌مه ره‌شید
- ۲۷- خانم حه‌مه سه‌عید
- ۲۸- شادی ئیسماعیل نه‌حمه‌د - کچی‌تی
- ۲۹- که‌مال حه‌مه سه‌عید ره‌شید - ۱۹۷۵
- ۳۰- عه‌بدوللا حسن عه‌بدوللا - ۱۹۶۷
- ۳۱- عه‌بدولواحید حه‌مه نه‌مین محه‌مه‌د - ۱۹۶۷
- ۳۲- عومه‌ر حه‌مه نه‌مین محه‌مه‌د - ۱۹۷۰
- ۳۳- ئامینه حاجی شریف
- ۳۴- دلیر عه‌بدولواحید حه‌مه نه‌مین
- ۳۵- ساوین عه‌بدولواحید
- ۳۶- چیمه‌ن عه‌بدولواحید
- ۳۷- علی نه‌حمه‌د قادر - ۱۹۴۷
- ۳۸- مه‌لیحه سه‌عید ره‌شید
- ۳۹- ئامینه علی نه‌حمه‌د
- ۴۰- هاجه‌ر علی
- ۴۱- همزه علی
- ۴۲- نه‌حمه‌د علی
- ۴۳- که‌وه‌ر علی
- ۴۵- خاوه‌ر علی
- ۴۶- قادر حه‌مه نه‌مین وه‌سمان - ۱۹۳۰
- ۴۷- حیات سواره قادر
- ۴۸- شیروان سواره قادر
- ۴۹- نه‌وزاد قادر قادر
- ۵۰- ره‌سول قادر مه‌حمود - ۱۹۴۲
- ۵۱- شاناز مه‌حمود ئیسماعیل، له‌گه‌ل (۸) مندالی
- ۵۲- نه‌بویه‌کر ره‌سول
- ۵۳- قادر ره‌سول
- ۵۴- عومه‌ر ره‌سول
- ۵۵- نه‌سرین ره‌سول.
- ۵۶- فاتمه محه‌مه‌د عه‌زیز - ۱۹۴۲
- ۵۷- دوو کچی فاتمه (مریه‌م - ئافتاو)
- ۵۸- ئامان حه‌مه سه‌عید ره‌شید - ۱۹۶۵، له‌گه‌ل سی منالی (سه‌رگول و لوقمان و مندالیک له‌سجن له‌دایکبوه).
- هه‌ندیک له‌شه‌هیده‌کان وینه‌کانیان له‌پاشکوک دایه.

^(۴) زناو، گوشتاریکی ووشنیری گشتی سه‌ره‌خویه مانگانه له‌رانیه ده‌رده‌جیت، رتپورتازیکه له‌لایین کامه‌ران عه‌بده سالیج نه‌نجام دراوه له‌ژماره (۱۴)، ل ۳۸.

ج - هه روه ها هاوالاتی (زاهیر حاجی شیخه) له گفتووگوه کدا بۆ گۆڤاری زنار^(۱)، ده لیت له کاتی نه نجامدانی پرۆسه ی نه نفال یه ک، دانیشتووی گوندی (خوپخوپه) بووین، بۆ خۆپاراستن له دوژمن ناچار بووین رووه و ئێران بپوین به لام له و کاته دا به فرو و توفانیکی زۆر ناوچه ی دۆلی جافایه تی ده گرتته وه هه ره له و کاته دا ژماره یه کی زۆر له به فرو دا ده مرین به لام خیزانه که ی نه و ده گه نه ئێران، پاش نه وه ی رژیمی به عس بریاری لیبور دنی گشتی ده رده کات ناچار ده بن به هو ی خرابی باری ژیانیان خیزانه که ی بگه پینه وه که پیکهاتوون له (هاوسه ره که ی و دایکی و دوو کوپو کچیک و خوشکه که ی به سی منداله وه) له گه ل چه ندین که سی دیکه له خزم که سوکاری به ره وه قه لادزی ده گه پینه وه، خوشی له ئێران ده مینیتته وه، به لام به گه یشتیان له بازگه ی (سونی) ده گیرین که ژماره ی هه موویان (۷۵) که س بووه، په وانه ی فیرقه ی چوارپقورنه یان ده که ن و پاشان له بنکه ی پولیسی رانیه ده یان هیلنه وه و دواتر بۆ سه ربازگه ی تانجه رۆ له سلیمانی و دواچاریش بۆ سه ربازگه ی توبزواو له وی له گه ل نه نفالکراوه کانی گه رمیان تیکه لاه ده کرین و شوینبیز ده کرین، له دوا ی پرۆسه ی نازادکردنی گه لانی عیراق ته رمی هه ندیک له وانه دوزرایه وه وله پنگای فیرۆکه خانه ی هه ولیری ئیوده وه له تی له رۆژی ۲۰ - ۴ - ۲۰۰۷ گه یشتنه وه ناو خاکی هه رمی کوردستان له دۆلی جافایه تی به خاک سپێردران.

د- نه م خیزانانه ش له سنوری (سونی) پشده گیران، که چه ند رۆژیک پاش لیبور دنی گشتی سالی ۱۹۸۸ گه رابوونه وه به نوسراوی ژماره (۱۶۵۰) ی بروسکه ی سه رکردایه تی باکوور، نوسینگه ی سکرتهاریه تی ژماره ۲۹۴۶ له ۴ - ۱۰ - ۱۹۸۸ دا، که تییدا ها تبوو ده لیت: له رۆژی ۹ ی ئه یلول کۆتایی به ماوه ی لیبور دنی گشتی دیت و پێویسته نه وانه ی ده گه پینه وه بۆ لای ئیمه یان بنێرن و اتا بۆ نوسینگه ی ریکخستنی باکوور، به مه به سته شوینبیزکردنیان (تا کو ئیستا شوینبیزکران، که هه مووشیان خه لکی پشده رن که کاتیک له بازگه ی سونی خویان ته سلیم ده که ن دواتر ده یان گوازه وه بۆ فیرقه ی ۲۴ له چوارپقورنه دواتر بۆ بنکه ی پولیسی رانیه و نه مجار ده یاننێرن بۆ سه ربازگه ی تانجه رۆ، دواچاریش بۆ توبزواوی که رکوک وله گه ل نه نفالکراوه کانی گه رمیان تیکه لاه یان ده که ن و تا کو ئیستا بی سه رو شوینن که نه مه ناوه کانیان:

- ۱- خدر مه حمود بابه کر- ته مه ن- ۱۹۴۴- رۆژی بزرکردنیان ۱۵-۹-۱۹۸۸.
- ۲- حبیبه محمه د بابه کر ته مه ن- ۱۹۴۱- خیزانی خدر مه حمود ۱۵-۹-۱۹۸۸.
- ۳- ئامانج خدر مه حمود- ته مه ن- ۱۹۸۶- مندال- رۆژی بزرکردنیان ۱۵-۹-۱۹۸۸.
- ۴- عه بدولپه حمان محمه د محمه دامین- ته مه ن- ۱۹۱۸- له سالی ۱۹۸۸ شوینبیزکراره.
- ۵- عایشه حسن- ته مه ن- ۱۹۱۵- خیزانی عه بدولپه حمان.
- ۶- عبدالله محمه د محمه دامین- ته مه ن- ۱۹۰۰- له ۵-۱۰-۱۹۸۸ له سنوری کێلی و نکراوه.
- ۷- ئایش مینه حسین- ته مه ن- ۱۹۲۰- خیزانی عبدالله محمه د محمه دامین له ۵- ۱۰-۱۹۸۸ له سنوری کێلی و نکراوه.

(۱) له ژماره (۹ تا ۱۶) نه ندای یه ک خیزان، خه لکی گوندی (قندۆل) ن، زانیاریه کان له خانه واده که یان وه رگیراوه له رۆژی ۱۳-۷-۲۰۰۸ به هو ی پارێزه ر عومر نه شکه نه یی.

- ۸- سالخ خدر مه حمود-ته من- ۱۹۲۰- له ۲۵-۱۰-۱۹۸۸ شوینېزړکراوه.^(۱)
 - ۹- ثامینه علي محمده- ته من- ۱۹۳۷- له ۲۵-۱۰-۱۹۸۸ شوینېزړکراوه.
 - ۱۰- حسین سالخ خدر- ته من- ۱۹۶۸- له ۲۵-۱۰-۱۹۸۸ شوینېزړکراوه.
 - ۱۱- به سى علي عبدالله- ته من- ۱۹۷۰- له ۲۵-۱۰-۱۹۸۸ شوینېزړکراوه.
 - ۱۲- نه به ز حسین سالخ- ته من- ۱۹۸۵- له ۲۵-۱۰-۱۹۸۸ شوینېزړکراوه.
 - ۱۳- نوسه حسین سالخ- ته من- ۱۹۸۷- له ۲۵-۱۰-۱۹۸۸ شوینېزړکراوه.
 - ۱۴- چنار احمد سالخ- ته من- ۱۹۸۵- له ۲۵-۱۰-۱۹۸۸ شوینېزړکراوه.
 - ۱۵- کاوه حسن سالخ- ته من- ۱۹۸۵- له ۲۵-۱۰-۱۹۸۸ شوینېزړکراوه.
 - ۱۶- مه حمود سالخ مه حمود يک روژ دواى عافوات گه راوه ته وه شوینېزړکراوه.
- ه- دواى کوتايى هاتنى جهنگى عىراق- نيران، يه کيک له ناغاکانى سنورى سهنگه سر به ناوى عباس بايز که چه کدارى رژيم بوو په يوه ندى به هيزى پيشمه رگى کوردستانه وه کړدو کومه ليک له خه لکى گونده کانى سنوره که له گه لى بوون له وانه پاشماوه يه (۱۶کس) له وانه ده گه پينه وه سنورى سهنگه سر به مه به ستي بردنى مال وخيزانه کانين، به لام له وکاته دا زور زهختيان له سر ده بيت بوئه وهى خويان ته سليم به رژيم بکه نه وه که هر چه نده له لايه ن رژيمه وه وه عديان پيدا بوون که سزا نه درين به لام دواى خوته سليم کردنيان به (فبرقه ي ۲۴) له چواپقورنه نه و پوژه هه موويان نازاد ده که ن وده گه پينه وه بو ناو مال و منداليان به لام پاش دوو روژى تر جاريکى تر له لايه ن فبرقه ي ۲۴ بانگ ده کړين و نه وانينش ناچار ده چن و نيت له وکاته وه بي سه روشوين ده کړين که نه مه ناوه کانينه :-
- ۱- ره سول سليمان مينه
 - ۲- حاجى سليمان مينه
 - ۳- عه زيز کانه بى حه مه د
 - ۴- خدر کانه بى
 - ۵- پيرؤت عه بدوللا شيخه
 - ۶- ره سول عه بدوللا شيخه
 - ۷- عه بدوللا نه حمده شيخه
 - ۸- نه شريف حه مه بايز
 - ۹- وه تمان حاجى قادر
 - ۱۰- عه لى برايم موسا
 - ۱۱- په مه زان حه مه سوور
 - ۱۲- خدر حاجى نه بى
 - ۱۳- مه حمود ره سول حه مه د
 - ۱۴- نه حمده خدر
 - ۱۵- ره سول خدر كاملا
 - ۱۶- حاجى پيرؤت
- *- بېجگه له و (۱۶) که سه له لايه ن رژيمه وه کومه ليکى ترينش گيران که پيکها تبوون له (۶) که س وبه ناوه کانى :-

.....پشده له سهرده می نه نغاله کاندایه.....

- حاجی ئاغا بایز بالو. برارای عه باس بایز شیخ مه عروف شیخ ئیسماعیلی سهیداوه.
 - قادر خدر حه مه.
 - محه مه د عه بدوللا عه لی.
 - خالید ئه حه مه د عه بدوللا.
 - عه بدوللا ئاغا عه بدوللا.
- له لایه ن رژیمه وه به نوسراوه کانی خواره وه دهرده که ویت که هه موویان له رۆژی ۲۳ی شوباتی ۱۹۸۹ له سیداره دراوون.

حیزبی به عسی عه ره بی ئیشتراکی
قوتیری عیراق
نهینی وتاییه ت
ژماره - ۱۰۳۵
میژوو- ۱۳ی ره جه ب- ۱۴۰۹
۱۹ - ۳ - ۱۹۸۹

سه رکرده یه تی نوسینگه ی ریکخستنی باکوور
سکرتاریه ت
بۆ- ریکخستنی ئیستخباراتی ناوچه ی باکوور
بابه ت - خویندنه وه
سلوئیکی هه فالانه

نوسراوتان س- ۳- ۲۲۱- ۵- ۲- ۱۹۸۹
۱- جیبه جیکردنی حوکمی له سیداره دان دراوه به سه ره هه موو ئه و تاوانبارانه ی که ناوه کانیان له نوسراوی سه ره وه تاندا هاتوه و پێویست ناکات بدرینه دادگای لیکۆلینه وه ی به رپۆه به رایه تی ئیستخباراتی سه ربازی گشتی.
۲- به لام ئه وه ی په یوه ندی به خیزانی تاوانباری را کردو و عه باس بایز بالوه وه هه یه و ئیستا له هه ولێزه دوا ی رێنمایی دهر ئه چی که به چ شتیه که هه لسوکه وت له که لیا بکریت. تکایه ئه وه ی پێویسته هه ستن پێی و ئاگادارمان بکه نه وه ... له که ل رێزدا .
عه بدولپه حمان عه زیز حه سه ن
سکرتیری لیژنه ی کاروباری باکوور
۱۹ - ۲ - ۱۹۸۹

به ناوی خوا ی گه وره و میهره بان
سه روکایه تی کۆمار
سکرتیر
به رپۆه به رایه تی ئیستخباراتی سه ربازی گشتی
ریکخستنی ناوچه ی باکوور
نهینی وتاییه ت
ژماره - ش- ۳- ۳- ۳۲۴
میژوو- ۲۳ شوبات

۱۹۸۹ - ۱۷ ره جه بی ۱۴۰۹ هـ بۆ- سه رکرده یه تی نوسینگه ی ریکخستنی باکوور -
سکرتاریه ت

بابهت - جیبه جیکردنی حوکم
نوسراوتان نهینی و تاییهت ۱۰۳۵ له شوباتی ۱۹۸۹.
له میژووی ۲۳ شوباتی ۱۹۸۹ حوکمی سیداره مان به سهر شه تاوانبارانه ی که له
خواره وده داوایان هاتوو جیبه جیکرد که ناوه کانیان له نوسراوی نهینی و تاییهتیدا -
۲۲۱ - له ۵ شوبات ۱۹۸۹ داهاتوو.

- تاوانبار قادر خدر همه .
- تاوانبار شیخ مه عروف شیخ ئیسماعیل .
- تاوانبار حاجی ئاغا بایز بالو .
- تاوانبار محمده عه بدوللا عه لی .
- تاوانبار خالد نه حمده عه بدوللا .
- تاوانبار عه بدوللا ئاغا عه بدوللا .
تکایه بفرموون به چاو خشانندی ... له گه ل ریزدا .

عه قیدروکن - به رتیه بهری ریکخستنی ناوچه ی

باکوور

۱۹۸۹ - ۲ - ۲۳

چواره م: شالای هیزشه سه ریا زیه کانی رژیتم له سنووری پشدر
له گه ل هیزشه کانی شالای نه نفالی یه ک بۆسه رناوچه کانی دۆلی جافایه تی به تاییه تیش
دوای ئینسحابکردنی هیزی پیشمه رگه له سنووری مه رگه هاتنه ناوچه ئازادکراوه کانی
بناری قه ندیل و که و تنه خۆئاماده کردن و دروستبوونی به ره یه کی به رگریکردن
له سه رتاسه ری ناوچه که، ^(۱) به تاییه تی گونده کانی (په زگه و ماره دوو - قه لاتوکان -
ئوبویه کره - بی پالان - پشتنانشان - قریاقه و - سووره دی ..) که هه رچه نده نه و گوندانه
له سه ره تای راگواستنی گونده سنووریه کان له سالانی ۱۹۷۷ و ۱۹۷۸ دا به رشالای
راگواستن که وتبوون، به لام دواتر زۆره ماله کان جاریکی تر گه پابوونه وه بۆناوچه
ئازادکراوه کان و چه ندان گوند و خانوو دروستکرا بوونه وه که هه رچه نده به رده وام له ژیر
بۆمبارانکردنی توپی دوور هاویژو فڕۆکه ی رژیتم بووه به لام خه لکه که ی ئازا و چاونه ترس
و به رده وام بوون له بوون و مانه وه یان له ناوچه ئازادکراوه کان .
حکومه تی عیراق له و قۆلئ نه وه په لاماره کانی ده ستپیکرد :

قۆلی یه که م: له شارۆچکه ی ژاراهه بۆبناری په زگه و ماره دوو به تاییه تی بۆ به رزاییه کانی
سووره گله و گردی په مکان .
قۆلی دووه م: له سه نگه سه ره وه بۆ گونده کانی بناری قه ندیل که نه مه ش له سی لاوه بوو:
- قۆلی شاخی مامه ند .
- قۆلی شاخی ساوین .
- قۆلی به رزاییه کانی کوپکه ی کاوی سه رووی گوندی بیپالان .
هیزی دوزمن پیکهاتبوو له :

^۱ - هه لۆ نه حمده کورده - دیداری تاییه تی له رۆژی ۲۳ - ۴ - ۲۰۰۹ .

.....پشده له سهرده می نه خاله کاند.....

- فیرقه ی ۲۴ که باره گاکه ی له چوارقورنه بو.
- سه رجه م فوجی جاشه کان و مه فرزه تاییه تیه کان.
- به کاره ی تانی ته یاره و هه لیکۆپته به به رده وامی به تاییه تی سه متی و پیلآتۆز.
- به کاره ی تانی (پینچ) که تیه ی مه دغه می که له شوینه کانی:
- کۆمه لیک له شه پویتی دامه زرابوون.
- کۆمه لیک له کورته ک دامه زرابوون.
- کومه لیک تر له ئینزی دامه زرا بوون.
- که تیه یه کی ده باب به له به رزاییه کانی کورته ک بو.
- هیزه کانی به ره ی کوردستانی پیکهاتبوون له :-
- یه که م، له سنووری په رگه و ماره دوو، ئه م هیزانه ی لیوو:-
- ۱- هیزه کانی پارتی دیموکراتی کوردستان که پیکهاتبوون له:
- لیژنه ی ناوچه ی قه لادزی، به سه ره رشتی نه جات حه سه ن.
- لیژنه ی ریکخراوی کتیه ره ش به فه رمانده یی حسین مام حه سه ن.
- لیژنه ی ریکخراوی ئاسۆس. به فه رمانده یی بایز پیرۆت.
- لیژنه ی ریکخراوی سادر، به فه رمانده یی قادری پیرۆته خوار.
- لیژنه ی ریکخراوی شه هید حه سۆ میرخان، به فه رمانده ی مه لا ئیسماعیل عه بدوللا هیرۆیی.
- لیژنه ی ریکخراوی وه سمان په رگه یی، به فه رمانده یی شه ریف ره سول بایز.
- لیژنه ی ریکخراوی پشده ر، به فه رمانده یی عه بدوللا پشده ری، به لام له دوا ی شه هید ناوه که ی گۆرا به ناوی ریکخراوی شه هیدانی قه لادزی، به فه رمانده یی سه ید عوسمان.
- ۲- لقی پشده ری حزبی شیوعی عیراق، به سه ره رشتی فه رمانده یی سه لیم حه سه ن ناسراو به سه لیمه سوور، که پیکهاتبو له هیزه کانیا ن له شیوازی مه فرزه و و پهل بوون.
- دووه م: له سنووری گونده کانی قرناقه و پشتناشان، زیاتر هیزه کانی یه کیتی نیشتمانی کوردستانی بوون و که پیکهاتبوون له هیزه کانی تریش که له ناوچه کانی تر ئینسحابیان کردبوو هاتبوونه سنووره که و به شیک ی زۆری سه رکر دایه تیان له و ناوچه یه دا بوون، ئه م تیپانه به رده وام له به رگری دابوون: ^(۱)
- تیپی ۵۶ ی گه لاله، له سنووری قه لاتوکان.
- تیپی ۴۳ ی ئاسۆس، له سنووری کورکی کاوی.
- تیپی ۶۳ ی جوتیاران، له سنووری کورکی کاوی.
- هیززی سکر تار یه ت، له سنووری ساوین.
- تیپی ۵۳ ی شیروانه، له سنووری قه بری کاکه په ش.
- تیپی ۱۱ ی هه ورامان له سنووری شیخ مامه ند بوون.
- تیپی ۳۳ ی سلیمانی له سنووری شیخ مامه ند بوون.
- تیپی ۷۳ ی قه ندیل له سنووری شیخ مامه ند بوون.
- تیپی ۶۸ ی مامه نده .
- تیپی ۴۴ ی چه کوچ.

- دیداری تایه تی له گه ل مسته فا سه لیم و ئیبراهیم موسا حه مد، ناسراو به ئیبراهیم په بن له رۆژی ۲۷- ۴- ۲۰۰۹.

.....پشده له سهرده می نه نفاله کاندایه.....

شایه نی گوته هه مو نه و تپانه له چوارچیه ی ته شکيلاتی تازه ی سهربازی بوون، له لایه نه هه لۆنه حمه د کورده سهرپهرشتی ده کران.

و هه روه ها لیژنه ی ریکخراوی ناوده شتی پارتیش که سهرپه ناوچه ی باله ک بوو له و سنوره بوو.

سپه م: هیژه کانی بزوتنه وه ی ئیسلامی له سنووری قه لاتوکان وگردی ره مکان بوون، به سهرپهرشتی مه لا عه لی باپیربووه.

چواره م: هیژه کانی حزبی سۆشیالستی کوردستان له سنووری ساوین و ئاشقوڵکه و سووره دی بوون، نزیکه ی ۲۵ - ۳۰ پيشمه رگه بوون و پیکهاتوون له هه ریمی ۶ و لیژنه ی ناوچه یان نه و کادیرا نه ی که ده وریان هه بووه، موحسین بایز و عه بدوللا حسین محمه د و سه عد سلیمان و سهرپه ست که ریم بوون.

ده ستییکی شالوده کان

یه که م :- هیرشه کانی قۆلی ره زگه :-

له رۆژی ۲۱ ی ئازاری ۱۹۸۸، رژیم له هیرشیکی کتوپردا له ژاراوه هیرشی هیناو به رزاییه کانی سهری سووره گله ی گرت، که ناوچه یه کی ژۆرگرنگ بوو بۆ هیزی پيشمه رگه، له گه ل گه یشتیان بۆ نه وشوینه هیزی پيشمه رگه ی پارتی و شیوعی له هه مان رۆژدا به سی قۆلی جیا له دوژمنیان داو شوینه که یان له دوژمن پاک کرده وه، له م باره یه وه هه ردوو پيشمه رگه (سووره مه رگه یی و حمد عه بدوللا مه حمود) که به شداری نه م چالاکیه بوون ده لێن: (هیرشی سهری سووره گله، کتوپرو له نه کاویو دوژمن نه و پۆژه ها تبوو نه وشوینه هیشتا به ته واوه تی خویان پیکنه خستبوو که ئیمه په لامارمان دان و ناوچه که مان لیوه رگرتنه وه، نه مه بیجگه له ده سته که وته کانمان بریتی بوون له جیهازیکی تی-ئار-سی که به لای ئیمه وه شتیکی گرنگ نوێ بوو چونکه له وکاته دائیمه ته نها جیهازی بی-ئار-سی -مان هه بوو، و هه روه ها قه ناسه یه ک و سی کلاشینکۆف و کۆمه لێک که لو په لی سهربازی تر گیران و هه روه ها لاشه ی ۱۰ سهربازی کورژاو که وته ژێرده ستی پيشمه رگه که یه کیکیان نه فسه ربوو و هه روه ها سی سهرباز دیل بوون که یه کیکیان نه فسه ربوو به ناوی مللزم اول نازم^(۱).

له رۆژی ۲۳ - ۵ - ۱۹۸۸ دا، رژیم به پشتیوانی چه ند لیوایه کی سهربازی و هه لیکۆپته ر و توپخانه ی قورس و کاتیۆشا، هیرشیکی گه وه و به ربلاوی کرده سهرگردی ره مکان و که دوو رۆژی خایاندو له دوا ی زیانیکی ژۆری دوژمن ناچار کراو شکا به لام دوا ی ۱۰ پۆژی تر دوژمن هیرشیکی تری هینا بۆ گوندی سپیگله

که چۆلکرا بوو خانووه کانی سووتاندو له دژه هیرشیکی پيشمه رگه دا ناوچه که به خوینی یه گ شه هیدی فه رمانده (عه بدوللا ئیبراهیم ئیسماعیل) که ناسراوه به عه بدوللا پشده ری تواندا بۆ چاریکی تر ئازاد بکریته وه و دوژمن به ناچاری شکاو پینج کورژاویان به جی ما که سهرپه لیوا ی حرس جمهور ی بوون، نه م چالاکیه ش هاو به ش بووه له نیوان پارتی و شیوعی.

حسین مام حه سه ن ده لیت (له نیوان هه ردوو وه رزی هاوین و پایزی ۱۹۸۸ دا، دوژمن

^(۱) - عوسمانه ریشه، دهنگی پيشمه رگه ژماره (۲۲) ی ۳۰ ی تشرینی به کممی ۱۹۹۱، ل ۱۵.

.....پشدر له سهردهمی نه نغاله کاند.....

هیرشیکى ترى هیناوه ته سهر باره گای لیژنه ی ناوچه ی قه لادزیی پارتی له گوندی په زگه و هیزی پيشمه رگه به رهنگاری هیرشی دوژمن بوونه وه له ماوه یه کی زور کورتدا دوژمن شکاو ۲۰ بیست سهربازی دوژمن کوژاو له دواى خوځيان به جیيان هیشته، که نه م چالاکیه یه که له دواى یه که و تیکشکانیان سهربازانی رژیم هوریه یان به جاریک نه مابوو، له هه مانکادا دوژمن گه وره ترین هیرشی بۆسه رناوچه ی خواکورك دهست پیکرد که پيشمه رگه کانی پشدره ریش له وکاته شدا به شداریوون و دهوری کاریگه ریان هه بوو له شه پری خواکورك.

دووه م، هیرشه کانی قوئی قرناقاو و پشتناشان :-

سهره تای دهست پیکردنی هیرشه کانی نه و سنووره له مانگی ۶ ی ۱۹۸۸ دهستی پیکرد، دواى نه وه ی که هیزی پيشمه رگه له ناوچه کانی تر ئینسحابیان کرد بوو بۆ بناری قه ندیل که هه رده م پشت وپه نای هیزی پيشمه رگه بووه، به تایبه تیش زور له گونده کان ناوه دانکرابوونه وه و هه روه ها کۆمه لیک ماله مه پدارو به وه فا بۆشورشی کورد هه بوون رژیم له سهره تای هیرشه کانی وه که پيشه ی هه میشه یی به جۆره ها چه کی قورس و دور هاویژ له سنووری ئینزی و کۆمتان و کورته که و شه پویت، و هه روه ها له ئاسمانه وه هه موو جۆره فرۆکه یه که هیرشی چروپریان دههینا، هیرشه کان له مانگی ۶ تا کو ۳۱-۱-۹- ۱۹۸۸ به رده وام بووه، که رۆژی واهه بووه که زیاتر له دوو تا سی هیرش له یه که رۆژدا هه بووه و له چه ند قوئیکه وه بۆ سه رناوچه نازادکراوه کان کراوه به لام (گرنگی نه و به رگریکردنه زیاتر نه وه بووه که بوونی به شیک له سه رکرده یه تی به کییتی له ناوچه که دا بوون، و هه روه ها بوونی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیرانیش له دامینى چپای کونه کۆتر هاوکاریه کی زوری هیزی پيشمه رگه یان کردوه به تایبه تیش بۆچاره سه رکردنی برینداره کان و شاردنه وه ی خیزان و که سوکاری پيشمه رگه و، و هه روه ها نه و ماله مه پدارانه ی له ناوچه کان بوون به دابینکردنی خواردن بۆ پيشمه رگه و، و هه روه ها له گه رمه ی شه ره کاند له رۆژی ۳- ۹- ۱۹۸۸ دا، عه باس بایز بالو که مسته شاریکی رژیم بوو له گه ل کۆمه لیک له چه کداره کانی پیزه کانی دوژمنی به جی هیشته و خوی گه یانده ناوه یزی پيشمه رگه و پیلانیکى دوژمنیشی ئاشکراکرد بۆ سه رکرده یه تی به کییتی، چونکه هه ندیک له فه رمانده کانی پيشمه رگه له گه ل دوژمن پیک که وتبوون که له گه ل هیرشی دوژمن پشت له سه رکرده یه تی به کییتی بگرن و زه بری توندیان لى بدهن^(۱).

له به ره نه وه ی هیرشه کان له رۆژیکدا چه ندین جار دووباره ده بوونه وه و به رده وام ناوچه که له ژێر په حه مه تی توپ و کاتیقوشاوهاوه ن بوو، له لایه کی تر بۆمبارانی فرۆکه کانیش وه به تایبه تیش چه کی قه ده غه کراوی وه که فسفۆر به کار ده هات که له م باره وه، مسته فا سه لیم که یه کیک بووه له فه رمانده کانی نه وکات ده لیت (له هیرشیکدا یه کیک له پيشمه رگه کان گووتی کاک مسته فا نه وه چی یه له سه رپیلاره که ت، که ته ماشامکرد ده بریسکایه وه دواتر ده رکه وت ورده گه وره ده بوو و ده سووتا پاشان ماوه یه که نه و پیلاره م به یه کجاری سووتا دواتر بۆمان ده رکه وت نه و هاوه نه ی له لای ئیمه ته قییه وه فسفۆر بووه، وه له لایه کی تر دارستانی ناوچه که زۆریه ی سووتا

دیبارى نایه تی له گه ل مسته فا سه لیم و ئیبراهیم موسا حه مد، ناسراو به ئیبراهیم ره به ن له رۆژی ۲۷- ۴- ۲۰۰۹.

.....پشده له سهرده می نه خاله کاند.....

به لām نه وهی سه یربوو سووتانی داره کان نه بوو به تهنه ها به لکو په گی داره کانیش هه موی ده سووتا که نه میش هوی که ی چه کی فسقوربوو).

که هه رچهنده زیانی دوزمن له ژماره نه هاتوو و زورجار له تیکشکانیان لاشه کانیان به کومه ل له سنوره که دا به جی دها و ده بوو بلاو بوونه وهی بونی ناخوش و تیکدانی ژینگه ی ناوچه که به هوی لاشه ی سهریازه به جیماوه کان، به لām زیانی پیشمه رگه ش کومه لیک شه هیدو برینداره بوو که له ناویاندا فرماندهی سهر کرده، نازاد هه ورامی شه هیدبوو و هه روه ها (۳ شه هیدی تیپی ۱۱ ی هه ورامان و دووشه هید له تیپی جوتیاران و یه که شه هید له تیپی قه ندیل و له هیزی قه ره چوخ ۱۶ شه هید) و ۳ شه هیدی بزوتنه وهی نیسلا می، و هه روه ها له کاتی بومبارانکردنی ناوچه که به فرۆکه بومبیک بهرماله کانی حزبی دیموکرات ده که ویت و ده بیت هه هوی شه هیدبوونی نافره تیککی دووگیان و له دوی مردنی نافره ته که ش مندا له که بوماو هیه که ژیاوه و له ناوسکی دایکیدا هه رده جولا و پاشماوه یه که نه ویش گیان له ده ست نه دات.

که هه رچهنده سنوره که له رۆژی ۳۱-۱-۹، ۱۹۸۸، ناچاربوون چۆلی بکه نه به لām به شیککی زۆری هیزی پیشمه رگه ی سنوره که هه رله ناوچه که وخاکی عیراقد مابوونه وه و له ناودۆله کانی بناری قه ندیل.

۳- پتویسته بگوترتت له دوی هیرشه کانیش هیزی پیشمه رگه ی کوردستان به تاییه تیش له سنوری په رزه و ماره دوو، له شیوازی جهنگی پارتیزانی به رده وام بوون که ده کریت هه ندیک نمونه ی نه ودره هیرشانه باس بکه نه (۲).

أ- له سالی ۱۹۸۹ دا، مه فره زه یه که له پیشمه رگه کانی (ل. ن. قه لادزی پارتی) له بۆسه یه که دا، ۳ سی سهریازی رژیم ده کوژرین و ده سته که وت ۲ کلشینکوف ده بیت.

ب- له هه مان رۆژی چالاکی یه که م، له گوندی گوپزیله ی په رزه که په لاماری کومه لیک سهریازی رژیم ده دهن و دوو سهریازی تر ده کوژرین.

ج- له ناوه راستی مانگی ۹ ی ۱۹۸۹ دا، دوو پۆله پیشمه رگه ی پارتی (ل. ن. قه لادزی و لقی ۲) هیرش ده که نه سهرسی په بییه ی رژیم و هه رسی ره بییه که ده گرن و ۲۹ سهریاز ده کوژرین و ۱۴ ی تریش ده گیرین و له گه ل کومه لیک که لوپه ی سهریازی ده سته که وت ده بیت، دوو برینداریش دوی تیمارکردنیان له هه مان شوین نازاد ده کرین.

د- له پایزی ۱۹۸۹ دا، له دژه هیرشیکداله گوندی شناوی پووبه پووی دوزمن ده بنه وه و (۱۰ سهریاز) ده کوژرین و ۳ سی تر ده سته گیر ده کرین، له گه ل کومه لیک که لوپه ی سهریازی ده سته که وت ده بیت.

نه مه ش نه وه ده سه لمینن هیزی پیشمه رگه له سنوری پشده ردا هه ربوون و ناوچه که یان بق دوزمن چۆل نه کردوو.

پیتجه م: کینگه مینرپژه کانی سنوری پشده ر:

* تاوانیکی تری رژیم که تاکو ئیستا دانیشتوانی ناوچه که به گشتی و به تاییه تی گوند نشینه کان له به رده میان کیشه یه که بوونی ژماره یه کی زۆری لوغم، که له سهرده مه جیاجیا کانی رژیم سهرجه م شوین و ده روپشتی پیگو و په بایه سهریازیه کانی مینرپژ

(۲) - عوسمانه ریشه، سهرچاوه ی پشوو

(۱) (کۆنفرانسی واکواستنی پشده ر له رۆژانی ۱، ۲، ۶ -

.....پشدر له سهرده می نهغاله کاند.....

ده کرد، که به و هویه وه چندان له گوندنشینه کانی سنوره که بوونه قوریانی و وه هوه ها تا کو ئیستاش پاشماوه کان هرماون چونکه رژیم کومه لیک کینگه ی مینی له سنوره که دا دروستکردوه، به گویره ی ریکخراوی (N-P-A)، کینگه کانی مین له سنوره که به م شیوه یه دیاری کردوه: (۱)

- له سنوری ناحیه ی هیزو- ۱۱۹ کینگه هیه.

- له سنوری ناحیه ی ناودهشت- ۸۵ کینگه هیه.

- له سنوری ناحیه ی ناوهندی قهزا- ۴۳ کینگه هیه.

* - رژیم به پتویستی دهزانی به مه بهستی دهست به سهر گرتنی ناوچه کوردیه کان به تاییه تی سنووری پشدر به هوی نزیک له هیزی پشیمه رگه ی کوردستان یه که م ویرانکردنی دیهاته کان و سهرچاوه نابوریه که ی و تیکدانی شوینی ژبانی خه لک به تاییه ت که شوینی حه وانه وه ی هیزه کانی بزوتنه وه ی کورد بوون، جاریکی تر به رشالوی راگواستن کهوت:

له سهره تای مانگی ۶-۱۹۸۸ سه جه م نه و گوندانه ی نزیك شاروچکه کانی (قه لادزی) - ژاراهه - سه نگه سهر) بوون له قوناغه کانی راگواستنی پششو به رنه که وتبوون به شیوه یه کی درندانه و کتوپر سوپای به عس چوارده وری گونده کانی داو و له ماوه ی چند کاترمیزیک خه لکه که ناچارکرا هرچی که ل و په لی به رده ست هیه بیانخه نه ئیفای عه سکه ری و له هه ندیک شوین ته نانه ت ریکا نه درا که ل و په ل و ئازه له کانیش بگوازنه وه له بهر چاری دانیشته وانه کان ئاگر به ردرایه خانوو و ئاغه له کانی مه پرداری، وه ریکا نه درا له دوی راگواستنیان کشتوکه له کانیا ن کوبه نه وه و هه مووی ووشک بوو. که سهرجه می ۱۹۲۷ خیزان و ۹۵۰۷ نه فەر بوون، له لایه ن رژیم بۆ هه رخیزانیک ۲۰۰ مه ترزه وی و بۆ هه ندیک له خیزانه کانیش بری ۱۵۰۰ دیناری چاپی سوپسرییان پیدرا بوو. له م قوناغه دا له هه موو سنووری پشدر، ته نها دوو گوند مابوون (گریداخ له قه لادزی و قادراوا له

پراگواستنی گوندنکان خشته ی (۵)

شونیی راگواسترو	ژمری گوندنکن	ژمری مل	ژمری دانیشتوون	مزگوت	هوتبخانه
۱. نوروکی بهستستین که پیک هتوبوو له	۲۲	۹۶۱	۴۵۹۱	۲۲	۵
۲. گوندنکلی سنووری ناحیه ی نو منلی قه لادزی	۱۸	۴۱۵	۲۳۹۱	۱۸	۲
۳. گوندنکلی سنووری ناحیه ی سه نگه سهر	۳۵	۱۳۹	۶۲۸۴	۳۵	۷
۴. گوندنکلی سنووری ناحیه ی مهرگه	۵	۱۴۱	۸۳۵	۵	۱
کۆ پیک نوروکا ۸۰ گوند	۸۰	۲۸۹۶	۱۴۱۰۱	۸۰	۱۶

سه نگه سهر) هوی مانه وه ی نه م دوو گونده له بهر نه وه بوو تیکه ل بپوونه وه له گه ل

پشده دواي قوناغه کانی نه نفال

هه ندیک خالی نهیني هه یه تاكو ئیستا شاراوه یه به تایبه تی له سهر نه نفال، ئایا نه نفال که ی مه به ست و ئامانجی خۆی وه ده سته پناوه که هه رچه نده له لایه ن رژیمه وه له دواي هیزه کانی قوناغی هه شته م له بادینان، رژیم له ریگای راگه یانده وه لیبووردنی گشتی له شه شی نه یلولی ۱۹۸۸ دا ده رچوو کۆتایی به نه نفال هینابوو وه راگه یاندن به لام له دیدو بۆچونی گه لی کورد کۆتایی پینه هاتوو چونکه ئه و به رنامه یه ی که عه لی حسن مجید دایر شتوو له کوردستاندا هه ر پیاده ده کرا له پوخاندن و گرتن و کوشتن و شوینبزکردندا که واتا ئه و ی که په یوه ندی به لۆجیکی نه نفال وه هه یه وه که په لا ماریکی قپکردن و ته فرو تونا کردن ئه و یه که ئه و په لاماره هه ر به رده وام بووه هه روه کو (میدل نیست وچ) له کتییی جینۆساید له عیراق و په لاماری نه نفال بۆ سهر کورد ده لیت (نه نفال تا ته مووژی ۱۹۸۹ درژ هی کیشاوه چونکه ئه و کاته بوو که هیزه کانی عیراق شاری گه ورده ی قه لادزییان پوخاند که ده که ویته پۆژه لاتنی ده ریاهه ی دوکانه وه و دانیشتوانی نزیکه ی ۷۰ هه زار که سیک ده بوو، قه لا دزی نیشته جیه کی دیرین و ناویکی به شۆره ته له میژووی کوردا، له به ر ئه و ی له ۲۴ نیسانی ۱۹۷۴ دا کرا یه ئامانجی بۆمبارانیکی خراپ له لایه ن هیزی ئاسمانی عیراقه وه و سه دان که سی تیدا کوژرا) ۰ له لایه کی تر تاكو (شاری قه لادزی و شارۆچکه ی سه نگه سه رو ئوردوگاکانی پیمالک و ژاراوه و سه نگه سه رو توه سوران)، بریاری راگواستنیان بۆ ده رنه چوو له پۆژی ۱۱ ئازاری ۱۹۸۹، که ده کریت بلتین رژیمی عیراق وای هه ست کردوه ته وای ئامانج و مه به سته کانی نه نفال جیه جی کراوه چونکه له دواي ئه و میژوه وه ئه نجومه نی سه رکردایه تی شۆرش، که (ئه و ده سه لاته تایبه تیانه ی درابوون به عه لی حسن مجید به بریاری ژماره ۱۶۰ ی پۆژی ۲۹-۳-۱۹۸۷ له پۆژی ۲۳- نیسانی ۱۹۸۹ به بریاری ژماره ۲۷۱ ی خۆی ده رکردوه که تییدا (ئه و ده سه لاته تایبه تیانه ی پیتشووی پیتدرابوون لیتی سه ندرایه وه). و بریاری سه دام حسین له کانونی یه که می ۱۹۸۹ دا، ده رباره ی هه لۆه شانه وه ی لیژنه ی کاروباری باکوری سهر مه جلیسی قیاده ی سه وره، که زیاده (۱۰ سال) بوو له کاردابوو، پتر پشتگیری ئه و هه سته ی ده کرد که وایتر کیشه ی کورد به ته وای کۆنترۆلکراوه.

بۆ یه ده کریت بلتین پشده ریش له به رنامه کانی شالاره کانی نه نفالدابوو، که به داخه وه که م نووسه ر دان به و راستیانه داده نیت که ئه مه ش غه دریکی گه وره یه له دانیشتوان و قوبانیانی ئه و سنوره ده کریت که پیویسته له داهاتودا گرنگی پیتدریت.

بریاری راگواستنی - قه لادزی و سه نگه سه رو ئوردوگاکانی سنوره که
له سه عات ۱۱:۰۰ ی پۆژی ۱۱ ئازاری ۱۹۸۹ که پۆژی پشووبوو^(۱)، له گه ل پارێزگاگان و رازگری نهیني حزب و فرمانده ی فه یله قه کان و ده زگا ئه منییه کاندای به ستراره، که له باره گای نوسینگه ی ریکخستنی باکووردا، باس له کۆمه لیک مه سه له ی گرینگ ده کات که به نوسراوی ژماره ۴۰۱ له ۱۲ ی ئازاری ۱۹۸۹ دا، منه زمه ی

^(۱) له تیف فاتح و مه جید سانج، کوردقرا، وه زاره تی روشنیری، به رکی یه که م، سلیمانی ۲۰۰۳، ل ۱۰۰.

.....پشدر له سهرده می نه نفاله کاند.....

ئیسخباراتی شه پقیه ئاراسته ی (به پتوبه رایه تی ئیستخباراتی عه سکه ری گشتی) کراوه که تاییه ت بووه به (کۆنوسی کۆبوونه وه) که ده قی نووسراوه که له ۱۱ خال پتیکدیت و له خالی چواری نووسراوه که دا هاتوو (بپیاردراوه هه موو ناوچه کانی رۆژه لاتی سه نگه سر (قه لادزی و ئوردوگا کانی) وێران بکریت و له سه ره تای مانگی ئایار ده ست بکریت به راگواستنی خه لکه که ی، وه پتویسته تیبنیتان هه بیت ریگا نه دریت هۆز یا عه شه ره تیک له یه ک جیگا دا کۆبکریته وه، له به ره وه ی له داها تو دا کیشه مان بۆ دروست ده بیت وه چونکه ئه وه ته نیا حزبی قاعیده خه لک به پتوه ده بات)، وه له خالا ه ی هه مان نووسراوه دا، دیاریکردنی شوینی ئوردوگا کان له پارێزگای سلیمانی ده بیت، وه نه گه ر رووبه ری جوگرافی ته وا نه بوو ئه وا ده کریت له سنووری پارێزگای هه ولیتر، به تاییه تی له و ئوردوگایانه ی که پشتر دروستکراون .. نه گه ر به وردی له و دوو برگه یه دا ورد بینه وه بۆمان ده رده که ویت:

یه که م: له دوا ی پرۆسه ی شالاوه کانی نه نفال، سه رانی رژیم به رده وام بوون له پیلان دارشتن له دژی میله تی کورد و به تاییه تی له سنووری قه لادزی بێجگه له راگواستن بپریان کردۆته وه که خزم و که سوکار و عه شه ره ته کان له یه ک شوین کۆ نه کرینه وه وه ک خۆیان ده لێن له داها توو کیشه یان بۆ دروست ده بیت له لایه ک و له لایه کی تر ده بیته هۆی پچرانی شیرازه ی کۆمه لایه تی به تاییه تی خزمایه تی و پارچه پارچه بوونی یه کتری که زیاتر مه به ستیان بووه بۆ هه ولدان و تانه وه ی که سایه تی نه ته وه ی گه لی کورد به هۆی لیکدا برانی په یوه ندیه کۆمه لایه تی هه کانه له نیوان هیز و خیزانی ناوچه جیا جیا کانی کوردستان، که به تاییه تیش که ده زانن په یوه ندی خیزانی و هاو نیشه جی بوون له ناو کوردا چه ند کاریگه ری هه یه به تاییه تی هه ولدان بۆ نه هیشتنی داب و نه ریتی ره سه نی کورده واری که بنچینه و بنه مای سه ره کین بۆ په یوه ندی کۆمه لایه تی هه کانه بۆ ته وه ی له داها تو دا زیاتر بتوانیت به سه ریاندا زالبیت.

دووه م: دروستکردنی ئوردوگا زۆره ملییه کان له سلیمانی ده بن وه نه گه ر جیگانه بوو بۆ له هه ولیتر شوینیان بکه نه وه، واتا ئه و ژماره دانیشته وانه ی سنووری پشدر، به سه ر دوو پارێزگا دابه ش بکرین و له هه ر پارێزگایه ک کۆمه لیک ئوردوگا دا، دابه ش بکرین، ئه مه ش به پتی بپاری ۲۶۲ له ۱۹ - ۴ - ۱۹۸۹ دا^(۲) ناوی (مه جلیسی قیاده ی سه وه) کۆمه لیک ئوردوگای تازه ی له سنووری پارێزگای هه ولیتر و سلیمانی له سه ر ریگا گشتیه کان دروست کرد به مه به ستی چاودیری کۆنترۆلکردنی خه لکه راگوزراوه کان، واتا بلا بوونه وه ی دانیشته وانه که به چه ز و ئاره زوی خۆیان نابیت له رووی ده رو نیه وه کاریکی سلبی ده کاته سه ریان، به تاییه تیش که له گه ل دووری سنووره که یان (پشدر) ئاو و هه وایه کی سازگار و خوش و هه رچواره وه ی به شاخ و دۆل و دارستان و زه وی به پیت و گواستنه وه یان بۆ ئه و سنوورانه که جیاوازی زۆری هه بوو به تاییه تی ئه وانه ی بۆ ئوردوگا کانی سنووری پارێزگای هه ولیتر چوون که زیاتر له دۆزه خ ده چوون و که ش و هه وایه کی گه رم و ته پوتزای و و که می ئاوی خواردنه وه و گه رم.

* چۆنییه تی ده ستپیکردنی راگواستن له سا لی ۱۹۸۹ دا به م شیوه یه ده ستی پیکرد :

(۲) غه فور مه خموری، به عه ره بگردنی کوردستان، هه مام سه چاوه ی پشدر، ل ۴۶.

.....پشدهر له سهردهمی نه نفاله کاند.....

١- له سهرده تاي به هاري ١٩٨٩دا، دهگۆي ئهوه له ناو خه لکدا بلأوبۆوه که سنووری پشدهر ((قه لادزی - سهنگه سه- ژاراوه و ئوردوگاگانی پیمالک - ژاراوه - سهنگه سه- توه سووران)) دهست دهکریت به راگواستنیان و که له لایه ن حکومه ته وه بریاری له سهردراوه، به بیانوی تاکه شوینی سنووری که نزیک بیت له ئیران که به کیکه له هۆکاری بیزاری رژیم و داخ له دلی به رامبه ر به سنووری پشدهر ئه و بوو ئه م ناوچه یه جۆره نازادیه کی هه بوو که متر له ژیر رکیفی رژیمدا بوون به هۆی هه لکه وتنی سنووره که له شیوه یه کی فراوان جموجۆلی هاتووچۆ له نیوان هه ردو کوردستانی عێراق و ئێرندا هه بووه، و هه روه ها جۆره په یوه ندیه ک که خۆی له بواری بازرگانی به شیوه یه کی (قاچاغ) ده بینی په یوه دهکرا، که هانی خه لکی باقی شوینه کانی تری کوردستانی دابوو که به رده وام سه ردانی سنووره که بکه ن و که لوپه ل و کالای پتوئیستیان له سنووره که دهست دهکوت که کاریگه ریه کی راسته وخۆی هه بوو له بواری ئالوگۆپی که ل و په لی عێراقی و ئیرانی ئه مه له لایه ک، له لایه کی تر سنووره که بۆ سه رجه م هیزه شوپشگی تپه رکه ن کوردستان و عێراق ناوچه ی پشدهر هۆکاریکی په یوه ندیکردن و گه یشتن بوو وه دهکریت بلتین زۆر له چه کداره کانی سنووره که ش که سه ر به رژیم بوون هاوکاری هیزی پتشمه رگه یان دهکرد به تایبه تی بۆ هیئان و گواستنه وه و وه روه ها نزیکترین شوین بوو له هیزی پتشمه رگه ی کوردستان که رژیم به رده وام هه ولای داوه له نیوانیاندا بۆشاییه کی زۆر دوور هه بیت، بۆ ئه م مه به سته له ٤ی نیسانی ١٩٨٩دا، لیژنه یه ک دروست کراو به سه رپه رشتی قایمه قامی پشدهر و نوینه رایه تی سوپا و ئه من و جوتیاران و ئیداره به مه به سستی ناو نووسکردن و دابه شکردنی بیتاقه ی راگواستن^(١)، به سه ر دانیشتوانی سنووره که، به لām له گه ل زانیی دانیشتوانی قه لادزی ناره زایی بلأوبۆوه و هه ره مان زۆر کۆبوونه وه یه کی به رفراوان له مزگه وتی گه وره ی قه لادزی به ئاماده بوونی ژماره یه کی زۆر له خه لکی ناوچه که که پتیکهاتبوون له ژماره یه کی زۆر له چین و توپزه کانه و زانیانی ئایینی و که سایه تیه کانی ناوچه که به سه رجه م بیروا جیاوازه کانه وه ته نانه ت زۆر له وانه ش په یوه ندیان له گه ل رژیم هه بوو به شدار بوون، به هه موویان یه کده نگ و بریاریاندا خۆیان ته رخا ن بکه ن و هه ول بده ن تاکو سنووره که رانه گوێزیت و هه ر له م کۆبوونه وه یه دا دوو بریار درا.

برپاری یه که م : دروستکردنی لیژنه یه ک له که سایه تیه کانی سنووره که وه ک نوینه ری پشدهر هه ولای خۆیان بده ن، و هه روه ها دلسۆزانی شار له گه نجه کانه له شیوه ی گروپ گروپ خپبوونه وه که ئاگاداری خه لکانیان دهکرد که رازی نه بن بیتاقه ی راگواستن وه ربگرن و که وتنه جموجۆل و چالاکي.

برپاری دووه م: پتوئیست بوو ئه و لیژنه یه بجیت بۆ به غدا بۆ ئه وه ی له گه ل سه رۆکی عێراق سه دام حسین کۆ ببه نه وه و داوای لی بکه ن برپاری راگواستنی سنووری پشدهر هه لپوه شینیتته وه به لām سه رانی رژیم ریگیان نه دا لیژنه که له هه وله کانیان به رده وام بن وه لکو سه رۆکی لیژنه که یان گرت و ئاگاداریان کردن بگه رینه وه و برپاره که

^(١) ستار حه مه تاهیر دیداری تابه ت له رۆژانی ١، ٢، ٢٠٠٦.

^(٢) دیداری تابه ت و گفتوگۆکردن له گه ل ستار حه مه تاهیر له رۆژی ١- ٢- ٢٠٠٦

هه‌لئاوه‌شیتته‌وه و بریاری پاشگه‌زی‌بوونه‌وه نیه و له‌سه‌رفه‌مانی سه‌دام‌حسین بریاری راگواستن ده‌رجووه

۲- عەلى حسن المجيد لە رۆژى ۲۳ - ۴ - ۱۹۸۹ بە بېريارى ۲۷۲ كارەكانى كە بۆى ديارى كرابوو لە كوردستان تەواو كردبوو، لە شويىنى ئەو حسن عەلى عامر ئەندامى سەركردايەتى ھەريىمى حزبى بە عەس و باوھە پيىكرائوى سەدام حەسەن داندىرا بە لām ئەو دەسەلاتانى بە عەلى حسن المجيد درابوو بە پيى بېريارى ۱۶۰ كە بە حاكىمى رەھا بە حسن عەلى عامر نەدرا. بە لām دەست بە جيئ كەوتە كار كردن و پاش ۲ رۆژ دواى بېريارەكە لە ۲۶ - ۴ - ۱۹۸۹ ھاتە شارى رانىھەو لەگەل سەرجەم كار بە دەستانى شارى قەلانىئ كۆبووھو كە لە ناوياندا سەروك جاشەكانيش بانگكرايون بۆ ئەوھى ئاگاداريان بگەن كە خۆيان ئامادە بگەن بۆ پگواستنى سنورى پشدر بەگشتى (يەكەم چالاكى عامرى تەختكردىنى شارى قەلانىئ بوو)^(۱)، لە دواى ئەم كۆبوونەوھى خەلكى پشدر بەھاوكارى و ريىكخستەكانى لایەنە سیاسىەكان لە ھەولدايون بۆ ئەوھى بەھاوكارى ھێزى پيشمەرگەى ناوچەكە لە رژيم ئازاد بكریت بە لām لە لایەن كەسايەتبیەكانى ناو شارەكە ريگەنەدرا لە بەرئەوھى ترسيان ھەبوو لە رژيم وەك شارى ھەلەبجە كيميابارانى بكات و جاريكى تر كارەساتى دلتەزین پووبدات، ريىگای قبولكردى راکواستنيان ھەلئازدار و بەتايیەتى ئەوكاتە شەرى ئێران- عێراق ماوھى ۱۰ مانگ بوو كۆتايى ھاتبوو، رژيم سوپاكەى بەكوردستان خەريك كردبوو و لە لایەكى تر كۆمەلگای نێو دەولەتى كە چۆن بێ ھەلۆیست بوون بەرامبەر ھەلەبجەو ئەنفالەكان بەھەمان شێوھش بەرامبەر پشدریەكان بێ ھەلۆیست و بێ دەنگ دەبوون.

یہ کہہ م: ناگاداری دانشتوانی سنورہ کہ یان کرد کہ پیویستہ لہ ۱-۶ تا کو ۶-۲۶-۱۹۸۹ سنورہ کہ حوّل بکن.

(٢) شۆرش حاجى رەسول، كوردو دەولەتى عراق، وەزارەتى رۆشنسەرى سەلەمانى، ل ١٣٢.

105

(قه دهغه کراوه کان - محرمه) هه بی.

سپههم: دانیشتوانی سنوره که یان ناگادار کرد که پتوسته باریکه ن بۆ ئوردوگا زۆره ملییه کانی سنوری پارێزگا کانی سلیمانی و هه ولێر به تاییهت نه و شوینانه، له سنوری پارێزگای سلیمانی ئوردوگا کانی ((بازیان یهك - بازیان دوو - باینجانه)) که رژیم هه ریه کیک له و ئوردوگا یانه ناویکی به عسیانه ی لی نابوون له وانه به بازیان ده گوترا (سه دامیه ی یهك، سه دامیه ی دوو). بۆ زیاتر پوونکردنه وه بپوانه به لگه ی ژماره (١١) و له سنوری پارێزگای هه ولێر، ئوردوگا کانی ((خه باتی نوێ - جه دیده - که ورگۆسک - تۆبازه - داره توو)

چواره م: پێش پاگواستنی سنوره که رژیم هه لسابه:

١- زیاد کردنی ژماره ی سهریازه کانی به گشت پێداویستیه کانی جهنگی که پێکهاتبوو له چوار که تیه ی ده بابه و زێپۆش و دوو لیوای سهریازی بۆ کۆنترۆلکردنی شاره که.

٢- له بهر نه وه ی گه چه کان زیاتر نارازی بوون له پاگواستن، رژیم له پیلان دانان بوو دژیان به م شیوه یه: ^(١)

٢- نه و سه له تا قی کردنه وه ی کۆتایی پۆلی شه شه می زانستی و وێژه یی گواسته وه بۆ شاری سلیمانی تا کوو قوتابیان دوورین له شاره که یان که نه مه ش کاریگه ری زۆری هه بوو له بواری خوێندندا چونکه به ده گمه ن قوتابیان له خوێندن ده رچوون.

٣- کۆمه لێک له گه چه کان بپاری گرتنیان بۆ ده رچوو، که رژیم زۆر هه ولی دا ده سته گریان بکات و ژۆانه به دوا یاندا ده گه ران.

٤- هه لوه شانده نه وه پاگواستنی سه رجه م دائیره کانی میری له سنوره که دا.

٥- دامه زرا ندنی (نه قیب کوردی) ^(٢) که عه ره بیککی هاوردی که رکوک بوو بۆ سه ر په رشتی کردنی پاگواستن و دانیشتوانه که و تیک دانی بینایه کانی سنوره که له نه ستۆی نه و دابوو.

٥- نریکه ی (١٠٠) شۆفل و بلدۆزه، ناماده کرا له گه ل پێداویستیه کانی (تی - ئین - تی) دینامیت بۆ ته قانده نه وه ی بیناکان.

له و کاته دا هێندێک جموجۆل هه بوو بۆ نه وه ی ناوچه که ئازاد بکریت به لام دواتر له لایه ن که سایه تیه کانی سنوره که نه مه به چاک نه زاندا له بهر کۆمه لێک هۆ که نه مانه بوون:

١- شالا وه کانی نه نفال و کیمیا بارانی هه له بجه و ده یان شوینی تر له لایه ن به عسه وه هۆکاریکی سه ره کی بوو که خه لکی چا و ترسین کردبوو که نه وین راپه رین و به گژ دا چوونه وه به رپا بکه ن.

٢- دوا ی کۆتایی هاتنی شه ری عێراق و ئێران بوو که رژیمی به عس له و شه په دا خۆی به سه رکه و توو ده زانی و ده یویست وانیشانی خه لکی کوردستان بدات که هه رده م ده توانیت کورد له ناو به ریت چونکه به هۆی نه نفاله کانه وه و ده ی هیزی پێشمه رگه ش له دابه زین دابوو که نه مه ش وای له خه لکی شاره کان کردبوو له و کاته دا و ره و توانا و ئازایه تی به راده یه که خه فه کردبوو که گه ل ه یچ پالێشتی نه بیت له هه ستان و پوویه پوو

^(٢) دیداری تاییهت و گفتوگو کردن له گه ل (محمه د سالح سه لیم) له رۆژی ١٤-١-٢٠٠٦.

^(١) له تیف فاتح فهرج، جینۆسایدو کالوونه وه، چاپخانه ی کارۆ، سلیمانی ٢٠٠٤، ل ٤٠.

^(٣) جه ا توفیق تالب، بایه خی جینۆله تیکی دانیشتوانی هه رمی عێراق له بلا و کراوه کانی سه ته ری لیکۆئینه وه ی

بوونه وه نه دا^(۱).

۳- خالیکێ تریش کورد یه ک دهنگ و پهنگ نه بوو هه رچه نه ده له دهره وه پیزه کانی هیزی پیشمه رگه له چوارچێوه ی (به ره ی کوردستانی) دابوون به لام له ناو شاره کاندای به شیکێ زۆر له کورد چه کيان بۆ رژیم هه لگرتبوو و دژی میلله تی خویان به شداری شه په کانی کوردیان نه کردوو به تایبه تیش له کاتی نه نفاله کاندای که چه کداره کورده کان هۆکاری سه ره کی بوون بۆ نه نجامدانی پرۆسه ی نه نفال که نا کریت نه مه له یاد بکریت. که نه مانه هۆکار بوون که خه لکی پشدر ناچار بێت پرۆسه ی پاگواستن قبول بکات. له و کاته دا دانیشتوانی پشدر، ناوه ندی قه زای قه لادزی، ناحیه ی سه نگه سه ر و ژاراوه و ئوردووگا کانی ((پیمالک - ژاراوه - سه نگه سه ر - توه سوران)) بوون رۆژی ۱- ۶ تا کو ۲۳- ۶- ۱۹۸۹ ده ستیان کرد به بارکردنی که ل و په لی ماله کانیان پاگواستن بۆ نه شوێنا نه ی که بۆیان دیاری کرابوون که سه رچه می سنوره که به پیتی سه ر ژمی ری ۱۹۸۷ د، دانیشتوانه که ی ۷۳۶۰۲ که س^(۲) بووه که (ناوه ندی قه زای قه لادزی ۳۶۵۲۰ که سو ناحیه ی ناوه دشت (سه نگه سه ر) ۳۷۰۸۲ که س) و هه وه ها پووبه ره که شی (۱۴۱۲) کیلومه تر چوارگۆشه ^(۳) پێکده هێنا کرایه ناوچه ی چۆل و قه ده غه کراو.

بروسکه ی نه ینی و به په له

دارشتن س ۳ - ق ۲ - ۱۴۱۶

(.) بروسکه مان نه ینی و به په له ۱۴۰۵ له ۲۰- ۶ (.) ده رکردنی دانیشتوانی قه لادزه ته واو کراو نه مرۆ ده سترکا به تیکدانی خانووه کانیان له لای نه ئالیاتی فق ۲۴ (.) به بی هیچ رووداوێک (.) تکیا به بۆ زانی

ملازمی یه که م - هه والگری رانیه

۲۳- حوزه ی رانی ۱۹۸۹

له دوا ی نه و به رواره سه رچه م خانوو و بینا کانی سنوره که له رۆژی ۲۳- ۶- ۱۹۸۹ و رۆژانی دواتر له لای نه رژیم به ژماره یه کی زۆر شوقل و بلدوزرو (چه ند که تیه یه کی هه نده سه ی سه ریازی)^(۴) هینرا بۆ پوو خاندن و ته قانده وه ی بینایه کانی سنوره که، له به ر زۆری خانوو و بینایه کان تیمی هه نده سه ی عه سه کری فیرقه ی (۲۴) نه یده توانی له ماوه ی مانگێکدا نه م ناوچه یه وێران بکات له به ره وه سه رانی رژیم چه ندان تیمی تریان له شاره کانی (هه ولیتر- که رکوک- موسل- تکریت) هینا که ژماره ی تیمه کان له چل تیم زیاتر بوون، کاری نه و تیمانه رۆژانه وێرانکردن و ته خترکردنی چه ندین شوین بووه، زۆر جار هه بووه مالێک یان بینایه کی گه وه چه ندین جار (تی- ئین- تی) یان ئی ده به ست تا کوو ته ختی بکه ن وه ک: مزگه وتی شیخ عه بدولقادی گه یلانی زیاتر له سی جار ته قیندراوه ته وه تا کو هه مووی ته خت بووه، له وخشته یه ی خواره وه دا ژماره وه قه باره ی وێرانکاری و کاو لکردنی سنوره که زیاتر ده رده که ویت.

(۲) د. عه بدوللا غه فور، نه تووگرافیای باشوری کوردستان، چاپخانه ی وه زاره تی رۆشنبیری، چاچی یه که م ۲۰۰۶، ل ۲۸

(۴) د. باهزید حه سه ن، قه لادزی، شاری دوو جار شه هید کراو، رۆژنامه ی (کوردستانی نوێ) رۆژی یه گشه مه ۲۴- ۴-

ل ۱۹۹۴، (۲).

.....پشده له سەردەمی ئەنفالەکاندا.....

سنوره‌که، که زیاتر بۆ مەبەستی دانیابوون بووه له چۆنیەتی جێبه‌جێ کردنی بریاره‌که‌یان ده‌چێته ناو ته‌واوی ورده‌کاری پلانه‌کان، ته‌ماشای ده‌کات له ناوشاری قه‌لادزێ خانوه‌کان هه‌موویان پووخواوون به‌لام عمودی کاره‌با وه‌ک خۆیان ماوون به‌ په‌له‌ ئاگاداری به‌پێوه‌به‌ریه‌تی کاره‌بای سلیمانی ده‌کات و پێیان پاده‌گه‌یه‌نیت که له‌ ماوه‌ی یه‌ک هه‌فته‌دا تاکه‌ عه‌مودیک له‌ سنوره‌که‌دا مابیت له‌ هه‌مان شوێن له‌ سێداره‌تان ده‌ده‌م، دواتر له‌ کاتی خۆی جێبه‌جێ کراو وه‌ته‌نانه‌ت سه‌رچاوه‌ی ئاوی قه‌لادزێ که (له‌ داودێ و خاسی) ده‌هات بۆ قه‌لادزێ ئه‌وانیشیان تیک دان.

(هه‌ر له‌ و پوانگه‌وه‌ رۆژنامه‌ نووس هێلگا گوم له‌ ئۆپزێرفه‌ری به‌ریانی له‌ ۷-۱۹۸۹-۲ دا ده‌نووسی (قه‌لادزێی سه‌ده‌ هه‌زار که‌سی وێرانکرا، زۆر درپنده‌ی داری به‌رداری دارستانه‌کانیش هه‌لکێشان)^(۱)

وه‌هه‌وه‌ها (رۆژنامه‌ی لۆمۆندی فه‌ره‌نسی له‌ پۆژی ۲۱-۹-۱۹۸۹ له‌ زاری په‌یاننێره‌که‌یه‌وه‌ که‌ سه‌ردانی ناوچه‌که‌ی کردبوو ئه‌وه‌ی راگه‌یاند که‌ ناوچه‌که‌ ستادیومی سوپاکانی عێراقه‌ بۆ پاکتاوکردنی گونده‌ کوردیه‌یه‌کان و ئیستای ناوچه‌که‌ به‌ته‌واوی خالییه‌).^(۲)

له‌ دواي پاگواستن و چۆلکردنی ناوچه‌که‌ هه‌رکه‌سیک له‌ ناوچه‌که‌ بگه‌یاریا له‌ شوێنی خۆی ده‌کوژا یان له‌ شوێنه‌ دووره‌کان که‌ حکومه‌ت ده‌سه‌لاتی به‌سه‌ردا نه‌ده‌شکا به‌ فێرکه‌ هێرشی بۆ ده‌کرا وه‌هه‌ر هه‌رکه‌سیک یان خێزانیک له‌ ناوچه‌دا خۆی ته‌سلیم به‌ رژێم ده‌کرد شوینبزر ده‌کران.

له‌لایه‌کی تر ئه‌وه‌ی جێگه‌ی سه‌رنج بوو بۆ هه‌لۆیستی ولاتان بوو به‌تایبه‌تی ولاتانی زله‌یز له‌ سه‌روپانه‌وه‌ ئه‌مه‌ریکا، هه‌روه‌کو (لاری پوت) سه‌ره‌یه‌شتاری نوسینگه‌ی عێراق -ئێران له‌ وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌ی ئه‌مه‌ریکا، ده‌لێت (راپۆرته‌کان له‌ عێراقه‌وه‌ زۆر باش بوون، هه‌ندیک جار دواکه‌وتن هه‌بووبۆماوه‌ی دووه‌فته‌ به‌لای زۆره‌وه‌، به‌لام ئێمه‌ ده‌مانزانی که‌ شتیکی سامناک پووده‌دات، ده‌مانزانی که‌ عه‌لی حه‌سه‌ن مه‌جید سه‌ره‌رشتی کوشتاره‌که‌ ده‌کات، وێنه‌ی سه‌ته‌لایتمان هه‌بوو پێشانی ده‌دا که‌ چۆن گونده‌کان ته‌فروتونا ده‌کران، به‌لام له‌لای ئێمه‌ به‌شتیکی کاتی له‌قه‌له‌ممان ده‌دا چونکه‌ به‌رژه‌وه‌ندیه‌کانمان له‌ عێراق و تورکیاگرنگتره‌ له‌ هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی سه‌ددام له‌ ناوخۆی ولاته‌که‌یدا ده‌یکرد)، له‌کتیبی (ئه‌مه‌ریکا و ئه‌نفال) که‌نوسه‌ره‌که‌- سه‌مانساپاوه‌ر- ده‌لێت (ئه‌مه‌ریکا له‌ میژبوو ئاگاداری وێرانکردنی گونده‌کان و بێسه‌رو شویتکردنی کورده‌کان بوو، به‌لام ته‌نها پاش لاقاوی په‌نا به‌ران و به‌ دوا داچوونی پۆژنامه‌گه‌ری بوو که‌ وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ شوێنێ، بریاریدا که‌ راگه‌یاندن به‌دات: له‌ ۸ی ۹- ۱۹۸۸ دا، وته‌بیژ پێدمان، زۆر به‌راشکاوی وتی که‌ : پاش لیکدانه‌وه‌ی بارودۆخه‌که‌، حکومه‌تی ئه‌مه‌ریکی گه‌یشته‌ ئه‌و بپوايه‌ی که‌ عێراق له‌ شالاه‌وه‌ سه‌ربازیه‌کانیدا

(۱) د. ماف عومەر کول، جینۆ سایدی گه‌لی کورد له‌ به‌ر رۆشنایی یاسای تازهی نیو ده‌وله‌ ئاندا (سه‌ته‌ری

لیکۆلێنه‌وه‌ی ستراتیجی کوردستان) سلیمانی ۲۰۰۲، ل ۳۸.

(۲) فرمان عه‌بدوله‌حمان، پاکتاو کردنی ریه‌گه‌زی کورد له‌ کوردستانی عێراقدا، لیکۆلێنه‌وه‌یه‌کی (جوگرافی-

سیاسی- میژوویی) ه‌ له‌ سه‌ر پڕۆیه‌سه‌کانی به‌عه‌ره‌بکردن و راگواستنی دانیشتوان) ده‌زگای چاپ و به‌خشی هه‌مدی سلیمانی ۲۰۰۶، ل ۱۴۲.

دژبه گریلا کورده کان چه کی کیمیاوی به کارهیتاوه، ئینجا به ریتانیاش تائه و کاته بیده نگ بوو، خیرا شوین پتی نه مریکا، راگه یاندنیکي هاوشپوهی بلا کورده وه. له دواي راگواستن، عیراق جاریکی تر ناکوکی خوئی له گهل ده ولته تی کویت نوئی کورده وه له ۲۲ ثابی ۱۹۹۰ دا سوپای عیراق دهستی به شه پ کردو په لاماری ده ولته تی کویتی داو داگری کردو شه پکی بۆ گهلانی عیراق به رپا کرد به لام نه مجاره یان، نه ته وه یه کگرتووه کان، بریاریندا به دهرکردنی هیزه کانی عیراق له کویت. له و کاته دا به رهی کوردستانی^(۱) که وته به رنامه دارپشتن و له ریگای ریکخستنی لایه نه سیاسیه کانه وه له ناوه وهی شارو شاروچکه و نوردوگا زوره ملیه کاند خه لک هوشیار ده کرایه وه ناماده بن بۆ راپه رپن سهرتاسه ری دژی زولم و زورداری هه ربویه ده سپیکی راپه رپن دژی زولم و زورداری به عس راپه رپن خه لکی راگواستراوی پشده ریه کان بوون له رۆژی ۴-۳-۱۹۹۱، بۆ رۆژی دواي خه لکی به شه په فی رانیه زانیان براکانیان له نوردوگا زوره ملیی خه بات له رژیم راپه رپن و، واتا ۵-۳-۱۹۹۱ رقی پیروزی جه ماوه ری کوردستان کلپی کردو راپه رپنی سهرتاسه ری کوردستانی لیکه وته وه هه گیه ی داستانی کاره ساته کانی راگواستن و نه نفال و کیمیاوی و له سیداره دان و شویتبزرکردن و ئاواره کردنی به کومه ل که هه موویان نه وانه بوونه هه وینی راپه رپنی جه ماوه ری سهرتاسه ری کوردستان به هاوکاری هیز و لایه نه سیاسیه کانی به رهی کوردستانی که هۆکاری سهره کی بوو بۆ ئازادکردنی کوردستان له ماوه ی ۱۵ رۆژدا^(۲)، به لام له کۆتایی مانگی ئازاری ۱۹۹۱ دا، هیزه چه کداره کانی عیراق و ریکخراوی مجاهدی خه لقی ئیرانی به فرۆکه و تانک هیرشیان هینایه سهر کوردستان و له ۳-۲۷-۱۹۹۱ له شاری کهرکوک دلی کوردستانه وه دهستی پیکرده وه به په لاماری کوردستانی دایه وه .. هه رچنده هیزی پيشمه رگه چه ند رۆژیک مقاوه متیان کرد به لام به هۆی زوری هیرشی بهر بلاوی سهر بازانی عیراق و ریکخراوی مجاهیدی خه لقی ئیرانی^(۳) و به کارهیتانی فرۆکه بۆ جاریکی تر شاره که داگیرکرایه وه و دواتر هیرشی به عسیه کان به ره و شاره کانی هه ولیتر و سلیمانی و دهوک پيشه رپه ویان کرد له ماوه ی چه ند رۆژیکدا توانیان شاره گه وره کان کۆنترۆل بکه ن، له نه نجامی نه م هیرشانه سهرجه م خه لکی کوردستان ناچاربوون به هۆی زه بر و زه نگ و درن دایه تی رژیمی به عس له سالانی رابردودا به تایبه تی دواي به کارهیتانی چه کی کیمیاوی له سالانی ۱۹۸۷-۱۹۸۸ دژی میلله تی کورد و خه لکی کوردستان ناچار بوون به مه به ستی مانه وه و بهرگریکردن له خویان له ۳۱-۳-۱۹۹۱ ده ستیان کرد به کۆره و

(۱) به رهی کوردستانی له وگاته دا، به رژیم مسعود بارزانی سهرپرستی ده کرد له ناو کوردستاندا و به ریز مام جه لال سهرپرستی ده روه ی ده کرد. (نوسهر)

(۲) جه مه نه محمد جاف، له بیره وه ری ۲۷ مهین سالیادی بۆردومانی شاری قه لادزنی خۆراگر، قه لادزنی سه نگه ری پيشمه رگه و شۆرش، ده نگی پيشمه رگه (کۆفاریکی مانگانه ی رۆشنیری گشتیه فهرمانده ی له شکری کوردستان مه کته بی ریکخستنی پيشمه رگه ده ربه کات ژماره ۴۰ ی ۲۰۰۱، ل ۲۷)

(۳) فاتح ره سول، بنجینه ی میژوی بیروکی چه پ له کوردستان، چاپخانه ی جوارچرا، چاپی دووه م ۲۰۰۵ سلیمانی ل ۳۶۸.

(۴) جاناتان رهنبل، به م هه مو ناوانه و لیپورنی جی، سه لاهه ددین ناشتی وه ریکیزاوه ته سهر زمانی کوردی، چاپی به کم ۲۰۰۳ ل ۹۹.

(کۆچره وی ملیونی) به ره و ناوچه شاخاویه کان و سنووری هه ردوو ده و له تی دراوسی (ئێران و تورکیا) بۆ ده ریا زیوون، ئه و کۆره وه کاره ساتیکی مرقایه تی به کجار تر سناکی خولقاند^(۲)، به تایبه تی کاتی کۆره وه که ناوچه شاخاویه کان به فریکی زۆر دایقوشیوو و هه روه ها به هۆی باران و ساردی ناوچه که به کجار بارودۆخه که ناله بار بوو سه رما و برسیه تی و نه خۆشی هه زاران مندال و ئافره ت و به سالآچوو ان مردن و له لایه کی تر سه دان که س به هۆی ناشاره زایی له بوونی لوغم له سنووره کاندای گیانیان له ده ست دا، له مباره یه وه هه و ئلتیری چاو کراوه ی ئه مریکی (جانا تان رهن دل) له کتیه که یدا ده لیت (له ماوه ی سی هه وتوو له کۆچکردندا له سنووری تورکیا ۶۷۰۰ که س کوردی عیراقی مردوون)، و هه روه ها کۆمبسیتری بالای ریک خراوی نه ته وه یه کگرتوو ه کان بۆ کاروباری په نابه ران، ژماره ی ئه وانه ی له گه ریانی په نا خوازی له ئێران تیاچوو له ۱۲۶۰۰ که س له قه له مدا، ئه مه بێجگه له چه ند کورد له نیوخۆی عیراق یان له رینگا و بان به هۆی هێرش به عسه وه کۆژراون^(۳).

کۆره وه که له رینگای شاشه کانی ته له فزیۆنه وه به هه موو جیهاندا بلایۆوه، به تایبه تی له و کاته دا (مه سعود بارزانی سه رۆکی پارته دیموکراتی کوردستان) له ۱-۴-۱۹۹۱ دا، له بانگه وازیکی دا (داوای له ولاته یه کگرتوو ه کان و فه ره نسا و به ریتانی و ئێران و تورکیا و عه ره بستانی سه عودی و ولاتانی ناوچه که کرد که ده ستی یارمه تی و فریاگوزاری بۆ گه لی کورد درێژ بکه ن و شیوازیک له پاراستن بۆ گه لی کورد بدۆزنه وه) وه یه که م ده نگیش له فه ره نساوه بوو که داوای یه ک رۆژ له بانگه وازه که ی (مه سعود بارزانی) فه ره نسا داوای له نه ته وه یه کگرتوو ه کان کرد بۆ ده ستیوه ردانی مرقایه به مه به ستی رزگارکردنی گه لی کورد له م مه یه نه ته دا^(۴) و وه هه روه ها (حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران) له بانگه وازیکی دا، داوای له خه لکی کوردستان کرد به تایبه تی کوردستانی رۆژه لاته که ده ستی هاوکاری ماددی و مه عنه وی بۆ براکانیان له کوردستانی باشوور درێژ بکه ن، روویان کردۆته ده و له تانی سنوور هاوکاریان بکه ن، ئه وه بوو کورده کانی ئێران و تورکیا هاوکاریه کی باشی براکانیان کرد هه رمالیک له کوردستانی ئێران چه ند خیزانی کورده عیراقیه کانیان ئه برده ماله کانیان بۆ ماوه یه کی زۆر خزه تیانکردن که ئه مه به نیسه ت کورده کانی عیراق قه ت له بیر ناچیت که هه لۆیستیکی مرقانه و کورد په روه رانه بوو. له لایه کی تر له ناوخۆی کوردستان مسعود بارزانی ها ته مه یدانی به رگریکردن و هیزه کانی به ره ی کوردستانی جاریکی تر کۆکرده وه و بپاریی مقاومه ت کردنیاندا به تایبه تی که هیزه کانی به عسی ده یانه ویست پێشپه وی بکه ن بۆ شاری شه قلاوه له ده ره ندی کۆچی داستانیکی قاره مانانه تۆمارکرا و له هه مان کاته دا له سنووری پارێزگای سلیمانیش داستانی ئه زمه ر که ئه مانه بوونه هۆی زیانگه یانندی قورس له هیزه کانی به عس و ریگیان پێنه درا له شوینی خویان بینه پێشه وه.

(۱) د. سه عدی به رزنجی و عبدا لفتاح عبدا لرزا ق مه حمود، ده ستیوه ردانی مرو ئی نه ته وه یه کگرتوو ه کان له کوردستانی عیراق (بپاری ۱۶۸)، سه نه ری براهی، ژماره ۲۱ پایزی ۲۰۰۱، ل ۶۸.

(۲) د. سه عدی به رزنجی هه مان سه رچاوه ی پێشوو.

(۳) فازل میرانی، بیرو که ی سه ره وه ی و په ریه یی ده ستیوه ردانی مرو ئی له یاسای نیو ده و له تی هاوچه رخدا، چاپخانه ی زانکوی سه لاهه ددین، هه ولیر ۲۰۰۰، ل ۳۰.

له هه مانکاتدا ده ولته تی فهره نسا له هه وله کانی خوی به رده وام بوو تاکو له رۆزی هی نیساندا، پرۆژه بپاریکی پشکهش به نهنجومه نی ئاسایشی نیو ده ولته تی کرد و له هه مان رۆژدا واتا (۵- ۴- ۱۹۹۱) دا، نهنجومه نی ئاسایشی نیو ده ولته تی به زۆرینه ی ده دنگ به رامبه ر سی دهنکی دژ که نهوانیش (یه من و کوبا و زیمبابوی) بوون وه ههروه ها دوو ولاتی (چین و هیند) که دهنکیان نه دا رازی بوون له سه ر ده رکردنی بپاری ۶۸۸ تاییه ت به نا په زایی ده ربپین به رامبه ر به رژی می عیراق^(۷). که هۆکاری سه ره کی نه م بپاره به هۆی کرده وه سه رکوتکاریه تی رۆستیه کانی هه ر له شالای راکواستن و نه نفا له کان و کیمیاوی و کوشتنی به کومه ل و زینده به چالکردنی به کومه ل به رامبه ر به گه لی عیراق و گه لی کورد به تاییه تی له به رنه وه ی هیلی ۲۶ کرا به سنوور بۆ پاراستنی گه لی کورد له کوردستانی باشوور و شوینی ئارامی و ژیا نی ئاسوده بۆ کۆچکردوه کان^(۸). و ههروه ها (خافیز پریر دیکولاری نه مینداری گشتی UN له و کاته دا، له سه ر نه وه سه ته گووتی : ئیمه ئاشکرا بارو دخی نوی ده بین، گوپانی رای گشتی له سه رمان پتویست ده کات به رگری له زو لم لیکرا وه کان بکه ین)^(۹).

به پتی نه م بپاره ی سه ره وه، کورده کان پاریزان و حکومه تی مه رکه زی ناچار بوو شاره کانی سلیمانی و هه ولیر و ده وک و به شیکێ زۆری خاکی کوردستان چۆل بکات و ناوچه کان که و تنه ژیر ده سلاتی (به ره ی کوردستانی) که شو هه وایه کی له بار و ده روونی بۆ خه لکی کوردستان ره خساو له کوشنوب و کو تی و زنجیری ره فتاره کانی به عسیه کان رزگاریان بوو. که بووه هۆی گه رانه وه ی خه لکی ناوچه راکو یزرا وه کان به تاییه تی خه لکی سنووری پشده به شیوه یه کی به رچا و ئوردوگا زۆره ملی یه کانیان به جیه نشت و گه رانه وه شارو شارو چکه و گونده کانیان هه ولی دروستکردنه وه ی ژیا نیان بۆ جاریکی تر ده ست پیکرده وه هه رچه ند له دوا ی راپه رین ژیا ن سه خت بووه که نه مه ش ده گه رپته وه بۆ نه و بیکاریه و گرانیه ی له کوردستاندا بلا بو ته وه به گشتی که هۆیه کی ده گه رپته وه بۆ ده ره نجامه کانی راکواستنی گوند و شارو چکه کانی کوردستان و له ناو بردنی ژیرخانی ئابووری کوردستان به هه ردو که رتی کشتوکال و ئاژه لداری له لایه ک و له لایه کی تر وێرانکردنی سروشتی ژینگه ی کوردستان به تاییه تی له شه ره یه ک له دوا ی یه که کانی رژی می به عس بۆ سه ر کورستان وه شه ری هه شت ساله ی عیراق و ئیران که هه ردو ده ولت به دریزایی سنووره کانی کوردستان کومه لکی بی ژماره ی یه کجار زۆر له ناوچه کان کران به کیلگه ی مین که تاکو ئیستاش به شیکێ زۆری رووبه ری ناوچه کانی کوردستان پاک نه کراونه ته وه که نه مه ش راسته وخو ریگره بۆ گه رانه وه ی گوندنشینه کان و ده ستپیکردنه وه ی پیشه ی کۆنی باو با پیرانیان که بو ته زۆره ی خه لکی کوردستان تاکو ئیستا زۆرینه ی دانیش توان له شاره کان نیشته جین یان نه و کومه لگایانه ماونه وه که هه رچه نده هۆیه کی تریش نه وه یه که پینگه یشتنی نه وه یه کی نوی که له گه ل پشکه و تنه کانی سه رده م راهاتووه

(۷) فاتح ره سول، بنجینه ی میزوی بیروکی چه پ له کوردستان، چاپخانه ی چوارچرا، جابی دووم ۲۰۰۵ سلیمانی ل ۳۶۹.

(۸) فازل میرانی، بیروکی سه ره وری و په رنیه ی ده ستیوه رانی مروی له یاسای نیو ده ولته تی هاوچه رخدا، چاپخانه ی رانکوی سه لاهه ددین، هه ولیر ۲۰۰۰، ل ۲۲.

.....پشده له سهرده می نه نفاله کاندای.....

به زهحه مهت ده توانیت له ژینگه ی، دپه کاندای ژبان به سهر به ریت، به لام شه وه ی پتویسته بگوتیت خوراکری میلله تی کورده به رامبه ر شه وه موو ژورداریه ی بوته مانه وه ی چونکه رژیم هه موو کاتیک بۆ چاره سه رکردنی کیشه ی کورد هه میشه هه ولپان داوه له ریگای هیزه وه کیشه ی کورد چاره سه ر بکه ن.

هه لویتستی رژیمی به عس به رامبه ر به نه ته وه ی کورد و بزافه رزگاربخوازه که ی شه م راستیه ده سه لمینن، رژیمی به غذا، بۆ شه وه ی دان به ساده ترین مافی نه ته وه یی کوردا (توتونومی) نه نیت سالی ۱۹۷۵ ریککه وتننامه ی جه ژائیری مۆر کرد و کرنوشی بۆ شای ئیران برد و وه سازشی له ئاو و خاکی عیراق کرد و کوردستانی به وشپوه به په لاماری دا ویرانی کرد.

هه ر بویه له نیوبردنی حزبی به عس له ۹-۴-۲۰۰۳ دا به دهستی هیزه کانی هاوپه یمانان و به ره له ستهکاره عیراقیه کان به گشتی و به تاییه تی هیزه کوردیه کان بووه هوی دانانی سنووریک له به رده م شه م ناخۆشی و سیاسه ته ره گه زپه رستانه ی که بۆ له نیو بردنی سه رجه م گه لانی عیراق و کوردستان به تاییه تی که هه رده م هه ولی داوه به ریشه کیش کردنی گه لی کورد و به تاییه تی به عه قلی هیز و سه ربازی بیریان ده کرده وه، هه ر بویه چاره نووسیان به و رۆژه گه یشت.

دادگای تاوانکاری بالای عیراق

پاش روخانی رژیمی عیراق، له سه ره تا له لایه ن پۆلبریمه ر، دادگایه ک دامه زرا به لام بۆ شه وه ی له دواوژدا ره خنه ی لپنه گیری له رۆژی ۹-۱۰-۲۰۰۵ دا له لایه ن شه نجومه نی نیشتمانی عیراقه وه یاسای ژماره (۱۰) ی سالی ۲۰۰۵ په سه ندکرا، به ناوی (یاسای دادگای تاوانکاری بالای عیراق) که تاییه ته به و تاوانانه ی له ماده کانی (۱۱-۱۲-۱۳-۱۴) ی شه م یاسایه دانه نجامداریون وه موو شه و تاوانانه ی ده گرتیه که له ماوه ی (۷-۱۹۶۸ تا ۱-۵-۲۰۰۳) له لایه ن تاوانبارانی رژیمی پیششوه وه شه نجامدراون و به شپوه یه کی گشتی شه م تاوانانه ی خواره وه ده گرتیه وه: (۱)

- تاوانی قهرکردنی به کومه ل - جینۆساید.
- تاوانه کانی دژ به مروڤایه تی.
- تاوانه کانی جه نگ.
- پیشیلکری یاساکانی عیراق دیارکراو له ماده ی ۱۴ ی شه م یاسایه .
- * سه رانی رژیمی به عس له سه ر کومه لیک تاوان درانه شه م دادگایه ، یه کیک له وانه تاوانی شه نفال بوو.

دادگای تاوانه کانی شه نفال، دوو که یس بوو: (۲)

فایلی شه نفال پیکهاتبوو له (۴۳) فایل که کۆبه نده که ی ده کاته (۸۹۰۰) لاپه ره که به ماندوو بوونی هه موو خه مخقرانی بواری شه نفال له کوردستان و دادگای بالای

(۱) پارێزەر گوێزان ئه د هه م، رۆژنامه ی جاودێر، ژماره ، ۱۳۴.

(۲) کوردستان پۆست، ژماره (۲۵۰).

(۳) نامیق هه ورانی، برۆسه ی دادگاییکردنی سه دام و داروو ده سه که ی، راپۆرتی گولان ژماره (۶۰۱) له ۳۱-۸-۲۰۰۶.

تاوانه کان ئاماده کراوه، به دوو که یس داندرابوو که به م شتویه بوو:
 فایلی که یسی یه که م، تایبته بوو به یه که م دانیشتنی دادگای تاوانه کانی نه نفال له روژی
 ۲۱- ۸- ۲۰۰۶ دهستی پیکردو، که تیدا تومه تباران، هه مان شوینی دادگاییکردن له
 سالانی حوکمی به عس دا کۆشکی سه روکایه تی بوو له په زوانیه له هه مان شویندا
 کۆمه لیک تاوانیان بۆ خوینده وه که پتویسته له سه ری دادگای بکریته، که نه مه بۆ
 که لانی عیراق به گشتی و به تایبه تی بۆ که لی کورد ده سته و تیکی گه وره بوو،
 به تایبه تی له روژی ۲۱- ۸- ۲۰۰۶ دا^(۷) له فه ره هنگی یاده وه ری کورد دا روژیکی
 میژوویه چونکه نه نجامده رانی تاوانی نه نفال و جینۆسایدکردنی کورد له دادگا دا،
 داواکارو شکایه تکارانی کورد پووه روویان بوونه وه و به شیک سه رانی رژیمی به عسیش
 به سه دامی دیکتاتوره وه وه ک تاوانبار له و دادگایه دا ئاماده بوون، که نه مه له پوی
 سیاسیه وه وه ره چه رخانیکی گه وره بوو له خه باتی نه ته وایه تی که لی کوردستاندا که نه و
 دیکتاتوره یی روژانیک له هه ولی سپینه وه ی که لی کورد دا بوون وه که نه ته وه، نه مپۆ
 له به رده م دادگا ئاماده کراوون که نه مانه بوون:

- ۱- تومه تبار سه ددام حسین مه جید نه لکرتی، نه مه سه روکی سه رکردایه تی شوپرو
 فه رمانده ی گشتی هیژه چه کداره کانی هه لوه شاهه بوو.
- ۲- تومه تبار عه لی حه سن مه جید نه لکرتی، نه مه له و کاته دا به رپرسی مه کته بی
 ریکه ستنی باکووری حزبی به عسی هه لوه شاهه بوو.
- ۳- تومه تبار سولتان هاشم نه حمده نه لجبوری، نه مه فه رمانده ی پرۆسه کانی نه نفال و
 فه رمانده ی فه یله قی یه که بوو له و کاته دا.
- ۴- تومه تبار حسین په شید نه لکرتی، نه مه یاریده ده ری سه روکی نه رکانی سوپا بۆ
 پرۆسه کان بوو.
- ۵- تومه تبار فه رحان موته له قه گ سالح نه لجبوری، نه مه نه وکاته له پۆستی
 به ریوه به ری نیستخباراتی ناوچه ی باکووردا بوو.
- ۶- تومه تبار تاهیر توفیق حاجی یوسف نه لعانی، نه مه سه کرتیری لیژنه ی کاروباری
 باکوور بوو پاشان بووه پاریزگاری موسل.
- ۷- تومه تبار سابیر عه بدوله زیز حسین نه لدوری، نه مه له پۆستی به ریوه به ری
 نیستخباراتی سه ربازیدا بوو.

نه مانه به شی یه که می تاوانباران بوون له به رگه وری کاره ساته که پتویستی به چه ندان
 دانیشتنی دادگادا هه بووکه (۶۰) دانیشتنی دادگای به ریوه چوو و له دوایین دانیشتنی (۶۱)
 یه که مینی دادگا له روژی ۲۴- ۶- ۲۰۰۷، که به شی یه که می دادگا که ته واو
 بووه خوینده وه ی حوکمی دادگابه سه ر (۶) له نه نجامده رانی تاوانی نه نفال و کۆتایی
 هات به م شتویه بوو :

(عه لی حه سن مه جید که پینچ جارسزای له سیداره دانی بۆده رچوو، سولتان هاشم
 نه حمده که چوار جار سزای له سیداره دانی بۆ ده رچوو، حسین ره شید مه حمود
 تکریتی که سی جارسزای له سیداره دانی بۆده رچوو) وه ره یه که یان به تاوانی نه نجامدانی
 تاوانی جینۆساید و کوشتنی خه لگی به نه نقه ست و ویرانکردنی شوینه پیرۆزه کان سزایان
 به سه ردا سه پیندراو، هه ریه که له (فه رحان موته له ق جوبوری و سابیر عه بدوله زیزحسین

.....پشده له سهردهمی نه نفاله کاندایه.....

دوری) به زندانی هه تاهه تایی سزاداران، به لام به هۆی نه بوونی به لگه ی ته و او بۆ تاوانبارکردن، دادوه مه ده وری، بریاری ئازادکردنی تاهیر توفیق عانی پارێزگاری موسلی سهردهمی رژیمی به عسی ده رکرد.

پتویسته بگوتریت، سه ددام حوسین سه رۆکی پیشووی عیراق له چه ندان دانیشتنی که یسی نه نفال به شدار بوو به لام به هۆی کیشه ی دوجهیل که سزای له سیداره دانی تامردنی بۆ ده رچوو بوو له دادگای بالای تاوانه کانی عیراق رۆژی ۱۵- ۱۱- ۲۰۰۶ دا، بۆیه له کۆبوونه ی کوتایی نه نفالدا به شدار نه بوو.

* ههروه ها دادگا بریاریدا، که و تاوانی نه نفال به تاوانی کۆمه لکوژی بناسریت و دوو پاتیکرده وه نه و پتویسته پووفا ی پیروزی شه هیدانی نه نفال بگه ر پتندریته وه شوینی خویان و له پیوره سمیکی شایسته دا به خاک بسپێردرین و که سوکاریان قه ره بوو بکریته وه .

* که یسی دووه می نه نفال، تاییه ت بوو به لیستی (۴۲۳) له وتۆمه تیارانه ی که له و دادگایه وه ناویان هاتوه و داواکراون، که به هۆی به شداری کردنیان له پرۆسه ی نه نفالدا که پیکهاتوون له عه ره ب و کورد و به ناوی (وه فیک سامه پای، که کاتی خۆی به رتوبه ری نیستخباتی عیراق بووه به پیتی ی قسه ی حسین ره شید تکریتی له دادگادا کاتی خۆی نه و بیروکه ی نه نفالکردنی خه لکی کوردستانی دایه سه رکردایه تی به عس ده ست پیده کات و به (محمه د سه عید هاروونی) کوتایی دیت ^(۱)، له کاتی قۆناغی دووه می نه نفال دادگایی ده کرین، له م باره وه عه بدولر حمان زیباری له سه ر ئه م ۴۲۳ داواکراوه ده لیت (نوسراوکراوه وه انه ی دادگای لیکوئینه وه کرا، ده عویان بۆ ده که نه وه ئیجرائاتیان له گه ل ده کن، هه ندیکیان ده ستگیر کراون و راسته وخو لیکوئینه وه یان له گه ل ده ست پیده کری، هه ندیکیشیان فه رمانی ده ستگیر کردنیان هه یه، ده بیت جیه جی بکریت، نه گه ر جیه جی نه کرا نه وه به غیابی دادگایی ده کرین).

* به کێک له پارێزه ره کان (هه دار زوبیترعه بدوللا - ناسراوه به هه دار یارزانی) بوو که به شداری دادگایه که ی کردبوو، که به کێک بوو له قوریانیان ده ستی رژیم که کاتی که له سالی ۱۹۸۲ دا سوپای رژیم ده وری قوشته په ده دات و هه شت هه زار بارزانی به رشا لوی گرتن ده که ون، هه دار پینج سالان ده بیت و له خیزانه که ی (۶) که س که یه کیان باوکی بوو شوینبزر کراون تا کو به بریاریکی سه رۆکایه تی دادگای شوپشی به عس به ژماره (۱۴۴۶- ج- له رۆژی ۳۰- ۷- ۱۹۸۳ دا حوکی له سیداره دانیان به سه ر ۲۳ که سی بارزانیان داوه که به کێک له وانه باوکی بوو، هه دار ده لیت من خوشحال بوو وه ک که نه نفالکراوێک که به شدار بووم له دادگایی تاوانباران و به لام نه وه ی ئیمه پتویستمان بوو نه وه بوو که ئه م تاوانه به جینۆساید ناسرا و نه وه ش سه لمیئدرا و له (۶) که سه تاوانباره که (۵) یان تاوانباریان به جینۆسایدی له سه ر نیسپات کرا، که بریاریکی میژوویی و سه رکه وتنیکی تری کورد بوو، به تاییه تی جینۆساید ناساندنی پرۆسه ی نه نفال بوو نه مه رووداوکی میژوویی و سه رکه وتنیکی گه وریه بۆ کوردستان و عیراقیش، که ده کریت ببیته عیبه رت تا چیتر دیکتاتور و سه مکاران تاوانه کانی سه رانی به عس دژ به هیچ میله تیک نه نجام نه دن. چونکه سه ره نجام هه ر نه وانه سه رکه وتوو ده بن که زولمیان به رامبه ر ده کریت.

.....پشده له سه زده می نه نغاله کاند.....

وه ده توانین تاوانه کانی رژیمی به عس له خانه ی تاوانی جینۆسایدا به م شیوه پیتاسه بکهین^(١):-

١- نه هیشتنی دیهاته کانی کوردستان و وێرانکردنی گه لی ناوچه ی فراوان به قه زا و ناحیه کانی شه وه.

٢- راگواستنی زۆره ملیتی به کۆمه ل له ناوچه یه کی فراوانی هه رژیمی کوردستان.

٣- کوشتنی به کۆمه ل و شوینیزکردنی خه لکی کوردستان به مندال و ئافرهت و پیره میژدیشه وه.

٤- وێرانکردنی بنه ماو ژێرخانی ئابووری کوردستان.

٥- پیسکردن و شیواندنی ژینگه ی کوردستان به هۆی به کارهێنانی چه کی کیمیاوی و گازی ژه هراوی.

٦- هه ولدان بۆ برسێکردنی خه لکی کوردستان و گۆڕینی پیشه کانیان به تایبه تی زۆرینه ی خه لکی کوردستان، دێ نشین بوون.

٧- شیواندنی جوگرافیای دانیشتیوانی کوردستان و هه ولدان بۆ گۆڕینی نه ته وه یی.

٨- به تالان بردنی سه رووت و سامانی خه لکی کوردستان به گشتی و خه لکی مه ده نی به تایبه تی (ئاژه ل و ماله ته کانیان) به نه ندازه یه کی به رفراوان له هێزه کانی سوپا وه به تالان براوه.

٩- مینرژکردنی رووبه ریکی فراوانی ناوچه کوردیه کان.

١٠- قه ده غه کردنی ناوچه راگواستراوه کان له مرقف و ته نانهت به ئاژه لیشه وه، و هه روه ها راسپارده ی ژماره (س ف- ٤٠٠٨) ی ٢٠ ی حوزه ییرانی ١٩٨٧ ی عه ل حسن مه جید به تایبه تی بره گی ٤ ی که ده لیت: - (ده ستور دراوه به فه رمانده کانی سوپا بۆ جێبه جێکردنی بۆمبارانی کوێرانه و به کارهێنانی توپخانه و هه لیکۆپتەر و فپۆکه له هه موو کاتیکیدا به شه و و به رۆژ بۆ کوشتنی گه وره ترین ژماره ی خه لک له م ناوچه قه ده غه کراوانه دا) وه هه وه ها له بره گی پێنجه میشدا فه رمان ده دات که (هه رکه سیك له م گوندانه دا بگریت ده بی به ند بگریت و له لایه ن ده زگا نه منیه کانه وه لیکۆلینه وه ی له گه ل بگریت و نه وانه ی ته مه نیان له نیوان ١٥- ٧٠ سالدا به ده بیت ئیعدام بکرین پاش وه رگریتی هه ر زانیاریه کی به سوود ده بیت له کات و ساتی خۆیدا ئاگادار بکریته وه)^(٢) وه سفکردنی نه و تاوانه به جینۆساید گرینگیه کی یاسایی زۆری هه یه، به کێک له خاله گرینگه کانی نه وه یه هه ر هه موو نه نجامده ران و نه وانه ی هاوکاریان کردوون به تاوانبار داده نریت، چونکه نه وانه ی به شداریان کردووه زۆر زیاترین له وانه ی له ناو قه فه سی دادگا دا نه بیندران و له لایه کی تر بۆ کورد دوو سوودی هه یه^(٣)، به کێکیان بۆ که سوو کاری قوربانییه کانی نه نغال هه م نه وانه ی زوڵمیان لیکردوون به سزاگه یشتن وه له لایه کی تر قه ره بووی ماددی و مه عنه وی ده کرینه وه، دوو مه یان بۆ گه لی کورد له رووی سیاسیه وه کیشه ی کورد زیاتر ده چێته پێش و زیاتر لایه نگری بۆ په یدا ده بیت له ئاستی نیوده وه لته ییه وه بۆ نه وه ی داوای مافه ره واکانی خۆی بکات له سه رووی

^(١) رۆژنامه ی میدیا ژماره ٢٩٥- ی سالی دوازه مه م، ٦-٢٦- ٢٠٠٧، ل ٢.

(١) مازف عومه ر گول، به جیهانیکردنی مه سه له ی کورد له بهر رۆشنایی یاسای تازهی نیوده وه لته تاندا، سیاسه تی دعو ی ژماره ٤ ی سالی سه نه م کانوونی دوومه ی ١٩٩٥، لاپه ره ١٦.

.....پشده له سهرده می نه نفال کاند.....

هه مووشیانوه مافی چاره ی خۆنوسین، بۆیه به نسیبهت گه لی کورد زیاتر پێویسته هه ولبدات بۆ ناساندنی ئهم تاوانه به جیهان و رای گشتی جیهان بۆ به رگریکردن له کێشه که مان، هه رچه نده نه ته وه یه کگرتووه کان پێویسته داوای لێبووردن له گه لی کورد بکات پێش هه موو شتی که له به رته وه ی له و کاته دا نه ی توانی به ئهرکی سهر شانی خۆی هه لبستیت و به رگری له گه لی کورد بکات له لایه ک و له لایه کی تر هه ولتی رێگا چاره یه ک بدات بۆ کۆتایی هێنانی یه کجاره کی و چاره رکردنی کێشه ی کورد، که ئهمه ش ته نها به ده ولته ی کوردی چاره سه ر ده کریت.

به کۆتایی هاتنی شالاههکانی نه نفال بۆمان ده رده که ویت :

۱- زیانیکی مادی و مه عنه وی گه وره ی به گه لی کورد گه یاند و که هه رگیز له سالانی پێشوتردا به م شتیه یه زیان به خش نه بووه، که رژیتم پیلانی هه بوو ته وای گه لی کورد له عێراقدا له ناو به ریت هه روه کو (میدل ئیست وۆچ) ده نۆسی (پروسی نه نفال له ۲۲ ی شوبات تا ۶ ی ئیلوولی خایاندو به لام پروسی تیکدان و راگواستن و شوینبزرکردن تانیسانی ۱۹۸۹، درێژه ی هه بوو، له و ماوه یه دا فراوانترین ناوچه ی کوردستان به رشا لوی تیکدان و راپێچان که وت و پتر له ۲۰۰ هه زار مرۆفی کورد له ناویران، وه له لای کوردیش ۱۸۲ هه زار که س دیاریکراوه که ئهمه ش کێشه و گرتنیکی زۆری بۆگه لی کورد به جیه یشتووه. ئه گه ر ئه و پێژه زۆره له چاوبگرین که شوینبزرکراون هێنده کاره ساتیکی گه وره یه به قه ده ر ژماره ی زۆریک

۱- له ده ولتانی دنیا قوریانی و بیسه رو شوینی لیکه وته وه.

۲- ئه گه ر ته ماشای رووبه ری شالاههکانی نه نفالیش بکه ی نزیکه ی ۷۷۲۹ کم ۲ به رکه وتووه و ئه مه بێجگه له رووبه ری ۱۴۱۴ کم ۲ سنوری پشده که له و کاته دا به رشا لوی تیکدان و راگواستن که وتووه.

۳- له ئه نجامی ئه وشا لاهه دا له ئاماریکدا که ته نها له ۱۰ قه زاو ناحیه ی گرتوته وه که ئه مانه ن (تیله کو - پێباز - قادی که ره م - سه نگاو - که لار - قه ره داغ - چه مچه مال - ئاغجه له ر - بازیان - ده ربه ندیخان) وێرانکردن به م شتیه یه بووه :-

۴- وێرانکردنی ۶۷۷ گوند که ژماره ی خیزانه کانیان ۲۳۷۹۹ بووه و کۆی دانیشتوانه کانیان ۱۲۳۹۹۷ که س بووه، له وانه (۶۰۰۷۱) که سیان نه نفال کراون.

۵- له په یامیکی به ره ی کوردستانیدا که له ۱۵ ی تشرینی یه که می ۱۹۸۸ دا ئاراسته ی پای گشتی جیهان کراوه لیستی ۴۴۸ گوندی ناوچه کانی (شیخان - دهوک - ئامیدی - ئاکری - زاخو) تێیدا هاتووه که له ماوه ی ۲۵ ی ئاب تا کو ۱۵ ی ئیلوول که به رشا لوی وێرانکردن هاتووه.

۶- ئه مه بێجگه له وه ی که شیرازه ی سیمای جوگرافی و نه ته وه یی ناوچه کانی تیکدا و هه روه ها وێرانکردنی کێلگه کشتوکالیه کان و ژیرخانی ئابووری کوردستانی داته پاند

(^۱) کمال احمد کریم، جینۆساید له عێراقدا و په لاماری نه نفال بۆ سه ر کورد، هزر ((کۆفراتیکی روژنبیری مه عریفی وه رزیه)) مه لبه ندی روژنبیری هیوا ده ری ده کات، ژماره ای هاوینی ۱۹۹۸، ل

(^۲) د. کمال سه عدی، ناساندنی تاوانی نه نفال به جینۆساید گرینگیه کی یاسایه هیه، هه رێمی کوردستان (هه فته نامه یه کی گشتی کلتوریه وه زاره تی روژنبیری ده ری ده کات) ژماره ۴۱۹ له ۳ ته مه ورزی ۲۰۰۷، لاپه ره ۱۶

جگه له سوتاندنی خاکه که ی به کیمیا باران و ژه هراوی کردنی سه رچاوه ناویه کان و له ناوبردنی سامانی ناژله لی له کوردستاندا، که له یه کیک له راپورته کانی (یه کیتی جیهانی مافی مرقدا هاتوو له ۷ ملیون سهر مه ر که له سالی ۱۹۸۵ له کوردستاندا سهرژمیری کراوه، تنها ۵۰ هه زار ماوه، و هه روه ها هه زاران شانیه میش له کوردستان له ناوبراون نه مه بیجگه له شوینه میژوو یه کان و په رستگاکان وه ک مزگهوت و کلیسه و قوتابخانه که هه موویان ویرانکران.

۷-- کومه لیک له وانیه که له زیندانه کانی رژیم گه رابوونه وه ژیا نی زیندانه کان به شیوازی جیا جیا ده گپرنه وه که له لایه ن کومه لیک نوسه ر چاوپیکه وتنیان له گه ل کراوه، وه ک له کتیه کانی عارف قوربانیدا هیه، کاتی روداوه کانی گرتن و زیندانی کردنیان ده گپرنه وه، باس له بی ویزدانی و ژالمی نه و سهربازانه ی گرتوخانه کان ده کهن که چو ن مندالی کورپه یان له باوه شی دایکیدا جیا کردوته وه نه لاین (کومه لیک عه سکه ری په زانگران هاتن، خوینیان گه لی تال بوو له وعه سکه رانه نه نه چون که هاتن گرتمانیان) هه روه کوشایه تحال (رهحه مه عبدالکریم بابا یوسف) ده لیت: که گه یان دینیانه تو بزاوا مه عه سکه ریکی گه وره بوو، به جهیشیکی زور دهره درابوو هه موو قاعه قاعه ی دریزبوو دامانیان گرت کومه لی عه سکه رهاتن شیوه یان به عیراقی نه نه چوو هه موو رهش رهش لهج قهوی بوون . زور زالمه مناله کانیا ن لیمان سهند، منال به زوری خو ی نه نوساند به دایکیه وه به پهل پاکیشان وتیه لدان جیا یانیا ن کرده وه، نازانم رهحمی خوا له دلیا ن نه بوو، و هه روه ها مندالی شیره خو ره به رمه مکه کانیشیا ن لیمان نه سهند، ژن خو ی نه نوساند کورپه که یه وه خو مان نه دا به زه ویداو مناله کانمان نه خسته ژتر خو مانه وه به قز پاکیشان به رزمانیا ن ده کرده وه و مناله کانیا ن گشتی لیمان سهند . و هه روه ها (به هیه نه حمه د قادر) شایه تحالیکی تره ده لی: له ناواقعه که که وتنه مندال جیا کردنه وه به خوا من بوکیکم ۳ مندالی پیبوو بچوو که که یان تازه له دایک بو بوو بردیا ن . دایکی خو ی دابوو به سهر کورپه که دا نه و عه سکه ره پزا تالانه هه ر به قز پاکیشان به رزیا ن کرده وه و منداله که یان برد، زیره ی مندال گه یشته لای خوا، جیا کردنه وه ی منداله کان کاره ساتیکی تربوو به سهر گیراوه کاند هاتبوو له دوا ی جیا کردنه وه ی پیاوه کان و کچه گه نه جکان، نه مه بیجگه له شیوازی تر وه ک شایه تحاله کان ده لاین، روژیک هاتن به فیشقه ده رمانیکیا ن به سهرماندا رزان . نه مانزانی چی بوو . خوا ناگاداره پوژئی دوا ی نه وه دارو به ردی نه و قاعه یه بوو به (نه سپی)، مندال توشی نه خو شی بوو گشتی پیستی بوه زام . تومه س هی نه و ده رمانه یه منال گه پوگول بوو لیی که وته مردن، و هه روه ها (سامان عوسمان فهره ج) ده لیت: نه خو شیه کی خراپ له ناو منالان بلابوو وه . منالیکی زور مردن من دوو خوشک و براهه کم مردن که ریزان ته مه نی دوو سالبوو، وه (سوزان) ته مه نی یه ک سال بوو، وه یوسف ته مه نی چوار سال بوو، توشی نه و نه خو شی یه بوون زور لاواز نه بوون پیستیان نه نوسا به ئیسکیانه وه، و هه روه ها (نه سمه ر عبدالعه زین) ده لیت: که منداله که م نه خو ش که وت . هاتن لیمیا ن سهند . نازانم سوتانیا ن چیا ن لی کرد، که هاتن لیتم سهند منداله که خو ی نووساند بوو به سینگمه وه منیش نه مو یست نه یانده می به لام بردیا ن، ئیستاش کزه ی هه رله جه رگمدایه که به حال چاوی هه لیری و لیوی دا به یه ک داو یه ک دووچار وتی :

محمه مدعلى محى الدين دهلى: كومه لى سه گيان هيتابو يه كى نه ونده ي ورچيك نه بوو. وه كه سه كه ره كاني تو بزاوا رهش بوون. جه نازه ي مردوه كانيان نه خسته بهر نه و سه گه ره شاننه. من خوم چند جار سهره زه لامم بينيوه به دهم سه گه په شه كانه وه، و هه روه ها (جوامير حه مه سه عيد حه مه سالح) كه له دايكبووى ۱۹۷۵، ده لى: نيمه منال بووين سه رمان نه كرده هه موو كونيك او خه به رمان بو پيره كان نه برده وه، نيمه ناشكرامان كرد كه مردوه كانمان نه دهنه سه گه په شه كان) كومه لى سه گى نزرگه ورو دپوون. له ده وري قاعه كانمان بوون هه ريه كى بمردايه تهرمه كانيان نه خسته به ردهم سه گه كان. سهره تا خه لك كه متر ده مردن، هه ريه ك دوو سه گه كان هه ليان نه دپى وهر نيسكه كه يان نه هيتشته وه. به لام دواتر مردوو نه ونده نذر بوو بوو سه گه كانيش لى بيزار بوو بوون، و هه روه ها (نه جمه قادر عه لى) ده لى: حه جايك هه بوو ده تگوت سه گى هاره بو گيانى نه و خه لكه... كومه لى سه گى په شى هيتابو نه ووت ديون، نه يانوت نانيان ناده ينى بوئه وه ي برسى بن به شكم نيوه بخون، و هه روه ها (فه وزيه مه حمود) خه لكى گوندى كاريزه ي ده لو كه ۷ مانگ له نوگره سه لمان بووه ده لى: من خوم سه گم بينى سه رى زه لامى به دمه وه بوو - سه گى چى تانيستا سه گى وا كه وروم نه بينيوه، و هه روه ها هه موو شايه تحاله كاني نوگره سه لمان له وده ا يه كده گر نه وه كه روزه نه ته نها يه كه سه مونيان داوه پيتيان و نه ويش سه مونيكى نذر په ق بووه و ناچار بوون كه له تاودا بيخوسينن ياخود بيكوتن و وه نارد بيخون يان تينو يتى و برسيه تى نذرى كه رما له تينودا خنكاوه يان له برسان وشك بونه وه و نازارى ده رونيان داون، هه روه كو نه مانه ده لى: (محمه د عه لى محى الدين) ته من ۶۲ سال ده لى: به و گرمايه ي نه وى كه مه گر جه ه نه م وابى پوزى يه كه جار ناويان نه داپيمان. نه ويش له قرچه ي كه رماكه ي نيوه پودا ناويكى كه رم و يه كه سه مونى ره ق نيتر نه وه هه موو خواردنت بوو. پاش يه كه سه عات نه هاتن ته فتيشيان نه كرد. نه يانزاني نيمه هه نديكمان به پوزوين، سه مون و ناوه كه يان ليتمان نه سه نده وه، و هه روه ها (به هيه نه حمه د قادر) كه پيره ژنيكى ته من ۷۵ سال بووه ده لى: نه وزالمانه بوئه وه ي نويزو پوزوه كه مان پى تهرك بكه، ناويان نه دده ا پيمان بو ده ست نويزه لگرتن. به لام ته يمومان نه كرد. جارى وابو له سهر نويزه كه نه مانيان دايه به رشه په لاخ، و هه روه ها (محمه د حسين حسن شيخ نه حمه دى نيمامى ته كيه) ده لى: كابرايه يه كه له نوره ي ناوه كه ي دا له تينوا په لامارى ده ستى عه سه كه ره كه ي دابو تاسقونده ي ناوه كه ي له ده ست وهرگرى وتير دلى خوى له وناوه بخواته وه. (حه جاج) له وكاته دا چاوى له مه ده بيت و وه كورگ هات و كومه لى پاسه وانى له گه ل بووه (عه سه كه رو كابراشى) هه ردووكيانى بردوو هه ليانى واسيوه به دوو عه مووده وه به دوو عه سه كه رى تر به كيتل يه كى هه شتا جار كوتايانيان، به م شتيره يه له خه ليان نه دا به لي دان و برسكردن و به تينو وكردن ريخوله ي نه و خه لكه يان گشت وشككرده وه دنياه كه خه لك هه روا له برسا مردن.

به لام به نيسبه تيمه كاني گولله بارانكردن، له شالاهه كاني نه نفالدا روزه نه چهن دان كومه لكورى نه نجامدراوه به تاييه تى كه نه جكان ده سه ده سه ته له شو ينى ناديار

.....پشده له سهرده می نهغاله کاند
.....

گولله بارانکرون که هه ندیک له مانه که ژماره یان ته نها (۸) که س بوون رزگاریان بووه و سه رگوزشته و دیمه نی دلت زیننی و باس ده که ن مروژ له ئاستیاندا سه رسام ده بیت وله لایه کی تر نه گهرنه وانه نه بان نه م کاره ساته به شاراوه یی ده مایه وه که نه مهش ناوه کانیانه :-

۱- تهیمور عه بدوللا له دایکبووی ۱۹۸۰ گوله جو.

۲- عومهر له دایکبووی ۱۹۶۶ گوندی جافان.

۳- ئیبراهیم له دایکبووی ۱۹۶۵ کانی قادر، باوکی چوار مندال بووه.

۴- عوزیروه هاب محهمد سلیمان خه لکی ته رحیل، له کاتی نهغالدا ۲۵ سال بووه و پیشه ی کرکاری بینابووه.

۵ - محهمد حه مه عه لی ۱۹۵۶ خه لکی گوندی عه لیانی تازه.

۶ - نهوهر ته یار.

۷ - فه ره ج له دایکبووی ۱۹۵۰ گوندی توپخانه.

۶- مسته فا ته من ۳۸ سال خاوه نی ۹ سه رخیزان بووه نه وکاته و خه لکی گوندی توپخانه بووه.

هه ره یه کیک له وانه جوړیک له چیرۆکی ده ربازبوونی خوی ده گیرپته وه که چۆن پزگاری بووه که هه موویان باس له گولله بارانکردنی به کۆمه لی گه نجان ده که ن که روژانه به سه دان زینده به چالکرون هه ره که محهمدی ته من ۲۲ سال که خاوه نی دوو ژن وحه وت مندالبووه خه لکی گه رمیان بووه ده لیت : له قه لای سه ربازی قۆره توو، سی شه ومانه وه پاشان ره وانه ی توپزاواکراین له وی ژن و منداله کان جیا کرانه وه هیچ کامیان به زیندوویی نه گه رانه وه، محهمد پاش دوو روژ له توپزاوا بیته وه ی نه پرسیری لی بکه ن و نه هیچ خواردنیان پی بدن روژی سیته م گارده کان دینه قاوشه که ی که نزیکه ی ۵۰۰ گیرای تیدابووه، جووت جووت دهستی پیاوه کان به یه که وه ده به ست و بردنیان بولای پزیک ئوتومبیلی به لک ره نگ، به گه یشتنیان بۆ شوینی گولله بارانکردنه که به ندیه کان له تاریکیدا خیرا به پال کرانه ده ره وه باخه لیان گه راون بۆ هه رناسنامه وپاره یه ک، پاشان له جیتی که له بچه په تیکی درژیان هیناوه به یه ک ریز دهستی چه پی هه ر هه موویان به یه که وه به ستوته وه پیکه وه که نه مانه ۲۸ که س بوون، پاشان پییان گوتوون یو له لیواری خه نده که که بکه ن نه مجار گولله بارانیان کردوون، به لام به هوی گرتی په ته که ی دهستی محهمد شل بووه توانیویه تی له مه چه کی خوی بکاته وه، دواتر خوی گه یاندوته وه کوردستان، نه وانی تریش هه ره که یان به شیوه یه ک خویان پزگار کردوه، هه ره که مسته فا ده گیرپته وه پاش گولله بارانه که بۆم ده رکه وت که هیچ گولله یه ک به ری نه که وتوه و سوپاسی خوی گه ره ی کردوه وه ولای داوه به لاییه کدا دزه بکات، کاتیکیش که وته جووله ههستی کرد چوارده وری هه موولاشه ی کوژراوه، نه و جا که وته هه ولای نه وه ی پشتوینه که له دهستی بکاته وه، زوری پینه چوووه گارده کان دوو به ندی تریان هیناوه له چاله که دا گولله بارانیان کردوون، پاش رویشتنی گارده کان هه ولای کردنه وه ی چاوه کانی داوه دواتر که سه یری کردوه له چالیکه کی که م هه لکه ندرای درژدا پاکشاوه که له وانه یه بیست پی پان و هه ژده ئینجیش قولبیت، له وه سه ری چاله که شه وه بلدۆزه که ده رچوو بوو، له ولاشه وه پوانی تاچاو برکا چاله که

درېژبووه ته وه و پرېوو له سهدان لاشه، کاتیک له شوپنه که دور که وتوته وه چاوی به شوانیکې پیر که وتوه و پرسپاری لې کردوه ئیره کوپیه له وه لامدا گوتوویه تی (رومادی) شوانه که بوی باس کردوه که کوردیکی ئیرانیه و له ئوردوگایه که له ونزیکانه نیشته جی یه، به لام به سه رهاتی تیمور که له هه موویان بچو کترېوو به لگه ی ئاشکرایه که گولله بارانکراوان ته نها گهنج و پیاو نه بوون به لکو نیوه ی بیسه رو شوینکراوانی گهرمیانې باشوورو دولی زئی بچو ئافرهت و مندالوون، که تائیتستاش تاقه شایه ته که واکومه لکوژی ئافرهت و مندالی به چاوی خوی دیوه .

۸ - دواي ليېوردنه که ش نه نفال به رده وام بووه،

۱- نه وانه ی دهرېاز بوون له کاتی کیمیا بارانه که ی هه له بجه و چونه ئیران پاش لیېوردنه گشتی یه که نه وانه ی له ئیران گه رانه وه به شیکیان لې گرتن و تیکه ل به خه لکه نه نفال کراوه که یان کردن و گه لیکیان لې سه رنگوم کران، نه وه ی تریشیان راپیچی ئوردوگای به رجوشتری لای هه ولیر کردن و له وی به دهست به سه ری مانه وه تاکو راپه رپنی به هاری سالی (۱۹۹۱) هه روه که و شایه تحال (گه لاویژ ئاده م که ریم) ده لیت: (کاتیک ئاواره ی ئیران بووین له خیمه ی ته بلیفات بانگه وازیان کرد لیېوردنی گشتی هه یه و عیراقیش بۆ ئاوه دان ده کاته وه، له بهر ژور ناخوشی بارو گوزه رانمان ناچار بووین، خه لکه که به زوری چوون و نوره مان گرت بۆ ناووسین و به دوو سی ژور ژبه ی نه و خه لکانه ناوی خویان نوسی ... ئینجا هیلئیل نه حه مه ریان له گه ل ناردین تاکو گه یشتینه ناو خاکی عیراق .. له مه رزی ته ویله سه یاره یه کی زوری عیراقی ئاماده بوون سواریان کردین، کاتیک زانیمان له ته ویله و خورمال لایان نه داو به ره و هه له بجه نه گه رانه وه به ره و سه یدسادق رویشتن ئینجا بۆ ته واری سلیمانی و له حه وشه که دا هه موومان به یه که وه بووین ده ستیان کرد به لیڈانی خه لکه که پییان گوتین ئیوه بۆ ته له فرزیون قسه تان کردوه گوتوتانه عیراق به کیمیا یی له هه له بجه ی داوه، بۆ ماوه ی بیست ژور له سلیمانی مابنه وه دواتر ژوریک گوتیان ئاماده بن ژن و پیاو هه ریه که یان به جیا به ریگادا رویشتن له به یانیه وه هه تاکو شه و که گه یشتین شوپنیکې بیابان بوو ته نها یه که قه لای گه وره هه بوو بردیانینه ژووره وه ته ماشامان کرد بینایه که له ناوه وه ژور گه وریه و خودا ئاگاداره و درونی یه نه گه ر بلیم جیگای نیوه ی خانوه کانی هه له بجه ی تیا نه بووه وه سی قات بوو خه لکی ژور تیدابوو که ئیمه چووین، به یانی له خه لکی ناو نه ویمان پرسى ئیره کوئ یه ؟ گوتیان قه لعه ی نوگره سه لمانه و ئیمه له نه نفال کانی قه راخ و جاف بووین، میرده که م که ناوی (نه کرهم) بوو پیشت هر هچ نه خۆشیه کی نه بوو به لام پاش ماوه یه که به ووی ناله بارى ژیانمانه وه نه کرهم مرد، به مردنی نه کرهم دایکی نه کرهم نه و شه و ته به یانی له سه ر جه نازه که ی بوو نه ی گوت نابیت سه گ بیخوات من خۆم ... قه پی له لاشه ی نه کرهم نه گرت و نه یگوت لاشه که ی خۆم نه یکه مه وه ناوسکی خۆم با سه گ نه یخوات، ده مه و به یانی دایکی نه کرهم نازانم دلئ ته قی .. نازانم به رگه ی ئازاری مردنی نه کرهمی نه گرت .. نازانم یان نه و سوینده بوو که خوارد بووی نه بی مه رگیش له یه کمان جیا نه کاته وه ... به سه ر ته رمه که ی نه کرهمی کوپیه وه نه ویش گیانی ده رچوو ..^(۱)، نه مه یه کیک بوو له ژیانی قوربانیه نازاد بووه کانی

(۱) عارف قوربانی، شایه نفال کانی نه نفال، سرچاوه ی پشوو، ل ۵۶.

ب - خه لکی گوندی ناشوووریه کانی وه کانی به لاف (له ناحیه ی به رواری بالا) و میژی (له سه سه ننگ) و گوندکۆسه له (دۆسکی) هاوکات له گه ل گونده کانی کورده موسلماننه کانی دراوسییان سوتان و تیکدران به ناچاری ئاواره ی تورکیا بوون له کاتی لیبورده نه گشتیه که ئه وانیش گه رانه وه خه لکیکی زۆری په نابهری ئیزیدی و مه سیحی به پاسی تورکی له ئاوی خاپوور په رینه وه و له خالی سه ر سنووری (ئیراهیم خه لیل) خۆیان دایه دهستی سوپای عیراقه وه، ئه فسه ری ئیستخبارات که چاودیتری گه رانه وه یان ده کردن، داویان له ئیزیدی و مه سیحیه کان کرد که خۆیان بناسینن و پاشان پییان گووتن به جیا له شوینیک بووه ستن دواتر پییان گوتن، پیاوان ده گه پینه وه بۆ یه که کانی سه ربازی ئه گه ر سه ربازی راکردووبن، ژن و مندالیش ره وانه ده کریته وه بۆ ماله کانیا ن به لام دواتر وا ده رنه چوو ناشوووری و ئیزیدییه کان یان ناردن بۆ قه له ی دهۆک که شه ش هۆده یان له نهۆمی دووه می قه لاکه داگیر کردبوو، دواتر هه موویان بی سه رو شوین کران، (میدل ئیست وۆچ) چاوپیکه وتنی له که ل قه شه یه کی ناشوووری کردبوو، ده لێ: (که وا لیستیکی ۲۵۰ که سی مه سیحی کۆکردۆته وه که له ماوه ی ئه نفال و گێژنه ی دوا ی ئه نفال دا بی سه رو شوین کران،

۹- له دوا ی روخانی رژیمی به عس، له شاره کانی (به غدا و به سه ره و نه جف و که رکوک و موسل و ئه بوغریب و رومادی و چه ندین گۆپی به کۆمه ل دۆزرانه وه که هاوالاتی عیراق به کورد و عه ره ب و نه ته وه کانی تری تیدابوون و هه روه ها کۆمه لیک گۆپی به کۆمه لی سه ربازه ئیرانیه کان که له ماوه کانی شه ری هه شت ساله ی نیوان عیراق و ئیران دا دیل کرا بوون، که ده کریت بلین : شوین نه ماوه کاربه ده ستانی رژیمی به عس خه لکیان تیدا گولله باران نه کردبیت و له شوینی جیا جیا به نه ئینی زینده به چالیا ن کردوون، که گرفت ی گه وره ش له دوا ی دۆزینه وه یان ناسه رینه وه، له به ر ئه وه ی هیج به لگه یه کی ناسینه وه یانی له گه لدا به جی نه هیشتون که ژماره ی گۆره به کۆمه له کانیش تاکو ئیستا مه زهنده کراوه به (۴۰۰) گۆپی به کۆمه ل^(۱).

که ره ره چه نده ئه م ریزه یه ش به رده وام له به رز بوونه وه دایه چونکه زۆر شوین تاکو ئیستا وه ک پیویست نه پیشکیندراوه، وه پیویسته بگوتریت له دوا ی پرۆسه ی ئازاد کردنی عیراقه وه ده سترکراوه به دۆزینه وه ی گۆره به کۆمه له کان به هاوکاری (cpa) ی ئه مریکی هه ماهه نگیه کی باش دروست کراوه بۆ ناسینه وه ی پاشماوه ی گۆره کان به لام به گۆیه ی زۆر شوینبزر کراوه کان وه ک پیویست کارنه کراوه که هه ر چه نده چه ندان کۆمه ل دۆزرانه ته وه که تاکو ئیستا به م شیوه یه ...

۱ - له رۆژی (۲۹) ی نیسانی (۲۰۰۳) هه وت گۆپی به کۆمه لیا ن له تۆبزاوا نزیک که رکوک دۆزییه وه که ته رمی (۱۵۰۰) هه تا (۲۰۰۰) که سی تیدابوو که هه موویان قوربانیانی کاتی ئه نفال ه کانی (۱۹۸۸) بوون

۲ - له سالی (۲۰۰۴) له ناوچه ی هه زه ری موسل ته رمی (۱۲۳) قوربانی له لایه ن گروپی (pa) ی ئه مریکی ده ره ئیرانه وه که (مایکل سۆنی تریمبل) ئه ندازیاری مه ده نیه له بواری به لگه ی جینائی له کارو باری گۆپی به کۆمه لدا پسپۆره، وه ک شایه تحالیک ی بیانی

(^۱) رۆژنامه ی هه ولێر ژماره (۴۴۵) ی رۆژی ۱۱- ۱- ۲۰۰۹.

.....پشده له سهرده می نه نفال کاند.....

به شداری دادگایکردنه که ی (صدام حسین) ی کرد له رۆژی پینچ شه ممه له به رواری (۲۰۱۱-۲۰۰۶) و له به رده م دادگا به ووردی باسی ئه و گۆره به کۆمه لانه ی کرد که له سهرده می رژیمی به عس ئه نجامدراون به تاییه ت نمونه ی گۆره به کۆمه له کانی چه زه ری موسل و موسه نای کرد که وه ک تیمیکی شاره زا ئیشیان له سه ر کردوه و هه لیان داوه ته وه به تاییه تی ئه و گۆره ی که (۱۲۳) قوربانی تیدا بووه، که (۲۵) ژن و (۹۸) منال بوون، ئه وه شی روون کردۆته وه که جل و به رگه کانی قوربانیه کان، هه مووی جل و به رگی کوردی بوون.

۳ - له لایه ن هه مان لیژنه وه (cpa)، (۱۵۰) قوربانی تر له سنووری سه ماوه ی پارێزگار موسه نا بووه، ده ریان هیناوه ته وه که ئه وانیش کورد بوون، قوربانانی هه ردوو خالی (۲، ۳) له رۆژی (۲۰-۴-۲۰۰۷) تهرمه کانیا ن له رێگه ی فێۆکه خانه ی هه ولیر گه رانه وه بۆ کوردستان و پاشانیش هه موویان له سنووری دۆلی جافایه تی به خاک سپێردران.

۴ - له رۆژی ۱۶ - ۱۰ - ۲۰۰۵، (۵۰۴) قوربانی که به هۆی جل و به رگه کانیا ن ناسراونه وه له بارزانیه کانی سالی (۱۹۸۳) بوو که یشتنه وه کوردستان و له رۆژی ۱۷ - ۱۰ - ۲۰۰۵ له بارزان به خاک سپێردران.

۵ - له رۆژی ۱۶ - ۱۱ - ۲۰۰۸ رووفاتی ۱۸۷ ئه نفالکراوی گه رمیا ن گه یشتنه وه خاکی کوردستان و دوا ی پشکنینی دادی هه ولیر، له رۆژی ۱۴ - ۴ - ۲۰۰۹ له سنووری گه رمیا ن به خاک سپێردران، که ئه مانه به شیکی که می ئه نفالکراوه کان بوون تا کو ئیستا دۆزراونه ته وه.

۶ - نوسینگه ی مافی مۆف له پارێزگای دیوانیه له ۱۲ - ۵ - ۲۰۰۹، دۆزینه وه ی گۆرپکی به کۆمه لی راگه یاند که ۱۰۰ ته رمی تیدا یه و هه موویان کوردن، و هه روه ها هه مان رۆژنێکه ی ۸۰ گۆری به کۆمه ل له چه مرین و چه زه ر دۆزرا نه وه که سه رجه میا ن کوردن و مه زنده ی ۶ شه ش هه زار که س ده کریت، هه رچه نده لی کۆلینه وه له سه ر رووفاته کان ئاسا ن نه چونکه به پیتی ژماره (۵) ی سالی ۲۰۰۶، یاسای گۆری به کۆمه ل نابیت به بی پهمانه ندی حکومه تی عێراقی گۆره به کۆمه له کان هه لیدرینه وه که ئه مه ش بۆ کوردباشه و به لام پیویسته ده ستخۆشانه له وه زاره تی شه هیدان و ئه نفالکراوه کان بکه ی ن که پۆلی به رچاوی هه بووه له ئاشکرکردن و هینانه وه ی رووفاتی ئه وشه هیدانه .

سهرچاومکان

یه که م :- سهرچاوه کوردیه کان

- نه مین قادر مینه، نه منی ستراتیژی عیراق و سی کوچک هی به عسییان، (ته رحیل- ته عریب- ته بعیس)، له بلالو کراوه کانی سه نته ری لیکۆلینه وهی ستراتیژی کوردستان سلیمانی ۱۹۹۹.

- پروفیسور دکتور خلیل ئیسماعیل محهمه د، لیکجیا کردنه وهی شوینی شالاه کانی نه نفال له هه ری می کوردستانی عیراق، سه نته ری برایه تی ۲۴ هاوینی ۲۰۰۲.

- پروفیسور د. خلیل ئیسماعیل محهمه د، جوگرافیای هه ری می کوردستانی عیراق - کتبی سه نته ری برایه تی ژماره ۳ سی سالی ۱۹۹۸.

پروفیسور د. شوکریه ره سول، بارزانی و کیشی کورد له نیوان ده وله ته زله یزه کان و ده وله تانی ناوچهیدا (۱۹۴۵-۱۹۷۵)، کۆنگره ی یاده وه ری سه د سالی بارزانی نه مر، به شی یه که م - هه ولیر ۲۰۰۳.

- پارێزه، هه ژار عه زیز سورمی، کورد و جینۆساید و ئیباده کردن، هه لۆیستی یاسای نیوده وه لی، له بلالو کراوه کانی ده زگای توێژینه وه و بلالو کردنه وهی موکریان، چاپی دووه م - هه ولیر ۲۰۰۶.

- پارێزه گرپان نه ده م، نه نجامه یاساییه کان و بریاری دادگاله سه ره نه نفال، رۆژنامه ی چاودیر، ژماره (۱۳۴) له ۷-۹-۲۰۰۷.

- جه زا توفیق تالیب، بایه خی جیۆپۆله تیکی دانیشتوانی هه ری می کوردستانی عیراق، له بلالو کراوه کانی سه نته ری ستراتیجی کوردستان، سلیمانی ۱۹۹۹.

- جه مال شیخ نوری، ویرانکاری و تاوانه کانی به عس له بیره وه رییه کانمدا، سلیمانی ۲۰۰۵.

جانانان رهنه ل، به م تاوانه لیبوردنی چی؟ سه لاهه ددین ئاشتی له فارسییه وه وه ریگێراوه ته سه ر زمانی کوردی، چاپی یه که م ۲۰۰۳ (نوسه ر)، خه لکی ئامریکایه به چه ند زمانیک نه م کتبی به وه رگێردراوه).

- خه بات عبدالله، بنه ما تیۆرییه کانی جوگرافیای عه سکه ری کوردستانی باشوور، وه زاره تی رۆشنبری، چاپی یه که م سلیمانی - ۲۰۰۱.

- دکتور عبدالله غفوری، نه تنۆ دیمۆگرافیای باشووری کوردستان، چاپخانه ی وه زاره تی په روه ده، چاپی یه که م هه ولیر ۲۰۰۶.

- دکتور عه بدوللا غفوری، جوگرافیای دانیشتوانی کوردستان، ستۆکهۆلم هاوینی ۱۹۹۴.

- دکتور جه بار قادر، نه نفال ده رهاویشته ی ره گه زپه ره ستی و تۆتالیتاریزم و کۆمه لگهی داخواه، سه نته ری برایه تی ژماره ۲۴ سی سالی ۲۰۰۶.

- دکتور عه بدوللا محهمه ده لی و مامۆستا مسته فا محهمه د که ریم، نه نفال سی وراپه رینی جه ما وه ری چه مچه مان له ۱۱- ۴- ۱۹۸۸، سه نته ری برایه تی ۲۴ هاوینی ۲۰۰۲.

- دکتور سعدی به رزنجی و عبدالفتاح عبدالرزاق مه حمود، ده ستیوه ردانی مړوی نه ته ویه کگرتووه کان له کوردستانی عیراق بپاری ٦٨٨، سه نته ری بریه تی ژماره ٢١ ی پاییزی ٢٠٠١ هه ولیر.
- دکتور مارف عومر گول، پۆلینکردنی تاوانه کانی نه نفال به گویره ی جوړه کانی جینۆساید، سه نته ری بریه تی ژماره ٢٤ ی سالی ٢٠٠٢، هه ولیر.
- دکتور ناصح غفور، چه ند لایه نیک له که له پووری نیشتمانی و خه بات گپانه ی بارزانی نه مر، له بلاوکراوه کانی مه کته بی ریکخستنی پتشمه رگه، زنجیره ٥٠.
- دکتور مارف عومر گول، جینۆسایدی گه لی کورد له بهر روشنایی یاسای تازه ی نۆده وله تان دا، سه نته ری لیکۆلینه وه ی ستراتیجی کوردستان - سلیمانی ٢٠٠٢.
- دکتور مارف عومر گول، پۆلینکردنی تاوانه کانی نه نفال به گویره ی جوړه کانی جینۆساید، سه نته ری بریه تی ژماره (٢٤) هاوینی ٢٠٠٢.
- ٢٩- دکتور جبار قادر، چه ند بابه تیکی میژوی کورد، ده زگای چاپ و په خشی سرده م، چاپی به که م - سلیمانی ١٩٩٩.
- د. خلیل ئیسماعیل محمه د، کۆنگره ی ٩٠ سالی له دایکبوونی بارزانیی نه مر - هه ولیر - سه لآحه دین - له ١٤-١٧-٩-١٩٩٣ - کوردستان.
- کریس کوچیرا، کورد له سه ده ی نۆزده و بیسته م دا، وه رگپیرانی (حه مه که ریم عارف) چاپی سیه م هه ولیر ٢٠٠٦، (کریس کوچیرا نوسه ریکی فه ره نسبه).
- دکتور ره شاد میران و مامۆستایوسف مه عروف دزه بی، تاوانی نه نفال به رامبه ر به کورد، سه نته ری بریه تی ژماره ١٩ ی به هاری ٢٠٠١.
- دکتور عه بدوله حمان قاسملو، کوردستان و کورد، لیکۆلینه وه یه کی سیاسی ئابوورییه، وه رگپیرانی له ئینگلیزییه وه بۆ کوردی (عبدالله حه سه ن زاده)، چاپی دووه م، هه ولیر، ٢٠٠٦.
- دقید ماکداول، میژوی هاوچه رخی کورد، نه بوویه کر خوشناو له فارسییه وه کردوویه تی به کوردی ٢٠٠٥، هه ولیر.
- دکتور حسین عه بد عه لی، لپرسراویتی تاوانه کانی نه نفال له بهر روشنایی یاسای تازه ی نۆده وله تی تایبه ت به مړۆف، سه نته ری بریه تی ژماره ٢ هاوینی ٢٠٠٢ - هه ولیر.
- شه ری ناوخوی کوردستانی عیراق چۆن ده ستی پیکردوو کی به پرسیاره، له بلاوکراوه کانی مه کته بی ناوه ندی دیراسات و توپژینه وه ی (پارتی دیموکراتی کوردستان) ژماره ٢٩ چاپی به که م ١٩٩٧.
- شه وکه ت مه لآ اسماعیل حسن، رۆژانی له میژوی شوپشی نه یلول ١٩٦١-١٩٧٥ چاپخانه ی وه زاره تی په روه رده - هه ولیر چاپی به که م ٢٠٠٧.
- شوپش حاجی ره سول، نه نفال، کورد و ده وله تی عیراق چاپی دووه م - سالی ٢٠٠٣.
- عارف قوربانی، شایه تحاله کانی نه نفال، به رگی سییه م، ١٨ ی شوباتی ٢٠٠٣.
- عومر عوسمان، خواکۆرک بۆچی، ده نگی پتشمه رگه ژماره (٨٨) ی ته موزی ٢٠٠٥.
- عومر نوره دینی، سیسته می نوپی جیهانی و دۆزی کورد، کوردستانی عیراق وه نمونه، لیکۆلینه وه یه کی شیکاری سیاسی، چاپی به که م سالی ٢٠٠٣ - هه ولیر.
- عه داله ت عومر سالیح، نه نفال وئافره تی کورد، ده زگای ئاراس، هه ولیر، سالی ٢٠٠٢.

.....پشدر له سەردەمی ئەنفالەکاندا.....

- عبدالله كەرىم مەحمود، رەشەبای ژەهر و ئەنفال، وەزارەتی رۆشنبیری، بەرگی دووهم، چاپی یەكەم - سلیمانی ۲۰۰۲.
- عبدالله غفوری، جوگرافیای کوردستان، دەزگای چاپ و بڵاوکراوەی موکریانى - چاپی دووهم - هەولێر ۲۰۰۲.
- غەفور مەخموری، بەەرەبکردنی کوردستان، له بڵاوکراوەکانی لیژنەى بالای بەرەنگاریبۆنەوێ بە عەرەبکردنی کوردستان - چاپی دووهم - سالی ۲۰۰۶ - هەولێر.
- فریشتەكەو، کارەساتی هەلەبجە، تۆژینەوێهەکی سایکۆلۆژی دەرئەنجامە شاراوەکانی کارەساتی هەلەبجە، هەولێر چاپی یەكەم، دەزگای ئاراس ۲۰۰۸.
- فرمان عەبدولرەحمان، پاكتاو کردنی رەگەزی کورد له کوردستانی عێراقدا، لیکۆلێنەوێهەکی (جوگرافی و سیاسى و مێژووی) یە لەسەر پرسی سەسەکانی بە عەرەبکردن و راگواستنی دانیشتون، دەزگای چاپ و پەخشى هەمدی، سلیمانی ۲۰۰۶.
- فاتح رەسول، بنچینەى مێژووی بیرۆکەى چەپ له کوردستان، چاپخانەى چوارچرا، چاپی دووهم، ۲۰۰۵ - سلیمانی.
- فازل میرانی، بیرۆکەى سەرورەى و پەرنەسیبى دەستبەردانى مێژووی له یاسای نێودەوڵەتى هاوچەرەخدا، له چاپخانەى زانکۆى سەلاحەددین، هەولێر ۲۰۰۰.
- لەتیف فاتح و مەجید سالح، کوردقەران، وەزارەتى رۆشنبیری، بەرگی یەكەم - چاپی یەكەم - سلیمانی ۲۰۰۳.
- لەتیف فاتح فەرەج، جینۆساید و کالبوونەو، چاپخانەى کاردۆ، سلیمانی ۲۰۰۴.
- میدل ئیست وۆچ، جینۆساید له عێراقدا.... محەمەد حەمە سالح له ئینگلیزیبەو وەرگیراوەتە سەر زمانى کوردی، وەزارەتى رۆشنبیری، سلیمانی ۲۰۰۴.
- مراد حەکیم محەمەد، ئاکامە کۆمەلایەتییهکانى سیاسەتى راگواستنى کورد له عێراق له سەردەمى بەعسدا، سەنتەرى لیکۆلێنەوێ ستراتیجى کوردستان، سلیمانی ۲۰۰۴.
- محەمەد رەووف عەزیز، ئەنفال و رەهەندە سۆسیۆلۆجییهکان، چاپی یەكەم - سلیمانی ۲۰۰۵.
- مامۆستا یوسف دزەبى و محەمەد شوانى، ئامانجەکانى پرسی ئەنفال و قەزەندى سامانى مێژووی کورد، سەنتەرى بڕایەتى ژمارە ۲۴، هاوینی ۲۰۰۲، هەولێر.
- مراد حەکیم محەمەد، سیاسەتى راگواستنى کورد له کوردستانی عێراق، گۆڤارى سەنتەرى لیکۆلێنەوێ ستراتیجى کوردستان ژمارە ۱ سالی سیانزەهەم، سلیمانی ۲۰۰۵.
- محەمەد رەووف عەزیز، رەهەندە سۆسیۆلۆجییهکان، چاپی یەكەم ۲۰۰۵ سلیمانی.
- مەرف عومەر گول، بە جیهانی کردنی مەسەلەى کورد له بەر رۆشنایی یاسای نێودەوڵەتەکاندا، سیاسەتى دەوڵى ژمارە ۴ سالی سێهەم کانونى دووهمى ۱۹۹۵.
- سالار حەمە سوور باسیرە، کوشتن لەعێراق بەژەهرى سالیۆم و تراژیدیاکەى سێپوانى ناوچەى مەرگە.
- سالار مەحمود، ئەنفال و دادگا، چاپ و پەخشى هەمدی سالی ۲۰۰۷.
- سەمانسا پاوەر، ئەمریکا و ئەنفال، وەرگیرانی لەئینگلیزیبەو، بەختیارکەریم، سلیمانی ۲۰۰۸.

.....پشده له سهرده می نه نغاله کاندایه.....

- محهمه د شاکه لی، له لادیوه بۆ شار، لیکنۆلینه وه یه کی له باره ی کۆچی گوندنشینه کانی کوردستان به ره و شار، چاپی یه که م - ۲۰۰۶.

- زیاد عه بدولرحمان، تونی مه رگ،

- زهیر الجزائیری، پێش نه نغال و پاش له بیر چوونه وه، سه نته ری برایه تی ژماره ۲۴ ی هاوینی ۲۰۰۲.

- یوسف دزه یی، نه نغال، کاره سات، نه نجام و ره هه نده کانی، چاپی یه که م، هه ولیر - ۲۰۰۱، ل ۱۱۴.

- هیوا نه حمه د مسته فا، نه زمون، چاپی یه که م، ۲۰۰۷، هه ولیر.

- پێیار، قه ندیل به غدای هه ژاند، به شی یه که م و دووه م، سلیمانی ۲۰۰۸.

- سه رچاوه ی نه خشه کان، پرۆفیسۆر دکتۆر خلیل ئیسماعیل محهمه د، سه نته ری برایه تی ژماره (۲۴) هاوینی ۲۰۰۲.

: سه رچاوه عه ره بیه کان

۱- انتخابات بلا حدود، فی منشورات مکتب الدراسات و البحوث مرکزی (الحزب الديمقراطي الكوردستاني) دراسة رقم ۳۴ الطبعة الأولى ۱۹۹۹.

۲- حکومه اقلیم کردستان، وزاره حقوق الانسان، مکتب التحری لحقوق الانسان، النصوص مجموعه من الاعلانات و الاتفاقيات حول حقوق الانسان، کوردستان - ناکی - ۲۰۰۶.

۳- د. خلیل اسماعیل، مؤشرات سياسيه التعريب و التهجير فی اقليم کردستان الغبعه پالیه، اربیل ۲۰۰۲.

- مسعود البازانی، البارزانی و الحركة التحررية الكردية، الجزء الثالث، ثورت ایلول ۱۹۶۱-۱۹۷۵، اربیل ۲۰۰۲.

- ریاض العطار، انتهاكات حقوق الإنسان فی العراق، الناشر الجمعية العراقية لحقوق انسان - فرع سوريا - طبعة الأولى ۲۰۰۱.

محمة مد سالح عقراوی، الكرد والدوله المستقله وفق المعاهدات و المواثیق الدولیه، وزاره الثقافه الاقلیم کردستان العراق، اربیل ۲۰۰۵.

: گوڤار و روژنامه و گفتوگۆکانی ته له فزیۆنی:

۱- به یاننامه ی سه روکایه تی نه نجومه نی وه زیران به بۆنه ی ۱۱ ی نازاری ۱۹۷۰، گوڤاری گولان سالی هشتم ژماره ۳۷۳.

د. دلیر شاویتس، ته له فزیۆنی زاگرووس شهوی ۶- ۳- ۲۰۰۷.

مه لا عومر، گوندی بیگه لاس له رووی شوینه واروجوگرافیا و پیکهاته وه، گوڤاری پشده، ژماره (۶) ی پایزی ۲۰۰۸.

۴- دلاوه عیسا ریزانه یی، له یادی نه نغالکردنی بارزانیه کاندایه، گوڤاری دهنگی پێشمه رگه ژماره ۱۰۰ سالی ۲۰۰۶.

۵- وتاری گولانی ژماره ۵۵۹ ی ۲۰- ۱۰- ۲۰۰۵ تایبته به گه رانه وه ی ته رمی ۵۱۲ شه هید.

۶- سوره مه رگه یی، زیاره تی مهیدانی گفتوگۆکردن له روژی ۲۴- ۴- ۲۰۰۷.

.....پشده له سه ده می نه نفاله كاندا.....

۷-عه دالهت عومەر سالتج، هه نديك سه روك عه شيره تي عه ره ب به شيك له كچه نه نفال كراوه كانيان له كوپي خويان ماره كرووه . رۆژنامه ي (كوردستان پۆست) ژماره ۲۵۲.

۸-ناميق هه ورامى، نه نفال پووبه رووى دارو دهسته كه ي بووه وه، گولان ژماره ۶۰۰ ي سالى ۲۰۰۶.

۹-عومەر ئيسماعيل مارق باوزى، گوڤارى قه لادى ژماره ۴ ي ۲۰۰۶. زنار، گوڤارىكي رۆشن بيري گشتى سه ره خويه له رانيه ده ده چيٽ، ژماره ۱۴. زياد كه ريم خدر، نه نفال نه و بيري نه ي ساپيژ نابيٽ، رۆژنامه ي خه بات ژماره (۲۴۸۲) ي ۲- ۵- ۲۰۰۷.

پۆژنامه ي ميديا، ژماره (۲۹۵). عه بدوللا كه ريم مه حمود، نه نفال... رۆژنامه يه ي ئاوپنه، ژماره ۶۵ ي ۲۰۰۷. زياره تي مه يدانى و گفتوگو كردن له گه ل ستار حه مه تاهير) ۱- ۴- ۲۰۰۶. ۱۵-ديدارى تاييه ت له گه ل نووسه ر (به كرمه حمود باوه مه ر) له رۆژى ۱۴- ۷- ۲۰۰۸. ۱۶-بايزيد حسن عبدالله، قه لادى، شارى دووچار شه هيد، رۆژنامه ي (كوردستانى نو) رۆژى ۲۴- ۴- ۱۹۹۴.

۱۷-حهمه نه حمه د جاف، له بيره وه رى ۲۷ ه مين ساليادى بۆردومانى شارى قه لادى، گوڤارى دهنگى پيشمه ركه، ژماره ۴۰ له ۲۰۰۱ ناميق هه ورامى پرۆسه ي دادگاى كردنى سه دام و داروده سه ته كه ي، راپۆرتى گولان ژماره ۶۰۱ ي ۲۰۰۶.

۱۹-كمال احمد كريم، جينۆسايد له عيراقدا، گوڤارى هزر، ژماره ۱ ي ۱۹۹۸. ۲۰-د. كمال سه عدى، ناساندنى تاوانى نه نفال به جينۆسايد....، هه ريئى كوردستان ژماره ۴۱۹ ي ۲۰۰۷.

۲۱-دكتور سالتج عومەر عيسا، بۆ ناساندنى نه نفال....، هه ريئى كوردستان، ژماره ۴۲۳ ي ۲۰۰۷.

۲۲- تانياحه مه د، كچى نه نفال كراويك له ۵۸ دانيشتنى دادگاى كردنى نه نفالچيه كاندا به شدار ده بيٽ، كوردستان پۆست ژماره (۲۵۰)، ۱۷ ي ته موزى ۲۰۰۷. رۆژانى كۆنفرانسى پاگواستنى پشده ر.

وينه و به لگه نامه كان

	ناو: سالح خدر مه حمود ته مه ن: ۱۹۲۰ - گوندي قندول ته مه ن: ۶۸ سال بووه له بازگه ي سوني گيراوه له روي ۲۵ - ۱۰ - ۱۹۸۸، له گه ل هه شت كه س له خانه واده كه ي تاكو نه مرق شوينبزكراون.
	ناو: ئامينه علي مه حمود - خيزاني سالح خدر ته مه ن: ۱۹۳۱ - گوندي قندول ته مه ن: ۵۷ سال بووه له ۲۰ - ۱۰ - ۱۹۸۸ له بازگه ي سوني نه نفال كراوه
	ناو: حسين سالح خدر ته مه ن: ۱۹۶۸ - گوندي قندول ته مه ن: ۲۰ سال بوو له ۲۵ - ۱۰ - ۱۹۸۸ له بازگه ي سوني، له گه ل خيزان و دوو منالي نه نفال كراوه.
	ناو: به سي علي ئالا - خيزاني حسين سالح ته مه ن: ۱۹۷۰ ته مه ن: ۱۸ سال بووه له بازگه ي سوني له ۲۵ - ۱۰ - ۱۹۸۸ نه نفال كراوه
	ناو: نه به ز حسين سالح ته مه ن: ۱۹۸۵ ته مه ن: ۳ سال بووه له ۱۵ - ۱۰ - ۱۹۸۸ له بازگه ي سوني نه نفال كراوه

ناو : نوسهر حسين سالتج

ته مهن : ١٩٨٨

ته مهن : كه متر له يه كال

له بازگه ي سوني له ٢٥ - ١٠ - ١٩٨٨ نه نفال كراوه

ناو : صنار احمد سالتج

ته مهن : ١٩٨٥

ته مهن : كه متر له سي كال

له ١٥ - ١٠ - ١٩٨٨ له بازگه ي سوني نه نفال كراوه

ناو : كاوه حسن سالتج

ته مهن : ١٩٨٤

ته مهن : كه متر له چوار كال

له بازگه ي سوني له روي ٢٥ - ١٠ - ١٩٨٨ شوي نيز كراوه .

ناو : عه بدوللا محه مد حمد نه مين

ته مهن : ١٩١٠ - سه نكه سه ر

ته مهن : ٧٨ كال بووه

له بازگه ي سوني به چهن رويك دواي لي بوردني گشتي

١٩٨٨ گه راوه ته وه و له گه ل خيزانه كه ي شوي نيز كراوه .

ناو : عايشه مينه حسين - خيزاني عه بدوللا محه مد

ته مهن : ١٩٢٠ - سه نكه سه ر

ته مهن : ٦٨ كال بووه

ناو : خدر مه حمود بابه كر

ته مهن : ١٩٤٤ - ژاراوه

ته مهن : ٤٤ كال بووه

له بازگه ي سوني له روي ١٥ - ٩ - ١٩٨٨ ،

شوي نيز كراوه له گه ل خيزانه كه ي و نه وه يه كي ؟ .

.....پشدهر له سهزدهمی نهنفالهکاندا.....

ناو: حبیبه حه مه بابهر - خیزانی خدر مهحمود
تهمن: ۱۹۴۱ - ژاراه
تهمن: ۴۷ سال بووه
له بازگهی سونی له رۆژی ۱۵-۹-۱۹۸۸، شوینبزرکراوه

ناو: ئامانج مهحمود خدر
تهمن: ۱۹۸۷ - ژاراه
تهمن: یه سال بووه
له بازگهی سونی له رۆژی ۱۵-۹-۱۹۸۸، شوینبزرکراوه

ناو: مهحمود سالح مهحمود
تهمن
تهمن: یه رۆژ دوی لیبورینی گشتی ۱۹۸۸ گهراوه تهوه
شوینبزرکراوه.

ناو: عهبدوللا احمد وسو
تهمن: ۱۹۵۱ - باوژی
تهمن: ۳۷ سال بووه، له کاتی نهنفالی یه له بهفردا شه هید
بووه له رۆژی ۳-۳-۱۹۸۸ له چپای ئاسۆس لوتکهی
کوپکوپ، له گه له دوو مندالی به ناوه کانی (حه مه خان و فاته).

ناو: حه مه خان عهبدوللا نهحمود
تهمن: ۱۹۷۸ - باوژی
تهمن: ۹ سال بوو
له کاتی نهنفالی یه له بهفردا شه هید بووه له رۆژی ۳-۳ -
۱۹۸۸ له چپای ئاسۆس لوتکهی کوپکوپ.

ناو: فاته عبدالله احمد
تهمن: ۱۹۸۰ - باوژی
تهمن: ۸ سال بووه
له کاتی نهنفالی یه له بهفردا شه هید بووه له رۆژی ۳-۳ -
۱۹۸۸ له چپای ئاسۆس لوتکهی کوپکوپ.

ناو: عه لي نه حمه د وسو

ته مه ن: ۱۹۵۰ - باوزي

ته مه ن: ۲۸ سال بووه

له کاتي نه نفالي يه که له به فردا شه هيد بووه له روي ۳-۳ -

له چپاي ناسوس - لوتکي کورکوپ

ناو: خه ديجه نه حمه د مه حمود

ته مه ن: ۱۹۱۷ - باوزي

ته مه ن: ۷۱ سال بووه

له کاتي نه نفالي يه که له به فردا شه هيد بووه له روي ۳-۳ -

له چپاي

ناسوس لوتکي کورکوپ

ناو: فاته مه عه بدوللا سليمان

ته مه ن: ۱۹۷۶ - باوزي

ته مه ن: ۱۲ سال بووه

له کاتي نه نفالي يه که له به فردا شه هيد بووه له روي ۳-۳ -

له چپاي ناسوس - لوتکي کورکوپ

ناو: که مال حسن عه بدوللا

ته مه ن: ۱۹۵۷ زورکان - سه نکه سه ر

ته مه ن: ۳۱ سال بووه

له کاتي نه نفالي يه که له به فردا شه هيد بووه له روي ۳-۳ - ۱۹۸۸

له چپاي ناسوس لوتکي کورکوپ.

ناو: محه مه د پيرؤت مه حمود - ناسراوه به محه مه د رازاني

ته مه ن: ۱۹۵۷ - گوندي رازان

ته مه ن: ۳۱ سال بووه

له کاتي نه نفالي يه که له به رگريکردندا له شهوي ۳-۲ - ۳ - ۱۹۸۸

شه هيد بووه.

ناو: عه بدوللا ثيراهيم ئيسماعيل - ناسراوه به عه بدوللا

پشدهري

ته مه ن: ۱۹۵۸ - گوندي باوزي

ته مه ن: ۳۰ سال بووه

له کاتي به رگريکردن له شالاوله کاني نه نفال له بناري په زگه له روي

ناو: حاجی پیروټ حمد
ته مهن: ۱۹۴۸ - گرتك - سه نكه سه ر
ته مهن: ۴۰ سال بووه
له رڼځي ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوي نېزركراوه.

ناو: وه تمان قادر حمد
ته مهن: ۱۹۵۲ گرتك
ته مهن: ۳۶ سال بووه
له رڼځي ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوي نېزركراوه.

ناو: ره سول خدر كاملا
ته مهن: ۱۹۵۴ گرتك
ته مهن: ۳۴ سال بووه
له رڼځي ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوي نېزركراوه.

ناو: رهمه زان سوره پهمه زان
ته مهن:
ته مهن: له رڼځي ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوي نېزركراوه.

ناو: حاجی ناغا بايز
ته مهن:
ته مهن:
له رڼځي ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوي نېزركراوه.

ناو: پیروټ عه ولا شیخه
ته مهن: ۱۹۵۵
ته مهن: ۳۳ سال بووه
له رڼځي ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوي نېزركراوه.

.....پشده له سرده می نه نفاله کاند پشده له سرده می نه نفاله کاند

ناو: ره سول عه ولا شیخه

ته مه ن:

ته مه ن:

له رۆژی ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوینبزرکراوه.

ناو: که مال نه حمه د قادر

ته مه ن

ته مه ن:

له رۆژی ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوینبزرکراوه.

ناو: عبدالله نه حمه د شیخه

ته مه ن:

ته مه ن:

له رۆژی ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوینبزرکراوه.

ناو: نه شرف حه مه پایز

ته مه ن:

ته مه ن:

له رۆژی ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوینبزرکراوه.

ناو: ره سول حه مه ره سول پایز

ته مه ن

ته مه ن:

له رۆژی ۱ - ۸ - ۱۹۸۸ له هه وارگه ی گومی بیکۆدیان گیراوه.

شوینبزرکراوه.

ناو: نه حمه د عبدالله مینه

ته مه ن: ۱۹۵۸ - بیگه لاس

ته مه ن: ۲۲ سال بووه

له ناوچه ی قه ده غه کراو له رۆژی ۱۷ - ۵ - ۱۹۸۰، گولله بارانکراوه،

له گه ل ۹ که سی تر.

ناو: حسین ره سول حسن

ته مهن: ۱۹۵۷ - بیگه لاس

ته مهن: ۲۳ سال بووه

له ناوچه ی قه ده غه کراو له روژی ۱۷ - ۵ - ۱۹۸۰، گولله بارانکراوه،

له گه ل ۹ که سی تر.

ناو: نیراهیم همه حاجی

ته مهن: ۱۹۷۰

ته مهن: ۱۰ سال بووه

له ناوچه ی قه ده غه کراو له روژی ۱۷ - ۵ - ۱۹۸۰، گولله بارانکراوه،

له گه ل ۹ که سی تر.

ناو: عومهر عبدالله نه حمه د

ته مهن: ۱۹۵۵

ته مهن: ۲۵ سال بووه

له ناوچه ی قه ده غه کراو له روژی ۱۷ - ۵ - ۱۹۸۰، گولله بارانکراوه،

له گه ل ۹ که سی تر.

ناو: حه مه ره سول حمد

ته مهن: ۱۹۶۸

ته مهن: ۱۲ سال بووه

له ناوچه ی قه ده غه کراو له روژی ۱۷ - ۵ - ۱۹۸۰، گولله بارانکراوه،

له گه ل ۹ که سی تر.

ناو: حسن حمد وسو

ته مهن: ۱۹۶۰

ته مهن: ۲۰ سال بووه

له ناوچه ی قه ده غه کراو له روژی ۱۷ - ۵ - ۱۹۸۰، گولله بارانکراوه،

له گه ل ۹ که سی تر.

ناو: حمد ره سول وه یسی

ته مهن: ۱۹۵۵

ته مهن: ۲۵ سال بووه

له ناوچه ی قه ده غه کراو له روژی ۱۷ - ۵ - ۱۹۸۰، گولله بارانکراوه،

له گه ل ۹ که سی تر

ناو: حسن حمد حسین

ته مه ن: ۱۹۶۴

ته مه ن: ۱۶ سال بووه

له ناوچه ی قه ده غه کراو له روژی ۱۷ - ۵ - ۱۹۸۰، گولله بارانکراوه،
له گه ل ۹ که سی تر.

ناو: شه خصه حمد وسو

ته مه ن: ۱۹۴۲

ته مه ن: ۳۸ سال بووه

له ناوچه ی قه ده غه کراو له روژی ۱۷ - ۵ - ۱۹۸۰، گولله بارانکراوه،
له گه ل ۹ که سی تر.

ناو: ماموستا واحید محمه د نه مین

خه لکی به ری مه رگه یه، له نه نفالی یه کدا ناچار بوون بچن بوئیران وله
۱۷ ی نیسانی ۱۹۸۸ به ریگای سونی گه راونه ته وه و له ورژه وه
شوئینبزکراوه ..

ناو: عومه ر مینه عومه ر

خه لکی به ری مه رگه یه یه، له نه نفالی یه کدا ناچار بوون بچن بوئیران
وله ۱۷ ی نیسانی ۱۹۸۸ به ریگای سونی گه راونه ته وه و له ورژه وه
شوئینبزکراوه .

ناو: ته ها ره شید حه مه سه عید

خه لکی به ری مه رگه یه، له نه نفالی یه کدا ناچار بوون بچن بوئیران وله
۱۷ ی نیسانی ۱۹۸۸ به ریگای سونی گه راونه ته وه و له ورژه وه
شوئینبزکراوه .

ناو: که مال حه مه سعید

خه لکی به ری مه رگه یه، له نه نفالی یه کدا ناچار بوون بچن بوئیران وله
۱۷ ی نیسانی ۱۹۸۸ به ریگای سونی گه راونه ته وه و له ورژه وه
شوئینبزکراوه .

ناو: ته ها حه مه سه عید

خه لکی بهری مه رگه یه، له نه نفالی یه کدا ناچار یوون بچن بۆئیران
وله ۱۷ ی نیسانی ۱۹۸۸ بهریگای سونی گه پاونه ته وه له ورژده وه
شوئینبزکراوه.

ناو: جمال حه مه سه عید

خه لکی بهری مه رگه یه، له نه نفالی یه کدا ناچار یوون بچن بۆئیران
وله ۱۷ ی نیسانی ۱۹۸۸ بهریگای سونی گه پاونه ته وه له ورژده وه
شوئینبزکراوه.

ناو: محه مه د توفیق مه حمود

خه لکی بهری مه رگه یه، له نه نفالی یه کدا ناچار یوون بچن بۆئیران
وله ۱۷ ی نیسانی ۱۹۸۸ بهریگای سونی گه پاونه ته وه له ورژده وه
شوئینبزکراوه.

ناو: حه مه ره شید حه مه سه عید

خه لکی بهری مه رگه یه، له نه نفالی یه کدا ناچار یوون بچن بۆئیران
وله ۱۷ ی نیسانی ۱۹۸۸ بهریگای سونی گه پاونه ته وه له ورژده وه
شوئینبزکراوه..

ناو: محه مه د ره سول خدر

ته مه ن. ۱۹۷۰ - قه لادزی

ته مه ن ۱۸ سال بووه، پ. م پارتی بووه له نه نفالی یه ک
له شه پی بهرگری له گه وره قه لاهه هید بووه له ۳۱-۳-۱۹۸۸

ناو: عه لی ئیبراهیم رسو ناسراو به عه لی سوور

ته مه ن: ۱۹۷۱ جه لکان

ته مه ن: ؟؟؟؟؟؟؟

له ورژدی ۲۷-۹-۱۹۸۸ شوئینبزکراوه

ناو : ره سو سلیمان مینه
ته مهن : ۱۹۵۵
ته مهن : ۳۳ سال بووه
له رۆژی ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوینبزکراوه

ناو : خد ر پیوۆت عه بدوللا
ته مهن : ۱۹۳۰ - زودان
ته مهن : ۱۱ - ۴ - ۱۹۸۸، پیشمه رگه ی پارتی بووه و،
له کاتی به رگریکردن له ماره دو شهید کراوه.

ناو : عه لی مه حمود ئه حمه د
ته مهن : ۱۹۶۲ - پیمالک
ته مهن : ۲۵ سال بووه و پ. م پارتی بووه، و له ئه نغالی
یه ک به هۆی کاره ساتی به فر له ریکای چیا ی کوپکوپ شهید
بووه.

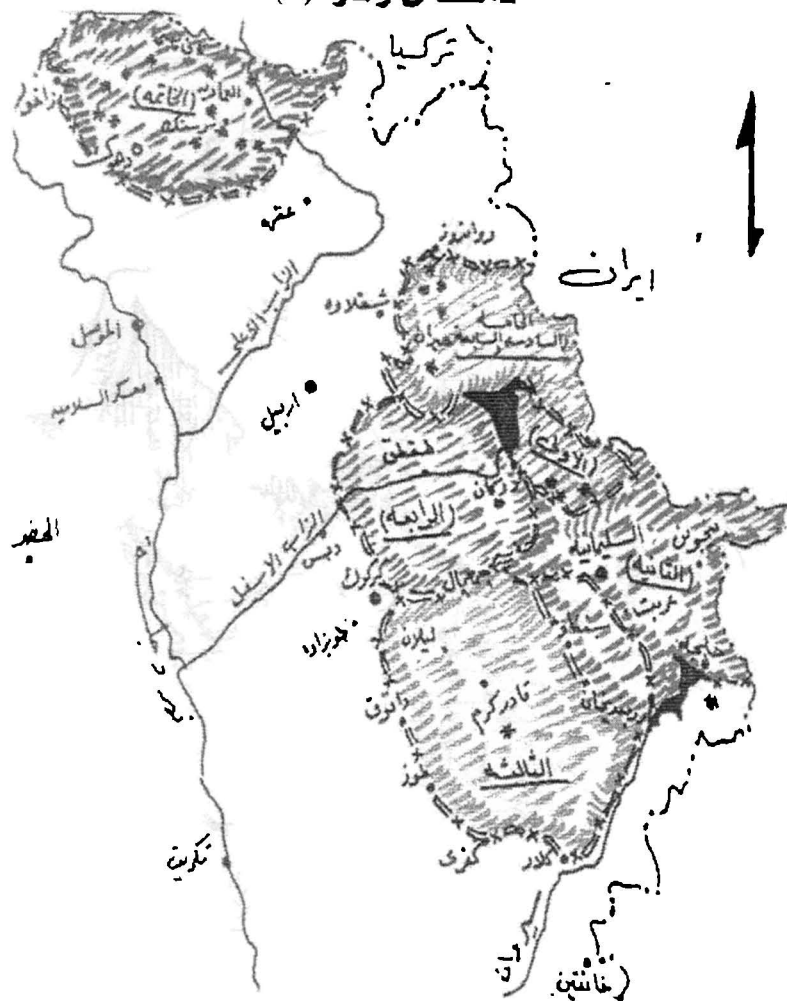

ناو : وسو ئه حمه د شیخه
ته مهن : ۱۹۵۵
ته مهن : ۳۳ سال بووه
له چیا ی سادر گیراوه و شوینبزکراوه

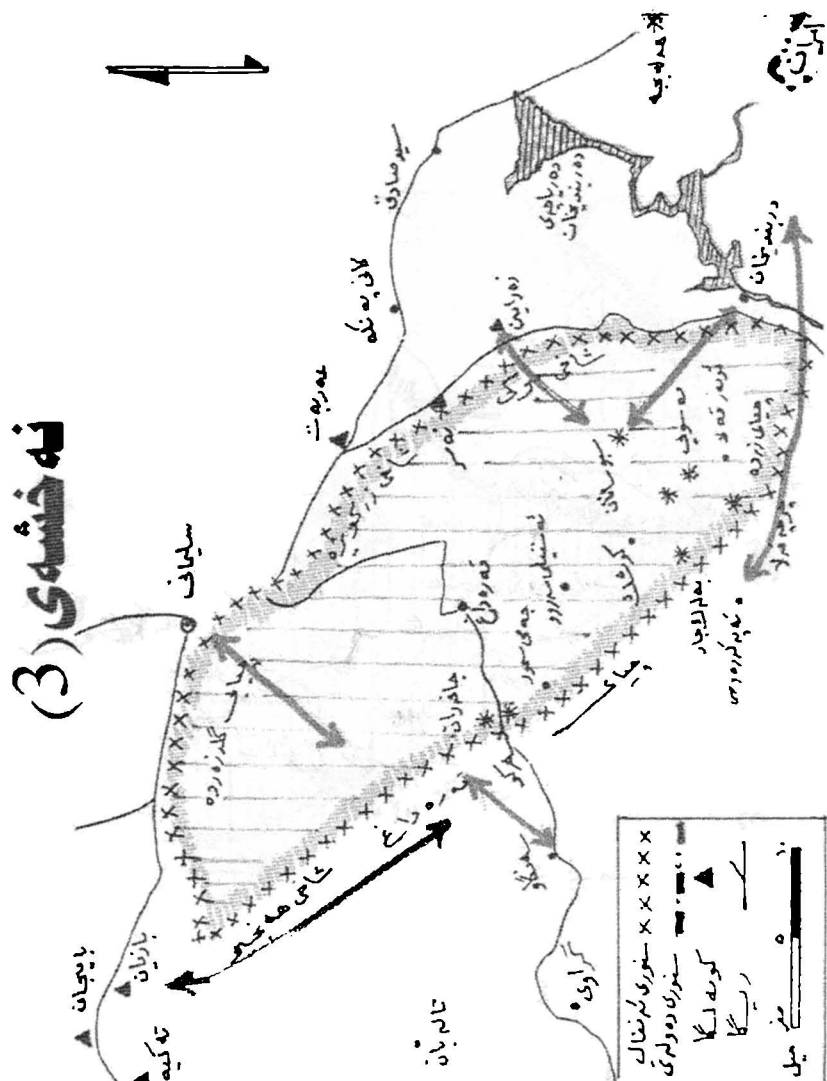
ناو : حاجی سلیمان مینه
ته مهن : - گرتک
ته مهن : ؟؟؟؟
له رۆژی ۲۷ - ۹ - ۱۹۸۸ شوینبزکراوه

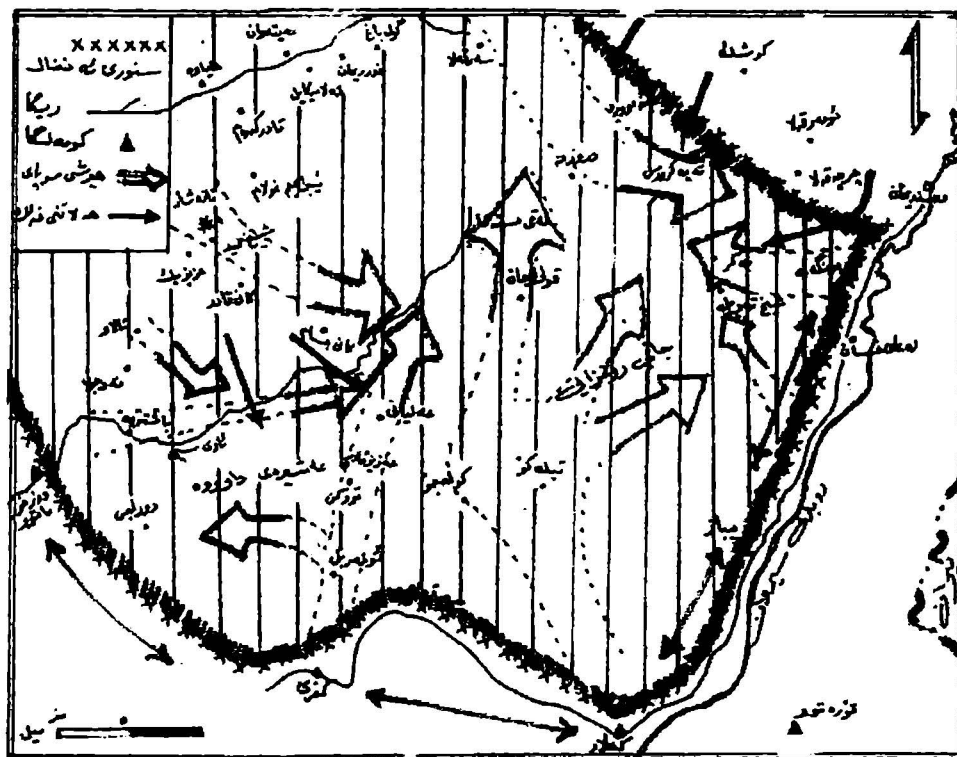
نه خشي ژماره (1)

المواقع الجغرافية لحملات الانزال

نه خشه‌ی ژماره (۱)

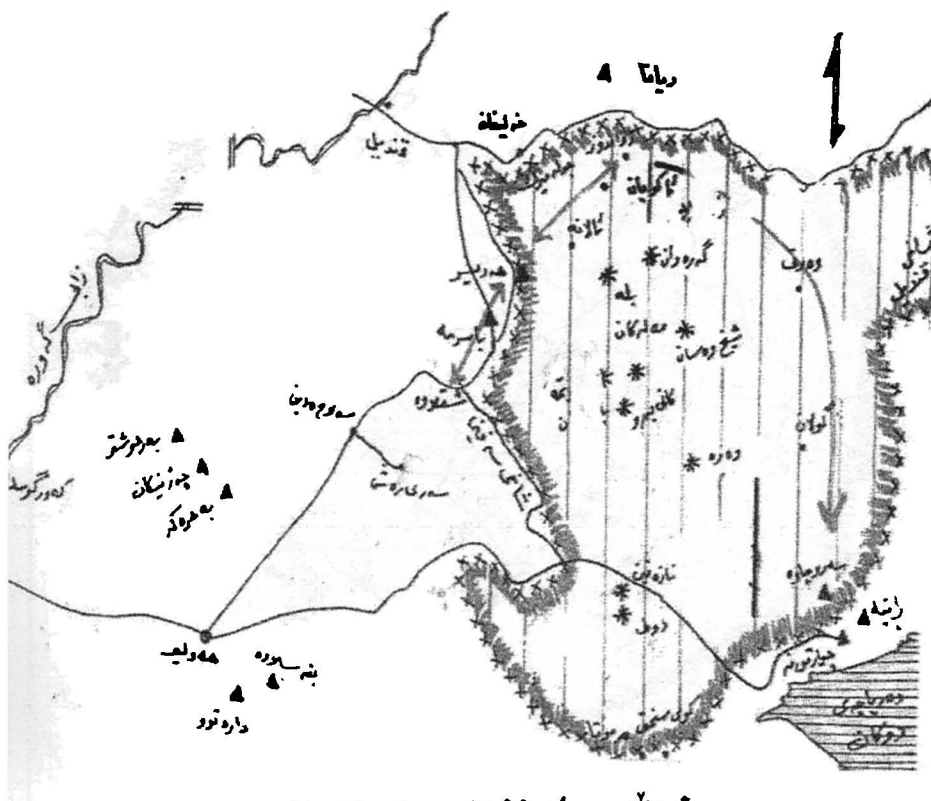

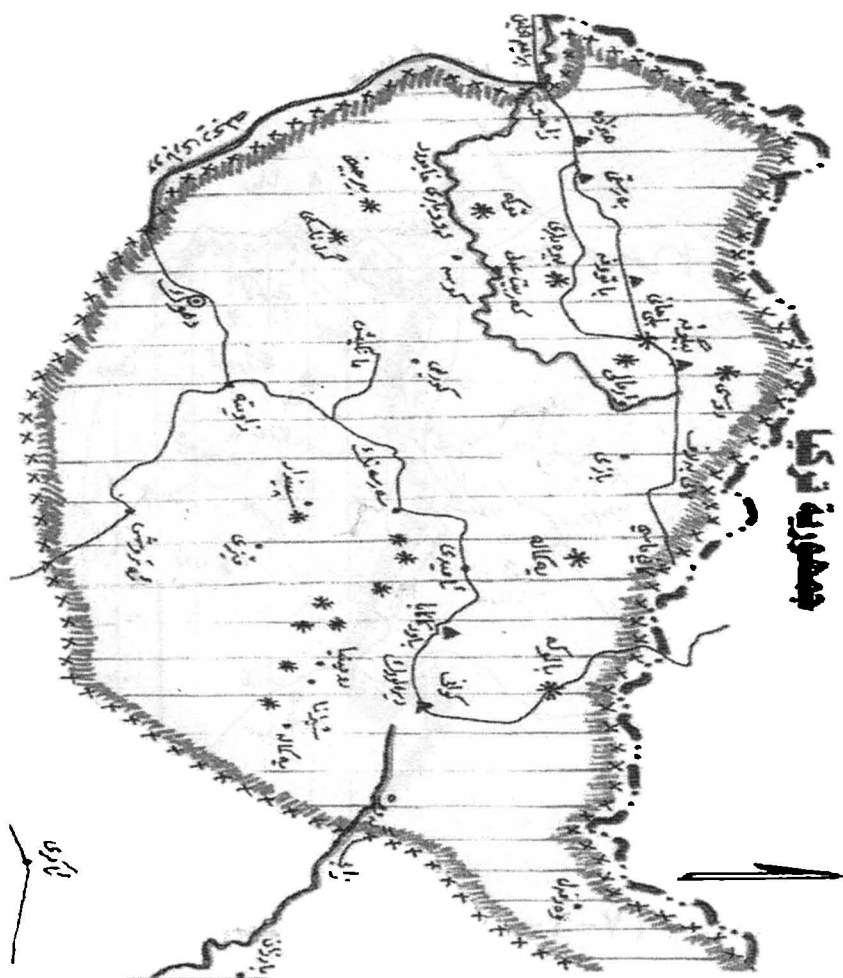
نه خشی ژماره (۵)

شالای نه نفال (۳) گهر میان

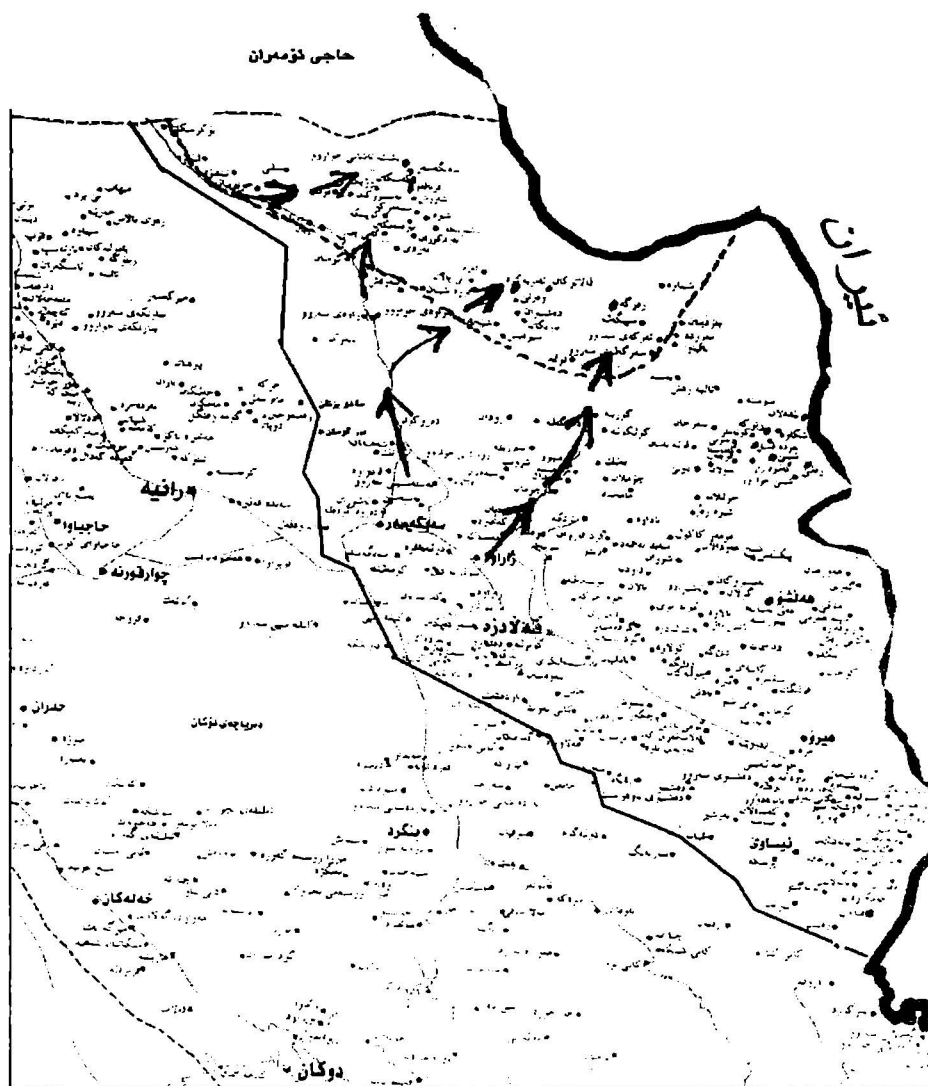
فہرشی (7)

شالای نهنفالی (۷-۶-۵)

نه خشی (۸)

نه خشی (۹)

شالوهکانی نه نفال له سنوری پشدر

به لگه ی ژماره (۱)

بسم الله الرحمن الرحيم

باسم الشعب

مجلس قيادة الثورة

رقم القرار / ١٦٠

تاريخ القرار / ١٤٠٢ / ٣ / ١٩٨٢

قرار

استنادا الى احكام الفقرة (٦) من المادة الثانية والاربعين ، والفقرة (٦) من المادة الثالثة والاربعين من الدستور ، وتنفيذا " لما هدد في الاجتماع المشترك لمجلس قيادة الثورة والقيادة القطرية لحزب البعث العربي الاشتراكي المت عقد في ١٨ / ٢ / ١٩٨٢ .

قرر مجلس قيادة الثورة بجلسته المتعقدة في ١٤٠٢ / ٢ / ١٩٨٢ مايلي :-
اولا . يقوم الرفيق علي حسن المجيد ، عضو القيادة القطرية لحزب البعث العربي الاشتراكي ، بتسليم القيادة القطرية للحزب ومجلس قيادة الثورة في تنفيذ سياستها في عموم المنطقة الشمالية وخمسها منطقة كردستان للحكم الذاتي بهدف حماية الامن والنظام وكفالة الاستقرار فيها وتطبيق قانون الحكم الذاتي في المنطقة .

ثانيا . يتولى الرفيق عضو القيادة القطرية ، لتحقيق اهداف هذا القرار ، صلاحيات التقرير التلزم لجميع اجهزة الدولة المدنية والعسكرية والامنية ، وبوجه خاص الصلاحيات المنوطة بمجلس الامن القومي ولجنة شؤون الشمال .

ثالثا . ترشد الجيئات التالية في عموم المنطقة الشمالية بالرفيق عضو القيادة القطرية وتلتزم بالقرارات والتوجيهات المادرة عند انتي تكن واجبة التنفيذ بموجب هذا القرار .

- ١- المجلس التنفيذي لمنطقة كردستان للحكم الذاتي
- ٢- محافظو المحافظات بمراسم الوحدات الادارية التابعة من
- لوزارة الحكم المحلي

٢

- ٢- اجهزة المخابرات وقوى الامن الداخلي والاستخبارات العسكرية .
٣- قيادات الجيش الشعبي
رابعاً- تلتزم القيادات العسكرية في المنطقة باوامر الفريق عضو القيادة القطرية بكل ما يتصل به (اولاً) من هذا القرار .
خامساً- يعمل بهذا القرار من تاريخ صدوره وحتى اشعار آخره . ويتوقف العمل بالاحكام القانونية التي تتعارض واحكام هذا القرار .

ح
م
صدام حسين
رئيس مجلس قيادة الثورة

به لگهی ژماره (۲)

ريادة مكتب تنظيم الشمال
الطابع / ٢٠٠٨
العدد / ٢٠٠٨ / ١٩٨٧

١٩ / /
نصب المقررة

المجلس
للم

من / قيادة مكتب تنظيم العمال
الى / قيادة الفيلق الاول / قيادة الفيلق الثاني / قيادة الفيلق الخامس

م / التعامل مع القرى المحذورة احيا

به النظر لا بعها "الفترة المعلقة رسعا" "لجميع هذه القرى والتي سينتهي سرحها
يوم ٢٩ حزيران ١٩٨٧ قرونا العمل لعداء" من يوم ٢٢ حزيران ١٩٨٧ محسودا
بما يلي: (١) "معتبر جميع القرى المحذورة احيا" والتي لم تزال لحد الآن املسن
لخواجذ الكبريين معلا ابران وطيبي الشيافة واطالهم من غوة العراق (٥) (٢)
محرم الفواجذ البشري والخيواني فيها نهافها "ومعتبر منطقة طليات محرمه هيكون
الرتي فيها حرا "ليرتيدا" "بائمة تعليمات مالم تدر من قرونا (١٠) (٣) محرم السفر
انها واليهيا او الزرامة بالاعشار الزراعي او الصفاي والميواني وطن جميع الاجهزة
المختصة مطابقة هذا الموضوع ببدية كل ضمن اختصاصه (١٠) (٤) تحت قيادات
الفيلق ضربات خاصة بين فترة واسرى بالمعدلعية والسحبات والتفارات لقتل الكبر
عدد ممكن من يتواجد ضمن هذه المحرقات وخلال جميع الاوقات ليلال "ونهارا"
واعلامنا (١٠) (٥) محسودا جميع من يلقى طية القبل لتواحد ضمن قري هذه المنطقة
وتحلق معه الاجهزة الامنية ليقذف حكم الاعدام بين يتجاوز مره (١٥) سنة داخل
محسودا "الى مره (٢٠) سنة داخل بعد الاستفاده من معلومات واعلامنا (١٠) (٦)
تقوم الاجهزة المتخصصة بالتفريق مع من يسلم نفسه الى الاجهزة الحكومية او المعنية
((يتضم لفظا))

(٢)

لعدة قباعات فالتدريس بالجامعة من أهم لجان من أعلامنا من مثل هذه الحالات وإذا استوفى الأمر في هذه الحدة فبهم أخذ موافقتنا عليها " او برضا " ومن طريق الزماني طاهر العاصي (١٠) (٧) بمصر كل ما يحمل عليه مستشار افواج الدفاع الوطني ^{بمصر} في الدفاع الوطني المهم جدا في الاسلحة الثقيلة والسادة والحسنة اما الاسلحة الثقيلة فبهم لديمهم روج املنا ^{بمصر} هذه الاسلحة فقط وطن قيادة - الجمائل ان فقط لتصلح جميع المستعدين وازراء السرايا والطارز وامالنا بالتطمين من نشاطاتهم ضمن افواج الدفاع الوطني (١٠) كبر رفاة المجلس التشريعي (١٠) رفاة المجلس التنفيذي (١٠) حجاز المخابرات (١٠) رفاة اركان الجيش (١٠) محافظو (١٠) رؤساء اللجان الاعلى (١٠) دوائر - دوائر - دوائر - صلاح الدين - السليمانية - اربيل - دهوك - (١٠) اعمار - مرفوع المحليات (١٠) ديرة الاستخبارات العسكرية العامة (١٠) ديرة الامن العامة (١٠) ديرة امن منطقة (١٠) خطوة استخبارات المنطقة الشمالية (١٠) خطوة استخبارات المنطقة الشرقية (١٠) دوائر امن محافظات - بنوى ، الطائفة دوائر ، صلاح الدين ، السليمانية ، اربيل ، دهوك (١٠) برص الاطلاع والتفقد كل من اختصاصه (١٠) الموروثا .

 هاني حسن المجيد
 مدير القيادة القطرية بأمين سر مكتب تنظيم العمال

به نگه ی ژماره (۳)

حزب البعث المرحلي الاشتراكي
القطر المراتي
مكتب تنظيم النتمالي
امانة صربية واحدة
لغات رسالة محفلة
العدد ١٦٨٤ / ٢٨ / ١٦٨٥
التاريخ / ١٦ / ١٦٨٥
الى / الرفاق رؤسا اللجان الاخيرة المحترمين
الرفيق لواء القليل الاول المحترمين
الرفاق لواء لواء الكتبة المحترمين
الرجوع اجراءات

تمية رنالية

- تمية تمهيد الهامة التي من شأنها تفيد الفئان على العناصر المحترمين والمفاتيح
تسليما يلي .
- ١ - توزيع المواد الاقتصادية الاساسية (طعام - حكر - ثياب - دهن) بحسب البطاقات
حيث تحصل الكمية اللازمة لكل عائلة ولى اما عدد افرادها ويكن الا شمانية بالجنس
يحدد كية استهلاك الفرد الواحد من هذه المواد نهيها .
 - ٢ - منع نقل المواد من محافظة الى محافظة اخرى الا بحسب الجوازات الرسمية المختصة
 - ٣ - افعال الاجراءات لمنع وصول المواد الغذائية والاستهلاكية والمواد الاخرى الى القرى التي
يخلفها المخبرون الفورية طرقات لهم .
 - ٤ - اخضاع الاجراءات اللازمة لمنع تهريب المواد الاقتصادية الى المهربين او الى خارج القطر
وكذلك منع دخول اية مواد الى القطر من الدول المجاورة .
 - ٥ - قطع كافة انواع الخدمات (ماء - كهرباء - صحة - تربية) عن القرى التي يتواجد فيها
المخبرون وشكل دائم .
 - ٦ - منع ايمان التوزيعات المحلية التي تنسج في القرى التي يتواجد فيها المسمومون
الى الاسواق المحلية وكذلك منع اى حركة نقل بين تلك القرى وانحد - والنشاط
ولاى سبب كان .

الى : كالة اللجان الاقليمية في محافظات الحفظ العالمية
ودها لى وصالح الدين

لي فهو ما دار في الاجتماع الذي انعقد بتاريخ ١٩٨٢/١/٦
وتمتاز به الرفق في حق المجدد - أمين سر حزب تنظيم العمال - وخصه
بمناظرة ومروءة في الحزب في الخطبة الشاذلة حسب ما يلي :-

١٠ - **قلم اللسان الاخضر** في المحافظات الشمالية يهدى جرد بمواثيل
المفرمين على أن يخرج خلال الفترة من ٦ الى ١٥ سبتمبر ١٩٨٢
ويأخذ لغير الانتهاء من الجرد بتحويل ذلك المبالغ إلى مناطق
وأخذ ليوهم من المفرمين هذا الذكر منهم بين من (١٢) داخل
الرتبة (٥٠) داخل . فتم حيزهم -

وتضمن من هذه الاتفاقيات العوائل التي لها شهادة أو طقودين أو شركى أو مسيرين أو مطلقين في الأوضاع الداع الوطني-مجلسي •
الحالة يتم ترحيل الأم لقطار إلى جانب أبنائها المصير •

٥٢. يناظر بقصد ندوات جامعية واجتماعات ادارية بجري خاطفنا
الحديث من اقمعة طلبة التضاد الثاني العام الذي هــ
اجزأوه في ١٢٧/١٠/١٢٨٢ ووجد في المباح من حــ
في المطبـه بدون مذود مؤلفه مراحمه كما سـ
الهايمن من الجيش ويطبق حله قرار مجلس قيادة الثورة
رقم ٦٧٧ لسنة ١٩٨٢/٨/٢٦

(بیم لطف)

اممة عربية واجدة
ذات رسالة خالدة

البعث العربي الاشتراكي
القمطر العراقي
قيادة مكتب تنظيم الشمال

العدد /

١٩ / /

الى :

تحية رفاقية :

- ٠٣ . لا هيل مودة اللادمين من المخبين بدون اشلحتهم اهلارا "
- من ١٩/٦ الى ١٩٨٧/١٠/١٢ وبعد ١٩٨٧/١٠/١٢ لا قبل
- مودتهم حص وأن جلسوا اشلحتهم .
- يرجى الاطلاع واتخاذ ما يلزم واتلوا ٠٠٠ مع التدبير .

طاهر ميسق
سكرتير لجنة شومين الشمال

دنا
مزين
ساره
١٩٨٧/٢/١٢
نسخة الى /

يرجى الاطلاع
مع التدبير -

قائمة قيادات فروع الحزب في المنطقة الشمالية
وذياليس وصالح الديمن
قيادة الفيلسق الاوك
قيادة الفيلسق الغامس
مديرية الاستخبارات العسكرية العامة
مديرية الامن العام
قيادة الفيلسق الطاسي

به نگہی ژماره (٦)

19AA / 1 / 15

من / آتن اس سلسل

ألى / كانت طبعات من الاسم و م / خ / طبعات من الصف

المنشئ: / من ٥/١١/٥٠ - ١١/٦٥ / الخارة للكالة البانغية صباح يوم

۱۰ / ۶ / ۱۹۸۸ ع -

(١) تعجز جميع الموائد التي تأتي الى المدن او الجماعات والشبي

تتبع من القرى المحذورة أعلياً .

(٦) تشبهت حازمكم ونقاط التفتيش والاجهزة الاخرى في هذا الجانب

وتتولى دوائركم حجزهم في موقف الشرطة على حساب هذا المدين.

وعدم التصرف بهم الا بعلنا .

(٣) ملاحظة التركيز على نقاط الضعف والاحتياجات الخاصة بالطلاب.

طرق التحلل للمدبنة لاحتمال قدوم هذه الحوادث بدون عمنى .

للإطلاع واتخاذ الاجراءات اللازمة لتسهيل ذلك وتزويدنا بمعلومات

يومي يتضمن الاسماء -تصليبا- واسماء الموضوع الاعلى القوي (٢)

انہوں نے کہا . .

مدیران معتمدین

2

10

100

5.

3-0-0

10

2/10/20

17 ✓

10A

به لگه‌ی ژماره (٧)

بسم الله الرحمن الرحيم
الامن السامه
مدبره اتن محافظه اربيل
العدد / ش ٢ / ١١٢٨
الطريقه / ٤ / ١٩٨٨
سرى وخلصى
الى / كافة مدبره اتن الاقسام وشمب السياسه
/ حلوسات

لاحقا كبريتا ٥٦٢٨ لسي ١٥ / ٤ / ١٩٨٨

بها بلي مضمون برقية لباده مكتب تنظيم الشغل - مكتب السكرتيره العرقه ٤٢٤

في ١٢ / ٤ / ١٩٨٨ (تشداد) - مكتب طابلسي -

- (١) حجز المفرين الذين يلحقوا انفسهم مع اسلحتهم من الفواع غير المعنوله بحملات الانفال الاولى والثانيه والثالثه لدى الجبهه التي يلحقوا انفسهم اليها في مسكرات خاصه وحش اعمار اخرعدا الذين يلحقوا انفسهم الى الواجه الدفاع الوطني يحجزون لدى الجبهات العسكريه حصرا ..
- (٢) لا يحل هذا التوجيه المضمون الماعدين من الفواع التي يوجد لهما مثال مع زمر التعريب مثلا على ذلك المفرين الماعدين من قاطع عمليات الانفال الاولى في حوض سركلو - بركلو لا يحطهم هذا التوجيه حينما يلحقون انفسهم اليكم وانما يجرى عليهم توجيهنا السابق والشم بموجب برقيتنا ٤٢٩ لسي ١٢ / ٤ / ١٩٨٨ ولتضمن ارسالهم الى مدبره اتن الامن .. انتهت .
- وتشد اعلمنا قيام المكتب بموجب برقيتنا ٥٠٢ في ١٦ / ٤ / ١٩٨٨ بالظا مضمون آئبرنيه ٤٢٤ في ١٢ / ٤ / ١٩٨٨ .. لتسلم واتخاذ طابلسي رجاء ..

ر.د. الامن
مدبره اتن محافظه اربيل

١٢١٤
٥/١٠٠

به لگه ی ژماره (۸)

بسم الله الرحمن الرحيم

۱- سة مينة واحدة
ذات رسالة خالصة

القادة العامة للقوات المسلحة
: سادة الفيلق الاول

تاريخ الانشاء

رقم المئسسي

۱۹۸۸ / ۴ / ۲۳

م / خ

(۰) رسالتكم السيرة والقورة ۱۴۲ في ۱۹۸۸ / ۴ / ۲۰
يوزم المخومون والملاء البائمة عدد هم / ۲۵۰۰ الفان
وخمسائة على النحو التالي (۰) الرجال يرسلون الى
قيادة تل (۰) النساء يرسلن الى قيادة فصل ۳
(۰) الاطفال يرسلون الى معسكر ند رب الدروع في
تكرت (۰) يرسلون بمحبة ماء يوزن من قبلنا (۰)
بسيارات خاصة (۰) انتهت

م / خ
القيادة العامة للقوات المسلحة

۱۹۸۸ / ۴ / ۲۳

به لگه ی ژماره (۱۰)

سریه خوریه	وقت الانشاء و یومه
سر / قیاده عملیه الانفال	۱۷۰۰ ۴/۱
ریاست ارکان الجیش	
سر / سر ق ق / ۵۰ - ق ق ح د وطنی / ۱ - آمریه القوات الأولى	
آمریه ح د وطنی / ۲ - آمریه قاطع قره داغ - أمن محافظه السليمانية	
رسم الشیخ / انفال / ۱۲۲۸ / بعون الله وبعزيمة المقاتلين الانفال من	
بناء العراق الفیاری تمكنت قيادة عمليات الانفال الثانية والقطعات	
المنفذة بل من قيادة فوق / ۵۰ بقيادة العمید الركن	
زید یونس علی وقيادة قوات ح د وطنی / ۱ بقيادة	
العمید الركن سعد شمس الدین وآمریه القوات الأولى	
وآمریه ح د وطنی / ۲ وآمریه قاطع قره داغ وقوة	
شرافی أمن السليمانية وافواج الدفاع الوطنی الشجعان	
من تنفيذ عملية الانفال الثانية وتطهير كامل منطقة	
قره داغ من دنس عملاء ايران الخونة بسحقهم وتدمير	
معراتهم في تکیة وبلکجار ومیولی وبکای مورد	
وبجورجة کلا وبلکان ودر بند فقيرة وقره داغ	
واوکلا وجمفرات وباوخوشین وسیوسنان	
واحتلال کل من المناطق زرده وکلوش وبيزیک	

سرية وفورية

وكلا وجمعة ونجشي ومضيق باصرة وسكرمة وقوبان
قرة داغ وأجاغ وأجداغ وبذلك يكون قد تم
القضاء نهائياً على أولئك العملاء الخونة في هذه
المنطقة وتم الاستيلاء على عدد من المعدات والعجلات
والأسلحة والمواد الغذائية فالحمد لله على نصره إنه
نعم المولى ونعم النصير .

أنا زكية
اللواء الركن
أياد خليل زكي
قائد عملية الأنفال الثانية
٢٠١١

به نگهی ژماره (۱۱)

[illegible]

به لگهی ژماره (١٢)

التاريخ

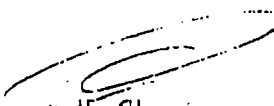
١٩٨٨/١٠/٦

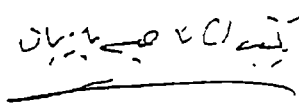
برقية سرية وفورية

من / لجنة مكانة النشاط المعادي لحافطة السليمانية
الى / اللجان الفرعية لكافة النشاط المعادي في الاقصية

رقم المني / ٥٠٠٧٨ / برقية قيادة مكتب تنظيم الشال / مكتب السكرتارية المرقمة
٢٩٤٦ قسي ١٩٨٨/١٠/٦ مليلي / ٠ /
بالنظر لقرب انتهاء مدة قرار العفو العام بمكتب الرقيب المناضل في حسن المجيد - مسؤول مكتب
تنظيم الشال المحترم

- ١) تنتهي كافة لجان استقبال المائدين اعاليها بالعام (٦٠٠) من يوم ١٩٨٨/١٠/٩.
- ٢) ارحال المائدين الى الصف الوطني اعتبارا * من يوم ١٩٨٨/١٠/٩ الى مكتب تنظيم
الشال السكرتارية بعد التنسيق مع مكرتير لجنة شؤون الشال.
- ٣) تتولى الجهات المعكمة تأمين ارحال المذكورين في الفقرة (٢) الى السكرتارية
يرجى اتخاذ مايلزم واعلاما ٠٠ مع التقدير ٠٠

جمل عبد الكريم الجرججي
رئيس لجنة مكانة النشاط المعادي
لحافطة السليمانية

١٠ / ٧

نسخه منه الى /

لنفس الغرض اعلاه ٠٠ مع التقدير ٠٠

قيادة فرع السليمانية للحزب الثامن
مديرية امن محافظة السليمانية
مركز استخبارات محافظة السليمانية

به لگه‌ی ژماره (۱۳) تاییه ت به راگواستنی یشده

کمر / ۸

بشهادت العبد المذنب

۲۱۸۵ / ۲۱۸۵

بشهادت العبد المذنب
السنة

بشهادت العبد المذنب

(سبطل الشهادت الاجرة بيمينها)

مديرية الاستخبارات العسكرية العامة

منظومة استخبارات التلقا الشريد

سرى وشخصى الرقم / عام ق ۳ / قادمية مدام / ۱۹۸۹

التاريخ / ۱۳ / آذار / ۱۹۸۹

شعبان / ۱۴۰۹

ال / مديرية الاستخبارات العسكرية العامة (۳)

الموضوع / حضر اجتماع

بالساعة ۱۱۰۰ من يوم ۱۱ آذار ۸۹ عقد اجتماع ني قيادة مكتب تنظيم الضال حضره
الساده الجافطين وأنشاء من الفرع وقادة الفياق وصؤولي الاجهزه الاخره وفيه بلسي
أهم الامور التي تمت مناقشتها خلال الاجتماع :-

۰۱ أشار الفريق سؤول المكتب ني بداية حديثه الى ضرورة تدارس الوضع فسي
الضال بعد أنتها عطيات الانفال وطرد الخربين خارج الحدود وأعادة
التنظر ببعض القرارات التي أتخذت في حينه لطروف استثنائه .

۰۲ تم التركيز خلال الاجتماع على مسألة جوهريه وهي تحديد الاماكن المحذوره
أمنيا والاماكن الغير المحذوره وكذلك المناطق التي من السكن زراعتها والتواجده
فيها نهارا والانسحاب منها ليلا . وكذلك المناطق الممكن زراعتها والتواجده
فيها ليلا ونهارا . وتقدم قادة الفياق شرحا مفصلا عن المناطق المشار
اليها أعلاه وطالب منهم الفريق سؤول المكتب تنبيه ذلك رسميا لكي يتم
التعامل على أساسه بشأن الذين يتواجدون في المناطق المحرمه والمحذوره
وأكد على ضرورة الرجوع الى توجيهات المكتب السابقه بصدد التعامل ميدانها .

(۱ - ۳)

سرى وشخصى

سرى وشخصي

- مع كل من يتواجد في المناطق المحذوره •
- ٠٣ تأشير المناطق التي يزال عنها المحذور الامني وعلى المنظمات الحزبيه أن تنسبط في مجال توعية المواطنين وتبصيرهم بالمناطق المحذوره والمناطق غير المحسنة ووالاجزات التي مسترتب عليهم في حالة عدم الالتزام بها ورد أملاء •
- ٠٤ تم القرار على إزالة كل ما موجود شرق منكم (قلعه دزه والجمعات التابعة لها) وكل ماهو يارب حيرة وكان وشمال بيره مكرون ٠٠٠ على أن تباعر اللجان المختصة بشهية أماكن الجمعات المقترحة ويتم الترحيل في بداية شهر أيار من هذا العام مع ضرورة ملاحظة عدم الرفه بسكن المشير الواحد في مجمع واحد بل يخلق لنا بعض الطاعب مستقبلا "لأن الذي يقود هو الحزب القائد فقط •
- ٠٥ يتم اختيار الجمعات في محافظة السليمانية وفي حالة عدم وجود الرقم الجغرافيه الكافيه اختيار مواقع للمجمعات في محافظة أربيل وكذلك الاستفادة من المجمعات السابقه والتي تتوفر فيها كافة الامور الخدميه الاخرى •
- ٠٦ المناطق المحذوره بسبب وجود النفط فيها تقلص الى الحد الأدنى وتوجه الى أشخاص مؤتمنين بعد جمعهم وأعلان الزايدة فيط بيتهم ويحرم من ذلك الذين كانوا يعملون ضمن صفوف التخريب •
- ٠٧ سبق وأن صدر توجيه من مكتب تنظيم الشغال بعدم مطلع شكاوى المواطنين الذين يسكنون القرى المحذوره أمنيا "ونظرا" لازالة تلك القرى وأمكان أمانيتها فسي مجمعات سيطر عليها من قبل الدولة وعليه فأنهم من حقهم تقديم الشكاوى ولتلقى التوجيه السابق •
- ٠٨ لايسد من مفادرة الصيخ الاستثنائيه وعدم الرجوع الى المكتب في كل شئ وعلى كل واحد منا أن يأخذ دوره بالكامل في مجال اختصاصه •

(٣ - ٢)

سرى وشخصي

سرى وشخصى

- ٠٩ على الاجهزه الاثنيه كسب أكبر عدد ممكن من الوثائق في المجمعات المكتبه لكشف التنظيمات الداخليه ومن يعملون في الزوايا الظلمه .
 - ٠١٠ أن متابعة التنظيمات الداخليه من قبل استخبارات وأمن الفيلق والفرق يولسد لنا بعض الاعمالات والطابعوطيه تحال هكذا أسور الى الاستخبارات أو الامن حسب الاختصاص وهم الذين يقومون بطاعتها .
 - ٠١١ عند حدوث عمل تخريبي في المناطق الحذوره أمنها " فيكون ذلك من مسؤوليه القطعات العسكريه أو داخل المجمعات والسد ن فيكون ذلك من مسؤوليه الاستخبارات والامن .
- يرجى التفصيل بالاطلاع ٠٠٠ مع التقدير .

المعيد الركن

مدير منظومه استخبارات المنطقة الشرقيه
٢٨

٨٤ أذار ٨٩

(٣ - ٢)

سرى وشخصى

به لگه ی ژماره (۱۴)

بطاقه مرحل

الاسم الثلاثي لربن القائل : مهنر اليازر اليازي
عند المراد القائل : ٢
عن القكن السابق : قلعه رنه
المنطقة التي يرب الكمن : بازيان
المحافظة : دره لمان
التذبة الجديدة : ١٩٨١ / ٢٨

الجمهورية العراقية

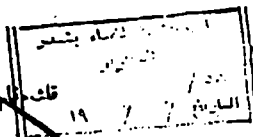
الامدد / فقه
التاريخ / ١٩٨١ / ٦

قائمقامية قضاء بشدر
الحكم المحلي
الادارة العامة

الى / لجنة الاقبال / بازيان

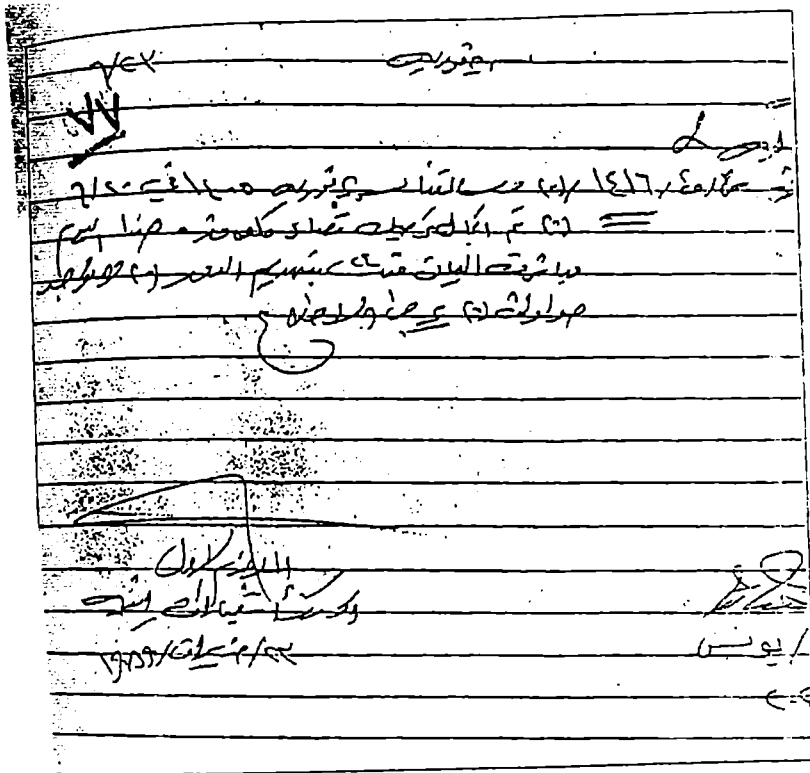
م / ارسال عائلة

ترسل اليكم عائلة انموطن (صهر لمرن) براهم ولم من مرحلي قضاء بشدر عدد
لوسه (٣) يرجى تخصيص قطعة ارض سكنية له حسب الاحوال التعليمية لها

.....پشده له سه زده می نه نغاله کاندایه.....

به لنگه ی ژماره (۱۵) دوا هه مین روژی راگواستنی پشده ر

بروسکه ی نهینی و به په له
 نهینی و به په له ۱۴۰۵ له ۲۰ - ۱۶ (۰) د مرکړدنې د انیشټوانی قه لادزه تمواو کړاو له مرؤ دستکرا بدلیکدانی خانو مکتوبیان له لایه ن
 د ارشټن س ۲ - ق ۱۶ - ۱۴۱۶
 نالیده تی هق ۲۴ (۰) بدنی هج روودا ونک (۰) لکایه بوزانیین
 ملازمی په کهمی هه والگری رانیه ۲۲ جوزمیرانی ۱۹۸۹

به لگهی ژماره (١٦)

حزب البعث العربي الاشتراكي
مقره دراني
قيادة مكتب تنظيم الشمال
السكرتاريه
(سرى شخصي)
امنه عربيه واحده
ذات رساله خالده

قده / ١٠٤٥

تاريخ ١٩ / رجب / ١٤٠١

١٩ / ٢ / ١٣٨١

ال : نظريه استخبارات المنطقه الشماليه

م / مطالعه

نجه رفائيه

كتايكم مر ٣ / ٢ / ١٣٨١ / ٢ / ٠ / ١٣٨١

١٠ : تسيب تنفيذ حكم الاعدام بحق جميع الجرمين السرازم

اساسهم بكتايكم اعلاه ولا داعي لاحالتهم الى محكمه تحقيق

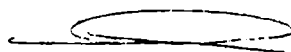
في بيده ، لا استخبارات امنيه ، انما سبب

١٠ : اسما بامتلح بمخالطه الجرم الهارب بياسر ياسين بانو الشواحيه

حاليا في اربيل تمديد يتم التوجيه بحسب تنفيذ الشرط

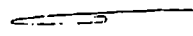
مبا / حفا

يرجى اتخاذ مايلزم واعلاناً مع التدبير

عبد الرحمن عزيز حسن

مذاته تنظيميه مستوبه

مدير لوجستة شؤون الشمال

١٩ / ٢ / ١٣٨١

٢١٤٥

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سر و شخصي

رئیس کل انتظامات

مأموریت انتظامات العسكرية المتابعة

منظومة استخبارات المنطقة الشمالية

مقرم / ٣ ق / ٣ / ٣٤٤

اتاريخ ١٣٨٩ / ٩ / ١٠

١٣٨٩ / ٩ / ١٠

٢٩١٩١٠٤

ال / قيادة مكتب تنظيم الشمال / السرطاريه

الموضوع / تنفيذ - مكم

- كتابهم السرى والتمسكي ١٠٣٥ لسي ١٩ شباط ٨٩ .
- بتاريخ ٢٣ شباط ٨٩ نفذنا حكم الاقدام بالمعتقلين المبته اسمائهم اذناهم
- والاوارد اسمائهم بشا السرى والتمسكي ٣٣١ في ٥ شباط ٨٩ .
- ٠١ - المبرم تادر خذري محمد
 - ٠٢ - المبرم شيخ مروف شيخ اسماعيل
 - ٠٣ - المبرم حاجي آقا بايز بالبو
 - ٠٤ - المبرم محمد عبدالله مسلمي
 - ٠٥ - المبرم خالد احمد عبدالله
 - ٠٦ - المبرم عبدالله احمد عبدالله
- برم سر التفصيل بالا والافان ٠٠٠ مع انظدر بر

 العقيد الركن
 مدير منظومة استخبارات المنطقة الشمالية
 ٨٩١٩١٤٣

به لگه ی ژماره (۱۸)

.....

مجلس قيادة الثورة

رقم القرار : ۴۷

تاريخ القرار : ۱۶ / رمضان ۱۴۰۹ هـ

۴۲ / ۴ / ۱۹۸۹ م

قرار

استنادا الى أحكام الفقرة (۴) من المادة الثانية والأربعين من الدستور.

قرر مجلس قيادة الثورة بجلسته المنعقدة بتاريخ ۱۶ / رمضان ۱۴۰۹ هـ

الموافق ۴۲ / ۴ / ۱۹۸۹ م مايلي:

أولاً: يلغى قرار مجلس قيادة الثورة المرقم (۱۶۰) مائة وستون المؤرخ في ۲۹ / ۳ / ۱۹۸۷ التاسع والعشرين من شهر آذار عام ألف وتسعمائة وسبعة وثمانين.

ثانياً: يلغى قرار مجلس قيادة الثورة المرقم (۲۴۴) مائتان وأربعه وأربعون المؤرخ في ۲۰ / ۴ / ۱۹۸۷ العشرين من شهر نيسان عام ألف وتسعمائة وسبعة وثمانين.

ثالثاً: ينشر هذا القرار في الجريدة الرسمية وتتولى الجهات ذات العلاقة تنفيذه.

.....
مذام حسين

رئيس مجلس قيادة الثورة

به نگه وینه ییه کان

به نگه ی ژماره (۱۹)

.....پشده له سه‌رده‌می نه‌فاله‌کاندا.....

به‌نگه‌ی ژماره (٢٠)

به نگه ی ژماره (۲۱)

نیمه یکه له کاره سانی مانیجه

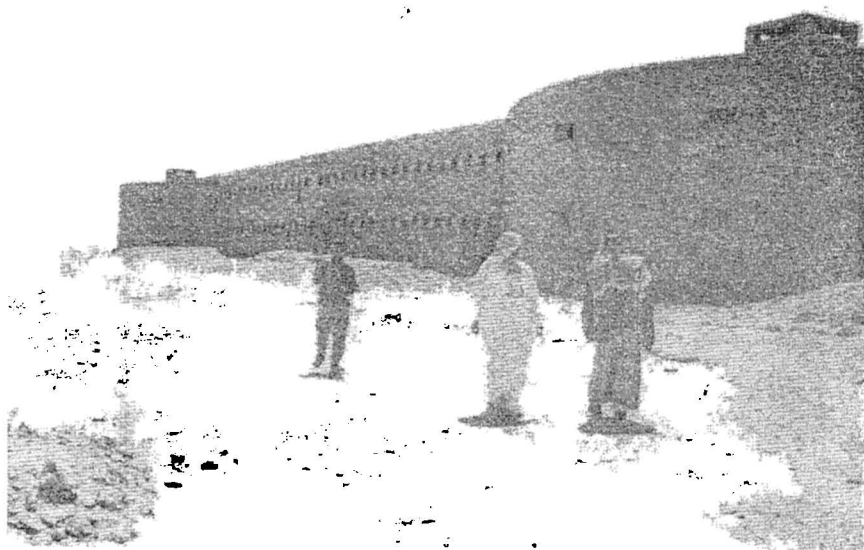

نیمه یکه له کاره سانی مانیجه

به نگه ی ژماره (۲۲)

به لگه ی ژماره (۲۳)

به لگه ی ژماره (٢٤)

چاره نووسی هه موو تاوانبارو سته مکاریک

کورتهیه ک له ژباننامهی نووسهر

– له سالې ۱۹۶۳ له قه لادزې له دایکبووه، به لام به هوی ئاواره بوونی
بنه مال هکې له سالې ۱۹۷۴ تا کو ۱۹۷۷ بو ئیران، ناچار کراوه
ته مه نه ککې بکاته ۱۹۶۵ تا کو له خویندن به رده وام بیت.

– له سالې ۱۹۸۶ له زانکوی سه لاهه دین، کولیزې ئاداب – به شی
جوگرافیا وه رگیراوه له سالې ۱۹۹۱ ته واوی کردووه، له سالې ۲۰۰۶
تا کو ۲۰۰۹ بپوانامه ی ماسته ری به پله ی زورباش له زانکوی سانت
کلیمینتس وه رگرتووه.

– له دوا ی راپه رین و له سالې ۱۹۹۲ بو یه که مجار له گهل کومه لیک
کادری نووسه ری تر له سنووری ل.پ.پشدر، روظنامه یه کی تاییه ت به
۲۴-۴-۱۹۷۴ ی قه لادزییان دهر کردووه و له وکاته شه وه نویسنی
جوړاو جوړی هیه، نه مه بیجگه له دوو کتیب:

۱- پاگواستنی گونده کانی کوردستان و پشدر وه ک نمونه.

۲- کتیبی قوناغه کانی دابه شبوونی کوردستان.

– ژبانی خیزانی له سالې ۱۹۹۲ پیکه وه ناوه له گهل ماموستا به هره
سابیر و ئیستا چوار مندالی هیه (تیماف - ژيوار - ژیلان - ژیا).

حمە سەئید فەقی رشید
جلاوێ تۆفیق محمود
بوو شاھید حال
دەلێن :

کاتێک لە شالۆی ئەنفالی یەک بوو سەرناوچەکانی
بەری مەرگە ، خوێمان و خێزانە کەمان کە ژمارەمان
35 کەس بووین

ناچاربووین بچین بۆ ئێران ، بەهۆی نالاباری ژیان و گۆزەرانیان و
بەهۆی

دەرکردنی لیبۆردنی ساختە کە ی پزێمەوێ ناچاربووین بگەڕێنەوێ ،
نیازمان بوو بۆ گەڕانەوێمان

بە سنووری پێشەردا بێت ، لەسەر تەها تێنە گووندی سونێ
کە ناوچە یەک بوو لە نیوان حکومەت و

هێزی پێشمەرگە ، لە نیوان گووندی سونێ و بناری رەزگەو مەرەدو
کەوتینە بۆسە سەربازانی رژێم و گیراین . کە یە کەم رۆژی رەمەزان بوو
71 ی نیسانی 1988 بوو دواتر رەوانە ی فیرقە ی چوارقورنەیان
کردین ، ئەمجا بۆینکە ی پۆلیسی رانیە دواتر بۆ گرتوخانە ی

تۆبزاوای کەرکوک و یە کسەر لە یە کتر جیا یان کردینەوێ کە تەنها
من و خێزان و منداڵێکی شیرە خۆرە ماینەوێ و باقی
ئەندامانی خێزانە کەم کە 32 کەس بوون لەو پوژەوێ شوێن بزرگراون .